

T.C.

**ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI**

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILÂP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK DERSLERİNDE “İSTİKLÂL YOLU”NUN
ÖĞRETİMİ: (MEVCUT DERS KİTAPLARI, ÖĞRETMEN VE
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ VE ÇAĞDAŞ YAYINLAR IŞIĞINDA
YENİ BİR ETKİNLİK PAKETİ TASARIMI)**

Hazırlayan

Dursun CEBECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Erhan METİN

Çankırı – 2016

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ İNKILÂP TARİHİ VE
ATATÜRKÇÜLÜK DERSLERİNDE “İSTİKLÂL YOLU”NUN
ÖĞRETİMİ: (MEVCUT DERS KİTAPLARI, ÖĞRETMEN VE
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ VE ÇAĞDAŞ YAYINLAR IŞIĞINDA
YENİ BİR ETKİNLİK PAKETİ TASARIMI)**

Hazırlayan

Dursun CEBECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Erhan METİN

Çankırı – 2016

**Bu çalışma [Çankırı Karatekin Üniversitesi BAP] tarafından [EF190615128] nolu
Yüksek Lisans tez projesi olarak desteklenmiştir.**

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	i
Önsöz	iii
Bilimsel Etik Bildirimi	vi
Kısaltmalar	xii
1.GİRİŞ	1
2.ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI ve YÖNTEMİ	27
2.1 - Araştırmanın Amacı.....	27
2.1.1 - Problem Durumu	27
2.1.2 - Problem Cümlesi	28
2.1.2.1 - Alt Problemler.....	28
2.1.3 - Araştırmanın Amacı	29
2.1.4 - Araştırmanın Önemi	29
2.1.5 - Varsayımlar.....	30
2.1.6 - Araştırmanın sınırlılıkları	30
2.2 - Yöntem	31
2.2.1 - Araştırmanın Sorunu	31
2.2.2 - Evren ve Örneklem.....	31
2.2.3 - Araştırmanın Modeli	33
2.2.4 - Verilerin Toplanması.....	33
3. BULGULAR VE YORUMLAR	35
3.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	35
3.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	37
3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	72
3.4- Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	98
3.5 - Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	113
3.6 –Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	114
4.SONUÇ VE ÖNERİLER	116
4.1. - Sonuç	116
4.2. -Öneriler.....	117

KAYNAKÇA.....	119
EKLER.....	129
ÖZGEÇMİŞ.....	177

ÖNSÖZ

Milli bilincin kazanılmasındaki en büyük amaçlardan bir tanesi bireyin geçmişini öğrenmesi, atalarının geçmişteki başarıları ile övünmesi ve bu başarıları gelecek kuşaklara aktararak gelecek kuşakların Türk Milletinin bir ferdi olduğunu unutmamasını sağlamaktır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de geçmişine bakıldığı zaman büyük savaşlar, kazanılan zaferler, büyük kahramanlıklar görülmektedir. İlk yerleşim yerleri olan Türkistan'dan göç ederek, 1071 yılında Malazgirt zaferi ile Anadolu'ya yerleşen Türkler ve bu Türklerin torunları bu coğrafyada çok sayıda devlet kurmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin selefi olan 1299 yılında Osman Gazi tarafından kurulan Osmanlı Devleti 624 yıl boyunca üç kıtaya hükmetmiştir.

1914 'te başlayan ve 4 yıl süren Birinci Dünya Savaşı sonunda mağlup sayılan Osmanlı Devleti İtilaf Devletleri ile çok ağır şartlar içeren Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalamak zorunda kaldı. Bu antlaşmaya göre Osmanlı Ordusu dağıtılacak, elinden silahları alınacak, işgal devletleri kendilerine karşı bir tehdit hissettiklerinde o bölgeyi işgal edebileceklerdi. Bu yaşanan gelişmeler 624 yıl boyunca 3 kıtaya hükmeden Osmanlı Devleti'nin sonu anlamına gelmekteydi. 19 Mayıs 1919 günü Mustafa Atatürk'ün Samsun'a çıkması ile Türk Milli Mücadelesi de başlamış oldu.

Atatürk'ün Samsun'a çıkması ile başlayan Türk Milli Mücadelesi güç şartlar altında gösterilen kahramanlıklara sahne olmaktadır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinden gelen gönüllüler ile kurulan ordunun bazı ihtiyaçları 7 – 8 Ağustos tarihlerinde yürürlüğe giren Tekâlif-i Milliye Emirleri ile giderilmeye çalışılmıştı.

Anadolu'dan gelen gönüllülerden oluşan ordunun silah ihtiyacı ise Rusya ile yapılan anlaşma sonucu buradan gelen silahlar ve Osmanlı ordusunun elinden alınan silahların kaçırılması ile temin edilecekti. Rusya'dan gelen ve kaçırılan silahların nakliyesi esnasında Anadolu'nun büyük bölümü ve İstanbul'un işgal altında olması sebebiyle, sevkiyat için daha uygun durumda olan İnebolu limanı kullanılacaktı. İnebolu limanına getirilen silahlar İnebolu–Küre–Ecevit–Seydiler–İlgaz–Çankırı güzergâhı üzerinden Ankara'ya ulaştırılmaktaydı. Erkeklerin neredeyse tamamının,

çocuklar ve ihtiyarlar hariç cephede bulunmasından dolayı, bölgede cephane taşıma görevi Türk Kadınına düşmüştü. Türk Kurtuluş Mücadelesi döneminde İstiklâl Yolu güzergâhında Türk Kadınları tarihte eşine az rastlanacak derecede kahramanlıklar göstermiş, çoğu zaman beşikteki bebeğini bırakacak yeri olmadığı için sırtına alarak cephane taşımaya koşmuştu. Bu kahraman kadınlardan bir tanesi olan Şerife Bacı ve Elif Bebek Türk Kurtuluş Savaşının kazanılmasında öne çıkan kahramanlar arasında yer almaktadır.

Bu çalışmanın amacı Milli Eğitime bağlı ortaokul ve liselerde okutulan Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti Ve Atatürkçülük derslerinde, Türk Kurtuluş Savaşının kazanılmasında kilit rol oynayan “İstiklâl Yolu” konusuna yer verilip verilmediği sorusunun cevabını aramaktır. Bu bağlamda Çankırı Merkezine bağlı 4 okulda 240 öğrenciye ve 40 Tarih ve Sosyal Bilgiler öğretmenine yapılan anket sonucu “İstiklâl Yolu” konusuna mevcut ders kitaplarında ve müfredatta yer verilmediği saptanmıştır. Yapılan bu anket sonucu, gerek öğretmenlerin, gerekse öğrencilerin “İstiklâl Yolu” konusunun ders kitaplarında yer almasını istedikleri, bunun yanında konu ile alakalı ek materyaller ve görsellerle desteklenmesi gerektiği fikri öğretmen ve öğrenci görüşleri ile saptanmıştır. Konu hakkında yapılabilecek diğer çalışmaları ise “İstiklâl Yolu” konusunda öğrenciler tarafından yeterli donanıma sahip olmadığı görüşü belirtilen öğretmenlerin, bu konuyu anlatmadan önce konu hakkında kendisini geliştirmesi ve öğrenciye konuyla alakalı materyal temininin sağlanması olarak belirtebiliriz.

Bu çalışma sonucunda öğrenci ve öğretmen görüşleri ışığında yeni bir Etkinlik Paketi tasarımı yapılmıştır. Tasarlanan bu Etkinlik Paketi tamamen uygulanan anketteki öğrenci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda hazırlanmaya çalışılmıştır. “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi hakkındaki çalışmamızın öğrenciler, tüm Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenleri ile birlikte Tarih ile ilgilenen Akademisyen ve Tarihçilere faydalı olmasını temenni ediyorum.

Bu çalışmada doğduğum andan bu güne kadar haklarını ödeyemeyeceğin anne ve babama, “İstiklâl Yolu” çalışmamıza desteklerini esirgemeyerek araştırma süresi boyunca görüşlerini bizimle paylaşan katkılarını esirgemeyen değerli

öğretmenlerimize ve öğrencilerine, Yüksek Lisans eğitimimin başlamasından itibaren desteklerini esirgemeyen ve özellikle bu tezde büyük emeği olan danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Erhan Metin'e, çalışmanın tamamlanmasındaki desteklerinden dolayı tüm kalbimle teşekkür ediyorum.

Bu çalışma [Çankırı Karatekin Üniversitesi BAP] tarafında[EF190615L28] No'lu Yüksek Lisans Tez Projesi Olarak Desteklenmiştir.

Dursun CEBECİ
Çankırı - 2016

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığım [*Türkiye Cumhuriyet İnkulâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde “İstiklâl Yolu”nun Öğretimi: (Mevcut Ders Kitapları, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri ve Çağdaş Yayınlar Işığında Yeni Bir Etkinlik Paketi Tasarımı)*] adlı çalışmamın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

... / ... / 201..

İmza

Dursun CEBECİ

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

[Dursun CEBECİ] tarafından hazırlanan [Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Derslerinde “İstiklâl Yolu”Nun Öğretimi: (Mevcut Ders Kitapları, Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri Ve Çağdaş Yayınlar Işığında Yeni Bir Etkinlik Paketi Tasarımı)] başlıklı bu çalışma, [18.07.2016] tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda [oybirliği] başarılı bulunarak jürimiz tarafından [Tarih] Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Erhan METİN..... İmza:

Üye : Doç. Dr. Bahri ATA İmza:

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ayşe ÖZKAN İmza:

ONAY

Bu tez Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 09/06/2016 tarih ve 2016/09-09 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir

Doç. Dr. Ensar ÇETİN
Enstitü Müdürü

Tezin Başığı: Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde “İstikâl Yolu”nun Öğretimi: (Mevcut Ders Kitapları, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri ve Çağdaş Yayınlar Işığında Yeni Bir Etkinlik Paketi Tasarımı)
Tezin Yazarı :Dursun CEBECİ
Danışman :Yrd. Doç. Dr. Erhan METİN
Anabilim Dalı:Tarih Anabilim Dalı
Bilim Dalı :Tarih Dalı
Kabul Tarihi :18.07.2016
Sayfa Sayısı :13 Sayfa (ön kısım) +130 Sayfa (tez) +50 Sayfa (ekler)
<p>Çalışmada 2015 – 2016 Eğitim Öğretim döneminde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ortaokul ve liselerde okutulmakta olan Sosyal Bilgiler dersi ile Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük derslerinde “İstiklâl Yolu” konusuna yer verilmesinin, milli duyguları pekiştirebileceği düşünülerek tarih eğitimine kazandırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda “İstiklâl Yolu” konusu ile alakalı 2015 – 2016 eğitim-öğretim dönemine ait mevcut ders kitapları ile birlikte tamamlanmış ve tamamlanma aşamasındaki çağdaş yayınlar incelenmiş olup, “İstiklâl Yolu’nun” öğretiminde kullanılabilecek bölümler tespit edilmeye çalışılmıştır. Konu ile alakalı olarak Ankara, Kalecik, Ilgaz, Kastamonu, Küre, Seydiler ve İnebolu’da saha çalışması ile röportaj çalışması yapılmıştır. Yapılan bu tespitlerin yanında öğretmen ve öğrenci görüşleri alınarak “İstiklâl Yolu” konusunun ders kitapları içerisinde kullanılması amaçlanmıştır.</p> <p>Çalışmada tarih eğitiminin yanı sıra Tarih öğretimine katkıda bulunan yerel tarih, okul dışı tarih öğretimi ve müze öğretimi konularına da yer verilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda okutulan 2015–2016 eğitim-öğretim dönemine ait Sosyal Bilgiler ile Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük ders kitapları incelenmiş olup “İstiklâl Yolu” konusunun mevcut kitaplarda yer</p>

almadığı, yer alan kitaplarda ise eksiklikler olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada yer alan diğer bölümde ise çağdaş yayınlarda “İstiklâl Yolu” konusu incelenmiş olup, tasarlanacak Etkinlik Paketi doğrultusunda çağdaş yayınlarda yer alan bu konuların mevcut ders kitaplarında ne şekilde kullanılabileceği tespit edilmeye çalışılmıştır. Hazırlanacak yeni Etkinlik Paketinin etkisinin arttırılabilmesi adına, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin alınmasına yönelik anket çalışmaları yapılmıştır. Yapılan bu anket çalışması Çankırı’da bulunan Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ortaokul ve liselerden 2’si Devlet Okulu, 2’si Özel Okul olmak üzere 4 okulda 240 öğrenciye ve Çankırı Merkezde görev yapan 40 Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenine uygulanmış betimsel bir çalışmadır. Anketlerden çıkan sonuçlara göre yeni Etkinlik Paketi tasarımı gerçekleştirilmiştir. İstiklâl Yolunda yaşanmış olan hatıralar canlı tanıkların dilinden aktarılmaya çalışılmış, bunun için “İstiklâl Yolu” içerisinde yer alan bölgelerde alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Alan araştırması sonucunda elde edilen veriler, yeni Etkinlik Paketi tasarımında değerlendirilmiştir.

2015-2016 eğitim öğretim döneminde okutulan mevcut ders kitapları, çağdaş yayınlarla birlikte öğretmen ve öğrenci görüşleri ışığında hazırlanan yeni Etkinlik, Sosyal Bilgiler ve İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde öğretmen ve öğrencilerin istifadelerine sunulmuştur. Konu, mevcut ders kitaplarının ve çağdaş yayınlarının incelenmesinin yanında yapılan saha çalışması ve röportaj çalışmaları ile desteklenmiştir. Tasarlanan Etkinlik hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri alınarak Sosyal Bilgiler dersleriyle İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde “İstiklâl Yolu” konusuna sağladığı faydalar objektif olarak aktarılmıştır.

Yapılan bu çalışmanın sonucunda tarih eğitimine katkı sağlaması açısından değerlendirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarih Eğitimi, Yerel Tarih, İstiklâl Yolu, Ders Kitapları, Çağdaş Yayınlar, Öğrenci Görüşleri, Öğretmen Görüşleri, Yeni Ünite Tasarımı

Title of the Thesis: The Teaching of the “İstiklâl Yolu” in “The Revolution History Of The Turkish Republic And Kemalism Courses (A Design Of A New Unite Under The Lights Of Existing Course Books. Teacher And Student Views And Contemporary Publications)

Author : Dursun CEBECİ

Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Erhan METİN

Department : Tarih Anabilim Dalı

Sub-field : Tarih Dalı

Date : 18.07.2016

In the study the aim is the acquisition of the case of “The Independence Path” for the welfare of history teaching by considering that including “The Independence Path” in the subjects of Social Science and the Republic of Turkey and the Kemalism being taught during the 2015-2016 Educational Term in the Secondary Schools and High Schools attached to the Ministry of National Education should consolidate the national emotions. To this end, the existing text books about the case of “The Independence Path” related to the 2015-2016 Educational Term are analysed along with the current completed contemporary publications and those in the phase of completion and those parts are sought to be determined which could be used in the teaching of “The Independence Path”. Field work and interview were made in Ankara–Kalecik–Ilgaz–Kastamonu–Küre–Seydiler–İnebolu concerning the issue. In addition to the determinations made, by collecting the views of teachers and students, the use of the case of “The Independence Path” in the text books is aimed.

Besides the history teaching, the issues of local history, history teaching out of the school and museum teaching are also included in the study. The text books of the Social Science and the Republic of Turkey and the Kemalism being taught during the 2015-2016 Educational Term in the Secondary Schools and High Schools attached to the Ministry of National Education are analysed and it is

determined that the case of “the Independence Path” is not included in the existing text books and that there are missing points in those including the case. In the other part the case of “The Independence Path” is studied in the contemporary publications and in the light of the activity to be designed, it was sought to determine in which form these topics included in the contemporary publications could be used in the existing text books. In the aim of increasing the effect of the new Activity to be prepared, survey work was made seeking the receipt of teacher and student views. This survey work is a descriptive one applied to 240 students in the Secondary Schools and High Schools attached to the Ministry of National Education located in Çankırı, namely 4 schools including 2 State Schools and 2 Private Schools and 40 Teachers of Social Science and History recruited in the Center of Çankırı. The design of the new Activity was realised according to the results coming from the survey. The memories lived in the Independence Path was sought to be reported from the witnesses alive and for this aim field search was made in the locations included in “the Independence Path”. The data obtained in the end of the field search was valorised in design of new units.

The new unit prepared in the light of the existing text books applied in the 2015-2016 Educational Term along with the contemporary publications and the teacher and student views was put at the disposal of the teachers and students in the Social Science and the History of Revolution and Kemalism classes. The case was supported with analysis of the existing text books and contemporary publications besides field work and interview applications undertaken. By receiving teacher and student views on the Activity designed, the benefits it provided for the case of “The Independence Path” in the framework of the Social Science and the History of Revolution and Kemalism classes were transferred objectively.

In the end of this study the case was evaluated in terms of its contribution to history teaching and suggestions were provided.

Keywords: History Teaching, Local History, Independence Path, Text Books, Contemporary Publications, Student Views, Teacher Views, New Unit Design

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
a.g.e.	Adı geen eser
A.Ş.	Anonim Őirket
BM	BirleŐmiŐ Milletler
Böl.	Bölüm
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
Fak.	Fakülte
FAO	Gıda ve Tarım Teşkilatı (Food and Agricultural Organization)
GB	Gümrük Birliği
IMF	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
Ltd. Şti.	Limited Őirket
Mad.	Madde
s.	Sayfa
ss.	Sayfa sayısı
TC	Türkiye Cumhuriyeti
Tic.	Ticaret
vd.	Ve diğerleri

TABLO LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.2.2.1.: Örneklem Kümesine Giren Okullar ve Öğrenci Sayıları.....	32
Tablo 2.2.2.2.: Örneklem Kümesine Giren Okullar ve Öğrenci Sayıları.....	33

1. GİRİŞ

Tarih kelime anlamı olarak her dilde farklı manalar taşımaktadır. Mesela Tarih kelimesi Arapçada “Ay Bilgisi” anlamına gelirken Almancada “History” hikâye anlamına gelmektedir. Latince ise “Res” yani “Şeyler” anlamına gelmektedir.¹Tarih biliminin en önemli özelliklerinden bir tanesi belgelerle desteklenmesidir. Belgelerle desteklenmeyen bir olay, tarih biliminin kapsamına girmez.²

Tarih Bilimi, geçmiş dönemlerde yaşamış toplumlar tarafından meydana getirilen olayları inceleyen ve bu olayları ve olayların yaşandığı mekânları yer – zaman ve neden sonuç ilişkisi göstererek inceleyen bilim dalıdır. Bu bağlamda bakıldığında tarih biliminden kısaca geçmişte yaşanmış olayları inceleyen bilim dalı olarak tarif edebiliriz. Tarih biliminin incelediği konular, insanlar veya toplumlar tarafından meydana getirilen olaylardan oluşmakla beraber, aynı zamanda belgelere dayandırılmak zorundadır.

Tarih ile tarih bilimi birbirlerinden ayrı iki konudur. Fakat genel olarak bakıldığı zaman bu iki konunun birbiri ile karıştırıldığı görülmekte. Oysa tarih dediğimiz zaman aklımıza tabiat olaylarından tutun, muharebelere, bir ülkede yaşanan deprem vakaları da dâhil olmak üzere sonucu tüm dünyayı yakından ilgilendiren veyahut sadece yaşanan bölge halkına etki eden tarihi olayların hepsi gelmektedir. Tarih bilimi ise yalnızca beşeri olayların geçmişini inceleyen bilim dalıdır. Tarih biliminde olayların faili mutlaka insan olmalıdır. Tarihi olaylar kişiden kişiye farklılıklar gösterebilir. Herhangi tarihi eser okurken, okunulan eserde muhakkak yazarın kendisinden kattığı söylemleri olabilir.³ Olaylar içinde muhakkak sebep sonuç ilişkisi bulunmalıdır. Geçmişte yaşanmış bir olay kendisinden önce yaşanmış başka

¹İlber Ortaylı, *Tarih Yazıcılık Üzerine, Tarih Yazıcılık Üzerine*, Cedit Neşriyat, Ankara, 2011, s.11.

² Erhan Metin, “Tarih Nedir? Niçin Tarih Öğrenilir?” <http://www.turkdivani.com/wp-content/uploads/Tarih-Nedir.pdf> 18.04.2016

³ Umut Diriöz, *Tarih Öğretiminde Eleştirel ve Yaratıcı Düşüncenin Geliştirilmesi*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Ana Bilim Dalı Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, s.16.

bir olaydan etkilenecek meydana gelmiştir ve kendisi de ileride yaşanacak başka bir olayın sebebi olacaktır.⁴

Tarihin vazifesini sadece geçmişi inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlamak son derece yanlış bir tespit olacaktır. Tarih, geçmişle gelecek arasında bir köprü vazifesi de görmektedir. Devletlerin büyüklükleri mazisinde yatan başarılarla doğru orantılıdır. İnsanlar geçmişte ecdadının elde ettikleri başarılar ile övünür, elde edilen bu başarıları kendisine örnek alarak aynı başarıları elde etmek konusunda çaba sarf eder. Tarih öğretiminin gençler için ne denli önemli olduğunu, Mustafa Kemal Atatürk;

“Türk evladı ecdadını tanıdıkça, daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır”. “Büyük devletler kuran atalarımız, büyük ve yaygın uygarlıklara da sahip olmuşlardır. Bunu aramak incelemek, Türklüğe ve cihana bildirmek, bizler için bir borçtur”

sözleriyle ifade etmiştir. Zira geçmişini unutan milletler hiçbir zaman milli bir kimliğe sahip olamazlar ve deyim yerindeyse hafızasını kaybetmiş bir balığa benzerler. Mustafa Kemal Atatürk'ün bu sözlerinden yola çıkarak Türk Milletinin yüksek medeniyetler seviyesine ulaşmasının yolunun, yeni nesillere geçmişini öğretmekten geçtiğini söylemek yanlış olmayacaktır. ⁵

Tarih insanların geçmişte yaptıkları hatalardan ders almasına vesile olan ve aldığı bu dersler doğrultusunda hedeflerine sorunsuz ilerleme konusunda yön veren bir düşünce tarzıdır. Geçmişte yaşanan tecrübelerinden alınan dersler sayesinde, yapılan hatalar bir daha tekrarlanmaz. Tarih Bilimi sayesinde insan geçmişi ile yüzleşir, elindeki tarihi mirasların kıymetini daha iyi anlar. Gelecekte yapılması planlanan projelerde, geçmişte yaşanan gelişmeler ışığında koordineli bir şekilde planlanır.⁶

⁴ Halil Özsü - Nihat Baştürk, 9. Sınıf Tarih, Tuna Matbaacılık, Ankara, 2014, s.2

⁵ Erhan Metin, Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Derslerinde Ermeni Meselesinin Öğretimi (Mevcut Ders Kitapları, Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri Ve Çağdaş Yayınlar Işığında Yeni Bir Ünite Tasarımı), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s.1.

⁶Mübahat Kütükoğlu, Tarih Araştırmalarında Usul, Kubbe Altı Neşriyatı, İstanbul 1998, s.4.

İnsanoğlunun yıllardan beri cevabını aradığı sorulardan bir tanesi de “*Neden Tarih Öğretiyoruz?*” sorusudur. Bunun en temel cevabı olarak yıllardan beri ülkelerinde iktidar mücadelesi veren siyasi kesimin kendi siyasi ve ideolojik düşüncesini geniş kitlelere kabul ettirebilmek için ilköğretim den başlayarak üniversiteye kadar okullarda okutulan Tarih derslerini kendilerince yönlendirmek istemeleridir. Aslan tarih öğretimi ve ülkelerdeki iktidar mücadelesi arasındaki bağ hakkında kısaca “*Tarihi kendi görüşlerini desteklenmesi konusunda önemli bir cephanelik ve “yanlış” ya da karşıt ellere geçtiğinde öldürücü bir silaha dönüşen araç olarak görmüşlerdir.*” sözleri ile tarih konusunun istenildiği zaman ne kadar tehlikeli sonuçlar ortaya çıkartacağına altını çizmektedir.⁷

Tarih öğretimi hakkında çalışma yapmak sadece tarihçilere özgü bir olay olmamakla beraber günümüzde Sosyologdan tutun Siyaset Bilimcisine kadar farklı alanlardaki kişilerin tarih öğretimi hakkında düşünceler geliştirdikleri görülmektedir.⁸ Tarih öğretiminin birincil vazifesi geçmişte yaşanan olayları öğrencinin gözleri önünden bir film şeridi gibi geçercesine, akıcı ve kalıcı bir şekilde zihninde kalmasını sağlamaktır.⁹

İnsanoğlu doğası gereği sosyal bir varlıktır. Bu yapısının bir sonucu olarak yaşadığı çevresiyle arasında sürekli bir etkileşim içinde olmaktadır. Bu etkileşimler neticesinde çevresindekilere karşı bir takım sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumlulukların eğitim kısmı aile içerisinde başlar. Aile içinde sorumluluğunu öğrenen fert ileriki zamanlarda edindiği bu bilgileri okulda öğrendikleri ile pekiştirir. Bu bağlamda öğrenciye sosyal sorumluluğunu öğreten derslerin başında Sosyal Bilgiler dersi gelmektedir. Sosyal Bilgiler dersini diğer derslerden ayıran en önemli özelliğinden bir tanesinin, çevresindekiler ile iyi iletişim kurabilen, karşısındakine saygı gösteren bireyler yetiştirilmesi noktasında en etkili yöntemlerden biri olmasıdır. Bu bilgiler ışığında Sosyal Bilgiler dersinin tarifini geçmişin ışığı altında geleceğe yön

⁷ Erdal Aslan, “Neden Tarih Öğretiyoruz“, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:20, İzmir 2006, s.163.

⁸ Peter N. Stearns, “Neden Tarih Öğreniyoruz? (Why Study History?)”, (Çev: Erkan Dinç), *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:2, Sayı:1, Uşak 2009, s.1.

⁹ Mehmet Suat Bal, “Türkiye’de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Yolları Konusunda öğretmen Adayı ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması” *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:15, Hatay 2011, s.372.

verme mekanizması olarak tanımlayabiliriz. ¹⁰ Tarih ve tarihsel değerler, geçmiş dönemlerden günümüze kadar gelmiş insanoğlunun atasından kalan birer miras hükmündedir. Bir milletin gelişmesi, refah düzeyini yükseltmesi de ancak ve ancak tarihini öğrenip, ona sahip çıkması ve gelecek nesillere de bir miras olarak aktarabilmesi ile mümkün olacaktır. Metin, öğrencilere tarih derslerinde milli benliğin ve şuurunun verilmesinin nedenlerini 3 başlık altında sıralarsak bu başlıkları, “ *Miras olarak tarih*”, “ *Ahlaki Eğitim İçin Tarih* “, “ *Günümüz Dünyasını Anlamak İçin Tarih* “ şeklinde belirtmektedir.¹¹

Tarihin geçmişe dair bizi mutlu eden yönleri olduğu gibi hatırlamak istemediğimiz tarafları da vardır. Tarihi olaylar her millet için aynı anlamı taşımaz, farklılık gösterir. Tarih bilimi, tarihçi olsun olmasın herkesin bir gün mutlaka başvuracağı bilim dallarının başında gelmektedir. Tarih bilimi sayesinde kişi geçmişten geleceğe uzanan hayat sahnesinde kendisinin de olayların içinde olan bir figüran olduğunun farkına varır. Yaşanan tarihi olaylar başka olayların tetiklemesi sonucu meydana gelir. Bireyler milli benliklerini, milli kimliklerini tarih bilimi sayesinde kazanırlar. ¹² Tarih denildiği zaman akla bilgi ve belgeler gelmektedir. Tarihçi bu belgeler üzerinden, olaya ait neden – sonuçları gün yüzüne çıkartır. Bugüne kadar birçok kez sorulan bir soru “ tarih ne işe yarar “ sorusu üzerinde ciltler dolusu kitaplar yazılmıştır. Bu sorunun en temel cevaplarından bir tanesi, tarih öğretimi her şeyden önce, insanın kendisini tanımasını sağlaması olacaktır. Bu bağlamda tarih: insanoğlunun geçmişte yaptıklarının kanıtıdır, dolayısıyla insanın kendini tanıma sürecidir.¹³

İnsanoğlu doğası gereği yaşanan olayların ne zaman yaşandığı, kim tarafından gerçekleştirildiği, hangi tarihte gerçekleştiği gibi soruların cevabını geçmişten

¹⁰ Numan Göç, *Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Derslerinde Uygulanması; Karşılaşılan Güçlükler Ve Çözüm Önerileri (Çorum Örneği)*, Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2008, s.9.

¹¹ Erhan Metin, “ Çankırı'nın Tarih Eğitimi ve Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi “, 3. Çankırı Bilgi Şöleni Bildirileri, Çankırı 2005, s.363.

¹² Timuçin Akyürek, *İlköğretim I. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Müze Eğitiminin Tarih ve Kültür Bilinci Oluşturulmasındaki Önemi*, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Eğitim Bölümleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011, s.17.

¹³ Muammer Demirel, “Tarih Biliminin Gelişimi”, *Tarih Öğretim Yöntemleri*, Mustafa Demirel (Ed.), Pegem Yayınları, Ankara 2015, s.5.

günümüze kadar bulma arayışı içinde olmuştur. Olaylara karşı bu merakından dolayı, yaşanan olayları kayıt altına almaya başlamıştır. Bugüne kadar Tarih, konu olarak çok değişik amaçlar için kullanılmıştır. Özellikle zevkli bir konu olması amacı ile Tarih, insanların ilgilerini çekmek amacı ile kullanılmıştır ve halen de kullanılmaktadır. Buna örnek olarak günümüzde televizyonlarda ki Tarihi programları örnek verebiliriz.¹⁴

Ülkemizde tarih eğitiminin belli başlı amaçları arasında bireyin gelişimi, milli kimlik kazanımı ve aidiyet duygusunun kazandırılması olarak sayabiliriz. Bunun dışında geçmişe ait tarihi olayları öğrenirken, edindiği bilgiler ışığında ecdadından kalan kültür hazinesinin kıymetini öğrenmesini ve kendisi de bunu gelecek nesillerinde faydalanabilmesi açısından en iyi şekilde muhafaza etmenin yegâne aracı olarak kendisine miras bırakılan kültür hazinelerinin, sonraki kuşaklar için korunup muhafaza edilmesi olduğunu söyleyebiliriz.¹⁵ Peki derslerde tarih konularının anlatımı öğrenci açısından neden sıkıcı ve yorucu bir hal almaktadır? Bunun başlıca sebepleri arasında tarihte yaşanmış önemli olayların sıkıcı bir şekilde anlatılmaya çalışılması, ezberci bir eğitim sistemi ve ders kitaplarında konu anlatımların da yeterince görsel öğelere yer verilmemesi olarak sayabiliriz.¹⁶

Avrupa’da ve Dünyada birçok kişi tarih derslerini sadece okullarda öğretilen zorunlu bir ders olarak görmektedir. 1960’lardan itibaren tarih dersinin içeriği ve dersin anlatılmasında kullanılacak yöntemler hakkında çeşitli tartışmalar konuları ortaya çıkmıştır. Tarih derslerinde konu sınırlandırması yoktur. Tarih derslerinde öğrenciye geçmiş dönemler de yaşanmış olaylar hakkında bilgiler verilir ve bu bilgilerin yanlış olma ihtimalinden de bahsedilir. McMahon “*The opportunity to study History: curriculum politics and school pupils' subject choice in the General Certificate of Secondary Education*” isimli makalesinde Irving’in “*Tarih sürekli büyüyen bir ağaçtır. Ne kadar çok bilerseniz o kadar çok dokümana ulaşırsınız ve daha çok öğrenirsiniz. Bende 1989’dan beri çok şey öğrendim*” sözleri ile Tarih öğretiminin

¹⁴ İsmail H. Demircioğlu, *Tarih Öğretimi Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Pegem Yayınları, Ankara 2012, s.4.

¹⁵ Erkan Dinç, “Etkili Tarih Öğretimi”, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt:7, Sayı:2 Kırşehir 2006, s.1429.

¹⁶ Cemil Cahit Yeşilbursa, “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihi Yerlerin Kullanımı”, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:23, Sayı:23, Ankara 2009, s.210.

ve öğreniminin sonu olmayan kısır bir döngüden ibaret olduğunu vurgulamaktadır. Aynı makalede Terry Pratchett'in "*Tarih eski bir süveter gibi nazikçe sökülür. Birçok kez yamalanmış ve onarılmıştır. Farklı kişilere uyması için yeniden örülmüştür. Propaganda temizleyicileri için kesilmek üzere sansür için bir kutuda tutulmuş ve daima en sonunda ki eski bilindik şekline dönüşmeyi başarmıştır. Tarih kendisini değiştirdiğini sanan kişileri değiştirme alışkanlığına sahiptir. Tarih, daima ceket kolunun içinden çıkarabileceği birkaç numaraya sahiptir. O çok uzun sürelerde buralarda var olmuştur.*" sözleri ile tarih öğretimde herhangi bir konunun anlatıldığı ülkede, bir diğer ülkede anlatılandan farklı olarak anlatılabileceğini, her ne kadar Tarihin kendilerine uyarlanması için değiştirildiği düşünülse de, bunun sadece bir yanılgıdan ibaret olduğunun altı çizilmiştir.¹⁷

Safran'a göre çocuklarda tarih bilincinin oluşturulmasında ki başlıca sebepleri arasında, çocukların ahlaki olarak eğitilmesi, içinde yaşadığı coğrafyayı ve dünya hakkında bilgi sahibi olmaları ve sahip oldukları kültürel mirasları gelecek nesillere aktarmalarıdır. Günümüzde okullarda tarih eğitiminin amacı öğrencilere geçmişte yaşanan olayların ezberletilmesinden ziyade, öğrencinin geçmişle bağ kurup empati kurmalarını sağlamak, onlara karşılaştığı problemlerle başa çıkabilmeyi öğreten bir eğitim şekli olduğunu söyleyebiliriz.¹⁸

Bu doğrultuda ortaöğretimde okutulan Sosyal Bilgiler ve Tarih dersleri öğrencilere ne derece faydalı oluyor? Dersleri mevcut ders geçme sisteminde bir zorunluluk olduğu için mi yoksa tarih dersi ile ilgili oldukları için mi çalışıyorlar? Okul dışında verilen ödevler dışında tarihle ilgili herhangi bir kitap okuyorlar mı? Bu soruların cevapları tarih öğretiminde ne durumda olduğumuzu anlama açısından büyük önem arz etmektedir.¹⁹ Metin konu hakkında;

¹⁷ Patrick J. McMahon, "The opportunity to study History: curriculum politics and school pupils' subject choice in the General Certificate of Secondary Education" A thesis submitted to the University of Huddersfield in partial fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Education, Huddersfield, 2008, s.19.

¹⁸ Erhan Metin, *Türk Ders Kitaplarında "Ermeniler" Cumhuriyet'ten Günümüze*, Tepav yayınevi, Ankara 2015, s. 18.

¹⁹ Hüseyin Köksal, "Türkiye'de Tarih Öğretimi Tartışmaları ve Tarih Öğretiminde Kültür Okuryazarlığı," *1. Uluslararası Tarih Öğretimi Sempozyumu* (16 – 18 Haziran 2010), Ankara s.115.

“Tarih eğitimcilerinin çeşitli sebeplerle kullandıkları, düz anlatım, soru cevap ve konu tekrarı gibi yöntemler artık çok gerilerde kalmıştır. Türkiye’de öğrenciyi araştırmaya yönelten aktif yönetime dayalı tarih öğretimi meşrutiyet döneminden beri sık, sık gündeme gelse de tarih öğretimimiz aktarıcı geleneğin, soru cevap tekniğinin kullanılmasının ve tarih ders kitabına bağlılığın ötesine gidememiştir.”

sözleri ile asıl problemin öğretim yöntemlerinde olduğunu belirtmektedir.²⁰

Türkiye’de olduğu gibi diğer dünya ülkelerinde de Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinin ayrı bir yeri vardır. Afrika ülkelerinden olan Lesoto’dan örnek vermek gerekirse, bu ülkede ilköğretimde Sosyal Bilgiler derslerinin amacı, öğrencinin iyi bir birey, toplum üyesi, dünya insanı olarak yetiştirmektir. Bunun dışındaki amaçları çocuğun geçmişteki ve şimdiki insanları tanıyıp, insanların fiziksel, sosyal ve kültürel yönlerini analiz etmesini sağlamaktır. Lesoto’da 7 yıllık eğitimlerini tamamlayan öğrenciler milli kültürlerini öğrenir, milli kültürünü öğrenip özümsemesiyle birlikte insanlara karşı olumlu tutum sergiler, farklı kültürlerdeki insanlara karşı hoşgörülü olmayı öğrenirler. 1967 yılına kadar Lesotho’da 7 yıllık ilköğretim sürecinde çocuklara kapsamlı bir şekilde tarih dersleri verildiği görülmekte. 1907-1974 yılları arasında Lesotho’da bulunan öğretmen okullarının müfredatlarında 7 öğretmen okulunda kapsamlı olarak tarih derslerine yer verilmekteydi. 1975 yılından sonra ise Lesotho Milli Öğretmen Okulu (NTTC) Lesotho Eğitim okulunun (LCE) bünyesine alınmasıyla birlikte, öğretmen adaylarına öğretilen Sosyal Bilgiler dersinin süresi azaltıldı. Bu okullardan mezun olup öğretmenlik mesleğine başlayanlar, ilerideki meslek yaşantılarında Sosyal Bilgiler derslerinin Tarih boyutuyla uğraşmakta zorlandıklarını belirttiler.²¹

Tüm Dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti Devletinde ’de Cumhuriyetçilik ilkesinin modern şekilde hayata geçirilmesi için Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin ayrı bir önemi bulunmakta. Bu derslerde işlenen Milli Mücadele konusu sayesinde öğrenci geçmişte yaşanan sıkıntılardan yola çıkarak, geleceğini geçmişine ait tarih sahneleri ile sağlam bir temele oturtacaktır.

²⁰ Erhan Metin, “Turizm Destekli Tarih Eğitimi”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD)*, Sayı:8, Ankara 2006 s.311.

²¹ Mary N.Ntabeni, “History Education in the primary schools of Lesotho”, *Department of Language and Social Education (LASED)*, National University of Lesotho, Maseru, Lesotho, (Received 9 March 2010; accepted 30 May 2010), s.227.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin amacı, öğrencinin geçmişteki olayları öğrenip, konu hakkında sınıf ortamında veya değişik ortamlarda konuşabilmesi ve öğrendiği bu konuları hayatına tatbik etmesidir. Genel manada Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleri ile Sosyal Bilgiler derslerinin temel problemleri olarak, her dönem için siyasi rejimin tarih derslerini etkilemeye çalışması, ders konuları anlatılırken sınıf ortamında kullanılan materyallerin son derece sınırlı olması ve ders müfredatında konular eklenirken konuların sınıflara göre derecelendirilmeyip, bütün kademedeki sınıflar için aynı şekilde işlenmeye çalışılması olarak sayılabilir.²²

Sınıf içerisinde tarih dersinden istenilen düzeyde istifade edebilmek için öğretmenin kullanabileceği bazı yöntem ve stratejilere ihtiyaç duyulmaktadır. Kullanılacak bu metotlar sayesinde ders verimliliğinin artırılabilir, öğrencinin derse olan ilgisinin artırılması sağlanabilir. Bu metotlardan en önemlilerinden bir tanesi olarak görsel kaynaklardan yararlanmak olduğunu ifade edebiliriz. Öğrencilerin derslerdeki en büyük sıkıntılardan bir tanesi öğretmenin derslerde sözlü olarak anlattığı dersi, gözünde canlandıramamasıdır. Ders içi öğretimin ezbere dayalı bir ders olmasını önlemenin en önemlileri yöntemleri arasında belki de en önemlisi görsel materyallerdir. Kullanılacak bu materyaller ders öncesi öğretmen tarafından dikkatlice seçilmelidir. Yapılan bir araştırmaya göre derslerde en etkili yöntem olarak görsel materyaller gösterilmektedir. Yapılan bu araştırma sonuçlarına göre etkin öğretimde, % 83 görsel materyaller, % 11 işitme , % 3.5 koklama, % 1,5 dokunma ve % 1 tat duyularının etkili olduğu saptanmıştır.²³

İngiltere’de Tarih Eğitimi hakkında yazarlık yapan Brian Simon’s “A people’s history of education: Brian Simons, the British Communist Party and studies in the history of education, 1780-1870” isimli makalesinde 1950 sonrası özellikle tarihçilerin geliştirdikleri yöntemleri, Jim Obelkevich tarafından belirlenen konuları ele almaktadır. Yazar makalesinde 1950’lerdeki ve 1960’lardaki soğuk savaş dönemlerinde başlayan, Marxist yaklaşımı ele almakta ve kitabında Raphael

²² Bülent Akbaba, “Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Tarihi Dersleri Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ” (Gazi Üniversitesi Örneği), *Akademik Bakış Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, Ankara 2008, s.179.

²³ Bülent Akbaba, “Tarih Öğretiminde Görsel Materyallerden Faydalanma“, Mustafa Safran (Ed.) *Tarih Nasıl Öğretilir*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara 2015, s. 218.

Samuel'in "konusu ne olursa olsun tarih eğitimi, politika potasında şekilleniyor ve taraflarının tümünün ideolojisi içine sınıyordu" sözü ile tarih öğretiminin öncelikle siyasi konjonktürden geçtikten sonra okullardaki müfredatta yerini aldığı gözlemlenmekte. Samuel'in bu düşüncelerine göre halk daima tarihini geliştirme çabası içerisinde olmalı, tarihinin konusunu genişletmeyi amaçlamalıdır.²⁴

Günümüzde de görsel materyaller insan hayatının ayrılmaz parçalarından biri haline gelmiştir. Günlük hayatımızda evde, okulda, işyerinde teknolojinin gelişmesi ile orantılı olarak görsel materyaller hayatımızdaki yerini almış durumda. Gündelik hayatta olduğu gibi eğitim – öğretimde de teknolojik imkânlar gün geçtikçe artmaya başladığı görülmekte. Okullarda kurulan bilgisayar laboratuvarları, projeksiyon cihazları, akıllı tahtalar gerek öğretmene ders anlatma noktasında alternatif materyal konumunda bulunurken, gerekse öğrencilerin derse katılım noktasında teşvik edici rol üstlenmektedir.²⁵

Öğrencilerin tarih derslerinde işledikleri ülkelerin coğrafyaları hakkında fikir sahibi olmaları açısından haritalar önemli bir yere sahiptir. Nitekim ülkeler coğrafya konusunun derslerde işlenmesi esnası duvarda kullanılan atlaslar, tarih öğretmenlerinin birincil kaynağı durumundadır. Tarih derslerinde öğrencinin harita becerilerinin gelişebilmesi için, öğretmenin önce pedegolojik açıdan harita becerisi kazandıktan sonra sınıfta harita becerileri üzerine etkinlikler üzerinde durmalıdır.²⁶ Yakın zamanda yapılan tarih derslerine ait beceriler arasına mekân algılama becerisi de eklenmiştir. Pek çok kişi Mekânların algılanması gerçekten de bir beceri midir? Sorusunu yönelterek buna tepki göstermiştir. Aslında bakıldığında zaman, haritalar genelde Tarih ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden ziyade, coğrafya öğretmenlerinin kullandığı bir materyaldir. Haritaların sadece coğrafya derslerinde kullanılan ek materyal olarak görülmesi son derece yanlış bir tespittir. Haritalar hem Coğrafya, hem de Tarih derslerinde kullanılması gereken yardımcı bir kaynaktır. Harita eğitimini

²⁴ Gary McCulloch, "A people's history of education, Brian Simon, The British Communist Party and Studies in the history education 1780-1870", History Of Education Vol.39, No:4, July, London 2010, s.438.

²⁵ Abdülkadir Kırbas, "Görsel Materyallerle Desteklenmiş Yazma Çalışmalarının Öğrencilerin Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi", Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/4, Gümüşhane, 2011, s.707.

²⁶ Mustafa Öztürk, "Tarih Öğretiminde Harita Bilgisi ve Kullanımı", Mustafa Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara 2015, s.231

öğrenciye bir anda verilmesinden, ilköğretim birinci ve ikinci kademedeki temel eğitiminin verilip, liselerde ise harita kullanımı ile ilgili püf noktalarının verilmesi sağlanmalıdır. İlköğretimden başlayarak liseye kadar verilecek bu harita bilgisi öğrenciye coğrafya derslerinde ülkeleri, farklı coğrafyaları tanımasında faydalı olacağı gibi Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinde de konuları daha iyi kavramalarını sağlayacaktır.²⁷

İlköğretim ve Lise kademesinde duvarlarda görsel materyallerin sergilenmesi faydalı olacak hususlardan bir tanesidir. Özellikle Okul duvarlarında kullanılan Atatürk resimleri ve diğer Türk büyüklerinin resimleri öğrencinin geçmişteki liderlerini kolay ve zevkli bir şekilde öğrenmesine imkân tanır. Nasıl ki evlerde sevilen büyüklerin resimlerin duvarlar da veya özel yerlerde muhafaza ediliyorsa, okullarda da ülkenin önde gidenlerinin resimlerinin bulunması, değerli şahsiyetlere verilen önemin ve değerinin birer göstergesidir. Duvarlara asılacak olan örnek teşkil edecek kişilerin resimleri, öğrencilerin onları örnek alması, kötü davranışlar yerine resimde gördükleri kişilerden ilham alarak onlar gibi başarılı bir insan olabilmek adına öğrenciyi güdüleyici bir etki oluşturacak unsurlar arasında yer almaktadır.²⁸

Tarih bilimi sayesinde insanlar geçmişte yaşanan olaylar hakkında fikir sahibi olur. Oluşan fikirler ışığında da geleceğe yönelik beklenti içine girerler. Kaynağını insandan alan tarih bilimi, incelediği objelerin insanlar tarafından oluşturulmasından dolayı üzerinde fikir birliği sağlanamamış ve her zaman tartışma konuları meydana gelmiştir. İnsanların sahip oldukları fikirler ve görüşleri farklı insanlar tarafından benimsenmeyebilir. Buda tarih biliminde ve tarih öğretiminde tartışma yönteminin ortaya çıkmasına sebep olur. Tartışma kelime anlamı olarak iki ya da daha fazla kişinin belirli bir konu üzerinde karşılıklı olarak yaptığı fikir alışverişi olarak tanımlayabiliriz. Tarih öğretiminde ise tartışma yöntemi sayesinde öğrenci kendi düşüncesini öne sürer, savunduğu düşüncüyü karşısındakine karşı savunur. Bunun yanında tartışma yöntemi sayesinde olaylara karşı farklı bakış açısı kazanır. Sınıf içinde kullanılan tartışma

²⁷ Mustafa Safran – Tuğba Şengül Bircan , “ Tarih Öğretiminde Haritaların Önemi ve Kullanımı “, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt:14, Sayı:2, Kırşehir 2013, s.466.

²⁸ Mehmet Suat Bal – Süleyman Yiğittir , “ Okul Duvarlarındaki Görsellerin Tarih Öğretimi Açısından İncelenmesi ” , *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:20, Sayı:3, Kastamonu 2012, s.1003.

yönetimi, öğretmen tarafından öğretmen – öğrenci ve öğrenci – öğrenci olarak guruplara ayırarak uygulanır. Oluşturulan bu guruplarda yapılan tartışmalar sayesinde öğrenci, karşısındakine karşı saygılı olmayı ve farklı düşüncelere saygı göstermeyi öğrenir.²⁹

Tarih öğretiminin çağdaş Türk ve Dünyasına yönelik belli başlı amaçları bulunmaktadır. Bu amaçları ülkemiz açısından incelediğimizde 19. yy dan itibaren gerek Türk tarihindeki gelişmelerin öğrencilere öğretilmesi, bunun yanında dünya da yaşanan gelişmeler konusunda öğrencilerin bihaber olmasının sağlanmasını gösterebiliriz. Bunların dışında yine bu dönemde Türkiye'nin siyasi, ekonomik, sosyokültürel bakımdan diğer dünya ülkeleri arasındaki durumunun ne olduğunu öğretip, öğrenciye hem milli bilincin kazandırılması, hem de farklı kültürlerdeki insanlar ile iletişim kurma becerileri de Türkiye'de tarih öğretiminin hedefleri arasında gösterilebilir.³⁰

Tarih öğretimi esnasında öğrencinin dikkatini çekmek için eğlenceli içerikler hazırlamak, öğrencinin motivasyonu 'nu en üst düzeye çıkarmanın yöntemlerinden bir tanesidir. Bu bağlamda tarih derslerinde mizah ve karikatürler, öğrencilerin eğlenerek öğrenmesinde önemli bir yere sahiptir. Öğretmen derste mizahla alakalı çizgi filmler, karikatür, fıkra gibi çeşitli mizah ürünlerinden faydalanabilir.³¹ Bu yöntemler sayesinde hem öğretmen konuya hâkim olur, hem de derse katılım en üst düzeye çıkarmış olur. Genel olarak bakıldığı zaman etkili öğretmen bu araç ve yöntemleri azami seviyede kullanabilen öğretmendir.³² Ders öğretmenin ders esnasında yazılı kaynaklar, resim, karikatür gibi görsellerin yanında öğrencinin birden fazla duyu organına hitap edecek olan filmlerden faydalanması, dersin daha kolay zihinde kalmasına katkı sağlayacaktır. Özellikle Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinde öğrencinin konuyu daha iyi anlaması ve gözünde canlandırma açısından filmler eşsiz bir ders anlatım materyali olarak kullanılabilir. Derslerde eğitici film kullanırken bazı

²⁹ Erkan Dinç, " Tartışma Yöntemlerinin Tarih Derslerinde Kullanımı" , Mustafa Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara 2015, s.284.

³⁰ *Ortaöğretim Çağdaş ve Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı*, Milli Eğitim Bakanlığı Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara 2008, s.6.

³¹ Adnan Altun, "Tarih Öğretiminde Mizah ve Karikatür" , Mustafa Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara 2015, s.328.

³² Ayfer Şahin, "Öğretmen Algılarına Göre Etkili Öğretmen Davranışları " , *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Kırşehir, Cilt:12, Sayı:1, Kırşehir 2011, s.211.

hususlara da dikkat etmekte gerekmektedir. Derslerde özellikle tarihi filmler ve belgeseller kullanılmalı, bu filmleri öğrencilere izletirken tepegöz, projeksiyon, bilgisayar gibi teknolojik aletlerden faydalanılmalıdır. Derslerde kullanılacak filmlerin süreleri, o derse ayrılan ders saati süresi göze alınarak hazırlanmalıdır. İzlettirilecek film öğrencinin seviyesine uygun olmalıdır.³³ Tarihi filmler sayesinde derste öğrenci, sıkıcı ders atmosferinden kurtulup, anlatılan konudan azami derecede istifade eder.³⁴

Tarih öğretiminde bütün bu bilgiler ışığında sınıfta tarihsel olayların canlandırılarak öğrenciye sunulması dersin kalitesini artıracak gibi, öğrencinin de derse olan ilgisini artıracak aşikârdır. Neval Akça Berk “Tarihsel Canlandırmanın Tanımı, Sınıflandırma Çabası, Tarih Eğitimi ile olan ilişkisi” isimli makalesinde tarihsel canlandırmayı geçmişte yaşanan bir olayı, konunun anlatıldığı anda yaşanmış gibi anlatılması olarak tarif etmekte.³⁵

Tarih derslerinde karşılaşılan önemli problemlerden bir tanesi de bu derse ayrılan sürenin Matematik, Fen Bilgisi, İngilizce gibi derslere ayrılan sürelerle karşılaştırıldığında, daha az olmasıdır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler derslerinde öğretmenlerin Tarih derslerindeki konular arası dağılımını çok iyi yapması gerekmektedir. Kitaplara bağımlı eğitim sistemlerinin eksik yönlerinden bir tanesi de nadiren de olsa yanlış bilgiye yer verilmesidir. Bunu özgür yıldız;

“Tarih ders kitaplarında bazen yanlış bilgilere de rastlanıyor. Şöyle ki, yıllarca okutulan bir Milli Tarih ders kitabında “Fatih, ünlü mimar ve heykeltıraş Mikelanj’ı İstanbul’a davet etti. Sarayburnu’ndan Üsküdar’a bir köprü yaptırmak istiyordu. Fakat Papa Mikelanj’a müsaade etmedi” ifadesine rastladığımızda yazarın bu bilgileri kaynak araştırması yapmadan yazdığı belli oluyor. Fatih öldüğü sırada 1481’de Mikelanj’ın henüz 6 yaşında bir çocuk olduğu düşünülür. Tarih ders kitaplarında yanlış bilgilerin yer almasının da Tarih öğretiminde ne denli önemli bir

³³ Semih Aktekin, “Tarih Derslerinde Tarihi Film ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri: Trabzon Örneği”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, Trabzon, 2011, s.146.

³⁴ Semih Aktekin – Zeynep Çoban, “Tarih Derslerinde Tarihi Film ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri: Trabzon Örneği”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, Trabzon 2011, s.144.

³⁵ Neval Akça Berk, “Tarihsel Canlandırmanın Tanımı, Sınıflandırma Çabası, Tarihsel Eğitimi İle Olan İlişkisi”, *Turkish Studies* - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/3, Summer Ankara 2012, s.77.

problem yaşattığını bizlere göstermektedir.” örneği ile desteklemektedir.

³⁶

Sosyal Bilimler, kişisel gelişim açısından da önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilimlerin bu anlamda en büyük görevi bireyin sosyal statüsünü geliştirmesinde yardımcı olup, aileden başlayarak topluma doğru uzanan hiyerarşik yapıda bütün kötülüklerden uzak duran bir vatandaş modeli inşa edebilmektir. Bütün bu eğitimler daha birey ilköğretim çağlarındayken verilmeye başlanmalıdır. Sosyal Bilgiler dersi bu amacı güden derslerin başında gelmektedir. Sosyal Bilgiler dersini bugün üniversitelerde okutulan Hukuk, Siyaset Bilimi, Felsefe, Tarih derslerinin ilköğretime uyarlanmış şekli olarak gözümüzde canlandırabiliriz. Türkiye de toplum bilinci oluşturma çabası gütmek amacı ile okutulan başlıca dersler tarih, vatandaşlık ve coğrafya dersleridir. İlköğretimin başlangıcından 4.sınıfa kadar hayat bilgisi adı altında 4. sınıftan itibaren 7. sınıfa kadar ise sosyal bilgiler dersi adı altında öğrencilere okutulmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin en önemli amaçlarından bir tanesi ailesine ve topluma hizmet eden ve bu hiyerarşik yapıda çocuğu iyi bir vatandaş olarak yetişmesi noktasında destek vermektir. Peki, iyi bir vatandaş yetiştirmek sözünden kastımız, sorgusuz sualsiz her şeyi kabul eden bireyler yetiştirmek mi? Bu sorunun cevabı tabii ki hayır olacaktır. Topluma faydalı, iyi bir vatandaş, her şeyi hiçbir şart gözetmeksizin kabul eden değil, bilakis sahip olduğu değerlerine sahip çıkan, geçmişin bilgi ve birikimi ışığında geleceğine yön veren ve bu amaçla sürekli kendisine sorular yönelterek, bu soruların cevaplarını bulma konusunda gayret sarf eden kişidir.³⁷

Tarih öğretimi sayesinde gelecek kuşakların milli kimlik kazanır, kendi toplumunu tanır, geçmişte yaşanan olayları öğrenir, ecdadını tanır ve yine kendi içinde bulunduğu toplumun dünya arenasındaki yeri ve önemi öğrenir. Son zamanlarda ise tarih öğretimi bambaşka bir boyut kazanmıştır.³⁸

³⁶Özgür Yıldız, “Türkiye de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çağdaş Çözüm Önerileri“, *Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, Sayı:15, Kayseri 2003, s.184.”

³⁷ Sebahat Çerkez, *Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Eğitime Dayanan Öğretim Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi*, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu 2011, s.13.

³⁸ Yurdal Koçak , “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Milli Mücadele Döneminin Öğretimi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1999, s.4.

Tarih eğitimini monoton ve anlaşılması zor bir durumdan çıkartarak, öğrenciye dersi mecbur bırakılarak değil de severek öğretmenin en büyük yöntemlerinden bir tanesi yerel tarih öğretimidir. Özellikle tarih öğretiminde anlatılan konular geçmişte yaşanmış ve bitmiş olan olaylardan oluşmaktadır. Geçmişe yaşanmış olayları öğrencinin daha iyi kavrayabilmesi için ders esnasında olayları gözünde canlandırabilmesi gerekmektedir. İşte bu noktada yazılı tarih bu konuda yetersiz kalmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi noktasında devreye yerel tarih anlatımı girmektedir.³⁹

Yerel tarih denildiğinde tarihi Mekânlar, coğrafi alanlar ve bu yerlerde meydana gelmiş tarihi olaylar aklımıza gelmektedir. Yalnız yerel tarihin anlam kazanabilmesi için bu mekânların insan figürü ile harmanlanması gerekmektedir.⁴⁰

Yerel tarihle ilgili araştırma yapan bir araştırmacı, yerel tarihin geçmişinin M.Ö 350 – 250 yılları arasında antik Yunanlılar zamanına kadar dayandığını görecektir.⁴¹

Türkiye’de ise yerel tarih çalışmaları 18. yy sonlarına doğru yaygınlaşmaya başlamıştır. Ülkemizde yapılan yerel tarihin en büyük amacı genel tarihle ilişkilendirmektir. Bu bağlamda yerel tarih ve genel tarih arasında sıkı bir bağ olduğunu söylemek yanlış olmaz. Okullarımızın ilköğretim Kısımlarında bürokratik engellerin olması nedeni ile derslerde yerel tarih uygulamasına yeteri kadar yer verilemediği gözlemlenmektedir.⁴²

İlkokul ve ortaokullarda okutulan Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinin öğrenciye bir bütün olarak verilmesi dersleri zor ve zor olduğu kadar da ezberci bir

³⁹ Refik Turan, Servet Hali, “Tarih Öğretiminde Yerel Tarih Çalışmalarının Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkeni Açısından İncelenmesi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Hatay 2011, s.373.

⁴⁰ Hasan Işık, “İlköğretimde Tarih Konularının Yerel Tarih İle İlişkilendirilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, The Journal Of International Social Research Volume, Ankara 2008, s.291.

⁴¹ Aslı Avcı Akçalı, *Yerel Tarih ve Tarih Eğitimi Katkısı*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih Öğretmenliği Dalı, “, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007, s.39.

⁴² Canan Tunç Şahin, “Yerel Tarih Uygulamalarının Başarıya ve Öğrenci Ürününe etkisi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt:4, sayı:16, Ankara 2011, s.454.

eğitim sistemine dönüşmesine yol açmaktadır. Günümüzde tarih derslerinin bir bütün olarak değil de alanlara ayrılarak öğretilmesi, yerel tarih gibi dersi monotonluktan kurtaran yöntemlerin kullanılması, öğrencilerin tarih derslerinden daha iyi istifade edebilmesini sağlayacaktır.⁴³

Yerel tarih derslerinin Sosyal Bilgiler derslerinde uygulanmasının bizlere sağladığı en büyük faydalardan bir tanesi, öğrencinin görsel kaynaklarla birebir ulaşabilme imkânıdır. Birebir görme fırsatı bulduğu tarihi eserler sayesinde öğrenci yaş gurubu ve seviyesi ne olursa olsun, hayatında tecrübe kazanır. Sosyal bilgiler veya tarih derslerinde yerel tarih kapsamında gidip gördüğü yerlerde, kendi zamanında yaşanan şartlar ile geçmiş zamandaki şartlar arasındaki farkların farkına varır. Öğrenci gezdiği yerlerdeki kültürel mirasları gördükçe, bu değerleri koruma güdüsü kazanır.⁴⁴

Yerel tarih denildiği zaman akla ilk olarak tarihi mekânlar gelmektedir. Tarihi mekânlar denildiği zaman geçmişte yaşanmış olaylara tanıklık eden ev, hastane, külliye, medrese, camii vs. aklımıza gelen bu yapılar gelmektedir. Ülkemiz tarihi mekânlar bakımından gayet zengin bir coğrafya ya sahiptir. Bunlardan pek çoğu müze haline dönüştürülmüş mekânlardır.⁴⁵

Bugüne kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Anadolu coğrafyası kültür mirası bakımından azımsanmayacak sayıda tarihsel mekâna sahiptir. Tarih derslerinde teorik bilginin pratik anlamda desteklenebilmesi ile tarih eğitimden beklenen hedeflerin gerçekleştirilebilmesine bu mekânlar katkı sağlayacaklardır.⁴⁶

⁴³ Aydın Güven – Ramazan Kaya, “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının İşlenişi Ve Tarihin Değeri İle İlgili Görüşleri ”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/2 Spring 2012 Ankara, 2012, s.677.

⁴⁴ Aslı Avcı Akçalı - Erdal Aslan, “Tarih Derslerinin Yerel Tarihe ve Kaynaklarına Dayalı Etkinlikler Aracılığıyla İşlenmesinin Öğrencilerin Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi “, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:14, Adıyaman 2013, s.146.

⁴⁵ Bahri Ata, *Müzelerle ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi Ankara 2001, s.58.

⁴⁶ Barış Metin, Mehmet Oran, “ İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri Uşak İli Örneği ”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt:7, sayı:1, Uşak 2014, s.207.

Erhan Metin'in "turizm destekli tarih eğitimi" makalesinde tarih bilincinin oluşmasında kullanılacak en etkili yöntemlerin başında gelenlerden bir tanesinin turizm olduğunu belirtmiştir. Metin, yazdığı bu makalede insanın yapısı itibari ile farklı olan şeylere ilgi duyduğunu, insanların tatil mevsimlerinde bulunduğu yerden uzaklaşarak bilmediği coğrafyalara gitme arzusunu içinde barındırdığını belirtmekte. Yazar, ayrıca şehirlerin birbirine benzemeye başladığını, insanların yaşadığı yerden farklı mekânlarda o eski mistik havayı alamadıklarının da altını çizmekte;

"Günümüzde birçok Anadolu şehri tarihi ve kültürel değerleri ile göz kamaştıran bir zenginliğe sahiptir. Her yörenin ayrı bir kültürel dokusu ve kendine has bir tarihi vardır. Fakat ne büyük talihsizliktir ki bu zenginliklerin gün yüzüne çıkartılması ve muhafaza edilerek insanlığın hizmetine sunulması gerekirken, bu değerler her geçen gün unutulmakta ve silinmeye yüz tutmaktadır. Mesela günümüzde unutilan tarihi değerlerden bir tanesi de (İnebolu-Kastamonu-Çankırı-Ankara) yol güzergâhıdır. Milli Mücadele döneminde cephane sevkiyatı için kullanılmış olan İnebolu-Kastamonu-Çankırı-Ankara yolunun yıllar sonra hayata geçirilmeye çalışılması (İstiklal Yolu Projesi) tarihi bir değerini turizm faaliyetleri için nasıl aktif hale getirilebileceğine güzel bir örnektir. Çankırı ve Kastamonu valilerinin bu proje için işbirliği içerisine girmesi ve birlikte hareket etme kararı alması tarihi değeri olan mekânların, turistik projelerin, il yönetimleri tarafından destek gördüğünü de göstermektedir. Bu yolun restore edilerek hayata geçirilmesi ile hem tarihi mirası yaşatmak hem de bu mekân sayesinde bu güzergâha turistik bir değer kazandırmak amaçlanmıştır."

Örneği ile Çankırı merkezde kurulacak bir "İstiklâl Yolu" parkı ve müzesinin gerek bölge halkına katkıda bulunacağını, gerekse de okullar açısından faydalı olabileceğinin altını çizmektedir.⁴⁷

Tarih derslerinde, yerel tarih çalışmaları sayesinde öğrenci merkezli bir öğrenim metodu oluşturulmuş olur. Tarihe tanıklık etmiş mekânları yerinde inceleme fırsatı bulan öğrenci çalıştığı konuyu hissederek öğrenme fırsatı bulur. Öğrenci gezdiği tarihi mekânlarda çalışan görevlilerle tanışma fırsatı bulup meslekleri hakkında bilgi sahibi olarak sadece tarihçilerin değil diğer meslek dallarında çalışan kişilerinde tarihe ne denli katkıda bulunduğu konusunda fikir sahibi olur. Bu düşüncelerin genelinden yola çıkarak özellikle Tarih derslerinde öğrencilerin yerel tarih çalışmaları sayesinde

⁴⁷ Erhan Metin a.g.m, 2006, s.314.

konu ezberleme ile öğrenemeyeceği konuları, yerel tarihi kullanarak yaratıcı bir şekilde daha etkili olarak öğrendikleri tespit edilmiştir.⁴⁸

Metin, “Çankırı’da İstiklal yolu Araştırma ve Uygulama Merkezi Neden Gerekli” başlıklı yazısında Çankırı için stratejik bir öneme sahip olan “istiklal yolu” hakkında kurulacak bir istiklal yolu ve araştırma merkezinin ve Müzesinin, Çankırı kentine katacağı kazanımları şöyle ifade etmektedir;

“Tarihsel olarak ‘İstiklal Yolu’ işgal altındaki Türk Yurdunun düşmandan kurtarılarak, Türk Milletinin İstiklalinin kazanılmasında önemli bir misyonu üstlenmiş; Sakarya ve Büyük Taarruz muharebeleri öncesinde cephe gerisinde hazırlıklarını yapan ve eksiklerini tamamlayan Türk Ordusunun askeri teçhizat ve lojistik açıdan desteklenmesini sağlayan bir ulaşım yolunu ifade etmektedir. İstanbul’da işgal devletlerinin kontrolü altında olan, Osmanlı’ya yani Türk Milletine ait olan silahların işgal güçlerinin kontrolünden kaçırılarak gemilerle İnebolu limanına indirildiği ve buradan başlayarak yöre halklarının omuzlarında yol alan emanetlerin sahibine ulaştırılmasını sağlayan güzergâhtır. İşgal yıllarında türlü zorluklarla İstanbul’dan çıkartılan silahlar gemilerle Anadolu’ya geçirilir ve gizlice İnebolu limanında indirilirdi. Yöre halkı İnebolu limanında almış olduğu bu emanetleri dönemin şartlarında yüklenerek taşırlar ve bir sonraki şehir halkına teslim ederlerdi. Emaneti limandan ilk yüklenen İnebolulular bu emanetleri Kastamonululara teslim ederler, Kastamonulular Ilgaz’lalara, Ilgazlılar Çankırılılara, Çankırılılar ise Ankaralılara teslim etmek suretiyle ordularının güçlenmesine katkı sağlamaya çalışırlardı. Öyle ki İstiklal Harbinde destan yazacak bir ordunun inşası bu güzergâhta tüm varlığını ortaya koyan pek çok isimsiz kahramanın fedakârlıklarıyla gerçekleştirilmiştir. Alınan emanetlerin sahibine teslim edilmesinde kullanılan bu güzergâh, bu yönüyle pek çok isimsiz kahramana ve kahramanlıklara şahitlik etmiştir. Karatekin Üniversitesi bünyesinde kurulabilecek Araştırma Merkezinin İsminin ‘İstiklal Yolu Araştırma Ve Uygulama Merkezi’ olarak belirlenmesinde ki birinci öncül gerekçede hiç şüphesiz geçmişte fedakârlıkları inkâr edilemeyecek ecdada duyulan vefa borcunun az da olsa yerine getirilmek istenmesidir.

“İstiklal Yolu Araştırma ve Uygulama Merkezi” ismi, yukarıda ifade edilen dönem içerisinde bahsedilen “İnebolu-Kastamonu-Ilgaz-Çankırı-Ankara” güzergâhını ifade eden tarihsel bir kavram olarak ortaya çıkmasının yanı sıra çalışma alanının sınırlarını da ifade etmektedir. Kurulacak bu merkez “İstiklal Yolu” olarak tescillenmiş olan il ve ilçe merkezlerini araştırma sahası olarak belirleyecek ve çalışmalarını bu saha içerisinde yoğunlaştıracaktır. Üniversite bünyesi içerisinde yer alan

⁴⁸ Tuba Şengül-Neval Akça, “Tarih Öğretimi İçin Yaratıcı Ortamlar” Uluslararası Eğitim Araştırmaları Sempozyumu, Çanakkale 2009, s.4.

diğer merkezlerden farklı olarak sadece teorik olarak değil teorik araştırmaların sonuçlarını pratiğe (uygulamaya) dönüştürerek belirlenen coğrafyanın istifadesine sunacaktır. Hem teorik hem de pratik açıdan çalışmalarını gerçekleştiren “İstiklal Yolu Araştırma ve Uygulama Merkezi” araştırma yapılan alan ve konu hakkında sadece teorisyen değil pratisyen bilim insanlarının da yetişmesine katkı sağlayacaktır. Araştırma merkezinin teoriden güç alarak ortaya koyacağı uygulama çalışmaları şehrin tarihi, kültürel, iktisadi ve turistik potansiyelini daha da arttıracaktır. Aynı zamanda üniversite bünyesinde bulunan fakat akademik açıdan kendisinden istifade edilemeyen bilim insanlarının da şehre katma değer sağlayacak şekilde entegre olmasını hızlandıracaktır. Farklı bilim dallarına tahsis edilmiş araştırma masalarında oluşturulacak araştırma ekipleri sayesinde “İstiklal Yolu” olarak ifade edilen bölgede derinlemesine pek çok alanda birden çok araştırmanın eşgüdümlü olarak ilerlemesi sağlanacaktır. İnterdisipliner çalışmaların sonuçları bir arada değerlendirilerek, bölgenin kalkınması ve gelişmesinde yöreye ait yeni istihdam olanaklarının keşfedilmesi sağlanacaktır. Daha önce Çankırı ili Belediyesi bünyesinde Çankırı Belediye Başkanı İrfan DİNÇ beyin himaye ve teşviklerinde Çankırı Tarihi ve kültürünü araştırmaya yönelik kurulmuş (bir dönem benimde çatısı altında bulunduğum) Dr. Rifkı Kamil Urga Çankırı Araştırmaları Merkezinin; Çankırı Tarihi ve kültürü adına geçmişte yaptığı takdire şayan çalışmaları ve o dönemlerde emek veren herkesin emeği takdir edilmek kaydıyla günümüzde gerek donanım gerekse personel açısından istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Belediye imkânlarının daha çok şehrin imarına seferber edildiği düşünöldüğünde bilimsel çalışma yapan merkezlerin yeterli ölçüde istifade edilebilir şekilde kullanılmadığı göröür. Kurulacak bu merkez ile Çankırı’da daha önce kurulmuş ve günümüze kadar farklı çalışmalar yapmış bu ve buna benzer farklı kurum bünyesinde yer alan merkezlerin de akademik açıdan desteklenmesi sağlanacaktır. Yine bu tür merkezlerle işbirliği çalışmaları gerçekleştirilecektir. “İstiklal Yolu” Araştırma ve Uygulama Merkezinin bir diğer amacı farklı alanlarda farklı uzmanlıklara sahip bireylerin yetişmesini sağlayarak bölgenin fikir ve beyin gücünü de desteklemek olacaktır. Araştırma merkezi çalışmaları içerisinde yer alacak yüksek lisans ve doktora öğrencileri, yapacakları çalışmalar sayesinde bölgenin her alanda teorik alt yapısını da güçlendireceklerdir.”

Buna göre şehirde kurulacak olan İstiklal Yolu Araştırma ve Uygulama Merkezi sayesinde bugüne kadar gerekli önemin verilmediği bu konu hakkında akademik çalışmalar akademisyenler ve akademik öğrenciler araştırmacı sıfatı ile yapacakları çalışmalar neticesinde, “İstiklal Yolu” hakkında yayınlar oluşturup, konu ile ilgili kişilerin beğenisine sunabileceklerdir. Böyle bir araştırma merkezinin kurulması akademik faydasının yanında, şehrin kültürel gelişimine de katkıda bulunacak, dışardan gelecek olan yerli ve yabancı turistlere Türk Milli Mücadelesi

esnasında Türk ulusunun kadın, çocuk, yaşlı demeden kurtuluş mücadelesinde göstermiş oldukları kahramanlıklara tanıklık etmelerini sağlanacaktır. ⁴⁹

Tarih öğretiminde, anlatılan konuda geçen şahıslar ve mekânlar hayati öneme sahiptirler. Tarihçiler ve tarih ile ilgilenenler; okudukları, öğrenmeye çalıştıkları, üzerinde araştırmalar yaptıkları tarihi konuların geçtiği coğrafyaları, bu coğrafyalarda o döneme ait kalıntıları birebir görmek isterler. İnsanlardaki herhangi bir zamanda, herhangi bir yerde meydana gelen savaşların yaşandığı alanlarını görme isteği, onların sadece savaşa ve askerliğe olan ilgisinden kaynaklanmamaktadır. Bu merak ve ilginin en büyük nedeni bu alanlarda meydana gelen ölümlerin yaşandığı alanları görme arzusudur. İnsanoğlunun sevdiklerinden ayrılmasına neden olan ölümleri meydana getiren olaylar kadar, bu ölümlerin geçtiği mekânlarda çok önemlidir. İnsanoğlunun bu ölümlerin yaşandığı mekânlara olan ilgilerini gerek tarih öğretimi açısından, gerekse de ülke turizmine kazandırılması üzerinde durulması gereken önemli konulardan bir tanesidir. Geçmişte meydana gelen savaş alanlarının turizme kazandırılması konusunda yapılması gereken bir takım uygulamalar bulunmaktadır. Bunlardan ilki savaşların meydana geldiği bölge koruma altına alınmalıdır. Turizme kazandırılacak savaş alanının amacı maddi değil, tamamen kültürel değerler üstüne kurulması gerekmektedir. Tarihsel alanı ziyaret edecek kişiler, tarihi mekânlar da ki objeleri birebir görmek isteyeceklerdir. Bu yüzden oluşturulacak bu tarihi mekânın müze niteliğinde olması son derece önemlidir. Son olarak ise bu mekânlara gelecek yerli ve yabancı turistlerin, kendisini sanki olayların meydana geldiği zamandaymış gibi hissettirilmesi gerekmektedir. Savaşın bittiği andan itibaren daha sonra konusu hakkında empati kurmak zor olabilir. Bu yüzden bu alanlar eğitime yönelik olarak düzenlenmelidir. ⁵⁰

Tarih öğretimi ile ilgili materyallerin önem sıralaması yapılırsa, ilk olarak birincil kaynak olarak kabul edilen yazılı belgeler gelir. Fakat geçmişte yaşanmış savaşların, felaketlerin ve diğer önemli olayların izlerini aktaran tarihi mekanlar ve

⁴⁹ Erhan Metin, “Çankırı’da İstiklal Yolu Araştırma ve Uygulama Merkezi Neden Gerekli” <http://www.turkdivani.com/cankirida-istiklal-yolu-arastirma-ve-uygulama-merkezi-neden-gerekli.html> 13.02.2016

⁵⁰ Suna Doğaner, “Savaş ve Turizm: Troya ve Gelibolu Savaşları”, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:46, İstanbul 2006, s.7.

müzelerin rolü göz ardı edilmemelidir. Yapılacak müze gezileri öncesinde iyi bir planlama yapmak, ziyarete gidecek öğrenci grubunun sayısını sınırlamak, gezilecek yerin öğrenci yaş grubuna uygun olması müze ziyaretinde önemli etkenlerdendir. Müze ziyareti öncesi öğretmen gezi öncesi ön hazırlık yapmalı, gezi sırasında ve gezi sonrasında bazı etkinlikler planlayarak, yapılacak müze ziyaretinden öğrencilerin en iyi şekilde faydalanmasını sağlamalıdır.⁵¹

Müze kelime kökeni Grekçe olup “Mousein” kelimesinden türemiştir. Değerli eşyaların sergilenmesi Yunanlılar zamanına denk gelmektedir. Bu eşyaların sergilenmeleri amacı ile Yunanlılar tarafından binalar yapılmıştır.⁵²

İnsanların faydalanabileceği müze fikri ilk kez 17. yy da hayata geçirilmiştir ve 1683 yılında Oxford’da kurulan bu müzeye “Ashmolel Müzesi” adı verilmiştir. Sosyal hayatta ve eğitim öğretim alanında önemi herkesçe kabul edilen müzecilik hizmeti ilk zamanlarda eski eşyaların toplanması ile başladı. Daha sonraları, toplanan bu eski eşyaların halkın hizmetine sunulması ile birlikte müzeciliğin temelleri atılmış oldu. Günümüzde müzeciliği 2 şekilde değerlendirebiliriz. Bunlardan bir tanesi geleneksel müzecilik, diğeri ise çağdaş müzeciliktir. Tülay Erdoğan “Türkiye deki Arkeoloji Müzelerinde Yapılan Eğitsel Faaliyetler” isimli yüksek lisans tezinde geleneksel ve çağdaş müzeciliği;

*“Geleneksel müzecilik daha çok arama, toplama, koruma, bakımını yapma ve sergileme anlayışıyla sınırlıydı. Buna karşılık çağdaş müzecilik iletişim kurma ve eğitme işlevlerini vurgulamaktadır. Böylece edilgin bir müzecilik anlayışından etkin, dinamik, etkileşimci ve katılımcı bir müzecilik anlayışına geçilmiştir. Temel amacı müzenin koleksiyonları ile kitlelerin gereksinimleri ve ilgileri arasında ilişki kurmaktır. Vurgu nesnelerin üzerinden insanların üzerine kaymıştır. İnsanlara yaşantı olanağı sunmak önem kazanmıştır. Çağdaş Müzecilik anlayışının temelinde ise, her tür müzenin kendi konusu içinde, olabildiğince çok eseri toplayıp, korunmasını sağlamak ve bunları halkın yararına sunmak amacı vardır” şeklinde tanımlamaktadır.*⁵³

⁵¹ Yeliz Kale, “Tarih Öğretiminde Müzeler ve Tarihi Mekânlar”, Mustafa Safran (ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara 2014, s.245

⁵² Aysun Altunbaş- Çiğdem Özdemir, “Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler”, Bakanlık Müfettiş Yardımcıları, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, Ankara 2012, s.6.

⁵³ Tülay Erdoğan, “Türkiye deki Arkeoloji Müzelerinde Yapılan Eğitsel Faaliyetler”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı, (Dönem Projesi) Ankara 2003, s.3.

Müze insanın dününü, bugününü, yarını yansıtan bir projeksiyon cihazına benzer.. Müze eğitiminin en büyük faydalarından bir tanesi, beklide birincisi müze gezisi sırasında öğrenci sergilenen objeleri görerek, bazı zamanlarda ise dokunarak inceleme fırsatı bulur. Bu sayede çocuk yazılı metinlerin sıkıcı atmosferinden kurtulup araştırmacı bir kimlik kazanır. Geçmişten günümüze gelen nesnelere ile şimdiki arasındaki farkı gözlemleyerek kültürel farklılıkların farkına varabilir.⁵⁴ Müze gezisi esnasında öğrenciler empati kurarak olayların içindeymiş gibi hissederler. Örnek vermek gerekirse Çanakkale ile ilgili bir müze ziyaretinde, cephede kullanılan silahları, askerlerin elbiselerini, su içtiği matarayı vs gören öğrenci, sanki o anda yaşananların içindeymiş hissine kapılabilir. Dolayısıyla derste anlayamayacağı konuyu bu şekilde özümseyerek anlamış olur.⁵⁵

Müzeleri sergiledikleri objelerin sınıflarına göre, statülerine göre kısımlara ayırabiliriz. Bunlardan kısaca bahsetmek gerekirse, koleksiyonlarına göre müzeler, bağlı oldukları kurumlara göre müzeler, hizmet alanlarına göre müzeler, hizmet alanlarına göre müzeler de kendi içlerinde bölge müzeleri, halk müzeleri, toplum müzeleri olarak sıralayabiliriz. Bunun dışında hizmet ettikleri topluma göre müzeler, koleksiyonlarını sergiledikleri mekânlara göre müzeler, işlevlerine göre farklı müzeleri de bu sınıflandırmanın içine dâhil edebiliriz.⁵⁶

Müzeler bir ülkenin geçmiş döneme ait eserlerin korunarak saklandığı ve sergilendiği yerlerdir. Müze ziyaretlerinde kültürel değerleri olan objeler, ziyaretçiler tarafından yakından gözleme imkânı bulunur. Bir ülkenin kültürel zenginliklerinin ortaya çıkması açısından müzeler hayati öneme sahiptirler. Müze eğitiminin verildiği okullarda öğrenciler sadece dinleyerek öğrenme metodunu kazanmakla kalmaz, incelediği eserler ve gördüğü mekânlar sayesinde gözlem yeteneği ve yorum

⁵⁴ Alev Önder - Oya Abacı - Işık Kamaraj, "Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Marmara Örneği", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt:1, sayı:25, Denizli 2009, s. 105.

⁵⁵ Ali Meydan-Akif Akkuş, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi ve Kültürel Değerlerin Kazandırılmasındaki Önemi", Rasim Sölpük (Ed.), *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı:29, İstanbul 2014, s.404.

⁵⁶ Aynur Demirci – Hasan Mizra, *Müze Eğitimi 12*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, Ankara 2012, s.14.

yapabilme becerisi de kazanırlar.⁵⁷ Üniversitelerdeki görev yapmakta olan akademik personel çalışmalarını genellikle yazılı belgeler üzerinden gerçekleştirmektedir. Yazılı metinlerin dışında kalan araştırma yöntemlerinden olan saha çalışmalarının Coğrafyacı ve Arkeologların çalışma alanı olduğu düşünülür. Ve buna bağlı olarak ta üniversite de tarih bölümünden mezun olan öğretmen adayları, ders anlatımında yazılı materyallerin dışında, okul dışı tarihi mekânları derslerde genellikle kullanamamaktadır.⁵⁸

Günümüzde müzeler eğitim – öğretim programının önemli bir parçası haline gelmiştir. Müzelerin eğitim ve öğretimde kullanılması sadece öğretmen ve öğrencilerle alakalı bir konu değildir. Müze eğitimi konusunda ilgili kurumda mutlaka müze eğitiminden sorumlu bir görevli olması gerekmektedir. müze çalışanlarının görevleri sadece müzelere gelen çocuklara müze hakkında genel bilgiler vermekle sınırlı olmamalı, okullara yapacakları ziyaretlerle müze eğitiminin yaygınlaşması konusunda bilgilendirmeler yapmalı, bu ziyaretler sırasında müzelerin eğitim ve öğretim açısından önemini anlatarak öğrencileri bu konuda teşvik etmektir. Müze ziyaretlerinin eğitim ve öğretime faydalarını, Alev Önder, Oya Abacı, Işık Kamaraj tarafından hazırlanan “müzelerin eğitim amaçlı kullanım projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesindeki Marmara örnekleme” isimli makalede

“ Çocuklar bilgilerini geliştirme yollarını öğrenir ve bu bilgilerini kitap bilgileriyle karşılaştırma alışkanlığı kazanırlar. Çocuklar kitaplarda okudukları tarihsel dönemlerde kullanılan yaşam nesnelерinin gerçeklerini görme olanağı bulurlar. Tarihsel olaylar ve o dönemin yaşam nesneleri arasında ilişki kurmaya çalışırlar. Bu durum onların doğru tarih bilinci edinmelerine yardımcı olur. Müzede bulunan nesnelерle günümüzdeki nesnelер arasındaki farklılıkları Ve benzerlikleri düşüncelerinde karşılaştırırlar. Çocuklar gözlem, mantık, yaratıcılık, hayal gücü ve beğeni duygusunu Geliştirirler. Estetik beğenilerini geliştirirler. Yaratıcı düşünmeyi öğrenirler. Müze çocuklara gelişimin ve değişimin kaçınılmaz olduğunu gösterir. Olayları bütün boyutlarıyla düşünebilmeyi ve değerlendirebilmeyi (çok boyutlu düşünmeyi) Bunların yanı sıra çocuklar farklı kültürleri tanırlar. Sahip oldukları kültürel değerleri koruma bilinci edinirler.” olarak sıralamışlardır.⁵⁹

⁵⁷ Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müze Eğitimi Dersi Öğretim Programı, s.3.

⁵⁸ Mustafa Safran – Bahri Ata, ”Okul Dışı Tarih Öğretimi“ Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:18, Ankara 1998, s.2.

⁵⁹ Alev Önder - Oya Abacı - Işık Kamaraj, **a.g.m.**, s.105.

Müze eğitiminin ders müfredatında kullanılması gerçekleri birebir gözlemlemesinden dolayı öğrenme güdüsünün gelişmesini sağlayacaktır. Öğrenmek kavramı zihinde başlayan, oluşan verileri bilgiye dönüştüğü bir süreçtir. Müze öğretimi ile ilgili günümüzde yapılan araştırma sayısı, gün geçtikçe artsa da, müze eğitiminin tanımı şimdiye kadar tam olarak yapılamamıştır. Müze öğretiminin daha etkili olabilmesi için, müzelerde sergilenen objelerin gerçek olması, eğer bu mümkün değilse gerçeğe yakın olması, müze eğitiminin amacına ulaşmasını etkileyecek en önemli faktörlerden bir tanesidir.⁶⁰

Müze eğitimini direk veya dolaylı olarak etkileyen olaylardan bahsetmek gerekirse Birinci Dünya Savaşında çocuklara eğitim vermek maksadıyla açılan sergilerden bahsetmeden geçmek olmaz. Sıkıntılı savaş anlarında hayatları konusunda tedirginlik yaşayan insanlar, bu sıkıntıları unutmak adına müze ziyaretleri gerçekleştirdiler. Savaş bittiğinde ise müzelerin eğitim ve öğretimde kullanılması konusundan yetkili makamlardan gerekli olan desteğin alınmadığı görülmektedir. Buna karşın okullarda öğretmen ve öğrencilerin talepleri doğrultusunda müzelerin ziyaretçilere açılması kolaylaştırıldı. Müze ziyaretlerine artan rağbet neticesinde müzecilik profesyonel bir iş koluna dönüştü. Her geçen gün müzelere artan rağbet neticesinde müze ziyaretlerini daha eğlenceli ve çekici bir hal alması konusunda çeşitli çalışmalar yürütüldü.⁶¹

Müzelerin sosyal bilimler alanında kullanımı konusu sadece Türkiye’de ilgi gören bir konu olmamakla beraber, konu hakkında uluslararası alanda da büyük ölçekte çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan bu çalışmalar neticesinde öğrencinin müze gezisi esnasındaki gözlemleri gerek yazılı kaynaklardan, gerekse de ders esnasında öğretmenin ders anlatımından daha etkili olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Hatta konunun güvenilirliği açısından ilköğretim öğretmenlerinden tutun üniversitedeki

⁶⁰ Çağla Karademir Uysal, *Müze Eğitimi ve Müze Ziyaretçilerinin Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Müzesi Ziyaretçi Profili Aracılığı İle İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitim Bilimi Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2005, s. 35.

⁶¹Eileen Hooper-Greenhill, *Müze ve Galeri Eğitimi*, (Çev: Meltem Örgen Evren- Emine Gül Kapıcı), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 1999, s.22.

öğretim elemanlarının ders işleyiş metotları ile kıyaslandığında, müze gezilerinde edinilen bilgilerin daha güvenilir olduğu rahatlıkla görülebilir. ⁶²

Bakıldığı zaman müzeler sadece tarih dersleri için değil eğitim ve öğretimde öğrencilere okutulan bütün dersler için kaynak olabilecek önemli kuruluşlardır. Müze eğitiminin başlıca sorunları arasında müzede görev yapan kişilerin müze eğitimi konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaması gelmektedir. Müzeler ile ilgili bu tip problemleri bertaraf etmek amacı ile üniversitelerde ve çeşitli kurumlarda müzeler ve müzecilik konularında faaliyetler yapılmakta, kurslar verilmektedir. Peki, müze eğitimi ilgili sorunların aşılması konusunda müzelere hangi konularda destek olunabilir? Bu konuda yapılacak en büyük icraat müzelere maddi kaynak konusunda rahatlatmak için vergilerden muaf tutmaktır. Eğitim ve öğretim açısından yapılabilecek reform ise müzelerin eğitim ve öğretim kurumları ile birlikte çalışacak bir yapıya kavuşturulması olacaktır. Bunlar sağlandığı takdirde müzeler sadece tarihi eserlerin saklandığı etrafı duvarlar ile çevrili mekânlar olmaktan sıyrılıp, öğrencinin ve bireyin her daim faydalanabileceği eğitim ve öğretim kurumlarına dönüşürler. Müzeler sayesinde insanlar kendi bölgelerinden ayrılmadan farklı coğrafyalardan gelen eserleri incelemek şansı bulur ve değişik coğrafi bölgelerin ekonomik, beşeri özellikleri hakkında bilgi sahibi olur.

Müze ziyaret süreci okulda öğrencilere verilen önbilgilerle başlar. Öğrenciye gerekli bilgiler verildikten sonra sınıfta yapılacak bazı etkinlikler ile müze ziyareti öncesi ön hazırlık yapılmış olur. Müze gezisinin ardından, bu gezinin öğrenciler açısından ne kadar faydalı geçtiğinin tespitinin yapılması amacı ile öğrencilerden müze gezisi ile ilgili değerlendirmelerde bulunulması sağlanır. ⁶³

Müze ziyaretleri öncesi bazı yasal bir takım yasal prosedürlerinde yerine getirilmesi gerekmektedir. Uygulanacak bu prosedürler hem öğretmen ve okul yönetiminin hem de ziyaret edilecek müzedeki görevliler tarafından yerine getirilmesi

⁶² Kaya Yılmaz – Mustafa Şeker, “İlköğretim Öğrencilerinin Müze Gezilerine ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, Cilt:1, İstanbul 2012, s.25.

⁶³ Nurullah Atalay, *İlköğretim I. Kademedeki Müze Eğitiminin Görsel Sanatlar Kültürüne Etkileri*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2011, s.37.

gereken mevzuatlardır. Ziyaret öncesi okul yönetiminin yapması gerekenler gerek öğrencileri, gerekse öğretmenleri bu konuda teşvik etmek ve sonrasında ise gereken başvuruyu ilgili kuruma yapmaktır. Gezi öncesi öğretmenin yapması gereken şeyler ise ziyaret öncesi müzeyi öğrencilerden önce gezerek sergilenen eserler hakkında bilgi sahibi olmak ve gezi esnasında gezilecek yerlerin sıralamasını yapmaktır. Müze ziyareti öncesi öğrenciye müzelerle alakalı araştırma konusu verilerek, müzeye gitmeden müze hakkında bilgi sahibi olmasını sağlanmalıdır. Son olarak da müze görevlilerince yapılması gereken hususlardan bahsedelim. Ziyaretçiler gelmeden önce randevu sistemi ile hangi okulun ziyarete geleceği, ziyarette kaç öğrencinin katılacağı bilgilerini tespit edilmesi gerekmektedir. Bunun dışında ziyaretin başından sonuna kadar, konu hakkında donanımlı bir yetkili tarafından, öğrencilere müzede sergilenen eserler hakkında detaylı bilgiler verilmesi de müze yetkililerinin yerine getirmesi gereken görevler arasında yer almaktadır. Öğrencilere gerekli bilgiler anlatılırken gerekirse konuyla alakalı fon müzikleri kullanılmalıdır.⁶⁴

Müze ziyaretlerinden her an faydalanılabilmesi açısından müze yönetimleri internet aracılığı ile sanal müze hizmeti de vermektedir. Bu uygulama müzelerde 1960'lı yılların başlarından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. 1990'lı yıllarda internet kullanımının artması ile sanal müze faaliyetlerinde de ciddi anlamda gelişmeler yaşanmaya başlamıştır. Sanal müzenin normal müze ile arasında sadece dijital platformda olması dışında fark bulunmamaktadır. Sanal müze kullanıcılara genelde 2 şekilde hizmet vermektedir. Bunlardan ilki gerçek müzenin birebir boyutlarında 3 boyutlu olarak fiziki ortamlarının bu platformda ilgililer ile paylaşılması şeklinde olmaktadır. Bir ikincisi ise, sadece müze ortamında ziyaretçilerin görmek istedikleri tarihi eserlerin paylaşılması şeklinde gerçekleştirilmektedir.⁶⁵

Sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih, sözlü tarih, müze ziyaretlerinin yanında yazılı kaynaklarında büyük önem arz ettiği yadsınamaz bir gerçektir. Ders

⁶⁴ Çağatay Akengin, *İlköğretim 6.Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Müze Kaynaklı İşbirliğine Dayalı Öğretim Yönteminin Öğrenci Kazanımlarına Etkisi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2011, s58..

⁶⁵ İbrahim Hakkı Öztürk, *Tarih Öğretiminde Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Kuram ve Uygulama*, Kriter Yayınevi, İstanbul 2012, s.128

kitaplarındaki ana hedef öğrenciyi basit bir roman kitabı okuyor hissi uyandırmaktan ziyade, sanki olayların içerisindeymiş hissini verebilmek olmalıdır.⁶⁶

Öğretmenin derste kullanacağı eğitim ve öğretimle ilgili materyallerin sınırlı olmasından dolayı, kitaplar öğretmenlerin ders esnasında en büyük yardımcılarıdır. Son yıllarda devlet politikası olarak kitapların öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılması, geçmişe nazaran öğrencinin kitapları daha kolay temin etmesini ve yapacağı araştırmalarda kaynak arama sıkıntısından kurtarmaktadır. Hazırlanan bu kitapların kaliteli olması öğrencinin başarısında birebir etkili olduğu gibi öğrencinin derse daha iyi motive olmasını da etkilemektedir.⁶⁷

Bu bağlamda ünite tasarımlarında öğrencilerin ilgisini artıracak görselliklerin eklenmesi, öğrencinin derse katılımını artıracığı gibi dersin kalitesini artıracığı da yadsınamaz bir gerçektir. Günümüzde her ne kadar eleştirilere maruz kalsa da ders kitapları eğitim ve öğretimin ayrılmaz parçalarındandır. Buna sadece öğrenci açısından bakmak da yanlış olur. Ders kitapları, öğrencilerin neler öğreneceği konusunda rehberlik ederken, öğretmenlerin ders esnasında öğretecekleri konulara ilişkin yol gösterici bir rolü de bulunmaktadır.⁶⁸

Ders anlatımında, öğretmenin en büyük yardımcısı olan ders kitaplarının basit bir ders materyali olarak değerlendirilmesi son derece yanlış ve eksik bir saptama olacaktır. Çünkü ders kitapları sadece matematik, edebiyat, felsefe vs gibi derslerin anlatımında kullanılan basit bir materyal olmaktan ziyade, milletin ulusal güç olma yolunda yaşadığı felaketler, doğal afetler, savaşları günümüze kadar aktararak, bir ülkenin milli kimliğini kazanması esnasında ülkeyi yöneten yöneticilerin, ülke uğruna savaşan askerlerin ve ülkede yaşayan halkın başlarından geçen hadiseler neticesinde, yaşanan yerlerin toprak parçası olmaktan çıkıp, bir ulusun var olmasında temel öneme sahip olan vatan ve memleket özelliğini kazanmasının öğretilmesi konusunda büyük öneme sahiptir.

⁶⁶ Hakan Önal- Niyazi Kaya, “Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4 Ve 5. Sınıf) Değerlendirilmesi”, s.21. <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c9s16/makale/c9s16m2.pdf>21.05.2016

⁶⁷ Betül Aslan – Osman Okumuş – Yasemin Koçoğlu, “Ortaöğretim tarih Ders Kitaplarının Öğrencilerin Gelişim Düzeyine Uygunluğunun İncelenmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:8, Sayı:37, Ankara 2015, s.691.

⁶⁸ Hakan Önal- Niyazi Kaya, *a,g,m*, s.21.

Yukarıda bahsedildiği gibi milli şüura sahip bireyler yetiştirilmesi konusunda kitaplar ilköğretimden başlayarak, ortaöğretim ve üniversite de öğrencilere gerekli olan bilgi birikimi kazandırmak noktasında daima birinci kaynak konumundadır. Bu açıdan bakıldığında tarihi zaferlerle ve büyük başarılar ile dolu olan Türk Devleti'nin var olma sürecinde ana unsuru teşkil eden Milli Mücadele dönemi konusunun, Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinde anlatılmak üzere ders kitaplarında yeterli derecede yer verilmesi hayati önem taşımaktadır. Türk milletinin düşman işgaline karşı kahramanca ve fedakârca direnişi gelecekteki nesillere ancak “zor yıllar” olarak ifade edilen Milli Mücadele yıllarının öğretimi ile mümkün olabilir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI ve YÖNTEMİ

2.1- Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

2.1.1 Problem Durumu

Yıllardan beri ders kitapları, öğrencinin bilgiye ulaşması noktasında birincil kaynak konumundadır. Ders anlatımında bu denli öneme sahip ders kitaplarının temel problemi, anlatılan konuda öğrencinin ilgisini çekerek konuya odaklanmasını sağlayacak görsellerden faydalanılmaması olduğu söylenebilir.

Bu noktada daha önceden belirtilen Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinin öğretimine dair problemler ve yeni yaklaşımlar ışığında konunun ayrıntılı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Tarih derslerinin etkin bir şekilde işlenmesi noktasında yerel tarihin mevcut ders müfredatında kullanılması, hem öğrencinin derse ilgisini artıracak, hem de öğrenciyi sıkıcı, monoton, ezberci ders anlayışından kurtaracaktır.

Bu araştırmanın problemi, Tarih ve Sosyal Bilgiler derslerinde yerel tarihin etkisinin ne olduğu, öğrencinin yaşadığı çevreyi tanımasına ne derece katkı sağlayacağını ortaya çıkarmaktır. Yerel tarihe ait konu ve mekânların tarih öğretimine sağlayacağı katkıları tespit etmek, tarih öğretiminde kullanılacak tarihi mekânların nasıl oluşturulacağına dair tespit ve öneriler üretmek, bu tarihi mekânların ve yerel

tarihe dair konuların nasıl öğretilmesi gerektiğini gösteren Etkinlik Paketi tasarımları oluşturmaktır.

Bu doğrultuda Çankırı tarihinde önemli bir yeri olan “İstiklâl yolu” konusunun tarih derslerinde; Milli tarihi ve tarih şuurunu yükseltecek yerel tarihi konu ve mekânlardan birisi olma potansiyeline sahiptir.

2.1.2- Problem Cümlesi

Ortaokul ve lise ders müfredatında okutulan Sosyal Bilgiler kitaplarında ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi nasıl olmalıdır? Çağdaş yayınlar, mevcut ders kitapları, öğretmen ve öğrenci görüşleri ışığında “İstiklâl Yolu” konusu hakkında yeni bir Etkinlik nasıl tasarlanabilir?

2.1.2.1- Alt Problemler

- 1- “İstiklâl yolu” konusu mevcut ders kitaplarında nasıl anlatılmıştır?
- 2- “İstiklâl Yolu” konusu çağdaş yayınlarda nasıl anlatılmıştır?
- 3- Ortaokul ve Lise kademesinde okuyan öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerinde ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Derslerinde “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi hakkında görüşleri nelerdir?
- 4- Sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin “İstiklâl yolu” konusunun tarih derslerinde işlenişinin nasıl olması gerektiği konusunda mevcut görüşleri nelerdir?
- 5- Ortaokul ve lise kademesinde okuyan öğrencilerin sosyal bilgiler derslerinde ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi hakkında görüşlerinin, anketin uygulandığı özel ve devlet okullarındaki verilen cevaplar arasındaki fark nedir?
- 6- “İstiklâl Yolu” hakkında yapılan çağdaş yayınların sonuçları Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleri içerisinde yer alacak “İstiklâl Yolu” konusu içerisinde nasıl kullanılabilir?

7- Mevcut ders kitapları, öğretmen – öğrenci görüşleri ve çağdaş yayınlar ışığında yeni bir etkinlik tasarımında dikkat edilecek hususlar nelerdir? Bu konuda nasıl bir etkinlik hazırlanmalıdır?

2.1.3-Araştırmanın Amacı

Ortaöğretim sosyal bilgiler ders kitaplarında ve lise Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi: Çağdaş yayınlar, Mevcut Ders Kitapları, Öğretmen ve Öğrenci görüşleri ışığında yeni bir etkinlik tasarımını konu alan bu araştırmanın amacı, mevcut imkânlar göz önünde bulundurularak aşağıdaki gibidir.

1- Mevcut ortaokul ve lise tarih ders kitaplarında yer alan “İstiklâl Yolu” konusunun ders kitaplarındaki işleniş şekli, içeriği hakkında tespit bulunmak.

2- Sosyal bilgiler dersini alan ortaokul öğrencileri ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerini alan lise öğrencilerinin ders içerisinde yer alan “İstiklâl Yolu” konusu hakkındaki görüşlerinin tespit edilmesi.

3- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler derslerinde ve Tarih öğretmenlerinin lise İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi hakkındaki görüşlerinin tespit edilmesi.

4- Sosyal bilgiler dersleri ve İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde “İstiklâl Yolu” konusu içerisinde kullanılabilecek çağdaş yayınların sonuçlarını tespit etmek.

5- Mevcut ders kitapları, öğretmen ve öğrenci görüşleri ile çağdaş yayınlar ışığında öğrencilerin “İstiklâl Yolu” konusunda kalıcı bilgiye sahip olmalarını sağlayacak ve onların konuya olan ilgilerini sürekli kılabilen yeni bir Etkinlik Paketi tasarlayabilmek.

2.1.4-Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın amacı ortaöğretim kademesinde okutulan sosyal bilgiler kitabı ile lise kademesinde okutulan ders kitaplarında “İstiklâl Yolu” konusunun ders kitaplarının da tespit edilmesi ve ortaöğretimde okutulan sosyal bilgiler dersi ile lise

kademesinde okutulan İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde, öğretmenlerin ve öğrencilerin konu hakkındaki mevcut görüşlerinin ortaya çıkartılmasıdır.

Türk milletinin Milli Mücadeledeki zaferinde hayati öneme sahip olan “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi hakkında öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinden yola çıkarak, tespit edilen eksiklikler ve güncellenmiş bilgiler çağdaş yayınların sonuçlarından yararlanılarak giderilmeye çalışılmıştır.

Kullanılan görsel materyaller, konu ile ilgili yerel kaynaklar ile beraber ortaokul ve lise kademesinde öğretmen ve öğrenci görüşlerinin kullanılması neticesinde öğrencinin konuya olan ilgisini artırabilmek amacıyla bir Etkinlik tasarımının yapılabilmesi sağlanmıştır.

2.1.5-Varsayımlar

Yapılan bu çalışmada şu varsayımlar üzerinde durulacaktır.

- 1- Yapılan literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler doğrudur.
- 2- Mevcut ortaokul ve lise ders kitaplarında yer alan “İstiklâl Yolu” konusu öğrenci ve öğretmen beklentileri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.
- 3- Yapılan bu çalışma sonucunda “İstiklâl Yolu” konusunun çağdaş yayınlarda kullanılması ile birlikte mevcut konunun içeriği ders kitaplarında güncellenmiştir.
- 4- Ortaokul ve lise kademesindeki öğretmen ve öğrencilere yapılan anketin, yapılan bu çalışma ya vereceği bilgiler geçerli ve güvenilirlerdir.
- 5- Öğretmen ve öğrencilere yapılan bu ankete samimi cevaplar verilmiştir.
- 6- Seçilen örneklem evreni temsil edebilecek niteliktedir.
- 7- Ankette kullanılan sorular çalışmada yer alan araştırma konusuna ışık tutabilecek niteliktedir.

2.1.6-Araştırmanın sınırlılıkları

- 1- Araştırma için Literatür çalışması, alan çalışması ve saha çalışmasına yer verilmiştir.

- 2- Araştırmada yer alan ortaokullarda 2015 – 2016 öğretim yılında okutulmakta olan sosyal bilgiler kitapları ile liselerde tarih ders kitapları halen okutulmakta olan ders kitapları ile sınırlıdır.
- 3- Anketi cevaplandıran öğrenci ve öğretmenler ile sınırlıdır.
- 4- 2015–2016 öğretim yılı ile sınırlıdır.
- 5- Bu araştırma Çankırı ili merkezinde bulunan ortaokul ve liselerde görev yapan sosyal bilgiler ve tarih öğretmenleri ile Çankırı Mehmetçik Ortaokulu, Özel Namık Tanık Ortaokulu, 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi ve Özel Açık Lisesi öğrencileri ile sınırlıdır.
- 6- Araştırmada kullanılan “İstiklâl Yolu” hakkındaki çağdaş yayınlar, Türk Tarih kurumu yayımları, yerel ve ulusal kütüphaneler ile ulaşılabilen yerel ve akademik yayınlar ile sınırlıdır.
- 7- Konu hakkında İnebolu, Kastamonu, Ilgaz, Çankırı havalisinde sözlü tarih çalışması yapılan kişiler ile sınırlıdır.

2.2. Yöntem

2.2.1- Araştırmanın Sorunu

Bu çalışmada 2015 – 2016 eğitim öğretim yılında MEB’e bağlı ortaokul ve liselerde okutulan sosyal bilgiler kitapları ile tarih ders kitaplarında “İstiklâl Yolu” konusu ve içeriği konusunun nasıl işleneceği konusunda karşılaştırma yapılacaktır. Yapılan bu karşılaştırma neticesinde, öğretmen ve öğrencilere uygulanan anket sonuçları doğrultusunda yeni bir Etkinlik tasarımı yapılacaktır. Ders kitaplarında yer alan “İstiklâl Yolu” konusu güncel bilgilerle karşılaştırılarak, eksik kalan yanları tespit edilecektir. Tespit edilen bu eksiklikler doğrultusunda yeni bir Etkinlik Paketi tasarımı oluşturulmaya sağlanacaktır.

2.2.2 Evren ve Örneklem

Yapılan araştırmanın evrenini Çankırı ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrenciler ile bu okullarda çalışan sosyal bilgiler öğretmenleri ile tarih öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Belirlenen örneklem kümesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğrenim gören öğrenciler ve bu okullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile tarih öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Tablo 2.2.2.1: Örneklem Giren Okullar ve Öğrenci Sayıları

Ortaöğretim Okulu	Seçilen sınıf	Öğrenci sayısı (N)
Çankırı Özel Namık Tanık İlköğretim Okulu	8. sınıf	60
Çankırı Mehmetçik İlköğretim Okulu	8. sınıf	60
Çankırı Özel Açı Lisesi	11. sınıf	60
Çankırı 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi	11. sınıf	60
8. Sınıf Toplam	8. sınıf	120
11. Sınıf Toplam	11. sınıf	120
Genel Toplam		240

Tablo: 2.2.2.2: Örneklem Kümesine Giren Okullar ve Öğretmen Sayıları

Öğretmenin görev yaptığı okulun adı	Öğretmen sayısı (N)
Çankırı Fen Lisesi	1
Çankırı 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi	1
Çankırı İmam hatip Lisesi	3
Çankırı Mehmetçik İlköğretim Okulu	2
Çankırı Muazzez Ser-Ved Amaratoglu Ortaokulu	4
Çankırı Atatürk Ortaokulu	1
Çankırı Karatekin Ortaokulu	1
Çankırı Mareşal Fevzi Çakmak Ortaokulu	1
Çankırı Nevzat Ayaz Sosyal Bilimler Lisesi	2
Çankırı İsmet İnönü Ortaokulu	3
Çankırı Şehit Erdem Öztürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3
Çankırı Şehit Yahya Ortaokulu	1
Çankırı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	3

Çankırı AK Şemsettin İmam Hatip Ortaokulu	1
Çankırı Lisesi	2
Çankırı Gazi Anadolu Lisesi	1
Çankırı Gazi Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	2
Çankırı Özel Aç1 Lisesi	1
Çankırı Cumhuriyet Anadolu Lisesi	2
Çankırı Şehit Korhan Kuruçay Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	3
Çankırı Şehit Mehmet Ata Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi	1
Çankırı M.K. E Tophane Ortaokulu	1
Toplam	40

2.2.3- Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışmada betimsel araştırma modelinde olup, literatür taraması, gözlem ve görüşme, anket, ön test, son test, yöntemlerinden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Betimleme çalışması olayları, kurumları, grupları, objelerle birlikte çeşitli alanların ne olduğunu betimleyen incelemidir. Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığına bağlı belirlenen ortaokul ve liselerin doğal çevresi içerisinde uygulanmıştır

Literatür çalışmasında ise “İstiklâl Yolu” konusunda yayımlanmış olan çağdaş yayınlar taranmış ve çalışma içerisinde kullanılabilir bölümler tespit edilmiştir.

2.2.4- Verilerin Toplanması

Bu çalışmada verilerin toplanması amacı ile Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokul ve liselerden seçilen öğrenci ve öğretmenlere hazırlanmak üzere iki adet anket formu hazırlanmıştır. Öğrenciler için hazırlanan anketin ilk bölümünde öğrencinin adı, soyadı, okul numarasının bulunduğu kişisel bilgileri yer almaktadır. Formun diğer kısmında ise “İstiklâl Yolu” konusunun mevcut ders kitaplarında işleniş hakkında görüşlerinin alınmasına yönelik çoktan seçmeli sorular sorulmuştur. Hazırlanan bu anketin son kısmında ise “İstiklâl Yolu” konusunun ders müfredatında nasıl olması

gerektiği ve “İstiklâl Yolu” konusuna bakış açılarını değerlendirmek amacı ile açık uçlu sorular yer almaktadır.

Açık uçlu sorular;

1. “İstiklâl Yolu” denilince aklınıza gelen ilk şey nedir?
2. “İstiklâl Yolu” konusunu tarih derslerinde nasıl işlenmesini istersiniz?

Öğretmenlere yönelik hazırlanan anketin ilk bölümünde ise öğretmenin adı, soyadı ve görev yaptığı okul sorulmuştur. Anketin ikinci bölümünde “İstiklâl Yolu” meselesinin ortaokullarda okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarında ve lise de okutulan tarih kitaplarında nasıl işlenmesi gerektiğini öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda öğrenmek amacı ile kendilerine çoktan seçmeli sorular sorulmuştur. “İstiklâl Yolu” konusunun nasıl öğretilmesi gerektiği hususunda da ayrıyeten açık uçlu sorular sorulmuştur.

Öğretmenlere sorulan sorular;

1. “İstiklâl Yolu” konusu içerisinde özellikle vurgulanması gerektiğiniz kavram ve alt başlıklar nelerdir?
2. “İstiklâl Yolu” konusunun derslerde daha verimli şekilde anlatılması hususunda kişisel ve mesleki görüşleriniz nelerdir? Ders esnasında uygulanmasını istediğiniz bir yöntem varsa ayrıyeten belirtiniz.

Verilen cevapların konu başlıkları altında değerlendirilmesi öngörülmüştür. Araştırma anket formları belirlenen ortaokul ve liselerde uygulanmıştır. Öğretmen ve öğrencilere yönelik anket formları için uygulanmadan önce ilgili okulların idari yetkililerinden izin alınmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

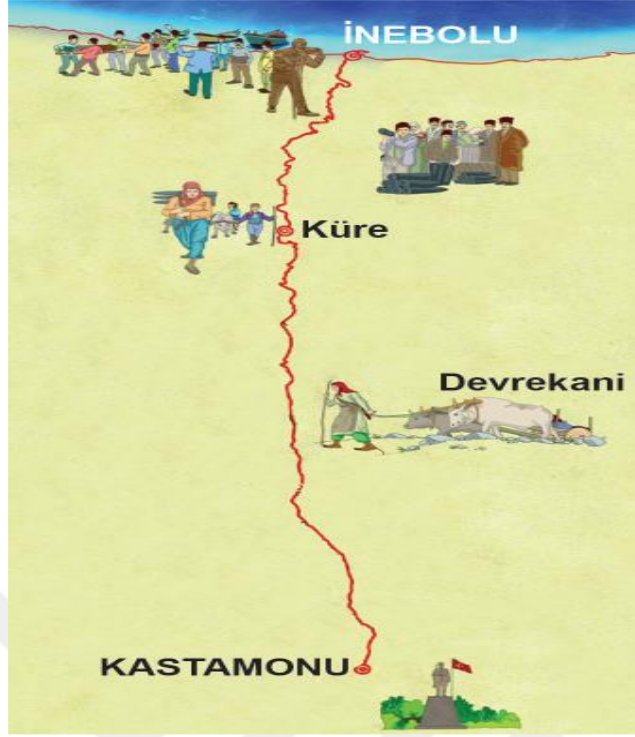
3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“İstiklâl Yolu” konusu mevcut ders kitaplarında nasıl anlatılmıştır?

Yapılan çalışmada 2015 – 2016 Eğitim ve Öğretim yılları içerisinde ortaokullarda okutulan Sosyal Bilgiler derslerinde “İstiklâl Yolu” konusunun mevcut ders kitaplarında ne şekilde işlendiği incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda ilköğretim 1. Ve 2. kademedeki okutulan Sosyal Bilgiler kitaplarında konuya yer verilmediği saptanmış olup, yalnızca. 4. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında geçmişimi öğreniyorum başlığı altında Şerife Bacı hakkında genel bir bilgi verilmiş olup onun dışında “ İstiklal Yolu “ konusunda herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

Liselerde okutulan tarih ders kitaplarında ise Mahmut Ürküt tarafından hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders kitabında konuya Kurtuluş Savaşında Cephele başlığı altında İstiklâl Yolu alt başlığı ile verilmiş olup İstiklâl Yolu konusu anlatılırken verilen haritanın İnebolu'dan başlayıp Kastamonu'ya kadar olan kısmı gösterilmiş, haritanın geneline bakıldığı zaman Kastamonu'dan sonra güzergâhta yer alan Ilgaz, Çankırı ve son olarak da Ankara ya kadar olan kısmın haritada yer almadığı görülmüştür.

Resim 1*

Bahsi geçen haritaya bakıldığı zaman ana güzergah olarak İnebolu, Küre, Devrekani, ve Kastamonu ili gösterilmiştir. Oysaki Kastamonu'dan sonra Ilgaz, Çankırı ve Ankara'nın da harita üzerinde gösterilmiş olması gerekmektedir. Olaya bu açıdan bakıldığı zaman bu güzergâhtaki silah sevkiyatının yalnızca bir bölgeye mâl edilmesi, Türk Kurtuluş Savaşında önemli görevler üstlenen ve tüm ulusa hitap eden güzergâhın anlam ve öneminin yitirmesine sebep olmaktadır.

2015 – 2016 Eğitim ve Öğretim döneminde liselerde okutulan tarih kitapları incelendiğinde ise gerek Milli Mücadele, gerekse İstiklâl Yolu konusu hakkında herhangi bir ünite veya alt başlığa rastlanılamamıştır.

Bir milletin kaderini değiştirecek kadar öneme sahip olan İstiklâl Yolu konusunun ortaöğretim ve lise ders kitaplarında ne kadar yer almaktadır? Bu sorunun cevabını Hakan Dünder 2010 yılında yazdığı “Ders Kitaplarında İstiklâl Yolu” adlı

* Mahmut Ürküt, *Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük* (M.E.B, 2015 – 2016)

makalesinde 5. Ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitapları ile 9. Ve 10. Sınıf tarih öğretim programlarını ve ders kitaplarını incelemiş, yaptığı bu inceleme neticesinde İstiklâl Yolu konusuna incelenen bu kitaplarda yer almadığı bilgisine ulaşmıştır.

3.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“İstiklâl Yolu” konusu çağdaş yayınlarda nasıl anlatılmıştır?

3 Mart 1878 yılında Rusya ile yapılan savaş (93 Harbi) kaybedilmişti. Rusya’ya karşı kaybedilen bu savaşın sonrasında iki devlet arasında Ayastefanos Anlaşması imzalandı. Fakat daha sonra İngiltere başta olmak üzere bazı Avrupalı devletlerin bu anlaşmaya itiraz etmesi üzerine, 13 Temmuz 1878 yılında Berlin Anlaşması imzalandı. Bu anlaşmaya göre, Romanya, Karadağ ve Sırbistan bağımsız olacak, Bosna Hersek Osmanlı Devletine tabi olmaya devam edecek, fakat Avusturya’nın işgaline uğrayacak, Kars, Ardahan ve Batum’un yönetimi ise Rusya’ya bırakılacaktı. Osmanlı devleti savaşın kaybedilmesiyle birlikte bağımsızlıklarını ilan eden azınlıklar ile de uğraşmaktaydı. 18 Ekim 1912 tarihinde Trablusgarp Savaşı ile Osmanlı Devleti Kuzey Afrika’da bulunan son toprağını da kaybetmiş oldu. Yaşanan bu toprak kayıplarında Balkan devletlerinin bağımsızlık isteğinin yanı sıra, Rusya ve bazı Avrupa devletlerinin kışkırtıcı politikalarının da etkili olduğunu söylemek gerekir. Verilen kayıplar sadece toprak kaybı ile sınırlı değildi. Bu savaşlarda Balkan Topraklarında yaşayan yüzbinlerce insanımız hayatını kaybetmiş, geride kalanları da evlerini, topraklarını terk etmek zorunda kalmışlardı.⁶⁹

Birinci Dünya Savaşı öncesi Trablusgarp’ın kaybedilmesi ile birlikte Balkanlardaki bazı toprakların kaybedilmesi Osmanlı Devleti’nin coğrafi yapısını ve ekonomisini büyük ölçüde etkilemişti. Birinci Dünya Savaşından önce yapılan nüfus sayımı öncesi Osmanlı Devletinin nüfusu 26,372,000 olarak tespit edilmiştir. Trablusgarp ve Balkan Savaşlarının kaybedilmesi ile birlikte verilen kayıplar ve savaş sebebi ile doğum oranının düşmesi sonucu nüfus bir hayli azalmıştı.⁷⁰

⁶⁹ Bayram Nazır, *Şehbender Raporlarına Göre Birinci Dünya Savaşı Öncesi Osmanlı Ticareti*, G.M matbaacılık ve Ticaret A.Ş., İstanbul 2010, s.21.

⁷⁰ Cezmi Tezcan, *Tekallif – i Harbiye ve Tekallif – i Milliye Örneklerinde Savaş Dönemleri Mali Politikaları*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2005, s.31.

Birinci Dünya Savaşı sonucu Osmanlı Devleti yorgun düşmüştü. Osmanlı Devletinin müttefiki olan Almanya'da yıpranmış, savaşa devam edecek gücü kalmamıştı. 1918 yılında Almanya daha fazla savaşa devam edemeyeceğine kanaat getirerek İtilaf Devletlerine barış antlaşması teklifinde bulunmuştu. Almanya'nın Versay Antlaşmasını imzaladıktan sonra sırasıyla Avusturya Sen German Antlaşmasını, Osmanlı Devleti 'de Sevr Antlaşması ve daha sonra Mondros Mütakeresi İtilaf Devletleri ile imzalamak zorunda kaldı. 1918 yılında Ahmet İzzet Paşa hükümeti, Osmanlı Devleti adına Mondros Mütarekesini imzaladı.⁷¹

İmzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ağır şartlar içermekteydi. Antlaşmanın şartlarına göre Türk Ordusu terhis edilecek, elindeki silahları alınacak, posta-telgraf gibi iletişim araçları düşman devletlerinin idaresine geçecekti. Devletin içinde bulunduğu durumu Atatürk 1927 yılında yazdığı *Nutuk* adlı eserinde şu şekilde belirtmektedir. “*Osmanlı Devletinin dâhil bulunduğu grup Harbi Umumîde mağlûp olmuş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şeraiti ağır, bir mütareke name imzalanmış Büyük Harbin uzun seneleri zarfında, millet yorgun ve fakir bir halde.*” . Atatürk'ün bu sözlerinden de anlaşılacağı üzere, Birinci Dünya Savaşı sonunda Siyasi, Askeri ve Ekonomik anlamda çok zor duruma düşmüştü.⁷²

İmzalanan bu ağır mütarekenin şartlarına genel olarak bakıldığında boğazlardan işgal devletleri serbestçe geçebilecek, Osmanlı Devleti'nin elinde bulundurduğu esir askerler teslim edilecek, kendi iç güvenliğini sağlayabilecek kadar asker bulundurabilecek, bunun dışındaki askerlerin hepsi terhis edilecek, elindeki bütün gemiler işgal güçlerine teslim edilecek, bütün iletişim araçlarına el konulacak, deniz ulaşımına el konulduğu gibi karada da bütün demir yolları işgal devletlerinin denetimine bırakılacaktı.⁷³

⁷¹ Elif Dönmez, *Mondros Ateşkes Antlaşmasının Milli Mücadeleye Yansımaları*, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2012, s.36.

⁷² Bedi Yazıcı, *Nutuk*, Ankara, 1995, s.2.

⁷³ Zekeriya Türkmen, “30 Ekim 1918 Tarihli Mondros Ateşkes Antlaşmasına Göre Türk Ordusunun Kuruluş Ve Kadrosuna Bir Bakış”, “30 Ekim 1918 Tarihli Mondros Ateşkes Antlaşmasına Göre Türk Ordusunun Kuruluş ve Kadrosuna Bir Bakış”, OATAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi), Sayı:11, Ankara 2000, s.618.

30 Ekim 1918 senesinde Osmanlı Devleti Mondros Mütarekesinin imzalanması ile Batılı Devletler karşısında Siyasi, Askeri ve Ekonomik anlamda büyük bir çöküş yaşamıştı. Her geçen gün memleketin içine düştüğü durum daha vahim bir hal almaktaydı. Bu vahim tablo karşısında Mustafa Kemal, içinde bulunulan durumun vehameti karşısında daha fazla kayıtsız kalamayarak Milli Mücadele hareketini başlatmak üzere Samsun'a hareket etmiştir. Takvimler 19 Mayıs 1919 u gösterdiğinde ise Türkiye Cumhuriyetinin temellerinin atıldığı Milli Mücadele resmen başladı.⁷⁴

Trablusgarp ve Balkan Savaşlarının kaybedilmesinden sonra, Birinci Dünya Savaşının 'da kaybedilmesi sonucu Türk Milleti'nin tarih sahnesinden tamamen silineceği öngörüsü hâkimdi. Ülke toprakları işgal kuvvetlerince yağmalanmaya başlanmıştı. Bu işgallerden kurtarabilmek için başlatılacak Milli Mücadele de silah ve insan gücüne ihtiyaç hat safhada idi. Mevcut silah ve cephane ihtiyacını karşılayabilmek için en güvenilir güzergâh Karadeniz Bölgesi idi. Milli mücadelenin can damarı konumunda olan Ankara'ya silah ve cephane ikmalî İnebolu üzerinden Kastamonu-Çankırı güzergâhı üzerinden gerçekleştirilecekti. Lojistik ikmal sevkiyatı sırasında bu bölgede konaklamak için çok sayıda han, otel, karakol mevcuttu. Silah sevkiyatı kadınlar ve ihtiyarlar tarafından gerçekleştirilmekteydi. Kadınların gösterdikleri kahramanlıkları Rauf Orbay:

“ ... İnebolu'dan Çankırı'ya kadar cephe gerisinde ki gerisindeki geri hizmetlerin % 90'ının kadınlar tarafından, erkekleri mahcup edecek derecede gayret ve fedakârlıkla yapılmakta olduğunu görmekteyiz. Bu fedakâr kadınlar arasında emzikte çocuğu olan mübarek analar da var. Yavruları kucaklarında, kağnıları önlerinde üvendireleri (çifte koşulan öküzleri yürütmek için kullanılan, ucuna nodul çakılmış uzun uzun değnek) ellerinde, Ankara'ya ve cepheye cephane naklediyorlar. Allah bu millete yakında necat (kurtuluş) ve uzun müddet sulh ve saadet nasip edecektir. Bu millet hakkıyla istihkak kasbetmiştir. (hak kazanmıştır) ...”

sözü cephe ve cephe gerisinde, kadınların nasıl fedakârca hizmet ettiğinin ve bu hizmetler neticesinde Türk Kurtuluş savaşının kazanıldığını söylemektedir.⁷⁵

⁷⁴ Emine Kısıklı, “Mustafa Kemal ve Milli Mücadelede Türk Kamuoyunun Oluşumu”, *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:7Eskişehir, 2006, s.74.

⁷⁵ Ferhat Yaniker, *Milli Mücadelede Türk Kadını*, Ankara Genel Kurmay Basım Evi, Ankara 2009, s. 47.

Birinci Dünya Savaşının kaybedilmesinden hemen sonra başlayan Milli Mücadelemizin başlangıç tarihi olarak, Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsuna ayak bastığı tarih olan 19 Mayıs 1919 tarihini söyleyebiliriz. Türk Milli Mücadelesi başlamadan önce Osmanlı Devleti sahip olduğu 1.710.000 km topraktan yaklaşık olarak 1.000.000 km sini kaybetmişti. İşgal edilen toprakların dışında kalan Türk topraklarının ise tam anlamıyla Türklerin kontrolünde olduğu söylenemez. Birinci Dünya Savaşı sonrası Osmanlı Devletinin elinde bulunan sınırlı sayıdaki gemi rıhtımlara bağlanmış ve yine az sayıda bulunan uçabilecek durumdaki uçaklara 'da el konulmuştu. Birinci Dünya savaşının kaybedilmesi neticesinde uğranan zararlar birlikte devletin yaklaşık 303,7 milyon lira kadar dış borcu bulunmaktaydı. Ve bu borçların büyük bir kısmı yabancı uyruklu kişilere olduğu görülmektedir.⁷⁶

Milli Mücadele Dönemi içerisinde Türk milleti, cephede çok sayıda insanını kaybetmişti. Türk nüfusun oranı, gayrimüslim nüfusun oranına göre azalmaktaydı. Bunun sebebi ise azınlık guruplarını oluşturan Rumlar, Ermeniler, Yahudilerin belli bir bedel karşılığında askerlikten muaf olmalarıydı. Birinci dünya savaşı başlamadan önce Osmanlı Devleti'nin nüfusu 22 milyonken, bu rakam savaş sonrası 11-12 milyona, Milli Mücadele Dönemi başlangıcında ise bu rakamın 8 – 8,5 milyona kadar gerilemiştir. Birinci Dünya Savaşında verilen kayıpların tamamına yakını erkeklerden oluşmaktaydı. O dönemde ülke nüfusunun büyük çoğunluğu küçük yaşta çocuklar, yaşlılar ve kadınlardan oluşmaktaydı. Geriye kalan insan gücünün büyük çoğunluğu ise, Milli Mücadele Döneminde düşman askeri ile savaşacak eğitim ve donanımda değildi.⁷⁷

İstanbul'un yanı sıra, Anadolu'nun çeşitli vilayetleri de işgal altında bulunmaktaydı. Mustafa Kemal, Padişah ve Hilafet yanlıları tarafından vatan haini ilan edilmiş ve hatta hakkında idam kararı dahi verilmişti. Mustafa Kemal, vatanın içinde bulunduğu olumsuz manzara karşısında, yüce Türk Milletinin azim ve kararlılığını ve desteğini de arkasına alarak, Türk Kurtuluş Savaşını başlatmıştır. Anadolu, İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmiş ve bu durum karşısında ne Padişah ne de Halife

⁷⁶ Alptekin Müderissoğlu, "Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları," <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/810/10298.pdf> 18.04.2016, s.32.

⁷⁷ Kahraman Yusufoglu, *Milli Mücadele Hatıraları Geldikleri Gibi Giderler*, Alioğlu Matbaacılık Basım Yayım ve Kâğıt San. Tic. Lti. Şti., İstanbul 2011, s. 56.

üstüne düşen görevi yerine getirmemekteydi. Kuvayı Milliye Hareketi, Padişah ve Halifenin, işgal altındaki devlet için kayıtsız kalmasına tepki olarak doğmuştu. Halk hareketi olan Kuvayı Milliye nin ulusal bir güç olmasında Mustafa Kemal Atatürk'ün rolü büyüktü. ⁷⁸

İşgal yıllarında İstanbul'da Milli Mücadele karşıtları olduğu gibi, Milli Mücadele yanlılarının sayısı da azımsanamayacak kadar fazlaydı. İstanbullular Yunan Devleti'nin zulmünden bıkmış, Anadolu'da başlayan Milli Mücadeleye katılarak daha fazla destek vermeye başlamışlardı. Anadolu'daki Milli Mücadelenin başarı ile devam edilebilmesi için gizli cemiyetler kurulup depolardan silah kaçırılarak Anadolu'ya sevk edilmekteydi. İstanbulluların Milli Mücadeleye verdikleri bu destek çok tehlikeliydi, öyle ki yakalanmaları halinde öldürüleceklerini bilmelerine rağmen bu mücadeleye desteklerini bir an olsun esirgememişlerdi. İstanbul halkının Milli Mücadeleye desteği devam ederken İstanbul Hükümeti ise, bu yardımları engellemeye çalışmaktaydı. ⁷⁹

Genel olarak bakıldığında zaman, Milli Mücadele düşüncesinin doğmasını sebebini padişahın Meclis-i Mebusanı dağıtması ile birlikte Osmanlı Devletinin fiilen sona ermesi olarak ifade edebiliriz. Mustafa Kemal'in Milli Mücadele için Anadolu'ya geçtiği tarihten evvelki 6 ayı Kurtuluş Mücadelesinin başlangıç safhası olarak sayabiliriz. ⁸⁰

Devletin içinde bulunduğu bu olumsuz koşullar ve yokluk içerisinde 7 – 8 Ağustos 1921 tarihinde Tekâlif-i Milliye emirleri hazırlanıp yürürlüğe konuldu. Hazırlanan bu emirlere göre her ilçede birer Tekâlif-i Milliye komisyonu kurulacaktı. Hazırlanan bu Tekâlif – i Milliye emirlerine göre;

- 1 Her hane halkından birer çift çamaşır-çorap-çarık kurulan bu komisyona teslim edilecek.

⁷⁸ İhsan Pekel, *Kuvayı Milliye ve Türk Milli Mücadelesi*, 2008, s. 10

⁷⁹ Turgut Özakman, *Şu Çılgın Türkler*, Bilgi Yayın Evi, 2005 Ankara, s.75.

⁸⁰ Mustafa Tektosun, *Milli Mücadele Döneminde Doğu Cephesi*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2007, s.6.

- 2 Ücretlerinin sonradan ödenmesi üzerine halkın elinde bulunan işlenmemiş Amerikan patiskası, pamuk, yün, tiftik, elbise dikmeye müsait kışlık ve yazlık kumaşlar, dikiş malzemeleri, lojistik malzeme olarak kullanılacak çivi, nallık demir, yular, semer gibi malzemelerin yüzde kırkına el konulacak.
- 3 Askerin yemek ihtiyaçlarının giderilmesi maksadı ile halkın elinde bulunan gıda malzemelerinin yüzde kırkına, bedeli sonradan ödenmek üzere el konulacaktır.
- 4 Lojistik destekte kullanılacak makine teçhizatlarının yanı sıra telefon, tel, tutkal gibi malzemelerin yüzde kırkına el konulacaktır.
- 5 Halk elinde bulunan dört tekerlekli araçlar, kağıt, at arabaları ve bu vasıtaları çekmek için kullanılacak hayvanların yüzde yirmisine el konulacak. Halktan alınan bu malzemelerin geri ödenmesi konusunda halkın malzemelerinin güvence altına alınması için devlet tarafından birer belge verilmişti.⁸¹

Mustafa Kemal'in başkomutanlığında çıkan Tekâlifi Milliye Emirleri, verilen Kurtuluş Mücadelesinde çok önemli yere sahipti. 20 gün gibi kısa bir sürede ordu gerekli silah ve teçhizata sahip olmuş ve düşman askeri belli bir süre oyalanarak zaman kazanılmıştı. Düşman ile mücadele edecek kadar silah ve mühimmat asgari derecede temin edilmişti. Fakat eldeki asker sayısı, cephede şehit düşen askerlerimizin çokluğu nedeniyle epey azalmıştı. Bu sebeple asker ihtiyacını gidermek amacıyla askerliğini yapmamış gençleri ve bakaya olan askerleri silahlı almaya karar verildi. Türkiye Büyük Millet Meclisinde seçilen üyeler konu hakkında gerekli makamlar ile görüşmek üzere, Çankırı, Yozgat, Çorum, Kayseri, Kırşehir, Niğde, Aksaray, Konya, Isparta, Silifke, Burdur ve Antalya'ya gittiler.⁸²

⁸¹ Feyzullah Ezer, "Tekallif – i Milliye Emirleri ve Tatbikatı", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/4 Spring, Ankara 2012, s. 450.

⁸² İhsan Pekel, *a.g.e.*, s. 49.

Artan işgaller neticesinde, Türk ordusunun savaştığı cepheleri artmakta, dolayısıyla da harp de kullanılan cephane ihtiyacı da gün geçtikçe artmaktaydı.⁸³ Milli Mücadelenin başlangıç aşamasında cepheye götürülecek mühimmat, sağlık malzemeleri ve erzakların sevkiyatı için Kocaeli bölgesi ve civarı kullanılmaktaydı. İşgal kuvvetlerinin bu bölgede denetimi artırmaları, askerin ihtiyaçlarının karşılanmasını sekteye uğrattırıyor ve bu sevkiyatların gecikmesine, ya da yapılamamasına neden oluyordu. İşgal devletlerinin sıkı denetimi altında olan Kocaeli bölgesinden daha güvenilir güzergâha sahip olan İnebolu alternatif yol güzergâhı olarak kullanılmaya başlandı.⁸⁴ Bir yandan Milli Mücadele karşıtı çeteler ile mücadele etmek, diğer taraftan silah ve mühimmat sevkiyatını gerçekleştirmek görevi, Osmanlı Ordusundan terhis edilen askerler ve vatansever Anadolu insanının örgütlenmesi ile başarı ile yapılmıştı.⁸⁵

Karayolu kavramının dünya literatüründe denli bir öneme sahiptir? İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ticaretin gelişmesinde, insanların bir yerden diğer bir yere seyahat etme konusunda. Hatta geçmiş dönemlerde savaşlarda bölgeye sağlanan mühimmat, sağlık malzemeleri vs gibi malzemelerin cepheye ulaştırılması konusunda önemli bir yere sahipti. Basit bir ifadeyle karayolu nedir? Sorusuna Zafer Kögmen “İnsanların bir yerden başka bir yere gitmeleri veya üretilen malların üretim bölgelerinden tüketim bölgelerine taşınması ulaştırma faaliyeti kapsamına girmektedir” olarak tanımlamakta.⁸⁶

Osmanlı Devletinde de karayolu kullanımının hayati önemi bulunmaktaydı. 1866 yılında “Turuk’u *Meabir Hakkında Nizamname*” adı ile bir düzenleme yapılmıştır. Bu bağlamda da “*Avrupa-i Osmani ve Asya-i Osmani*” olarak karayolları numaralandırılmıştır. 1900’lü yıllarda Osmanlı Devleti’nde sadece 44 km karayolu

⁸³ Hüsnü Özlü, “ Milli Mücadele Yıllarında Kastamonu’da Müdafa-i Hukuk Hareketinin Doğuşu Ve Bölgenin Kuvayyi Milliye’ye Katılışı”, *İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 18-19, İzmir 2009, s.70.

⁸⁴ İrşad Sami Yuca, “Milli Mücadele’de Enver BenhanŞapolyon’un İzlenimleri ve Kağrı Kolları “ *Muş Alpaslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:1, Sayı:2, Muş 2013, s.73.

⁸⁵ Hasan Ali Polat, *Milli Mücadele Yıllarında Marmara Bölgesinde Faaliyet Gösteren Müfrezeler, Milis Kuvvetler ve Çeteler (1918 – 1922)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bilim Dalı, Konya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008, s.17.

⁸⁶ Zafer Kögmen, *Karayolu Taşımacılığı Diğer Taşımacılık Modlarıyla Karşılaştırılması ve Sağladığı Avantajlar, Ulaştırma ve Haberleşme Uzmanlığı Tezi*, Ankara 2014, s.3.

bulunmaktaydı. Bunun dışında kalan yerlerde karayolu bulunmamakta, ulaşım sadece kağı ve atlı arabaları ile gerçekleşebilmekteydi. ⁸⁷

Milli Mücadele Döneminin en etkin iletişim aracı telgraflardı. İnebolu limanı silah sevkiyatı açısından hayati öneme sahipti. Silah ve cephanenin sevkiyatı sırasında İnebolu ve cephelerle sürekli iletişim halinde olunması gerekmekteydi. İngiliz kuvvetleri İnebolu başta olmak üzere bütün Karadeniz’de iletişim kanallarını kesmişlerdi. Bütün şartlar düşünüldüğünde zaruri olarak silah sevkiyatının kilit noktası konumundaki İnebolu limanına Birinci Dünya Savaşında kullanılmış olan Sinop’taki telgraf sistemi nakledilerek haberleşme ağı kuruldu. Telgraf sistemi ilk kurulduğunda az sayıda Türk tekniker vardı. Gayrimüslim olan teknik eleman Türklere oranla fazlaydı. 16 Eylül 1919 tarihinden itibaren iletişim ağıımız tamamen Kuvayı-i Milliye personelinin eline geçmişti.⁸⁸

Bir savaşta galip gelebilmenin başlıca şartlarından bir tanesi iyi derecede askeri lojistik depolarına sahip olmaktır. Savaşlarda lojistiğin sevkiyatı açısından mekânsal boyutları da son derece önemlidir. Bugüne kadar Türk kurtuluş savaşı hakkında yapılan savaşlarda mekânsal bilgilere çok fazla yer verilmemiştir. 1975 yılında yayımlanan *Türk İstiklal Harbi* isimli eserde Milli Mücadele Döneminde kullanılan depolar, cephanelikler, hastaneler hakkında genel bilgilere yer verilmekte. Bunlardan kısaca bahsetmek gerekirse “Ana İkmal Güzergâh Kumandanlıkları” bu kumandanlığın amaçları arasında lojistik sevkiyat ve askeri güvenliğin sağlanması ve silah sevkiyatında kullanılan yolların bakım onarımı bulunmaktaydı. İkinci olarak “İkmal Depoları” bu depolarda askerin ihtiyacı olan erzaklar saklanmaktaydı. Harp esnasında yiyecek ve içecek gereksinimi, askerin cephede başarılı bir şekilde vazifesini yerine getirmesi açısından önemliydi. Büyük taarruz öncesi Mustafa Kemal savaş esnasında erzak ihtiyacının giderilmesinin de silah ve cephanenin sevkiyatı kadar önemli olduğuna vurgulamıştır. Milli Mücadele esnasında 46 adet ikmal deposu bulunmaktaydı. İkmal depolarının bulunduğu yerler ise şunlardı. “Ankara, Bolu, Çankırı, Çorum, Düzce, Eskişehir, Kahramanmaraş, Eskişehir, Kastamonu, Kayseri,

⁸⁷ Rahmi Çiçek, “Ankara Hükümeti’nin Dünya’ya Açılan Kapısı İnebolu – Ankara Yolu”, y.y, t.y, s.1.

⁸⁸ Mustafa Şehitoğlu, *Milli Mücadele de Telgraf Muhaberatı (1918 – 1922)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2012, s.69.

Kırıkkale, Kocaeli, Mersin, Nevşehir, Niğde, Osmaniye, Sakarya, Samsun, Sivas ve Yozgat". "Ordonat Depoları", bu depolar genelde batı cephesine yakın yerlerde bulunmaktaydı. Ordonat deposunda genelde silah ve mühimmat bulunmaktaydı. Milli Mücadele esnasında 6 adet ordonat deposu bulunmaktaydı. Depoların bulunduğu yerler Ankara, Çorum, Sakarya ve Ankara il sınırlarıydı. Kurtuluş savaşı öncesi, büyük taarruz da silah ve cephanenin büyük kısmı kullanılmıştı. Milli Mücadele esnasında İstanbul ve çevresinde bulunan mühimmatlar depolardan kaçırılarak cephelere sevk edilmişti. Anadolu'da 15 adet mühimmat deposu bulunmaktaydı. Bu depoların bulunduğu bölgeler, Ankara, Çankırı, Çorum, Kastamonu, Kayseri, Konya, Niğde, Samsun, Sivas ve Yozgat bölgesi idi. Türk Ordusunun ihtiyacını karşılamak amacı ile yakıt depoları bulunmaktaydı. Bu depolar Kastamonu, samsun ve mersin illerinde bulunmaktaydı. Yaralı askerler içinde Ankara, Çankırı, Çorum, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kayseri, Kırıkkale, Konya, Mersin, Niğde, Samsun, Sivas, Tokat ve Yozgat'ta 23 adet hastane hizmet vermekteydi.⁸⁹

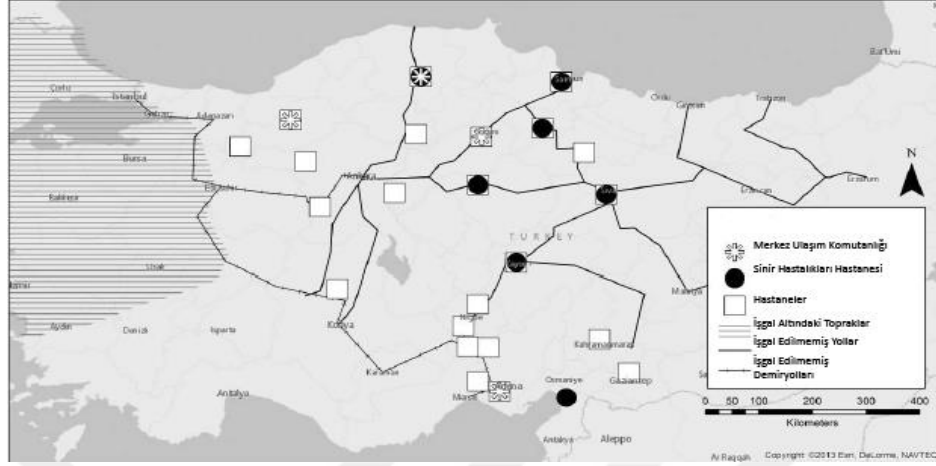
İtilaf devletlerinin Osmanlı ordusunun elinden silahlarını almasından sonra kalan cephane ve mühimmat sayısı 713 ağır top, 84 sahra topu, 148 dağ topu, 324.476 tüfek, 987 makineli tüfek, 165.927 sandık piyade sandığından ibaretti. Ordunun elinden alınan silah ve cephaneler İtilaf Devletleri askerleri tarafından çeşitli depolara sevk ediliyordu. Depolarda saklanan bu silahlar, Anadolu'da kurulan gizli teşkilatlar tarafından kaçırılmaya başlanmıştı. Kurtuluş savaşı sırasında Osmanlı Devletinin elinden alınan silahların kaçırılması konusunda Kurtuluş Savaşı sırasında gazi olan bir askerin hatıratları şu şekildedir;

"Kaçırılacak silahlar o zaman Davut paşa Kışlası'nda 2 bulunan bir cephanelikten alınacaktı. Bu silahların kaçırılması için İstanbul'da iki yer seçilmişti. Bunlardan birisi, Sultan Ahmet'te, sahilde Ahırkapı'da Işıldak Müfettişliği olan binanın bodrum katı, ikincisi ise Maslak yolu ile gidilen Büyük Derbent 'teki Jandarma Karakolu idi. Davut paşa Kışlası'ndan aldığımız silahları ve cephaneyi kamyonlara yüklüyor, üzerlerini ot, çuval vs. malzemelerle maskeleyerek yola çıkıyorduk. Resmi üniforma ve askerler tarafından normal bir nakliye gerçekleştirir gibi yola koyuluyorduk. Hem Kışladaki, hem de Ahırkapı ve Karakol'daki komutanlar da bizim teşkilatın üyeleri idiler. Maslak Yolu, bu bölgeye

⁸⁹ Kemal Mert Çubukçu – Mustafa Bozoğlu, "Examining the Geography of Logistic Points in "The Great Assault" of the Turkish War of Independence Using Spatial Statistics ", *Savunma Bilimleri Dergisi*, Cilt:14, Sayı:2, Ankara 2015, s.161.

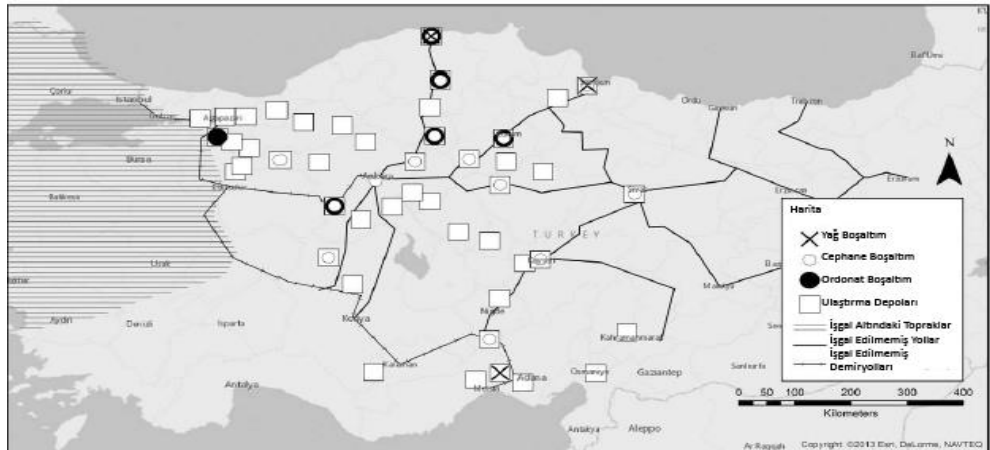
İngiliz Tugayı yerleştirilmişti ve tamamen kontrollerinde idi. Ahırkapı ve civarı ise Fransızların kontrolünde idi. Biz silah ve cephane dolu kamyonları teker teker bu karargâhın yanından geçen yoldan geçiriyorduk. Çok tehlikeli ve korkulu anlar geçiriyorduk. Yakalandığımız zaman kurşuna dizilmek veya en azından İngiliz veya Fransızların Afrika'daki en vahşi müstemlekelerinde sürgün olmak her an mümkündü. Nitekim bir gün Ahırkapı ya üç kamyon dolusu silah ve cephane götürmüştük. Üzerlerinde yine ot ve çuvallar vardı. Kamyonların boşaltılmasına henüz başlanmıştı ki oradan geçmekte olan Fransızların Senegalli müstemele askerleri kamyonların yanına yaklaştılar. Bizler bunları görünce dağıldık ve etrafa gizlendik. Ben de kamyonları gören bir kahvehaneye girip uzaktan gözlemeye başladım. Eyvah? Yakayı ele veriyoruz, dedim. Büyük bir heyecan içinde olmaları bekliyordum. Kalbim hızla çarpıyordu. Senegalli askerler kamyonların tekerleklerini elleri ile muayene ediyorlar ve kendi aralarında bir şeyler konuşuyorlardı. Birkaç dakika sonra kamyonların başından ayrıldılar ve yollarına devam ettiler. Biz etrafı bir müddet daha kontrol ettikten sonra kamyonlara yaklaştık. Etrafı kollayarak ve gözcüler koyarak silahları bodruma taşıdık (Buraya her seferinde getirdiğimiz silahlar ve cephane, sahil tarafına açılan gizli bir kapıdan geceleyin gelen takalarla Karamürsel'e götürülüyordu). Sonradan, Senegalli askerlerin ne maksatla kamyonların başına toplandıklarını araştırdım kullandığımız kamyonlar bizlere Almanlar tarafından verilen ve tekerlekleri demirden yapılmış olan araçlardı. Hâlbuki Fransız ve İngiliz kamyonlarının tekerlekleri lastiktendi. Demek ki Fransız-Senegalli askerlerin tekerleklere hayretle bakmaları bu tekerleklerin araca nasıl takıldığı ve aracın nasıl hareket ettiğinin merakı idi. İstanbul'daki bu vazifeme yedi ay kadar devam ettim. Fırsat bulduğumuz her zaman silah ve cephane kaçırma işini yaptık. Deşifre olmadan Anadolu'ya gitmem için teşkilata haber verdim. Anadolu'ya geçme teklifim uygun görüldü ve böylece benim için İstanbul işi artık tamamlanmıştı"

Milli Mücadele de İkmal Depolarının bulunduğu yerlere ait harita – 1*

Milli Mücadele’de Merkez Ulaşım Komutanlığı, çeşitli Hastanelerin Anadolu topraklarında dağıldığı görülmekte. Bu merkezlerin İstanbul dışında toplanmasının sebebi, Haritadan ’da anlaşılacağı üzere İstanbul ve Çevresinin işgal altında olmasından dolayı Anadolu topraklarının daha güvenli olmasıdır.

Milli Mücadele de İkmal Depolarının bulunduğu yerlere ait harita - 2*

* Kemal Mert Çubukçu – Mustafa Bozoğlu, “Examining the Geography of Logistic Points in “The Great Assault” of the Turkish War of Independence Using Spatial Statistics “, *Savunma Bilimleri Dergisi*, Cilt:14, Sayı:2, y.y, 2015

* Kemal Mert Çubukçu – Mustafa Bozoğlu, “Examining the Geography of Logistic Points in “The Great Assault” of the Turkish War of Independence Using Spatial Statistics “ *Savunma Bilimleri Dergisi*, Cilt:14, Sayı:2, y.y, 2015

Bu haritaya bakıldığı zamanda ikmal depolarının İstanbul çevresi dışında kurulduğu gözlemlenmekte. Bunun sebebi yine kritik bölgelerin işgal altındaki İstanbul ve Çevresi yerine, işgallerin daha az olduğu Anadolu topraklarının güvenlik açısından daha elverişli olmasıdır.

Sovyet Rusya'nın uzun süre yürüttüğü pan-slavizm politikasından en çok etkilenen devletlerden birisi, belki de en çok etkileneni Osmanlı Devleti olmuştur. Sovyet Rusya eğer Anadolu ve Kafkasları kaybederse, güneyden İngiliz tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktı. Bunun için Osmanlı Devleti ile ılımlı politika izlemek zorunda kalmıştı. 16 Mart 1921 tarihinde Sovyet Rusya ile Moskova antlaşması imzalandı.⁹⁰

Mondros Mütarekesinin imzalanması ile ordunun bütün silah depoları Osmanlı Ordusundan alınmaya başlanmıştı. Bu depolardan en önemlilerinden bir tanesi Akbaş Cephaneliği idi. Akbaş cephaneliğinde ağırlıklı olarak Rus yapımı silah ve mühimmat bulunmaktaydı. Mütareke şartlarına bakıldığı zaman Rus silahları ile ilgili anlaşmada herhangi bir madde yoktu. Buna rağmen 1920 yılının Ocak ayında Akbaş cephaneliğindeki silahları Rusya'ya sevk edilmek üzere Rus yetkililer tarafından bir gemi yollanmıştı. Bir taraftan cephelelerde mühimmat ihtiyacı hat safhadayken yaşanan bu gelişme Ankara hükümetinin canını sıkıyordu. Türk Ordusu bir yandan düşman ile savaşırken, diğer yandan bazı çetecilerle de savaşmaktaydı. Ahmet Anzavur tarafından kurulan “Kuvayı- Muhammediye” Susurluk ta içlerinde yüklü miktarda silah ve mühimmat olan kervana baskın yapıp, bu silahları ele geçirmişti. Kazım Özalp komutasındaki Kuvayı-Millîye Anzavur ve çetesini büyük bir yenilgiye uğratmış, elde edilen bu başarı Türk halkının şevkini artırmış ve cephelelere lojistik destek sağlanması noktasında Türk ordusunun elini güçlendirmişti. Bütün bu gelişmelere rağmen cepheledeki silah ihtiyacı tam anlamıyla bitmemişti. Bir ara Türk Ordusu ufak çaptaki mühimmatı kendi üretmeye çalışsa da bu konuda başarılı olamamıştı. Bu gelişmeler neticesinde Hamdi Bey önderliğinde Akbaş silah deposundaki silahların kaçırılması kararlaştırılır. Bu silah deposunun İngiliz askerleri tarafından sıkı şekilde korunduğu düşünüldüğünde bunun kolay bir iş olmadığı açıkça görülmekteydi. Hamdi Bey ve birkaç arkadaşı kıyafet değiştirerek cephaneliğin bulunduğu yerde keşif yaptılar.

⁹⁰ Ülkü Çalışkan, “Türk Kurtuluş Savaşında Sovyet Rusya'nın Mali ve Askeri Yardımları”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 9, Ankara 2006, s.35.

Bütün hazırlıklar yapılmış 26 Ocak 1920 tarihinde hareket başlamıştı. Dramalı Rıza Bey önderliğinde cephane ele geçirilmiş, silahlar teknelere taşınmaya başlamıştı. İtilaf Devletlerine yakalanma riski olduğu için mümkün olduğunca hızlı bir şekilde silahlar depodan boşaltıldı. Mustafa Kemal bu başarılı baskın üzerine Köprülülü Hamdi Bey'e şu telgrafi çekerek kendisini ve askerlerini kutlamıştı.

*“Köprülü Hamdi Bey'in fedakârane ve cesurane hareketle elde eylediği şayanı gıpta muvaffakiyetten mütehassıl teşekküratımızın mumaileyhe tebliğine delalet buyurulmasını rica eder, böyle azim bir muvaffakiyete saik olan zatı biraderlerini tebrike şıtab eyleriz. Heyeti Temsiliye namına Mustafa Kemal.”*⁹¹

İstanbul'un işgali sonrası Milli Mücadele yanlıları çeşitli yollardan Anadolu'ya geçmeye başlamışlardı. Milli Mücadele yanlılarının Anadolu'ya geçişte kullandıkları en güvenli güzergâh, İstanbul-Adapazarı-Gevye hattı idi. Anadolu'ya geçişlerin düzenli bir şekilde yapılabilmesi için Yeni Bahçeli Şükrü Bey başkanlığında Menzil teşkilatı oluşturuldu. Bu güzergâh 06.04.1920 tarihinde İngiliz Devleti tarafından ele geçirilmesi ile karayolları gerek Anadolu'ya geçişlerde gerekse silah sevkiyatı noktasında güvenilirliğini kaybetmiş, bu noktada deniz ulaşımının rolü bir kat daha artmıştı. Müfit Nihat Ekrem Cafer isimli iki subay tarafından başlatılan deniz yolu ulaşımı ile Anadolu'ya kaçışların sayısı artarak devam etmiştir. Deniz ulaşımı ilk önceleri sadece Anadolu'ya geçişte kullanılırken, daha sonraları ise askeri lojistik malzeme kaçakçılığında kullanılmaya başlanmıştı.⁹²

Türk ordusunun elindeki silahların alınması işgalci devletlerin yanı sıra İstanbul hükümetinin kontrolü altında yapılmaktaydı. 1919 yılında İzmir Güney Cephesinde görevli bulunan Albay Şevki “*Bütün depolardaki mevcut piyade silahlarının mekanizma kapaklarıyla, makineli tüfeklerin, 8 adet dağ Erhard(?) top kamasının ve nişangâhlarının*” toplanması emrini vermesi, ordunun elinden alınan silahlarda işgalci devletler kadar İstanbul hükümetinin de pay sahibi olduğunun kanıtıydı. Ordunun elinden alınan silah ve cephane İnebolu ve Gelibolu da bulunan

⁹¹ Zeki Çevik, “ Köprülülü Hamdi Bey ve Akbaş Cephaneliği Baskını “, *İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı:33, 1982, İstanbul s.16.

⁹² Ali Sarıkoyuncu, “ Zonguldak ve Havalisinin Milli Mücadele de Ekonomik ve Stratejik Bakımdan Önemi “, s.685. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/785/10089.pdf> 20.02.2016.

depolara sevk edilmeye başlanmıştı. Depolarda görevli olan Yunan askerlerinin beceriksizlikleri ve bu depolarda görevli Türk askerlerinin olması sonucu el koyulan silah ve cephane, İtilaf Devletleri tarafından muhafaza edilememişti. İstanbul hükümetinin silahların işgal kuvvetlerine teslim edilmesi emri Milli Mücadele yanlıları tarafından uygulanmamaktaydı. Milli Müsellah Grubu üyelerinden Hüsamettin Ertürk İstanbul'daki silahların bir kısmının Anadolu'ya kaçırılmasında aktif rol almıştı.⁹³

İşgal orduları Osmanlı Devletinin elinden aldığı silah ve cephaneleri İstanbul'daki “*Tapa, Tophane, Feshane, İmalathane, Baruthane, Ayazma ve Ağaçlı, Beykoz, Tahniye, Bez, Zeytinburnu fabrikaları, Karadeniz, Hadımköy ve Çanakkale depoları ile Çobançeşme, Karaağaç, Piripaşa ve Zeytinburnu.*” depolarında saklamaktaydı. Hüsnü Hikmet oğluna göre Türk Ordusunun elinden alınan bu silahlar, Milli Mücadele sırasında ihtiyacı karşılayabilecek miktardaydı. Depolardan silah kaçırılması esnasında bazı Fransız askerler ile işbirliği yapılmıştı. Gülhane hattında bulunan silah ve mühimmat, bizzat Fransızlara ait olan “*La Fransez*” isimli bir gemi ile kaçırılmıştı. Bu sevkiyatın ardından 6 sefer daha silah sevkiyatı yapılmış ve bu silahlar Dumlupınar Muharebesinde kullanılmıştı. İstanbul Maçka'daki silah deposundan Hüsnü Himmet oğlu İngiliz bir askerle anlaşarak bu depodaki silahları Anadolu'ya kaçırmıştı. Depodaki silahlar, bizzat bu depodaki görevli olan İngiliz askerler yardımı ile kaçırılmıştı. İngiliz askerler Hüsnü Himmetoğlu'na;

“Bu kuvve-i umumiyyede yazılı olanların tamamını veya beğendiğiniz kısımları Anadolu hesabına size teslim edebiliriz. Teslim yerimiz Kuruçeşme'deki kömür deposu olacaktır. Biz istediğiniz malzemeyi İngiliz kamyonları ile kömür Deposuna kadar getirir ve üzerini kömür ile örtterek size teslim ederiz. Siz de geceleri oradan alır kaçırsınız.”

sözleri ile silahların kaçırılmasında yardım edeceklerini ifade etmişlerdi.

Milli Mücadele döneminde silah temini konusunda bizzat Ankara hükümeti ile Fransız askeri yetkililer arasında anlaşmalar yapılmış, Türk Devleti ile imzaladıkları

⁹³ Sadiye Tutsak, “Türk İstiklal Harbinde Alman Silahları ve Askeri Mühimmatı”, *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı:36, Ankara 2014, s.243.

Ankara antlaşması gereği işgal ettikleri topraklardan çekilirken ellerindeki silah ve mühimmat ile kamyonet ve trenleri de Türk askerlerine bırakmışlardı.⁹⁴ Türk aydınlarının iyi derecede Fransızca bilmeleri Türk-Fransız ilişkilerini olumlu şekilde ilerlemesi noktasında etkili olmuştur.⁹⁵

Milli Mücadele esnasında silah sevkiyatı için donanma gücüne olan gereksinim hat safhada idi. Osmanlı Devleti'nin o anki donanmasının genel durumu ise pekte iç açıcı görünmemekteydi. Devletin elinde bulunan gemilerin birçoğu, İtilaf Devletleri tarafından Haliç Limanına bağlanmış, Osmanlı Devleti elinde bulunan mevcut deniz donanmasının işgalci devletler tarafından zapt edildiği için neredeyse kullanılamaz duruma gelmişti. Bu arada işgal güçlerinin Osmanlı Devleti sularında ciddi miktarda gemisi bulunmaktaydı. İngiliz, Yunan, Fransız, İtalyan, İspanyol, Amerikan ve Japon devletlerinin genel toplamda 250.500 ton tonaja sahip gemileri bulunmaktaydı. Buna karşın Osmanlı Devleti'nin haliç ve İzmit'te işgal devletleri tarafından el konulan gemilerinin tonajı da 62.000 tondur. Bu rakama bakıldığında zaman Osmanlı Devletinin elinde bulundurduğu donanma kuvveti, işgalci devletlerinki ile birebir karşılaştırıldığı zaman çoğununkinden güçlü olduğu görülmekte. Donanma gücünün Haliç ve İzmit'teki limanlara zincirlenmesi ile bu donanmalarda görevli olan deniz kuvvetlerine bağlı asker ve öğrenciler, Anadolu'da devam etmekte olan Milli Mücadeleye katıldılar. Bu Asker ve öğrencilerden oluşan Milli Grup, kendi aralarında kurdukları "Muavenet-i Bahriye" isimli gizli örgüt ile işgalci devletlerin kontrolü altındaki ambarlardan, Anadolu'daki cephelere silah ve mühimmat kaçırmak için Milli Mücadeleye lojistik destek sağlamışlardır. Osmanlı Devleti'nin elindeki mevcut donanması 62.000 Ton olmasına rağmen, Anadolu'ya kaçan asker ve Askeri öğrenciler, şiddetli çatışmaların yaşandığı cephelere 300.000 Ton gibi inanılmaz miktarda silah ve mühimmat taşımayı başarmıştır.⁹⁶

⁹⁴ Sinan Tavukçu, "İstiklal Harbinde Silah Kaçakçılığı", (SDE) *Stratejik Düşünce Dergisi*, İstanbul 2012, s.8.

⁹⁵Nur Bilge Criss, "Müttefik İşgali Altındaki İstanbul'dan Bir Kesit: 1918-1920 Yıllarında İngiliz-Fransız Rekabeti ve İdari Sorunlar" *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, Sayı:1, Ankara 1990., s.79.

⁹⁶ Gürdal Özçakır-Mehmet Dönmez, *Gazi Alemdar Gemisi, Seyir Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı*, İstanbul 2008, s.5.

İstanbul'da bulunan mühimmat zor şartlar altında Anadolu'ya kaçırıldı. Eyüp (Durukan) bey tarafından 19 Mart 1920 tarihinde İstanbul'daki depolarda bulunan, Osmanlı ordusunun elinden alınmış silahları kaçırmak amacı ile "İmalat-ı Harbiye Grubu" adı altında gizli bir teşkilat kurulmuştu. Bu gizli teşkilat gurubu kurulur kurulmaz mevcut ekonomik imkânsızlıklar ve elinde yeteri kadar güvenilir personel olmamasından dolayı belli bir süre faaliyete geçememişti. Ankara hükümeti tarafından kurulan başka bir gizli teşkilat olan "Hamza" gurubu ile birleşerek 5 Aralık 1920 - 10 Mayıs 1921 tarihine kadar vapurlar vasıtası ile silahlar Anadolu'ya kaçırılmıştır. Silahların sevkiyatı esnasında karşılaşılan en büyük problemlerden bir tanesi, silahların taşınması için kullanılacak vapurlarının sayısının azlığıydı. Osmanlı Devletinin elinde silahların nakliyesi için yeterli sayıda vapurun olmaması ve silahların sevkiyatının güvenliği açısından gayrimüslimlerin vapurları kullanılmaktaydı. Hüsnü Himmetoğlu, İstanbul'dan Anadolu'ya silahların kaçırılmasında aktif olarak çalışanların en başında gelmekteydi. Çeşitli gizli teşkilatlar vasıtası ile Anadolu'ya, yaklaşık 80 vapur ile 260 kez silah sevkiyatı gerçekleştirmiştir. Hüsnü Himmetoğlu'nun işgal devletlerinin istihbarat birimleri ile arası iyiydi. Bu durumu kullanarak 12 Eylül 1921 Tarihinde Fransız bandıralı Peny isimli vapuru kiralamış, bu vapur ile 90 ton cephane ile birlikte harp malzemesini ilk seferinde İnebolu'ya teslim etmişti.⁹⁷ Doğuda Ermeniler ile verilen mücadeleden zaferle ayrılmasından sonra, ermeni askerlerinden kalan silahlar, Rus Devleti ile geliştirilen dostluk neticesinde, Ruslardan aldığımız silah yardımı ve zor şartlarda kurulan imalathanelerde üretilen silahlar ile Milli Mücadele dönemi, mühimmat ihtiyacımız giderilmeye çalışılmıştı.⁹⁸

Anadolu'nun büyük bölümünün işgal altında olması, Ankara hükümetinin elini kolunu bağlamıştı. Batı cephesine atanan İsmet İnönü komutasındaki Türk ordusu Yunan ordusunu yenilgiye uğratmıştı. İnönü muharebelerinde silah ve mühimmat ihtiyacı Felah isimli gizli bir örgüt tarafından sağlanmıştı. Rusya ile yapılan anlaşma neticesinde de İnönü muharebelerine yüklü miktarda cephane sevkiyatı yapılmıştı. Silah sevkiyatının güvenli bir şekilde yapılması için 3. Tümen Komutanlığına Milli

⁹⁷ Sinan Tavukçu, **a.g.m**, s.10.

⁹⁸ Kahraman Yusufoglu, **a.g.e**, s. 64.

Savunma Bakanlığı tarafından bir dizi emir listesi gönderildi. Bu emir listesinde bulunan malzemeler şunlardı;

“1- Rusya’dan silah ve cephane olarak neler verileceği, bunların Tuapse’ye ne zaman gelebileceği, Rusya’daki elçiliğimiz ve askeri müşavirle sıkı temas sağlanarak, Tuapse’ye gelen silah ve cephanenin cins ve sayılarının günü gününe bildirilmesi. 2- Deniz ulaştırma araçlarının geç sağlanmasından ötürü, silah ve cephaneler uzun süre kıyıda bekletilecekse, düşman harp gemilerinin saldırılarına karşı top menzilin dışında park edilerek öncelik sırasına göre bir düzen içinde batıya yollanması. 3- Silah, gereç, elbise ve benzeri eşyaların ikinci tertibe alınması. 4- Trabzon’a silah ve cephane getiren deniz araçlarının bir sakınca olmadıkça yükünü Trabzon’a boşaltmayarak, doğrudan İnebolu ve Samsun’a götürmesi arzu edilmekteyse de, deniz taşıt aracı sağlanamamasından ötürü uzun süre Tuapse’de bekletilmemesi için Trabzon’a çıkarılması.” maddeleri yer almaktaydı.

bunun üzerine ise 3. Tümen tarafından şu önlemler alınmıştı.

“1- Motorcularla yapılan sözleşmede yükün kilosu üç kuruştan taşınacak, motorun tonajından az yük verilmeyecek ve kira bedelleri Trabzon’da tümence ödenecek. 2- Trabzon’a gelen Gazal motoruna 500 lira verilmiş, 1000 lira daha yollanmıştır. Bu paraların sarfından Esliha Komisyonu sorumlu olup, amacı bol sayıda silah ve cephane sağlayarak yurda yollamak olacak. 3- Deniz araçlarına silah, cephane ve malzemeler tutanak ve irsaliye karşılığı ve icap ederse tartılarak teslim edilecek. 4- Motorlara verilecek yakıt miktarı tümene bildirilecek. 5- Tuapse’ye gelen silah ve cephanenin cins ve miktarları günü gününe telsizle tümene bildirilecek.”

Alınan bu tedbirler İngiliz ve Yunan kuvvetlerinin dikkatlerinden kaçmamıştı. Bu olaylardan sonra eskiye nazaran daha fazla Yunan ve İngiliz gemisi bu bölgeye gönderilmişti. Yunan gemilerinin bu bölgeyi abluka altına alması herhangi bir netice vermemiş ve sonuçsuz kalmıştı.⁹⁹

Kurtuluş savaşının kazanılmasında İstanbul’da faaliyet gösteren gizli grupların katkısı büyüktü. Gizli şekilde faaliyet gösteren bu grupların bazıları bizzat TBMM tarafından kurulmuş olup amaçları cepheye asker, mühimmat ve istihbarat sağlamaktı. Gönüllü kişiler tarafından ve bizzat TBMM tarafından kurulan gizli

⁹⁹ Serdar Hüseyin Sayar, *Kurtuluş Savaşı Döneminde Denizcilik Faaliyetleri*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s.71.

grupların isimleri Felah Grubu, Müdafaa-i Milli Heyeti Merkezîyesin, MM Grubu. İmalat-ı Harbiye Grubu, Muavenet’i Bahriye Heyeti, Namık Grubu ve bu gruplara ait ihtiyat grupları (Ferhad-Kerimi ve Bizci) grupları Milli Mücadele de gerek askeri gerek lojistik anlamda Osmanlı Devleti adına önemli başarılar elde etmişlerdi.¹⁰⁰ Balıkesir kongresinde Akbaş cephaneliğine baskın sonucu silahların kaçırılması konusu ele alınmıştı. Bu konuya Mustafa Kemal Atatürk’te destek vermişti. Her ne kadar Akbaş Cephaneliğindeki silah ve mühimmat kaçırılsa da, Ahmet Anzavur’un silah ve mühimmatı yok etmesi sonucu Milli Mücadele de bu lojistik malzemeden yararlanılamamıştı.¹⁰¹

Dönemin önde gelen şair, edebiyatçı ve gazetecileri de düşman askerlerinin elinde bulunan cephanelerin kaçırılmasında aktif rol almışlardı. Bunlardan bir tanesi gazeteci Velid Ebuzziya idi. Bu gazetecinin cepheye sevk edilecek silah ve cephanenin kaçırılmasına verdiği katkıyı emekli Generallerden kemal Koçer şu hatırası ile dile getirir.

“O sırada Paris’te bulunan ve Türk Muhiplerinden oluşan Fransız Şark Komitesi’nin, Türklerin Milli Mücadele hareketine destek olmak için İstanbul’a De la Croix adlı bir genci gönderdiklerini ve bu şahsın İstanbul’da rahat çalışabilmesi için önce Velid Ebuzziya’yı görmesini tembih ettiklerini ifade etmiştir. Bu anıları yayınlayan Kandemir’in ifadesine göre; Ebuzziya, genci uzun uzun dinledikten sonra, Kemal Bey’e nasıl istifade edelim diye sormuş ve Fransız askerlerinin denetiminde bulunan Zeytinburnu cephaneliğinden yararlanılabilmesi için çalışmasını istemişlerdir. Ertesi gün Velid Bey’in matbaasında buluşmuşlar ve Fransız genç, gerekli kişilerden olur aldığını ve bu cephaneden istedikleri kadar malzemeyi alabileceklerini ifade etmiştir. Ancak cephaneliğin anahtarlarını elinde bulunduran ve aslen Suriyeli olan Osmanlı subayını ikna etmek mümkün olmamıştır. Düşman durumunda olan Fransız muhafızının yardımına rağmen, Osmanlı subayından destek alamayan Velid Ebuzziya ve Kemal Bey, bu duruma çok içerlemişlerdir. Bu durum karşısında Kemal Bey, polis müdüriyetine gelmiş ve burada Milli Mücadele taraftarı Sadi Bey ile görüşmüştür. Sadi Bey, “bu işi halletmek kolay” diyerek; yakalanıp karakola getirilen ünlü bir kasa hırsızını çağırtmıştır. Hırsız cephaneliğin kapısını açmayı kabul etmiş ve gece Velid Ebuzziya, Kemal Bey, Mösyö De la Croix Zeytinburnu’nda bulunan cephaneliğin kapılarını açarak, piyade fişeklerinin bulunduğu sandıkları

¹⁰⁰ Mesut Aydın, “Milli Mücadele Yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi Lehinde İstanbul’da Faaliyet Gösteren Gizli Bir Grup: Zabitan Grubu (27 Ekim 1920-20 Eylül 1921)”, s.12.

¹⁰¹ Zeki Arıkan, “Milli Mücadele de Balıkesir “Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi Sayı:24, Ankara 2012, s.473.

taşımaya başlamışlardır. Bu arada Velid Ebüzziya zaman zaman bu sandıkları tek başına omuzlayarak açıkta bulunan vapura ulaştırabilmek için sahildeki mavnalara kadar taşımıştır. Bu çalışma sabaha kadar sürmüş ve yaklaşık 2 milyon fişek kaçırılmıştır. Velid Ebüzziya bundan sonra Ladil vapuruna binip İnebolu'ya gelmiş ve kendisini burada Milli Müdafaa vekili refet Bey karşılamıştır. Refet Bey, cephane indirilirken, bu işin karşılığında kendilerine 100 bin lira verebileceklerini söylemiş, ancak Ebüzziya buna kızarak vatan için yaptığı bu işten kendisine nasıl para teklif edildiğini sormuş, bu durumda Refet Bey sessiz kalmıştır. Ebüzziya, İnebolu'dan İstanbul'a döndükten sonra da Mim Mim Grubundan yeni görev istemiştir. Çünkü Zeytinburnu cephaneliğinden alınacak daha çok malzeme vardır. Kandemir anılarında, Ebüzziya ve arkadaşlarının zorlu hava koşullarına rağmen cephanelikten kaçırdıkları malzemeleri aynı yöntemle açıktaki vapura taşıyarak Anadolu'ya ulaştırdıklarından bahsetmiştir.”¹⁰²

Cephanenin gizlice depolardan kaçırılması İstanbul hükümeti tarafından tedirginlikle takip edilmekteydi. Reşit Paşa bu durumdan duyduğu endişeyi İstanbul'a "Ankara'nın tutumu, bize karşı iyi niyet gösteren İngilizler üzerinde pek kötü etki yapıyor." şeklinde haber göndererek belirtmekteydi. Deniz yoluyla taşınan silahların karaya indirilmesi hususu halk tarafından birlik beraberlik içinde yapılmaktaydı. Gemilerden silahların indirilmesi, halka cami çıkışlarında haber veriliyor, ağır sandıklar içerisinde yer alan silah ve mühimmat gizlice cephaneliklere kaldırılıp, oradan da cepheye sevk ediliyordu. Yakup Kadri'nin Yarbay Nidai'ye silah sevkiyatında her gün bu zorlukların yaşanıp yaşanmadığını sorması üzerine Yarbay Nidai;

"Aşağı yukarı böyle. Her gemiden biraz yük çıkıyor. Bazen motorlar da geliyor. İstanbul'daki örgütlerimiz, haritadan küreğe, tüfek yağından el bombasına kadar, bir orduya ne gerekiyorsa, ambarlardan bin bir oyunla çalıp çalıp yolluyorlar. Kendi malımızın hırsızları olduk. Bütün askeri depolar, fabrikalar İstanbul'da toplanmış, bunun tehlikesi hiç hesaba katılmamış. Bu gibi kuruluşlar Anadolu'ya serpilmiş olsaydı şimdi bu acıları çekmezdik." Osmanlı, Anadolu'nun anavatan olduğunu hiç düşünmemiş ki."

sözleri ile depolardan kaçırılan silahların ne zorlu şartlar altında sevkiyatının yapıldığını gözler önüne sermekteydi.

¹⁰² Bengü Polat, "Milli Mücadele Taraftarlığından Cumhuriyet Karşıtlığına Velid Ebüzziya", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S:28, Ankara 2014, s.154.

R. Turgay kendisine verilen sahte bir kimlikle İtalyan bandıralı bir gemide yer buldu. R. Turgayın bindiği İtalyan bandıralı gemi İnebolu sahiline yaklaşır. Gemideki insanlar tamamen gemiyi boşaltmadan Yunan bandıralı bir gemi yanlarında belirir. Yunan bandıralı bu gemi ile de 2 gün süren bir yolculuğun ardından iğne adaya ulaşılır. Sahile iner inmez, burada bulunan Yunan askerleri tarafından gemide kaçak asker ve silah araması yapılır. Fakat arama sonucunda kaçak asker ve silah bulamazlar. Herhangi bir silah ve asker bulunamamasına rağmen, asker olmalarından şüphe ettikleri kişileri tutuklamaya çalışırlar. Bu tutuma gemi mürettebatı tarafından engel olunmaya çalışılır. Bu olay sonrası Türk, İngiliz, İtalyan ve Fransız subaylardan oluşan bir heyetin gemiye gelmesi ile geminin tekrardan yoluna devam etmesine karar verilir.¹⁰³

Askeri malzeme taşınması amacı ile Batum'da deniz kuvvetleri konuşlandırılmış, silah sevkiyat komutanlıkları kurulmuştu. 1921 yılında bütün bu kurumlar ihtiyaçlara karşılık veremez duruma gelince hepsi bahriye dairesi adı altında birleştirildi. Buradaki ilk silah sevkiyatı 22 Eylül – 4 Ekim tarihleri arasında Maçka'ya gerçekleştirilmişti. Kazım Karabekir Paşanın emri ile Maçka'daki silahlar sivil deniz taşıtları ile karargâha, oradan da Tuapse deki Alman silahlarını alarak İnebolu'ya ulaştırmak üzere yola koyuldu. İnebolu'ya Rusya'dan getirilecek ilk geminin komutası Yüzbaşı Adil Bey bulunmaktaydı. Adil Bey komutasındaki gemi Yunan uyruklu bir gemi ile karşılaştı. Ne ilginçtir ki gemi mürettebatı Adil Bey komutasındaki gemiye herhangi bir direniş göstermeden teslim olmuştu. Eylül 1920 tarihinden Aralık 1920 tarihi arasında toplamda 3387 tüfek, 3713 kasatura, 3623 sandık ve 2 adet de makineli tüfek sevkiyatı gerçekleştirilmişti. Silah sevkiyatında sivil gemiler de kullanılmaktaydı. Sivil gemiler ile yapılan sevkiyatların güvenliği açısından, gemi mürettebatı içerisinde muhafız askerler de bulunmaktaydı. Turgut ve Gülcemal isimli iki vapur İnebolu'ya cephane götürürken Rum vatandaşlar tarafından ihbar edilmiş, bunun üzerine Yunan Donanması Ereğli deki mevcut limanları bombardıman yağmuruna tutmuştu.¹⁰⁴

¹⁰³ M. Şaşmaz, "İstiklal Savaşı Gazilerinden General Ragıp Turgay'ın İstanbul'dan Silah Kaçırılması ve Anadolu'ya Geçişi İle İlgili Hatıraları", s.418.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1152/13558.pdf> 02.08.2016

¹⁰⁴ Umut Cafer Karadoğan, "Milli Mücadele Yıllarında Türk Bahriyesinin Durumu Ve Faaliyetleri", *Atatürk Araştırmaları Dergisi*, Ankara 2011, 613.

Kurtuluş Mücadelesi yıllarında lojistik destek ve haberleşme ağı açısından Kocaeli ve bölgesi de Türk Ordusu açısından hayati öneme sahipti. Bölge Milli Mücadelenin sonuna kadar hem işgal devletleri tarafından hem de TBMM tarafından kontrol altında tutulmaya çalışılmıştı. İşgal devletlerince el konulan silahların Anadolu'ya nakli 3 güzergâh üzerinden gerçekleşmekteydi. Bunlardan ilki İstanbul – İnebolu-Kastamonu – Çankırı – Ankara güzergâhı idi. İzmit-Adapazarı-Hendek-Düzce-Bolu-Ankara ikinci güzergâh, İzmit-Geyve-Nallıhan-Beyazır-İstanbul-Ankara güzergâhı ise üçüncü güzergâh olarak askeri ve silah sevkiyatı esnasında kullanılmıştı. 1920 yılında Kocaeli bölgesi Yunanlılar tarafından işgal edilmiş, bölgedeki Milli direnişi etkisiz hale getirmek için bu bölgeye Yunanistan tarafından bir tümen asker konumlandırılmıştı. İkinci İnönü savaşını kaybeden Yunan ordusu, bölgeyi yavaş yavaş terk etmeye başlamıştı. Yunan Ordusunun bölgeye verdiği hasarlara rağmen, cephane ve silahlar cepheye başarılı bir şekilde nakledilmişti. İşgal devletlerinin elindeki silahların kaçırılması ile alakalı bir hatırat olarak, o dönem Heybeliada bahriye mektebinde kısmi zabıt olarak görev yapmakta olan Üsteğmen Abdurrahman (Benlioğlu) ve silah arkadaşı Ziya arasında geçen şu hatıratta;

“1921 yılının Mart ayı içerisinde Üsteğmen Abdurrahman (Benlioğlu), Heybeliada'daki Bahriye Mektebi'nde kısmi zabıttır. Uzun süreden beri Kurtuluş Savaşı'na katılma planları yapan Üsteğmen Abdurrahman bir tatil günü arkadaşı Üsteğmen Ziya ile karşılaşır. Ziya, Felah Grubu'nun bir üyesidir ve Anadolu'ya malzeme kaçırmaktadır. Bunu öğrenen Üsteğmen Abdurrahman, arkadaşına okulda bulunan silahları kaçırmaya düşüncesini açıklar. Ziya ile Harbiye Nezareti'ne giderler ve burada sonradan Muğlalı Mustafa, Eyüp Bey ve Yüzbaşı Ekrem olduklarını öğrendiği üç kişiyle tanışır. Bu kişiler İstanbul'dan Anadolu'ya malzeme kaçıran ekiplerin başıdır. Birlikte oturup bir plan yaparlar. Bu plana uygun olarak, nöbetçi olduğu bir gece okul mendireğinin içerisine bir motorlu taka sokan Üsteğmen Abdurrahman, 20 kişilik asker grubunun da yardımıyla 480 adet mavzer, 150 tabanca, 250 sandık cephane ve kasaturadan oluşan yükü takaya yerleştirir. Silahların kaçırılacağı gece Yunan Donanması'na ait gemiler ada açığında demirli beklemektedir. Ancak gemilerin personeli Heybeliada'da oturan bir Rum zahire tüccarının evinde verilen ziyafette bulunmaktadır. Vapur iskelesinin hemen yanındaki gazinoda kalan Fransız Senegalli erler de, burada görevli Senegalli Müslüman bir çavuşun Türklere yardımcı olması nedeniyle hiçbir şey duymaz. Yüklenmesi sona eren taka Büyükkada'nın arkasından Yalova yönünde yola çıkar. Yalova'ya varıldıktan sonra, getirilen malzeme Nokta Komutanı Yüzbaşı Hakkı'ya

teslim edilir. Plana göre bu malzeme karadan Karamürsel'e kadar gelecek, burada tekrar takaya yüklenip İzmit'e ulaştırılacaktır. Plana uygun olarak Yalova'dan Karamürsel yönünde yola çıkan taka Darıca önlerinde Yunan karakol torpidobotuna yakalanır. Yunan askerleri takayı didik didik arar. Ancak Üsteğmen Abdurrahman üniformasını Nokta Komutanı'na teslim etmiştir. Elinde de Felah Grubu tarafından hazırlanmış belgesi bulunmaktadır. Bu belge İstanbul'daki bir Fransız kaptandan alınmış bir resmî yazıdır ve belgeye göre taka mürettebatı İstanbul'da bulunan Fransız askerlerine İzmit'ten patates getirmekle görevlidir. Sahte belge sayesinde kontrolü atlatan Üsteğmen Abdurrahman hem Anadolu'ya geçmiş, hem de silah ve malzemeyi İzmit'e ulaştırmıştır.”

cepheye silah sevkiyatının her aşamasında yaşanan zorlukları ve fedakârlıkları gözler önüne sermektedir.¹⁰⁵

Türk askeri bir yandan cephede savaşırken, bir yandan da savaş için gerekli mühimmatı cepheye taşımakta zorlanıyordu. Askerinin gücünün tükendiği anlarda, cephane taşıma işleri köylü kadınlar tarafından gerçekleştirilmeye başlandı. Cephane taşıyan kadınlar, vazife olarak 30 km kadar yol kat ettikten sonra bir sonraki kafiye teslim etmekteydi. Kahraman Türk Kadını, cephe gerisinde olduğu gibi, cephede de gözünü kırpmadan milletin bekası için canını vermeyi göze almış, yeri gelmiş biricik yavrusunu “*Bebem anasız yaşar, ama vatansız yaşayamaz*” düşüncesi ile vatanı için bir an tereddüt etmeden vatan için feda etmiştir.¹⁰⁶

Mondros Ateşkes Antlaşmasının imzalanması tüm yurttaki azınlıkları Türk Devleti'ne ve insanına karşı isyan başlatmasına vesile olduğu gibi, İnebolu'da bulunan Rum'lar da imzalanan Mütareke sonrası isyan çıkarmaktan daha da öte giderek Türk milletine zulmetmeye başlamıştı. Mütareke öncesinde karşılığı olan para verilerek ellerinden alınan toprak, mal, mülk ne varsa Türk halkının elinden zorla geri alınmaktaydı. Bölgede yaşayan Rum halkı sokaklarda naralar atarak geziyor, halka zulmediyordu. Hatta bir gün gazinoda oturan Kaymakam Cemil Bey'in altından sandalyesini çekecek kadar ileri gidiyorlardı. Yaşanan bu olaylar üzerine Zarbana köyünden Şaban Reis ve beraberindeki 41 kişi bölgenin hala Türklere ait olduğunu

¹⁰⁵ Mehmet Serhat Yılmaz, “ Milli Mücadele Yıllarında Karamürsel ve Yalova İskelelerine Askeri Mühimmat Taşıyan Bir Kayıkçı: Çam Hasan Salih Ağa zade İsmail Ağa “ Uluslararası Gazi Akça Koca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu, Ankara 2015 s.1097.

¹⁰⁶ Mustafa Tarakçı, *Milli Mücadele ve Mücadeleci Kadınlar*, Başlık Yayın Grubu, İstanbul 2008, s. 107.

unutturmamak adına bölgeye silahlar eşliğinde çıkarma yapmışlar, İnebolu'daki Rum mahallelerine girdiklerinde herkes saklanacak yer aramıştı.¹⁰⁷

Milli Mücadele döneminde İstiklâl Yolu diye tabir ettiğimiz İnebolu–Kastamonu–Ankara arasındaki güzergâh hayati önem taşımaktaydı. Rusya ve İstanbul'dan gelen askeri malzemelerin sevkiyatı bu güzergâh üzerinden yapılacaktı. Bu denli stratejik öneme sahip olan bu güzergâhın onarımı için 31.10.1920 tarihinde yaklaşık olarak 60.000 Lira ödenek ayrılmıştı. O yıllarda yayınlanan Kastamonu gazetesi ve Açık Söz gazetelerinde İnebolu–Kastamonu–Çankırı–Ankara güzergâhındaki yol çalışmalarının asker sevkiyatı açısından son derece önemli olduğuna dair yazılar kaleme alınmıştı.¹⁰⁸ Kastamonu ve havalisi Milli Mücadele de orduya maddi ve manevi desteklerini sonuna kadar sürdürmüştü. Cephede ve cephe gerisinde orduya katkısı tartışılmaz Türk kadını, orduya parasal anlamda da yardım etmek istiyor, bu bağlamda kadınlar küpelerini, bileziklerini, paralarını, kısacası nesi var nesi yoksa Milli Mücadele uğruna hiç tereddüt etmeden vermekten çekinmiyordu.¹⁰⁹

İstiklâl Yolunun güzergâhı İnebolu, Kastamonu, Ilgaz, Çankırı, Kalecik, Ankara'dır. 1867 yılında hazırlanan vilayetler nizamnamesi ile Çankırı, Kastamonu vilayetine bağlı bir sancak konumuna gelmişti. O zamanlar yine Kastamonu vilayetine bağlı olan Sinop ve Bolu sancakları ise değişmemişti. 1831 yılında yapılan nüfus sayımına göre Kastamonu merkez vilayetinin nüfusu 47.918 kişi idi.¹¹⁰

İstiklâl Yolu'nun başlangıç noktası olan İnebolu limanının 1800 lü yılların ortasına kadar küçük kafilerden oluşan kervanların güzergâhı olmaktan öte gidememişti. Ekonominin değişmesi ile birlikte Kastamonu ve İnebolu limanının önemi artmaya başlamıştı. O dönemin Kastamonu valisi Sırrı Paşa İnebolu'da liman yaptırmaya başlamış ve ondan sonra göreve gelen Vali Abdurrahman paşa ile liman inşası tamamlanarak Milli Mücadele de lojistik destek sağlanacak olan İstiklâl Yolunu

¹⁰⁷ Mustafa Sıtkı Fakazlı, *9 Hazirandan Bugüne İnebolu*, Yeni İnebolu Ofset, İnebolu, 2006, s.8.

¹⁰⁸ Sadık Softa, Milli Mücadele, İstiklal Yolu ve Çankırı, "Milli Mücadele, İstiklal Yolu ve Çankırı Hanları", *Çankırı Valiliği 5. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri*, Çankırı 2010, s.437.

¹⁰⁹ Turgut Özakman **a.g.e** 257.

¹¹⁰ Rahmi Çiçek, *Milli Mücadelede Kastamonu*, Ankara Üniversitesi Türk Tarih İnkılap Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1991, s.20.

daha da anlamlı bir hal alması sağlanmıştı. İnebolu'dan silah ve cephaneler 1920 yılının Ağustos aylarında taşınmaya başladığı bilinse de, asıl olarak Mondros Ateşkes antlaşmasının imzalanması ve Milli Mücadele için Anadolu'ya gitmeye başlayan aydın, gazeteci ve askerlerden oluşan gurupların 1918 yılında İnebolu limanını kullanılması ile başladığı da söylenebilir. Lojistik malzeme İnebolu limanından Kastamonu'ya, buradan da sırası ile Çankırı ve en son olarak da Ankara'ya sevk edilmekteydi. İstiklâl Yolu'nun güzergâhı, İnebolu–Küre–Ecevit–Seydiler–Devrekâni–Halkacılar–Şeker köprü–Ilgaz–Yenicen Köyü–Kazancı–İnköy–Gündoğdu–Çankırı–Çandır–Kızılkaya–Kalecik ve en son durak Ankara idi. Sevkiyatın gerçekleştiği bölgeye o dönemler içerisinde çok sayıda han yapılmış, yapılan bu hanların 30 u Ankara–İnebolu arasında, yaklaşık olarak 50 tanesi ise Kastamonu il sınırları içerisinde yer almaktaydı. ¹¹¹

Osmanlı zamanında yapılmaya başlayan bu yolda genelde mahkûmlar çalıştırılmaktaydı. Yol yapımı esnasında Osmanlı Devleti ekonomik olarak iyi durumda değildi. Bu yüzden yolu 'un 44 km'si tamamlanabilmiş, 30 km'si yarım bırakılmış, yolun geri kalan kısmı ise o zamanlarda taşımacılıkta sıklıkla kullanılan kağrı ve at arabalarına göre düzenlenmişti. ¹¹²

1920 yılında Yüzbaşı Mehmet Ali Bey komutasında İnebolu'ya yükleme boşaltma komutanlığı kuruldu. İlk başlarda bu güzergâhta tüccar malzemeleri taşınırken, daha sonraları askeri malzeme taşınmaya başlamıştı. Doğu Karadeniz'den gelen silahlar karanlık çökünce kayıklar vasıtası ile kıyıya çıkartılmaktaydı. Depolara taşınan eşya ve silahlar buradan kağrılarla Ankara'ya yola çıkmış, kağrıların sahiplerine yaptıkları sevkiyat karşılığında 25 kuruş ve sevkiyat boyunca gıda malzemesi verilmişti. İnebolulu olan Mustafa Fakazlı İhsan Göknil'in babasının yelkenli gemisi ile nasıl silah taşıdığına İhsan Göknil'in ağzından duyduğu şu hikâye ile anlatılmaktadır.

“Babam Kurtuluş savaşında ortağı Ali Borucu ile İstanbul'da Galata rıhtımından silah yüklerken, iki İtalyan askeri, gemiye silah

¹¹¹ Murat Karasalihoğlu, “*Milli Mücadele ve İstiklal Yolu*”, Milli Mücadele ve Cumhuriyet Döneminde Kastamonu, 2011, s.16.

¹¹² Ersin Demirel, *İstiklâl Yolu*, Hil Yayın, İstanbul, 2016, s.11.

yüklendiğini fark etmiş, müdahale etmek istemişler, babam İtalyan askerinin birini yaralamış diğer kaçmış ve o zamanki meşhur voyvoda karakoluna babamı şikâyet etmiş. Karakoldan gelen askerler babamı yakalamışlar. Karakol komutanı babamı azarlamış, atın şunu diyerek nezarete almış. İtalyan asker gittikten sonra babamı çağırmış ve sen askerliğini yaptın mı? , yoksa herkes kadın çoluk çocuk yaşlı mermi taşıırken sen buralarda ne yapıyorsun? Demiş, babamda üzerinde taşıdığı terhis belgesini gösterdikten sonra, kendisinin de gemiyle İnebolu'ya silah taşıdığını söylemiştir. Karakol komutanı 'da babama teşekkür etmiş ve bende senin kadar vatanımıza hizmet etme şansım olsaydı demiştir.”¹¹³

Milli Mücadele de İnebolu – Kastamonu – Çankırı – Ankara güzergâhının seçilmesi tamamen stratejik sebeplerden kaynaklanmaktaydı. Zira o dönemde, İstanbul – Bolu güzergâhta çıkan isyanlar sebebiyle ve güzergâhın İstanbul'a yakın bir güzergâh olması, İstanbul'unda işgal altında olmasından dolayı güvenilir bir güzergâh değildi. İnebolu–Kastamonu–Çankırı–Ankara bölgesinin seçilmesindeki en önemli nedenlerden bir tanesi de bölgede yaşayan halkın Milli Mücadeleyi destekleyen kesimden olmasıydı. Milli Mücadele esnasında kullanılan mühimmat kısmen kendi imkânlarımız ile kısmense dışarıdan gelen desteklerde sağlanmaktaydı. Tarihler 26 Ağustos 1920'yi gösterdiğinde silah sevkiyatını sağlayan ilk gemi İnebolu limanına yanaşmıştı. Silahların sevkiyatı Tekâlif-i Milliye emirlerinin yayımlanmasına kadar belli bir ücret karşılığında halka ait olan kağnı arabaları ile gerçekleştirilmekteydi. Tekâlif-i Milliye emirleri yayımlandıktan sonra at ve kağnı arabalarına sahip olan vatandaşlar savaş boyunca her ay yaklaşık 100 km kadar cepheye mühimmat taşımak zorundaydı.¹¹⁴

İnebolu'dan Ankara'ya uzanan güzergâhta 100 km cephe taşımaktaydı, buda yaklaşık olarak 1 hafta sürmekteydi. Arta kalan zamanlarda da halk kendine ait tarla tapan işlerini sürdürmekteydiler. Cepheye askerinin silah ve mühimmat ihtiyacı kadar erzak ihtiyacı da hat safhadaydı. Buda cepheye taşınmasından arta kalan süreçte tarımsal faaliyetleri zaruri kılıyordu.¹¹⁵ İklim şartları insanları için olduğu kadar, sevkiyatta kullanılan hayvanlar içinde zorluklar çıkartmaktaydı. Bu nedenle Tekalif-i Milliye emirlerinde her aileye belirli bir km yol gitme şartı verilmiş, bu mesafede

¹¹³ Mustafa Sıtkı Fakazlı, **a.g.e.** s.16.

¹¹⁴ İsmail Çam, Milli Mücadele, “İstiklal Yolu ve Çankırı Güzergâhı”, *Çankırı Valiliği 5. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri*, Çankırı 2010, s.354.

¹¹⁵ *İnebolu'dan Ankara'ya Atatürk Ve İstiklal Yolu*, Türkiye Cumhuriyeti Kastamonu Valiliği, t.y, s.26.

taşıma işlemini gerçekleştirdikten sonra varılan noktada bir diğer aileye lojistik malzemesinin teslimi sağlanmıştı. Bir araya gelen kağnılara “Kağnı Kolu” ismi veriliyor, her “Kağnı Kolu” nun başında bu kabileyi idare edebilecek bir kolbaşı isminde rütbeli bir asker bulunmaktaydı. ¹¹⁶

Kastamonu üzerinden yapılan silah sevkiyatı çok zor şartlarda yapılmaktaydı. Silah sevkiyatı için özel bir komisyon kurulmuş, kurulan bu komisyonda çıkan kararlara göre silah sevkiyatı yapılmıştı. Şartların ağır olmasından dolayı her aile ayda sadece bir sefere mahsus olmak üzere, cephaneye taşımaktaydı. Dönemin İnebolu mevkii komutanı Yarbay Nidai bölgedeki silah sevkiyatının ne şartlar altında yapıldığını “*Ne gelirse, kağnı ve araba kollarıyla Ankara’ya sevk ediyoruz. Ayda ancak bir sefer yapılabilir, sefer başına 25 kuruş alıyor, yoksul evlerini geçindiriyorlar. Giderken göreceksiniz, İnebolu-Ankara yolu böyle karınca dizileri ile dolu*” sözleri ile gözler önüne sermektedir. Zor şartlar altında silah ve mühimmatlar kağnılar ile İnebolu, Kastamonu üzerinden Çankırı’ya, buradan da Milli Mücadelenin can damarı olan Ankara’ya ulaşıyordu.¹¹⁷

Milli Mücadele döneminde ulaşım imkânsızlıklarının, lojistik malzeme ve silah sevkiyatında ne derece etki olduğu hususuna Yakup kadrinin *Yaban* isimli romanından aktardığı şu anı ile;

“Geçen gün bir cephanenin cepheye nasıl taşındığını gördüm. Uzun bir kağnı kafilisi... Gacı, gacı... Ve sıska mandaların kalça kemikleri o kadar sivrilmişti ki, yer yer derilerini delmişti. Bu deliklerin üstünde sineklerin yüzlercesi kalkıp yüzlercesi konmaktaydı. Kafileyi yöneten insanlar ise sineklerin azmanı gibidir. Ne şekilleri insan şekline, ne sesleri insan sesine benzer. Bu iki direk, iki tekerlekten ibaret arabalar sanki onların uzuvlarına bitişiktir. Bunların içinde yatarlar. Döşekleri, yorganları, yiyecek ve içecekleri bunların içindedir.”

Milli Mücadele esnasında silah sevkiyatının ne denli zor şartlar altında yapıldığına vurgu yapmıştır.¹¹⁸

¹¹⁶ Ersin Demirel, a.g.e, s.15.

¹¹⁷ Hüsnü Özlü, a.g.m, s.80.

¹¹⁸ Mehmet Evsile, “Milli Mücadele Sırasında Cephe Gerisinde Günlük Hayat”, *History Studies International Journal Of History*, Samsun 2012, s.217.

Milli Mücadele Döneminde savaşın başlamasına sebep olarak İttihat ve Terakki Cemiyeti üyeleri görülmekteydi. Başta Enver Paşa ve silah arkadaşları olmak üzere, bu cemiyete yakın olan subaylara halk arasında nefretle bakılmaya başlanmıştı. Tüm bu olumsuzluklar ile ve düşman devletler ile uğraşmak zorunda kalan devlet, birde bunların haricinde cepheden kaçan ve devlete karşı isyan eden askerler ile de uğraşmaktaydı. Mücadele döneminde ülkenin her kesiminden yaşları ne olursa olsun mücadeleye katılan askerler bulunmaktaydı. Bu mücadelede kahramanca canlarını feda edenlerin yanı sıra, büyük ağalar, toprak sahipleri, mallarını ve paralarını korumak için düşmanla savaşmak yerine onlarla anlaşma yolunu seçmişlerdi. Birinci Dünya Savaşı kaybedilmişti. Bunun akabinde, İttihat ve Terakki Cemiyeti üyeleri ülke dışına kaçmışlardı. Yaşanan bu gelişmeler üzerine çeşitli cemiyetler kuruldu. Bu cemiyetlerin bazıları, Milli Mücadeleye karşı tavır sergilerken, bazıları ise Milli Mücadeleden ödün vermemişti. Yaşanan bu olaylardan yola çıkarak Milli Mücadelenin, sadece düşmana karşı verilen bir mücadeleden ziyade, içerde bulunan kendi çıkarlarını düşünenler ve çoğu zaman düşmanla işbirliği içinde yer alan hainlere karşı verilen bir mücadele olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.¹¹⁹

Milli Mücadele Dönemi'nde kazanılan müthiş zaferin arkasında çeşitli kahramanlar vardır. Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere İzmir'de Yunanlılara ilk kurşunu sıkan Hasan Tahsin, Çanakkale'de 215 kiloluk bombayı sırtında taşıyan Seyit Onbaşı bunlardan sadece bir kaçıdır. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında cephede ve cephe gerisinde Türk askerinin olduğu kadar kadınlarında bu kahramanlık hikâyesinde önemli bir rol üstlendiğini vurgulamak gerekir. İtilaf Devletlerinin ülke genelinde yapılan işgaller sonucu, halkı bu işgallere karşı örgütlemek amacıyla çeşitli konferanslar ve mitingler düzenlendi. 16 Mayıs 1919 yılında Giresun, Zonguldak, Edremit'te yapılan konferanslar ve son olarak Bursa, Erzurum ve İzmit'te düzenlenen mitinglerde kadınlarda protesto konuşması yaparak halkı bilinçlendirmeye çalışmıştı.

120

¹¹⁹ Ahmet Öztürk, *Milli Mücadelede Zor Yıllar Tavşanlı*, Egem Eğitim Yayınları, s. 17.

¹²⁰ Hüseyin Yüce – Dilşad Taş, *Türk Kadını ve Satı Kadın*, Sirem Basın Yayın Mat. Rek. Eml. İnş. San. Ve Tic. Lti. Şti., Ankara 2009, s.22.

26 Temmuz 1917 yılında Enver Paşa'nın verdiği talimatla Birinci Kadın İşçi taburu kuruldu. Kurulan bu tabur, tamamen Osmanlı Müslüman kadınlardan oluşmaktaydı. Enver Paşa bu taburun kuruluş gayesini;

“Kadınlarımızın bir sa'y-i namûskârî (namuslu çalışma) ile mübâreze-i hayât (hayat mücadelesi) yoluna girmeleri ve bu mübârezât (mücadele) ile vatana mâddî istifâdeler temin eylemeleri elbette Osmanlı İslam kadınlığının med-âr-ı iftihârî (övünme vesilesi) olacaktır”

kelimeleri ile açıklamıştır. Kadın İşçi taburunun kurulmasındaki en büyük amaç, kadınların kendi geçimlerini sağlayabilmeleri, birinci amaçtı. Bu taburu kurma görevi Enver Paşa tarafından, birinci ordu komutanı Ferik Esad Paşaya verilmişti. Esad Paşa da bu vazifenin gerçekleşmesinin önemini bilmekteydi. Kadın işçi Tabur'unun bizzat kendisi tarafından oluşturulmasının bir takım sıkıntılara vesile olacağını düşünerek bu görevi, Birinci Orduyu Hümayun Erkân-ı Harbiye İkinci Şubesine devretti. Erkân-ı harbiye, kendi bünyesinde bir kadın taburunun kurulabileceği hususuna karar verdi.¹²¹

Milli Mücadele kahramanlarından bahsederken cephe dışında olduğu kadar, cephe içerisinde düzenli ordunun içinde asker olarak görev yapmış veya çeteler içinde rol alan kadınlar hakkında ayrıyeten bahsetmekte fayda var. Bunlar arasında Erzurumlu Kara Fatma, Binbaşı Ayşe, Çete Ayşe, Gül Hanım, Halide Onbaşı bunlardan bilinenlerdir. Bunların dışında cephelerde görev yapmış, ismi bilinmeyen binlerce kadın kahraman bulunmaktadır. İsmi yazdığımız kadın kahramanlardan biraz bahsetmek gerekirse Halide Edip Adivar, içlerinde en tanınmış olanıdır. Bunun sebebi ise edebiyatçı kişiliği ile öne çıkmasıdır. Savaş zamanı cephenin en önlerinde silah kuşanmıştır. 31 Mart 1909 yılında muhalif yazıları nedeni ile mısır kaçmak zorunda kaldı. Yine kendisi gibi önemli bir isim olan Amerikan Koleji Matematik öğretmenlerinden Salih Zeki ile evliydi. Her ne kadar Milli Mücadele dönemlerinde fedakârca cephede görev alsada, Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu rejime tepki gösterdiği için yine yurt dışına çıkmak zorunda kalmıştır. Cumhuriyetin kuruluş yıllarında TBMM de görev yapmayan Halide Edip Adivar 1950 yıllarında Demokrat

¹²¹ Yavuz Selim Karakışla, “Osmanlı Ordusu'nda Kadın Askerler: 1. Kadın İşçi Taburu (1917-1919“, 1914'ten 2014'e Yüziüncü Yılında Birinci Dünya Savaşını Anlamak Uluslararası Sempozyum 20-21 Kasım 1914, İstanbul 2014, s.219.

Partiden İzmir Milletvekili olarak görev yapmış, 4 yıl sonra 1954 yılında ise, siyaseti bırakıp Üniversite’de derslere girmeye başlamıştı. Kurtuluş Savaşının en çetin savaşlarının verildiği güneydoğuda, Bitlis defterdarının eşi önemli başarılarla imza atmış, gösterdiği bu başarılar üzerine Mustafa Kemal Atatürk 2 Şubat 1920 tarihinde çektiği telgrafta;

“Harp sahnelerinde bile, kadınları erkekleri ile yarışan milletimizin fedakârlığı sayesinde, mevcudiyetimizin muhafazasını ve bağımsızlığımızın kurtarılmasını hedef alan, milli gayede muvaffak olacağımız hakkındaki sonsuz kanaatimizi bu fedakârlık timsali de takviye etmektedir”

sözleri ile kurtuluş mücadelesinin kazanılmasında bu kahraman kadınların ne derece önemli roller üstlendiğinin en büyük kanıtıdır.¹²²

Türk Kurtuluş Savaşı döneminde kadınlar örgütlenerek işgallere karşı gerek halkın bilinçlendirilmesi adına, gerekse kendi aralarında iş dağılımı yapmak adına cemiyetler kurdular. Bu dernekler ülke genelinde olan cemiyetlerdi. Ülke genelindeki cemiyetlerden bir tanesi de Bolu’da kurulan cemiyetlerdi. Bu yöredeki kadınlar *“Bolu Muallim ve Muallimeler Cemiyeti, Bolu Müdafaa-ı Vatan Gazi Kadınlar Cemiyeti, Bolu Hilal-i Ahmer Hanımlar Subesi”* isimli cemiyetler de faaliyet göstermişlerdi. Bolu’daki Türk kadınının gösterdiği en büyük direniş, TBMM nin açılmasına karşı yapılan isyanlara karşı gösterdikleri direniştir.¹²³

Türk kadınının kurtuluş savaşı esnasında gösterdiği kahramanlıklar dünyada eşine az rastlanacak türden kahramanlık hikâyeleriydi. Türk kadınının kahramanlıklarını sadece cephe gerisinde ve cephede göstermiş olduğu üstün başarılarından değildi. Aynı zamanda düşman ile harp eden kocasını, kardeşini, babasını, malını, mülkünü, deyim yerinde neyi var neyi yoksa her şeyini vatan müdafaası için gözünü kırpmadan feda etmesi de Milli Mücadele esnasında eşi benzeri görülmeyen

¹²² Zeki Sarihan, *Kurtuluş Savaşı Kadınları*, F. Özcan Matbaacılık San. Ve Tic. Lti. Şti, Bursa, 2009, s. 226.

¹²³ Nuray Özdemir, “ Milli Mücadele de Kadın Desteği Bolu Müdafaa-i Vatan Gazi Kadınlar Cemiyeti “, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, Cilt:2, Sayı:23, Bolu 2011, s.50.

fedakârlıkları arasındaydı. Bu kahramanlardan bir tanesi de Fatma Nine idi. Fatma Ninenin cephede savaşıyan kocası şehit olmuş, daha sonra yine vatan müdafaası için gönderdiği oğlu şehit olmuş, bu mücadelede hem şehit eşi, hem de şehit annesi olmuştu. Mehmet Sayan “*Siz Hiç Kastamonu’yu Gördünüz mü?*” isimli kitabında Fatma Nine ile ilgili şu hatıratı yer vermiştir.

“Fatma Nine İnebolu’dan Kastamonu’ya cephaneye nakli yapılacağını duyunca hat kumandanlığının çarşıdaki deposuna geldi. Elindeki üvendiresine dayanarak depo memuru yüzbaşının gelmesini beklemeye başladı. Kocası Osman Onbaşı, Çanakkale’de Şehit düşmüştü. Hayattaki tek dayanağı oğlu hasandı. Onun üzerine titrerdi. Onu en iyi şekilde yetiştirmek için uğraştı. Osman Onbaşıda böyle istemez miydi? Hasanı evlendirdi. İki Torun Sahibi oldu. İstiklal savaşı başlayınca oğlunu gururla asker ocağına uğurladı. O, eskiden bir şehit hanımıydı. Şimdi ise hem şehit hanımı, hem de şehit annesi olmuştu. Artık onlar için zor günler başladı. Yaşamak için büyük sıkıntılara katlanmak zorunda kaldılar. Gelininin ve iki tane torununun sorumluluğunu da üstlenmişti. Depo memurunun gelmesi ile Fatma Nine üvendiresine dayanarak depoya girdi yüzbaşı.” buyur anne, hoş geldin “ dedi. Fatma Nine”Hoş bulduk evladım. Benim oğlan cephede. Ben hem onun çoluk çocuğuna bakıyorum, hem de cephaneye taşıyorum. Kocam da Çanakkale de Şehit.” diyebilirdi. Bunları söylerken gözlerinden yaşlar yuvarlanmaya başladı. Gözyaşlarını başındaki çara silerken yüzbaşı da bir tuhaf oldu. Yumuşak bir sesle “ Anneciğim, niçin ağlıyorsun? Benden bir şey mi istiyorsun? Fatma Nine çekine çekine: “ Ay oğul, arabanın yarı yükünü cephaneye, yarı yüküne de tüccar eşyası yüklesem. Böylece hem cephedeki askerlerimize, hem de aileme karşı vazifemi yapsam. Ne olur bana müsaade edin. “ Yüzbaşı sorumluluğundan çekinerek durakladı. Oradan tesadüfen geçmekte olan Rauf Bey ve Cevat Paşa konuşmaları duymuşlar ve çok duygulanmışlardı. Rauf Bey sorumluluğundan çekinen fakat yüreğinin burukluğunu hissettiği yüzbaşına Kahraman Türk anasının isteğini yerine getirmesi için cesaret verdi. Bunun üzerine Yüzbaşı Fatma Nine’nin isteğini kabul etti. Fatma Nine üvendiresine dayana dayana ve dua ede ede ayrılırken orada bulunanlar hem duygulanarak, hem de gururlu Fatma Ninenin arkasından baktılar. Rauf Bey yanında bulunanlara:” bu örnekleri gördükten sonra Türk milletinin bu savaşı kazanacağına ve düşmanı en kısa zamanda denize döküleceğine inanıyorum.” dedi “.¹²⁴

İnan Kurtuluş Savaşı sırasında Türk kadının fedakârlığını şu cümleler ile özetlemiştir.

¹²⁴ Mehmet Sayan, *Siz Hiç Kastamonu’yu Gördünüz mü?*, Kastamonu, 2013, s. 35.

“Bu devremizde adı bilinen, bilinmeyen Türk kadınlarının vatan müdafasında verimli ve büyük katkısı olmuştur. Ankara Ulus Meydanı’ndaki mermi taşıyan Türk kadın heykeli ise, bütün o devrin Türk kadınıni sembolleştirmiştir. Bunun için şu anım bir örnektir sanırım. Nisan 1955’te Afyon Dumlupınar çevresinin tarihi yerlerine anıt ve müzeler yapılması amacıyla bir heyetle incelemelerde bulunurken, Zafer tepenin Çal köyünde ihtiyar bir kadın bana diyor ki: “Hani Ankara’da Gazi M. Kemal Paşa’nın heykelinin yanında mermi taşıyan kadın var ya, işte o benim.” Bu cümleyi yanındaki diğer bir kadın da tekrar etti. Kendisine sordum. “Siz mermi taşıdınız mı?” Her ikisi de heyecanlandı. “Elbette taşıdık” diyorlardı. Bu sözler bir hakikatin ifadesi idi. Ankara’daki Ulus Meydanı anıtındaki Türk kadını Kurtuluş Savaşı tarihimizin isimsiz kahramanıdır.”

Kimi zaman kaleme alınan romanlarda da Milli Mücadele döneminde kadınların cepheye silah taşınması, silah ve cephaneye taşırken ne tür sıkıntılar çektikleri ve zorluklar ile karşılaştıkları ilgili gerçek hikâyelere de yer verilmiştir. Aka Gündüz *Dikmen Yıldızı* isimli romanında fedakâr Türk kadını hakkında şu bilgilere yer vermiştir.

“Kimi mini minicik iskarpinler ile çamurlara bata çıka gidiyordu. Kimi de kağnıların kenarına ilişmiş, güzel ipekli bacaklarını sarkıtmıştı. Hepsinin de yüzü gülüyor, gözleri gülüyordu. Bir tanesi de türkü bile söylüyordu, hem nereden de çabucak öğrenmiş, halis İnebolu havası... Güzel hanım! Dedim. Ayacıkların üşümüyor mu? Ankara’da ısıtacağız, dedi, güldü. İskarpinleriniz çok nazik, dedim. Köy kadınlarının çarığından da giyeceğiz, dedi, güldü. Çok yorulacaksınız, dedim. İzmir’de dinleneceğiz, dedi de küçücük yumruğunu havada salladı.”

Samim Kocagöz *Kalpaklılar* ve *Doludizgin* isimli romanlarında İnebolu’da kadınların silah ve cephaneye taşınmasını şu cümleler ile anlatır.

“Kocası askere, cepheye gitmiş emzikli kadınlar, çocuklarını sırtlarına vurmuşlar, öküzlerin, mandaların ardında bağrışıyor, hayvanlarla dah, çüş, ohhhaaa!...diye pençeleyiyorlardı.”Kağnıların boşaltıldığı ikmal merkezinde eşini cepheye göndermiş, kendisi de cephe gerisinde bu şekilde çalışan bir köylü kadını şöyle anlatılır: “Tekerleğin birinin yanına genç bir kadın oturmuştu. Şalvarının simsiyah bir rengi vardı tozdan topraktan. Başındaki tozlu örtünün üstünü, alından dolanan bir yemeni ile sıkıyordu. Parlak, fakat yorgun gözleri mat yeşil ışılıyordu. Kucağında altı aylık kadar bir çocuk vardı. Çocuk, çıplak ayaklarını toprağa uzatmış, ellerini anasının omzuna koymuş, durmadan iki tarafına bakınıyordu. Kadın, kağnının boşaltılmasını bekliyordu. Kumandanının yaklaştığını görünce, toparlanmak istedi. Kaymakam;

Rahatına bak kızım...” diye yaklaştı, çocuğu okşadı: “Bunun adı ne

Bakayım?

Kadın, yeşil gözlerini kaldırdı; yanık yüzü aydınlandı:

“Mehmet!...” karşılığını verdi. Kumandan çömeldi. Çocuğun ellerini tuttu:

“Korkumuz kalmadı gayri,” dedi, “demek cepheye bir Mehmet daha geldi.”

Çocuk anası ile birlik gülümsedi. Kumandanın parmağını sıkı sıkı tuttu.

“Bu Mehmet’in babası nerelerde?”

Kadın gözlerini tepelere doğru kaldırdı:

“Bilmem” dedi, “şu yakalarda gâvur ardında dolanır olacak”

Bekir Büyükark *Bozkırda Sabah* isimli eserinde Afyon silah deposundan silah kaçırılanlar arasından yaşlı bir kadınla ilgili şu hatıraya yer vermiştir. *“Kadınlar, çocuklar koşuyorlardı. Bir sandığı dört kişi beş kişi tutuyor, götürüyordu bazen, bazen de bir genç kadın tek başına yükleniveriyordu.” Mehmet ağırlığın altında neredeyse yıkılacak gibi görünen bir yaşlıya yardım etmek ister:*

“Nine izin ver, ben götüreyim.

Kadın zorlukla başını kaldırıp ona baktı:

Get oğul, başka sandık getir.” Yine aynı romanda askerlere cephede yemek dağıtan Türk kadınları hakkında şu hatıraya yer verilmekte.

“Bağıra bağıra, adeta göğüslerini kabartıp şarkı söylercesine köylü kadınları savaş hattına yaklaşıyordu. Kimisi ayran güğümünü sırtlamış, kimisi su testilerini omzlamıştı. Kimisinin elinde ekme torbası, kimisinin elinde katık sepeti vardı.

-Deyindi Arslanlarım!...Ayranımız, suyumuz, ekmeğimiz var; biz yanınızdayız! Vurun gâvura!

Kadınların hiçbiri eğilmek, korunmak gerektiğini bile düşünmüyordu. Bir kurşun vınladı; öndeki ihtiyar kadının omzundaki testi parçalandı. O Farkında bile değildi. Ali yerinden fırladı, başka bir kadının ayran güğümünü kapıp başına dikti; Kanamadan içiyordu. Tüfeğini bırakmıştı. Hiçbir şey düşünenecek halde değildi, sıcak Ve silâh sesleri onu öylesine bunalmış olacaktı ki, dizleri titriyordu. Yine de ayran güğümünü

birakmıyordu. Remzi onu ayağından çekti; yere kapaklandı. Makineli önlerine yeniden bir çizgi çizdi. Köylü kadını yere yığıldı. Ayranlar, güğümün ağzından yere sızıyordu. Kadının kaniyle, ayranın beyazı Birbirine karışmaya başlamıştı.

-Deyindi yavrucaklarım; telsiz tepesini de Koçarlı'larla Orhaniyeli Kara Durmuş tutarmış, deyindi!.”¹²⁵

Milli Mücadele Dönemi Osmanlı Devletinde kadınların ev işleri dışında sosyal hayatta rol almasında milat niteliği taşımaktadır. Daha öncesinde Osmanlı Devleti şeriat hükümlerine göre yönetilmekteydi. Şeriat hükümlerine göre de kadının asli vazifesi ev işleri ile sınırlıydı. Meşrutiyet Döneminde başlayarak kadınların sosyal yaşama katılma emareleri, Milli Mücadele Döneminde giderek artmıştı.¹²⁶

Özellikle Anadolu’da Milli Mücadele bilincini halk arasında yaymak için Kastamonu yöresinde çok sayıda cemiyet kurulmuştu. Kurulan bu cemiyetler, halkın bilinçlenmesi, kaybolan ümidini yeniden kazandırmak maksadıyla son derece önemli olan cemiyetlerdi. Kısaca bu cemiyetlerden söz edilmek istenirse, İnebolu Gençler Mahfili Cemiyeti: 27 Temmuz 1919 da kurulan bu cemiyet, Anadolu’nun İşgaline karşı kurulmuştu. Cemiyetin kurulmasının ana sebebi Rum ve Ermeni çetelerinin Türklere karşı yaptıkları zulümlerdi. Kastamonu Müdafaa-i Hanımlar Cemiyeti: Cemiyetin kurulmasının ana amacı İtilaf Devletlerine seslerini duyurarak yapılan haksız işgallere biran evvel son verilmesi istenmiş, devam eden işgallere karşı halkın bilinçli bir şekilde örgütlenmesini sağlamaktı. Kastamonulu Muallimler Cemiyeti: 16 Kasım 1919 da faaliyete başlayan cemiyetin ana amacı milli birlik ve beraberliğin sağlanması idi. Kastamonu Genç Mahvili: Kara Hüseyin zade Abidin Bey’in başkanlığında kurulan cemiyetin amacı gençleri Milli Mücadele konusunda bilinçlendirmektir. Kastamonu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: Cemiyetin ana amacı işgallere karşı miting ve protestolar ile halkı işgale karşı örgütlemeye çalışmaktı.¹²⁷

¹²⁵ Yasemin Altınkaynak , *Milli Mücadele Romanında Kadın Tipleri* , Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı (yeni Türk Edebiyatı) Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2004, s.59.

¹²⁶ Leyla Kırkpınar, “Türk Kurtuluş Savaşında Türk Kadını“ *Yedinci Askeri Tarihi Semineri Bildirileri 2, Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları*, Ankara Genel Kurmay Basım Evi, Ankara 2001, s. 113.

¹²⁷ Faruk Söylemez, “Milli Mücadele Döneminde Kastamonu’da Kurulan Cemiyetler”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/808/10286.pdf>, s.253.

Eldeki onca imkânsızlıklara rağmen sıfırdan başlayarak büyük bir ulusun meydana gelmesinde önemli bir yere sahip olan İstiklâl Yolunun geçtiği güzergâhlardan birisi olan Çankırı'nın gerek Milli Mücadeleye desteği, gerekse coğrafi yapısı ve geçmişte birçok medeniyete ev sahipliği yapması gibi sebeplerden dolayı stratejik öneme sahip bir şehrimizdir. Daha Sonraları Türk hâkimiyetine geçen şehir, Osmanlılar zamanında ise ülkenin önemli sancaklarından bir tanesi konumunda idi. Çankırı'nın tarihini incelemek isteyen bir araştırmacının araştırmasına milattan önceki zamanlardan başlaması gerekmektedir. Günümüzde Çankırı olarak bilinen şehir, geçmiş zamanlarda Hancara, Cabcara, Gangra olarak da anılmıştır.¹²⁸

Çankırı Milli Mücadele Döneminde hiç işgale maruz kalmamasına rağmen, verilen mücadeleden desteğini esirgememiştir. Yöre halkının üstün gayret ve çabaları sayesinde Düzce – Bolu, Yozgat isyanı, Pontus isyanlarının bastırılmış. Bastırılan bu isyanlarda yöre halkının katkısı takdire şayandır. Milli Mücadele esnasında ordunun bazı gereksinimlerinin halk tarafından karşılanmasını öngören Tekâlif-i Milliye emirlerimde de Çankırı şehrinin büyük hizmetleri olmuştur. Özellikle de un, arpa buğday gibi askeri erzak konularında Sungurlu, Yozgat, Yahşihan, Ankara, Köprüköy, Kırşehir deki ambarlarda toplanarak gerekli yerlere ulaştırılmıştır. Toplanan bu erzak malzemeleri dışında silah ve mühimmatların bir kısmı da bu bölge de depolanmaktaydı. Kastamonu ve Çankırı da beşinci ve altıncı depo alayları kurularak orduya silah sevkiyatı da bu bölgelerden sağlanmış oldu.¹²⁹

Çankırı tarihine bakıldığı zaman küçük bir şehir olarak gözüксе de Milli Mücadele dönemi içerisinde üstlendiği rolün büyüklüğü tartışılmazdı. Geçmişte yaşadığı yoksulluk, zorluklar, belki de bu şartlar Çankırı'yı Milli Mücadelenin önemini anlamasındaki en önemli etkenlerden bir tanesiydi. Cephede yaralanan askerler için Çankırı'da dönemin belediye başkanı Cemal Efendi tarafından bir hastane kurulması planlandı. Cemal Efendi tarafından sağlık müdürüne bir İhtiyaç listesi hazırlanmıştı. İçinde bulunulan şartlar bu ihtiyaçların devlet eli ile giderilmesini

¹²⁸ Ahmet Kankal, *16. Yüzyılda Çankırı*, Çankırı Belediyesi Kültür Yayınları, Yeni Gün Ofset Matbaacılık, Çankırı 2011, s.34.

¹²⁹ Mustafa Yeşilay, *Milli Mücadele Yıllarında Çankırı 1919 – 1922*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2001, s.73.

imkânsız hale getiriyordu. Bu konuda görev yine halka düşecekti. Belediye başkanı mahalle muhtarları ve görevli imamlara durumu anlatmış, kurulacak hastane için gerekli olan malzemelerin ivedilikle halk tarafından imece usulü karşılanması sağlanacaktı. Süreç beklenenden daha kısa sürede tamamlanacak, bir haftalık bir süreçte tıbbi malzemeler hariç hastane için gerekli yatak, yorgan, battaniye gibi malzemeler toplanmıştı. Hastanenin kurulması ile cepheden yaralılar sevk edilmeye başlanmıştı. Ulaşım imkânları olmadığından hastalar genelde yayan olarak hastaneye gelmekteydi. ¹³⁰

Çankırı Milli Mücadeleye üstlendiği görevi, Türkiye Büyük Millet Meclisi ile koordineli şekilde yürütmüştür. Kurtuluş Savaşı sırasında TBMM ile Çankırılılar arasında telgraflaşmalar olmuştur. 25 Ağustos 1921 de Yunanistan'ın yaptığı katliamlar, Çankırı halkının verilen mücadelede kanının son damlasına kadar mücadele edeceği, Mutasarrıf Adil Bey tarafından TBMM ye telgraf ile iletilmiştir. Yine mutasarrıf Adil Bey tarafından 15 Eylül 1921 tarihinde, Sakarya Zaferinin kazanılması neticesinde Mustafa Kemal'e tebrik mesajı çekilmiştir. Sakarya Zaferini tebrik etmek için 20 Eylül 1921 tarihinde Çankırı Belediye Reisi, 3 Ekim 191 tarihinde ise Jandarma Binbaşı Salih Zeki tarafından TBMM ye tebrik ve destek telgrafları çekilmiştir.¹³¹

Kaçırılan silahlar bin bir zorluklarla Ankara'ya ulaştırılmıştı. Zor ve çetin yollarda İnebolu'dan Kastamonu'ya cephanenin gelmesi yaklaşık olarak 6 gün gibi süre zarfında gerçekleşmekteydi. Kastamonu'dan Çankırı'ya ise 3 günde ulaşılmaktaydı. İnebolu'dan başlayarak Ankara'ya uzanan bu güzergâh toplamda 8 ile 9 gün arasında kat edilmekteydi. Zor yollar aşılıp, cephane Ankara'ya getirildiğinde kağnı arabaları Bendderesi'nde bulunan askeri noktaya gelip izin belgelerini göstererek Ankara'ya giriş yapmaktaydı. Silah taşımak için çoğu zaman eldeki kağnı arabaları yetmiyordu. Bunun içinde ücretleri belirtilmek üzere ilanlar veriliyordu. Buna göre İnebolu'dan Ankara'ya yük taşıyacaklara 120 kuruş, İnebolu'dan Kastamonu'ya 35 kuruş, Kastamonu'dan Ankara'ya 75 kuruş, Kastamonu'dan

¹³⁰ Turgut Özakman, **a.g.e** 422.

¹³¹ Haluk Selvi – Bülent Cırık, *Milli Mücadele de T.B.M.M ye Anadolu'dan Çekilen Telgraflar*, T.B.M.M Kültür, Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013, s.137.

Çankırı'ya 35 kuruş, Çankırı'dan Ankara'ya 40 kuruş verilmekteydi. Uzun ve yorucu yollar aşıldıktan sonra Ankara'ya getirilen silahlar, buradan da cephelere sevk edilmekteydi. Türk Milli Mücadelesinin kazanılmasında cephede göğsünü siper eden Türk Askeri kadar, çocuğunu ve kendisini vatan millet uğruna canını feda eden Şerife Bacı, Nene Hatun, Kara Fatma ve isimleri unutulmuş nice kadın ve yaşlı ve çocuklardan oluşan kahramanlık hikâyeleri, gelecek nesillere aktarılması gereken milli konuların başında gelmektedir.¹³²

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul ve lise kademesinde okuyan öğrencilerin sosyal bilgiler derslerinde ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi hakkında görüşleri nelerdir? Şeklinde ifade edilmiştir.

Bu bölümde ortaokul ve lise öğrencilerinin “İstiklâl Yolu” konusunun Sosyal Bilgiler ve İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük derslerinde görüşleri değerlendirilecektir. Görüşleri alınan ortaokul ve lise öğrencileri tablo: 2.2.2.1 de görülen okullardan seçilen öğrencilerdir. Öğrencilere yönelttiğimiz ankete verilen cevaplar doğrultusunda öğrencilerin konu hakkındaki görüşleri her okulun ki ayrı olmak kaydıyla değerlendirilmiştir. Verilen tablo ve grafikteki sayısal veriler her okul için ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Yapılan anket çalışmasında ortaokul ve lise öğrencilerinin “İstiklâl Yolu” konusu hakkında kendilerine yönelttiğimiz sorulara verdikleri cevaplar aşağıda yer alan grafikteki gibi dağılım göstermektedir. Ankette sorulan sorular ve verilen cevaplar aşağıda görüldüğü gibidir.

¹³² Rahmi Çiçek, a.g.m, s.409.

1.Soru: İstiklâl Yolu nedir? Hakkında bildiklerinizi birkaç cümle ile yazınız?

Grafik 3.3.1. Mehmetçik Ortaokulu Öğrencilerinin Görüşleri

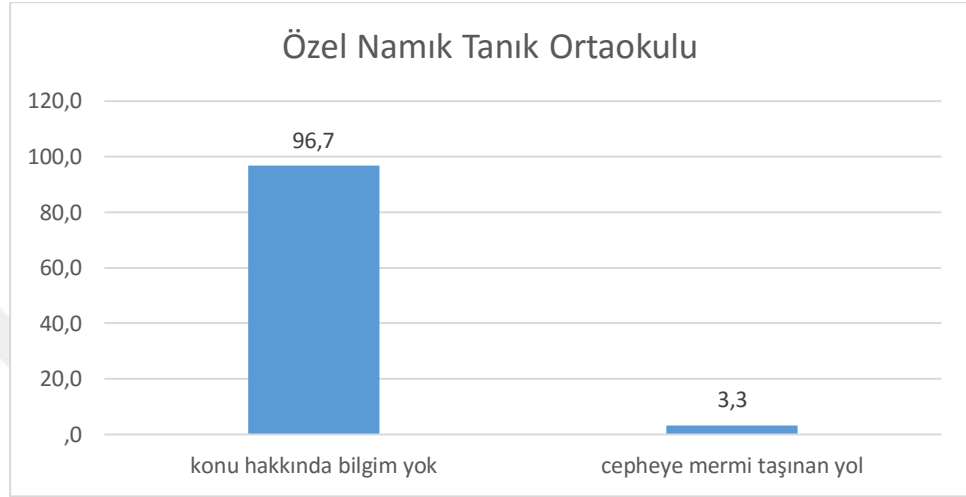
Grafik 3.3.1. deki soruya Mehmetçik İlköğretim okulundaki öğrencilere yöneltilen soruda, öğrencilerin %83.3 ü (50) öğrenci konu hakkında gerekli bilgisinin olmadığı yönünde yanıt vermiştir. %8.3 ü istiklâl yolu denildiği zaman Şerife Bacı ve diğer kahramanlık hikâyelerinden bahsetmiş, %8.3 ü ise Milli Mücadele de cepheye mermi taşınan yol olarak ifade etmiştir.

Mehmetçik Ortaokulu öğrencilerinin büyük çoğunluğu konu hakkında bilgisinin olmadığını söylemiştir. Buda gerek Sosyal Bilgiler derslerinde veyahut okul dışında öğrencilere “İstiklâl Yolu” konusunun anlatılmadığını veyahut kısmi olarak anlatıldığını ortaya çıkartıyor. Bu maddeden yola çıkarak “İstiklâl Yolu” konusunun öğrenciye daha iyi anlatabilmek adına derslerde konunun detaylı şekilde anlatılması ve konunun ders kitapları ile birlikte ek materyal olarak öğrenciye sunulması gerekmektedir.

Diğer maddelerde ise eşit sayıda öğrenci Şerife Bacı ve diğer kahramanlık hikâyeleri ile cepheye taşınan yol olduğu cevaplarını vermişlerdir. Verilen bu cevaplar öğrenciye okulda veya okul dışında anlatılan hikâyelerin “İstiklâl Yolu” nun

öğrencinin öğrenmesi konusunda etkili bir yöntem olduğu olduğu, bu durumu derslerde drama uygulamaları veya benzeri tiyatro çalışmaları yaparak öğrencinin konuyu daha iyi anlaması sağlanabileceği sonucuna varılmıştır.

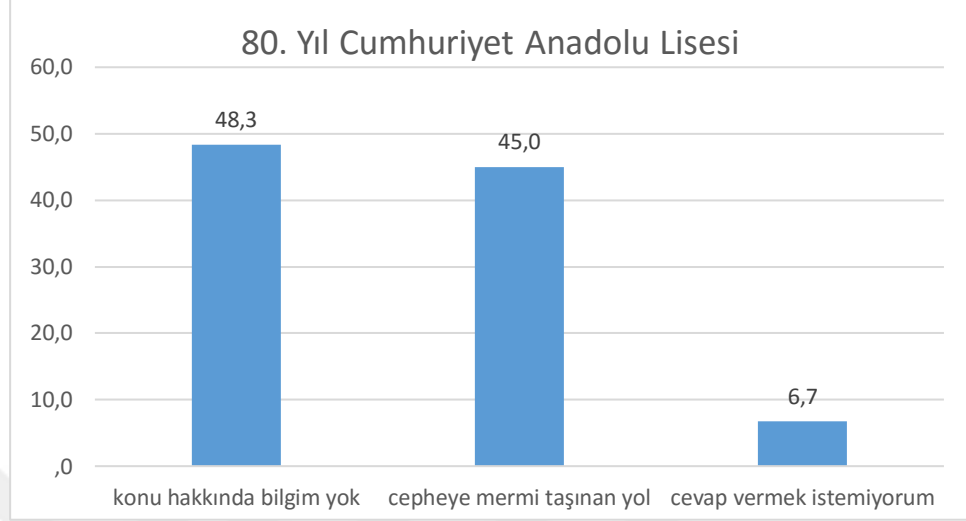
Grafik 3.3.2. Özel Namık Tanık Ortaokulu Öğrencilerinin Görüşleri

Grafik 3.3.2. Özel Namık Tanık Ortaokulu öğrencilerine yöneltilen sorulara verilen cevapların grafik dağılımı görülmektedir. Bu okulda Öğrencilerin bu cevaba verdikleri cevaplar % 96.7si (58) öğrenci konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiş, % 3.3 ü ise İstiklâl Yolu konusunda cepheye mermi taşınan yol olarak tespit edilmiştir.

Bu okulda öğrencilerin tamamına yakını konu hakkında bilgisi olmadığını söylemiştir. “İstiklâl Yolu” konusunun bu okulda ki öğrencilere Sosyal Bilgiler derslerinde daha ayrıntılı şekilde anlatılması, konunun anlatımı esnasında “İstiklâl Yolu” konusunun olduğu ders kitapları ve ek materyaller ile öğrencinin konuyu anlaması noktasında yardımcı olunması gerekmektedir.

Grafik 3.3.3. 80. Yıl Cumhuriyet Lisesi Öğrencilerinin Görüşleri

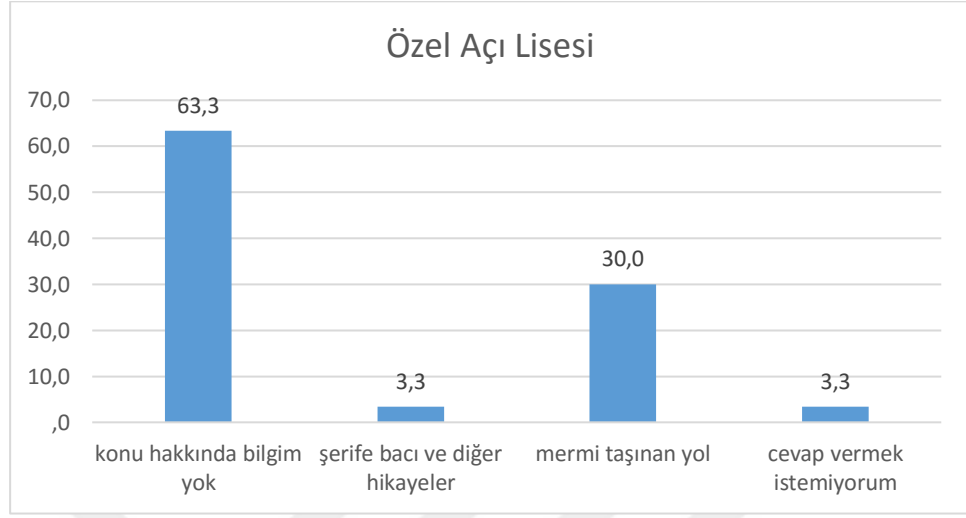

Grafik 3.3.3. 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu lisesindeki öğrencilere yöneltilen soruda öğrencilerin % 48.3ü (29) öğrenci konu hakkında yeterli bilgisi olmadığını belirtmiş, % 45 i cepheye mermi taşınan yol olduğunu ifade edip % 6,7 si ise soruya cevap vermek istememiştir.

Bu okulda öğrencilerin yarısına yakını konu hakkında bilgi sahibi olmadığını söylemiştir. Bunun sebebi Tarih derslerinde konuya yeterince veya hiç yer verilmiyor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu noktada gerek Tarih öğretmenlerinin derslerde konuya ayrıntılı şekilde yer vermesi, gerekse öğrenciye konu ile alakalı ders kitabı ve ek materyal sunulması, öğrencinin konuyu öğrenmesinde etkili olacaktır.

Bir diğer maddede öğrenciler “İstiklâl Yolu”nun cepheye mermi taşınan yol olarak akıllarına geldiğini söylemişlerdir. Bu durumda yine öğrenciye anlatılan hikâyelerin etkisinden söz etmek gerekli. Okul içinde drama çalışması veya benzer çalışmalar yapmanın öğrencinin konuyu daha etkili şekilde öğrenmesi noktasında faydalı olacağı konusunda fikir vermektedir.

Grafik 3.3.4. Özel Açı Lisesi Öğrencilerinin Görüşleri

Grafik 3.3.4.Özel Açı Lisesi öğrencilerine yöneltilen soruda öğrencilerin % 63.3 ü (38) öğrenci konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını belirtmiş, % 30u (18) öğrenci cepheye mermi taşınan yol cevabını vermiş, % 3.3 ü Şerife Bacı ve diğer kahramanlık hikâyelerinden bahsetmiş, geri kalan % 3.3 ise konuya cevap vermek istemediğini belirtmiştir.

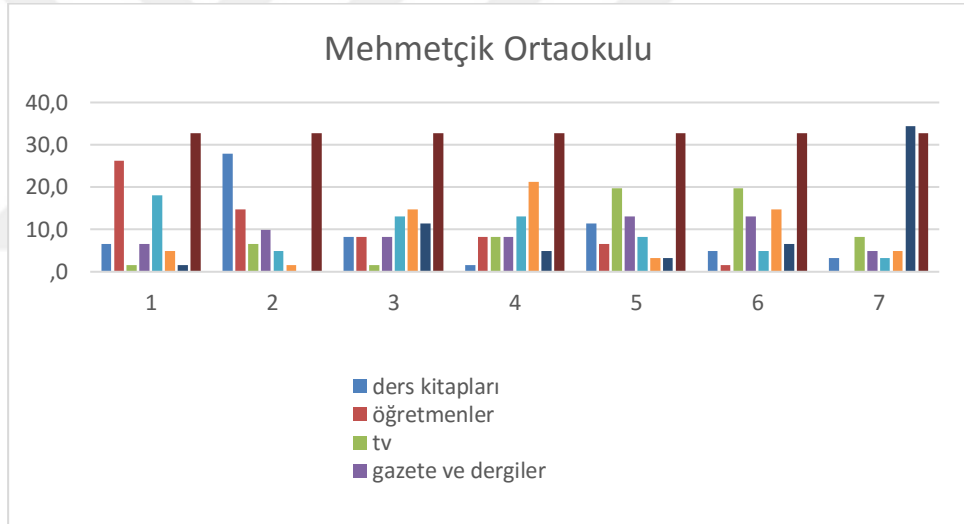
Bu okulda öğrencilerin ağırlıklı olarak konu hakkında bilgisi olmadığı ortaya çıkmıştır. Verilen cevaplarda gerek derslerde konuya vakit ayrılmadığını, gerekse derste kullanılacak materyalin olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Konu hakkında ders öğretmenin “İstiklâl Yolu” konusuna anlatımına önem vermesi gerekmekte, diğer yandan öğrencilere ders kitabı ve ek materyaller ile konunun anlaşılması açısından desteklenmesi gerekmektedir.

Diğer maddeler bakıldığı zaman “İstiklâl Yolu “ konusunun öğrencilere şerife bacı ve diğer kahramanlık hikâyeleri ile cepheye mermi taşınan yol cevapları ise öğrencilerin konuyu ders vakitlerinin dışında dinledikleri hikâyeler sayesinde “İstiklâl Yolu” konusunu özümstediklerini göstermekte. Bu bağlamda sınıf içinde drama çalışması yapılmasının öğrencinin konuyu daha iyi anlaması noktasında faydalı olacağı sonucu ortaya çıkmaktadır.

2.Soru: İstiklâl Yolu konusu hakkındaki sahip olduğunuz bilgileri kazanmanızda etkili olan kaynakları sizin için en etkili seçenekten başlayarak sıralayınız.

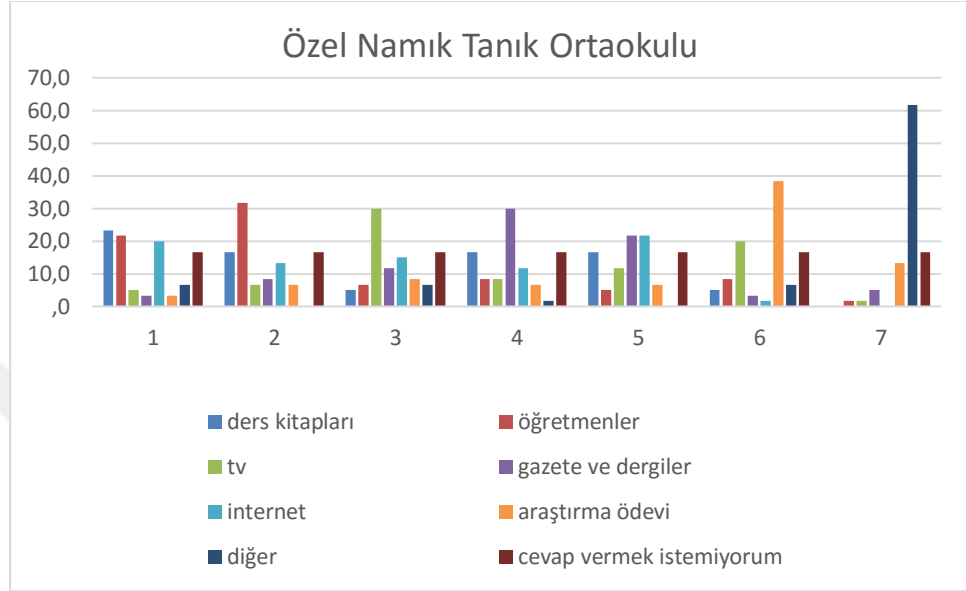
- 1 Ders kitapları
- 2 Öğretmenler
- 3 Tv
- 4 Gazete ve dergiler
- 5 İnternet
- 6 Araştırma ödevi
- 7 Diğer

Grafik 3.3.5. Mehmetçik Ortaokulu Öğrencilerinin İstiklâl Yolu Konusu Hakkında Bilgi Sahibi Olmasını Sağlayan Kaynakların Anket Cevapları Doğrultusunda Önem Sırasına Göre Dağılımı

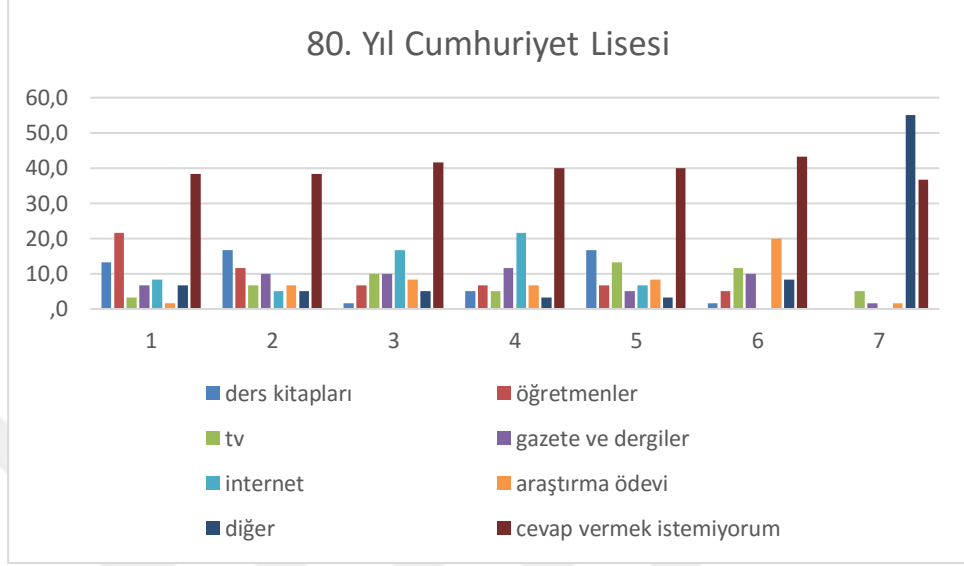
Grafik 3.3.5 de yöneltilen soruya Mehmetçik Ortaokulu Öğrencilerinin %26.2 si İstiklâl Yolu konusu hakkında sahip olduğu bilgileri önem sırasına göre en etkili kaynak olarak Sosyal Bilgiler Öğretmenlerini göstermişlerdir. Öğrencilerin verdiği Sosyal Bilgisi Öğretmenleri cevabının ardından gelen cevap %18 ile internet kullanıcılığının İstiklâl yolu Konusunun öğretiminde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretmen ve İnternet cevabından sonra en etkili kaynaklar ise %6.6 ile Ders Kitapları ve yine aynı orana sahip %6.6 ile Gazete ve Dergiler gelmektedir. Bu bağlamda bakıldığında Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerinde İstiklâl Yolu konusunda öğrencinin bilgi edinmesini sağlayan en önemli unsur olarak ders öğretmenleri olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Grafik 3.3.6. Özel Namık Tanık Ortaokulu Öğrencilerinin İstiklâl Yolu Konusu Hakkında Bilgi Sahibi Olmasını Sağlayan Kaynakların Anket Cevapları Doğrultusunda Önem Sırasına Göre Dağılımı

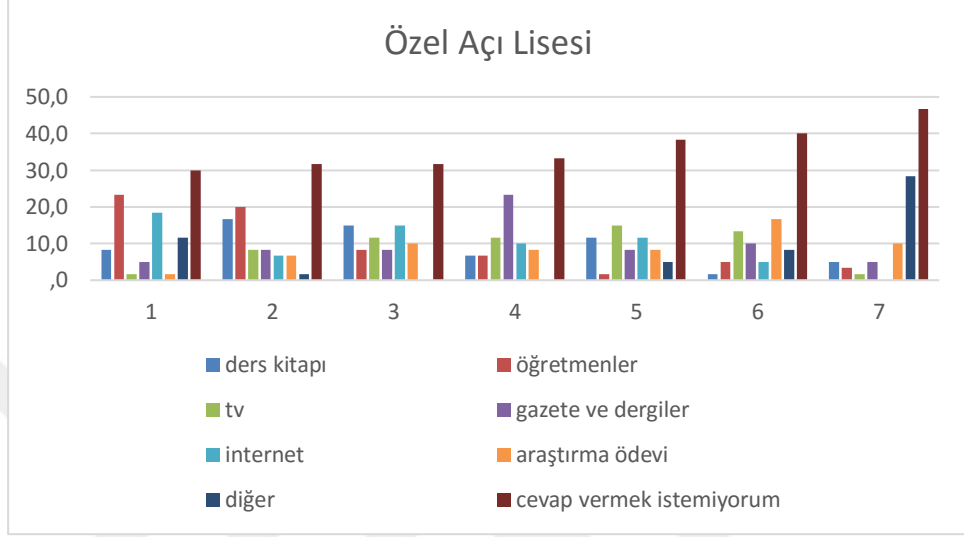
Grafik 3.3.6 de yöneltilen soruya Özel Namık Tanık Ortaokulu Öğrencilerinin %23.3ü İstiklâl Yolu konusu hakkında sahip olduğu bilgileri önem sırasına göre en etkili kaynak olarak Ders Kitabı cevabını vermişlerdir. Verilen bu cevaptan sonra diğer en etkili yöntem olarak %21.7 ile Öğretmenler cevabı verilirken, bu cevaba yakın olarak %20 ile internet kullanımı cevabı ve bu cevapları sırası ile %6.7 ile diğer, %5 ile TV, %3.3 ile araştırma ödevi, %3.3 ile de gazete ve dergiler cevabı gelmektedir. Bu bağlamda Özel Namık Tanık Ortaokulu Öğrencilerinin verdiği cevaplar neticesinde İstiklâl Yolu öğretimi konusunda en etkili seçenek olarak birbirine yakın oranlarda Ders Kitapları, Öğretmenler ve İnternet Kullanımı olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Grafik 3.3.7. 80. Yıl Cumhuriyet Lisesi Öğrencilerinin İstiklâl Yolu Konusu Hakkında Bilgi Sahibi Olmasını Sağlayan Kaynakların Anket Cevapları Doğrultusunda Önem Sırasına Göre Dağılımı

Grafik 3.3.7 de yöneltilen soruya 80.Yıl Cumhuriyet Lisesi Öğrencilerinin %21.7si 3ü İstiklâl Yolu konusu hakkında sahip olduğu bilgileri önem sırasına göre en etkili kaynak olarak Öğretmenler cevabını vermiştir. Bu cevabı %13.3 ile Ders kitapları, %8.3 ile internet kullanımı,%6.7 ile gazete ve dergiler, son olarak da %1.7 araştırma ödevi izlemektedir. 80.yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi öğrencilerine yöneltilen bu soruya verilen cevaplar neticesinde İstiklâl Yolu konusunda öğrencinin bilgi edinmesini sağlayan en önemli unsur olarak Ders Öğretmeni olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

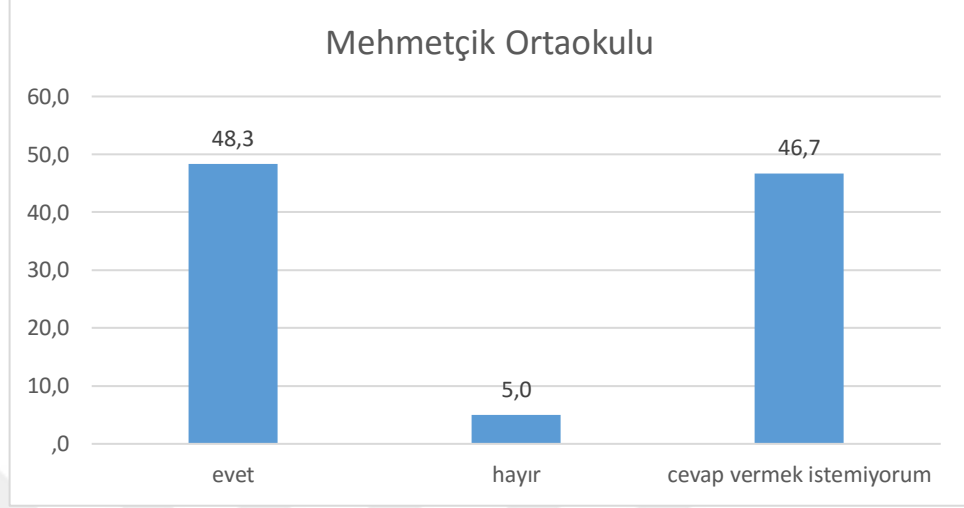
Grafik 3.3.8 Özel Açık Lisesi Öğrencilerinin İstiklâl Yolu Konusu Hakkında Bilgi Sahibi Olmasını Sağlayan Kaynakların Anket Cevapları Doğrultusunda Önem Sırasına Göre Dağılımı

Grafik 3.3.8 de yöneltilen soruya Özel Açık Lisesi öğrencilerinin %23.3ü İstiklâl Yolu konusu hakkında sahip olduğu bilgileri önem sırasına göre en etkili kaynak olarak Öğretmenler cevabını vermiştir. Verilen bu cevabı %18.3 ile internet kullanımı,%8.3 ile Ders Kitapları,%5 ile de gazete ve dergiler cevabı izlemektedir. Özel Açık Lisesi öğrencilerine yöneltilen bu soruya verilen cevaplar neticesinde İstiklâl yolu konusunda öğrencinin bilgi edinmesini sağlayan en önemli unsur olarak öğretmenler ve internet kullanımı olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

3.Soru: Tarih derslerinde “İstiklâl Yolu” hakkında bilgi verilmesi gerektiğine inanıyorum?

Grafik 3.3.9. Mehmetçik Ortaokulu Öğrencilerinin Görüşleri

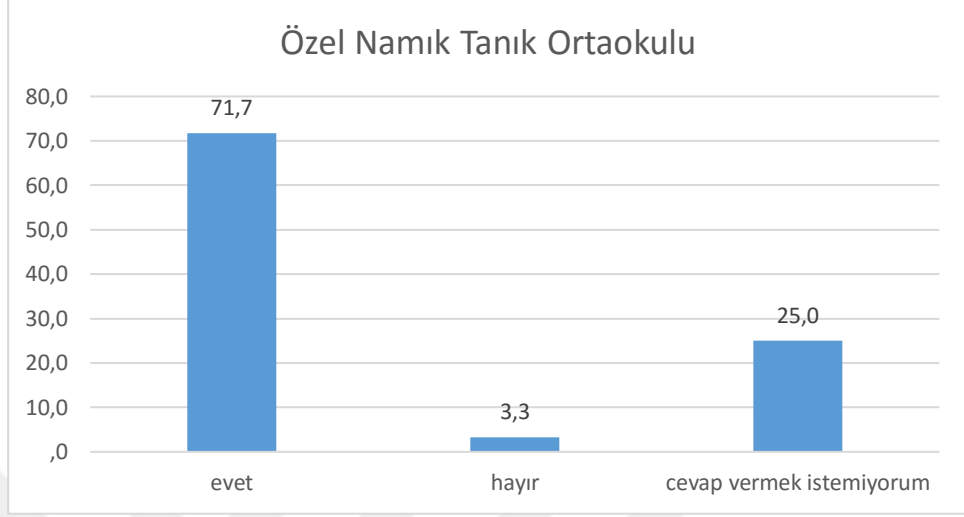
Grafik 3.3.9 de gösterilen soruda Mehmetçik Ortaokulu öğrencilerinin % 48.3 ü(29) öğrenci evet cevabını verirken, % 46.7 si(28) öğrenci konu soruya cevap vermek istememiş, % 5 i ise hayır cevabını vermiştir.

Bu okulda öğrencilerin yarısına yakını “İstiklâl Yolu” konusunun gerek ders kitaplarında, gerekse konu anlatımı olarak öğretilmesinin istendiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu cevaba yakın orandaki öğrenci ise konu hakkında net bir fikri olmadığı için soruya cevap vermek istememiştir.

Sonuç olarak “İstiklâl Yolu” konusunun öğretiminde öğrenci bilinçlendirilmeli, konunun önemini anlayan öğrencilerin konuyu daha iyi anlaması açısından ders kitapları ve ek materyaller ile öğrenci öğrenimi desteklenmelidir.

Grafik 3.3.10. Özel Namık Tanık Ortaokulu Öğrencilerinin Görüşleri

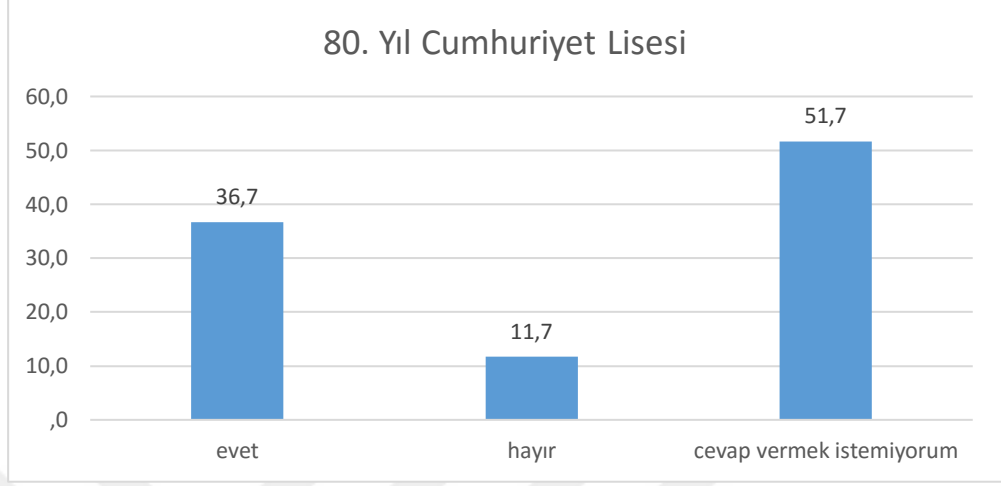
Grafik 3.3.10 de Özel Namık Tanık Ortaokulu öğrencileri ilgili soruya %71.7 si (43) öğrenci evet cevabını vermiş, % 25i (15) öğrenci cevap vermek istemiyorum seçeneğini işaretlemiş, % 3.3 lük kısmı ise hayır cevabını vermiştir.

Bu okulda öğrencilerin büyük çoğunluğu “İstiklâl Yolu” konusunun kendilerine öğretilmesinin faydalı olacağı konusunda fikir beyan etmiştir.

Bir kısım öğrenci ise konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı için soruya cevap vermek istememiştir.

Sonuç olarak öğrencilerin istekleri doğrultusunda “İstiklâl Yolu” konusunun gerek ders kitapları vasıtası ile gerekse sınıf içi etkinlikleri ile desteklenip öğrencinin konunun önemini anlaması açısından büyük önem arz etmektedir.

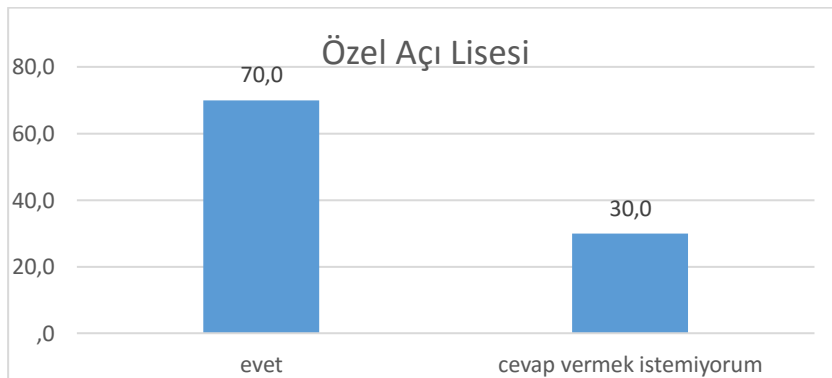
Grafik 3.3.11. 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Görüşleri

Grafik 3.3.11 de 80. Yıl Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinin % 51.7'si (31) soruya cevap vermek istemediğini belirtmiş, %36.7 si (22) öğrenci evet seçeneğini işaretlerken, %11.7 si hayır şeklinde cevap vermiştir.

Bu okuldaki öğrencilerin yarısına yakını soruya cevap vermek istememiştir. Buda Tarih derslerinde “İstiklâl Yolu” konusuna değinilmediği ortaya çıkartmaktadır. Bu konunun eksikliğini giderilmesi adına Tarih derslerinde “İstiklâl Yolu” konusunun anlatımına yeterli sürenin ayrılması, öğrencinin konuyu daha iyi anlaması noktasında önem arz etmektedir. Bunun yanında öğrenciye ders kitapları ve ek materyaller ile destek olunması, konunun kalıcı olmasına katkı sağlayacaktır.

Grafik 3.3.12. Özel Açı Lisesi Öğrencilerinin Görüşleri

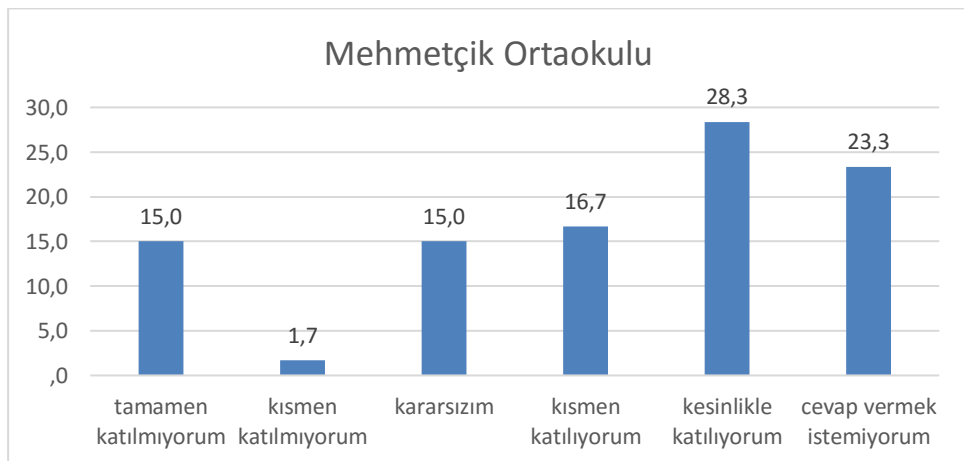
Grafik 3.3.12 de soruya Özel Açılı Lisesi Öğrencilerinin %70 i (42) öğrenci evet şeklinde cevap verirken, %30 u (18) öğrenci cevap vermek istemediğini belirtmiştir.

Bu okulda öğrencilerin büyük bölümü “İstiklâl Yolu” konusuna derslerde yer verilmesinin kendileri için faydalı olacağı görüşünde birleşmişlerdir. Verilen cevaplardan da anlaşılacağı gibi, öğrencinin konuya ilgi duyduğu fakat gerek derslerde konuya yer verilmediğinden dolayı, gerekse ders kitapları ve ek materyaller yardımı ile öğrencinin konuya olan ilgisi artırılabilir.

Diğer maddede ise öğrenciler konuyla alakalı yeterli bilgiye sahip olmadıkları için soruya cevap vermek istememişlerdir. Yine aynı şekilde öğrencinin konuya olan ilgisini artırmak adına derslerde gerekli olan zamanın ayrılması ve ders kitabı ve ek materyaller yardımı ile konunun pekiştirilmesinin sağlanmasının faydası olacaktır.

4.Soru: İstiklâl Yolu konusu hakkında ders öğretmenimin yeterli donanıma sahip olduğuna inanıyorum?

Grafik 3.3.13. İstiklâl Yolu Konusunda Mehmetçik Ortaokulu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretmelerinin Donanımları İle İlgili Görüşleri

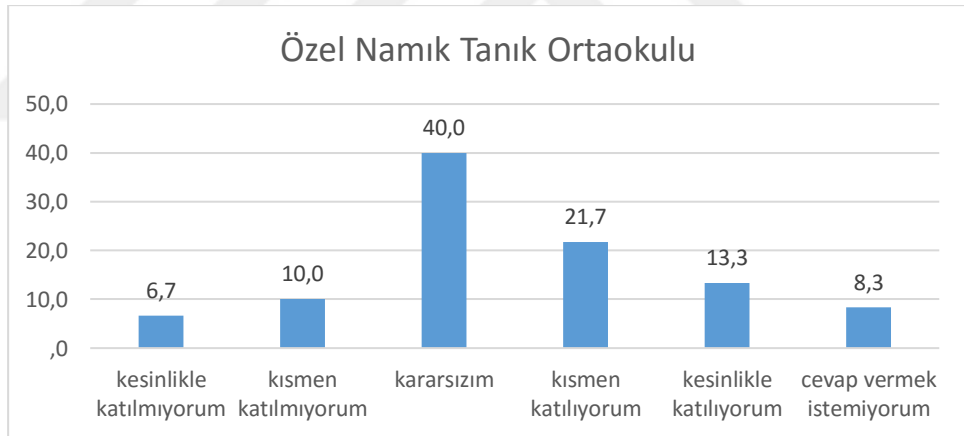

Grafik 3.3.13 de gösterilen soruya Mehmetçik Ortaokulu Öğrencilerinin % 28.3ü (17) öğrenci kesinlikle katılıyorum cevabını, % 23.3ü (14) öğrenci cevap vermek

istemiyorum, % 16,7si (10) öğrenci kısmen katılıyorum cevabını, % 15i (9) öğrenci kararsızım cevabını, %15i (9) öğrenci kesinlikle katılmıyorum, %1.6sı ise kısmen katılıyorum cevabını vermiştir.

“İstiklâl Yolu” konusunda %28.3 lük kısmının dışında kalan öğrenciler, konu hakkında öğretmenlerini yetersiz görmüş, kısmen yeterli görmüş veya soruya cevap vermek istememiştir. Verilen cevaplardan da anlaşılacağı gibi, Sosyal Bilgiler derslerinde öğretmenlerin yeterli materyale sahip olmadığı gibi, öğretmenin öğrenciye konuyu anlatacak kadar donanımına sahip olmadığı gözlemlenmiştir. Konu hakkında yapılması gerekenlerden bir tanesi derste öğretmenin “İstiklâl Yolu” konusunda kendisini geliştirmesi gerekmektedir.

Grafik 3.3.14. İstiklâl Yolu Konusunda Özel Namık Tanık Ortaokulu Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Donanımları İle İlgili Görüşleri

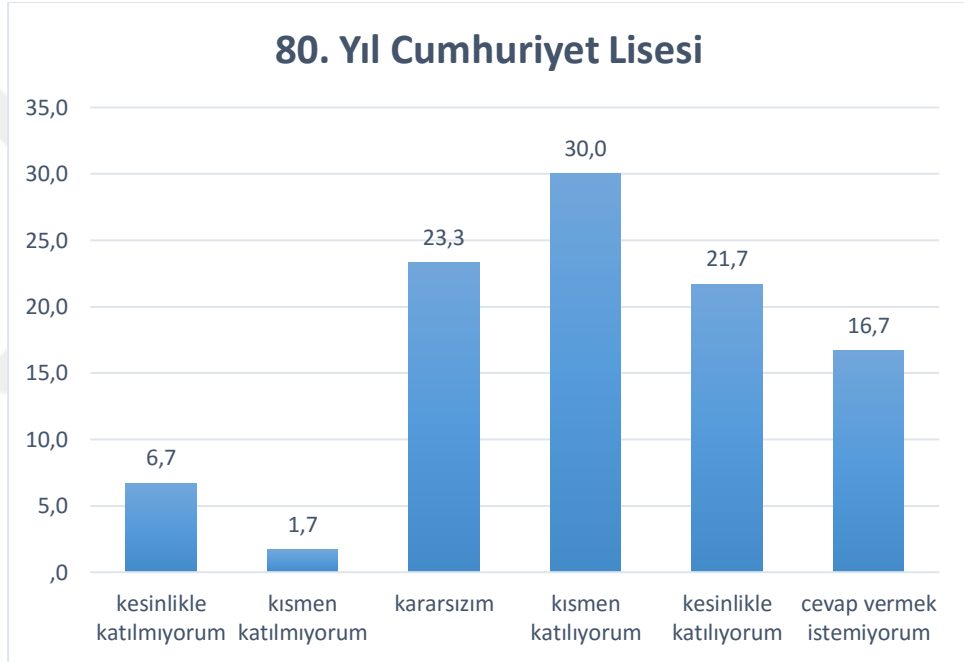

Grafik 3.3.13 de gösterilen soruya Özel Namık Tanık Ortaokulu öğrencilerinin % 40ı (24) öğrenci kararsızım cevabını, % 21.7si (13) öğrenci kısmen katılıyorum cevabını, % 13.3ü (8) öğrenci kesinlikle katılıyorum, % 10u kısmen katılıyorum, % 8.3ü cevap vermek istemiyorum, % 6.7 si ise kesinlikle katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.

Bu okuldaki öğrencilerin % 13.3 lük kısmının haricindeki öğrencilerin geneli “İstiklâl Yolu” konusunda öğretmenlerinin yeterli donanıma sahibi olmadığına inanıyor, soru hakkında yorum yapmaktan kaçınıyorlar veya öğretmenin konu

hakkında yüzeysel bilgiye sahip olduğunu düşünüyor. Verilen cevaplardan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin büyük bölümü ders öğretmenlerinin “İstiklâl Yolu” konusu hakkında yeterli donanıma sahip olmadığını düşünmekte. Ders öğretmenlerinin konu hakkında kendilerini geliştirmeleri, öğrenciye gerek ders materyali, gerekse ek materyal desteği sağlanması, konunun öğrenci tarafından daha iyi öğrenilmesi konusunda faydalı olacaktır.

Grafik 3.3.15. İstiklâl Yolu Konusunda 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Tarih Öğretmelerinin Donanımları İle İlgili Görüşleri

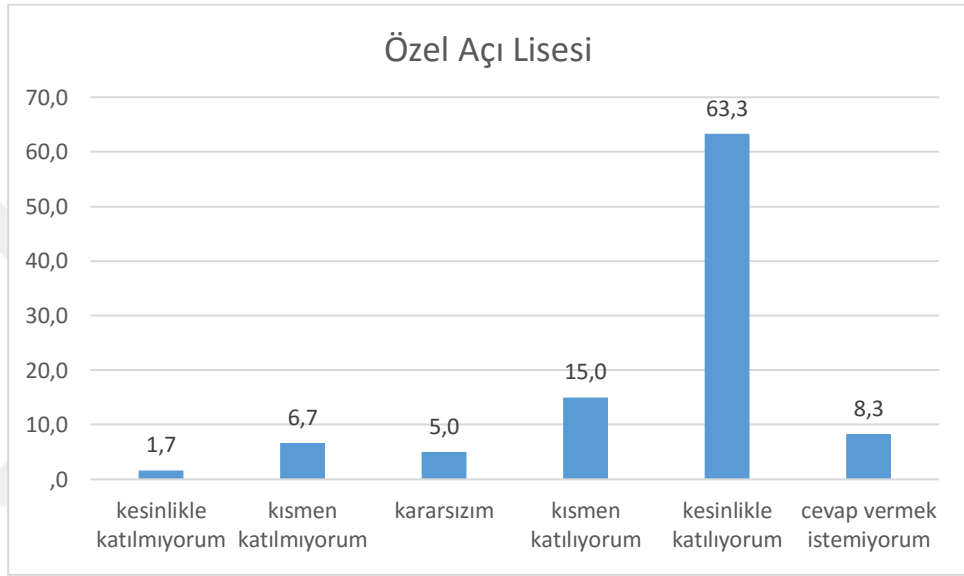

Grafik 3.3.15 de gösterilen soruya 80. Yıl Cumhuriyet lisesi öğrencilerinin % 30u (18) öğrenci kısmen katılıyorum cevabını, %23.3ü (14) öğrenci kararsızım, %23.3ü kararsızım, % 21.7si kesinlikle katılıyorum, % 16.7 si cevap vermek istemiyorum,% 6.7si kesinlikle katılmıyorum, %1.7si ise kısmen katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.

Bu okuldaki öğrencilerin %21.7’lik kısmı “İstiklâl Yolu” konusu hakkında öğretmenini yeterli donanıma sahip olduğu fikrini ileri sürmüştür. Verilen diğer cevaplarda ise öğretmenleri hakkında yeterli donanıma sahip olmadığı, kısmen bilgisinin olduğu veya konu hakkında fikir beyan etmek istemedikleri ortaya çıkmıştır.

Sonuçtan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin büyük bölümü “İstiklâl Yolu” konusu hakkında öğretmeninin yeterli donanıma sahip olmadığını düşünmektedir. Ders öğretmenlerinin “İstiklâl Yolu”nun öğretiminde kendilerini geliştirmeleri, öğrencinin konuyu daha iyi anlamaları açısından hayati öneme sahiptir.

Grafik 3.3.16. İstiklâl Yolu Konusunda Özel Aç Lisesi Öğrencilerinin Tarih Öğretmelerinin Donanımları İle İlgili Görüşleri

Grafik 3.3.16 de verilen soruya Özel Aç Lisesi öğrencilerinin %63.3ü (38) öğrenci kesinlikle katılıyorum, %15i kısmen katılıyorum, % 8.3ü cevap vermek istemiyorum, % 6.7si kısmen katılmıyorum, % 5i kararsızım, %1.7 si ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir.

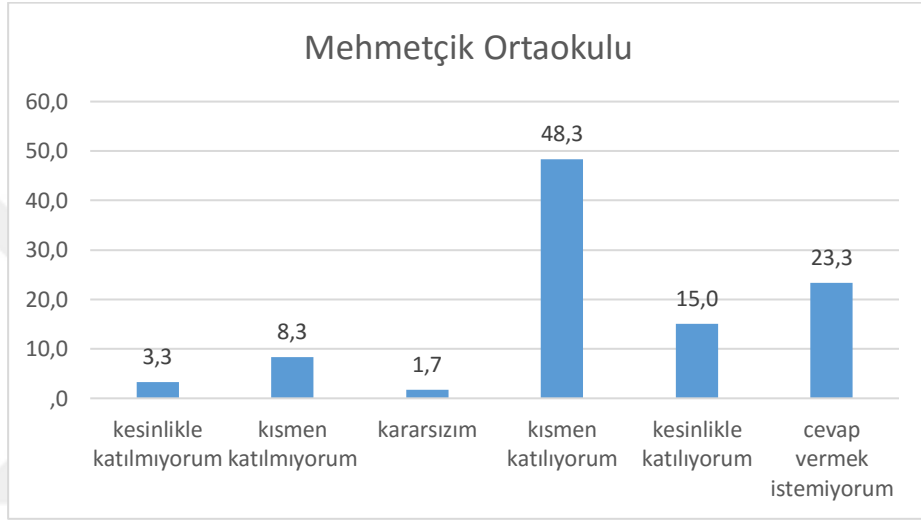
Bu okuldaki öğrencilerin %63.3 gibi büyük bir kısmı ders öğretmenlerinin konu hakkında yeterli donanıma sahip olduğu cevabını vermişlerdir. Buda gösteriyor ki Tarih derslerinde kısmen de olsa bu okulda öğrencilere “İstiklâl Yolu” konusu hakkında bilgi verilmektedir bilgisine ulaşıyor.

Geri kalan öğrencilerin bir kısmı öğretmenlerini konu hakkında yeterli donanıma sahip olmadığını, bir kısmı ise soruya cevap vermek istemediğini belirtmiştir. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere her ne kadar konu hakkında bilgi

verilse de bu yeterli olmadığı, anlatılan konunun ders kitapları, ek materyaller yardımı ile desteklenmesinin öğrencinin konuyu öğrenme açısından faydalı olacağı bilgisine ulaşılmıştır.

5.Soru: Mevcut Ders kitaplarında İstiklâl Yolu konusuna yeterince yer verildiğini düşünüyorum.

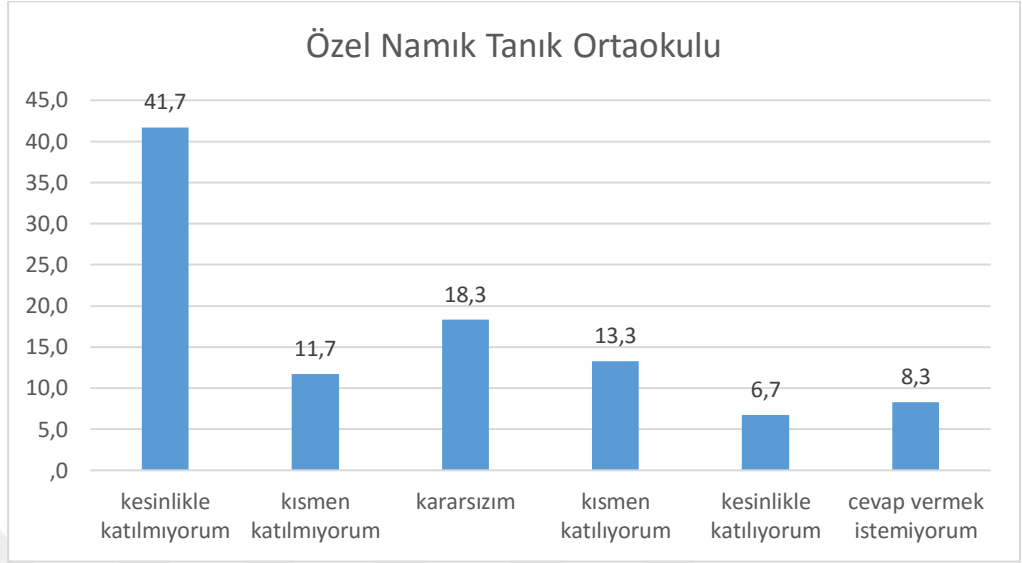
Grafik 3.3.17. Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri

Grafik 3.3.17 de soruya Mehmetçik Ortaokulu öğrencilerinin %48.3ü (29) öğrenci kısmen katılıyorum, %23.3ü (14) öğrenci cevap vermek istemiyorum, %15i kesinlikle katılıyorum, %8.3ü kısmen katılmıyorum, %3.3ü kesinlikle katılmıyorum, %1.7si ise kararsızım cevaplarını vermişlerdir. Bu okulda soruya cevap veren öğrencilerin çok azı kitaplarda “İstiklâl Yolu” konusuna yer ayrıldığı cevabını vermiştir. Öğrencilerin geneli ise “İstiklâl Yolu” konusuna ders kitaplarında veya diğer kaynaklarda yer verilmediğini beyan etmişlerdir.

Konuyla ilgili olarak mevcut ders kitaplarında “İstiklâl Yolu” konusunun ünite olarak ele alınması ve ek materyaller ile öğrencilerin desteklenmesi, Milli Mücadele’nin kazanılmasında ki ana unsurlardan birisi konumunda olan “İstiklâl Yolu” nun önemini öğrencilere tarafından daha iyi algılanması noktasında faydalı olacağı bilgisine ulaşılmıştır.

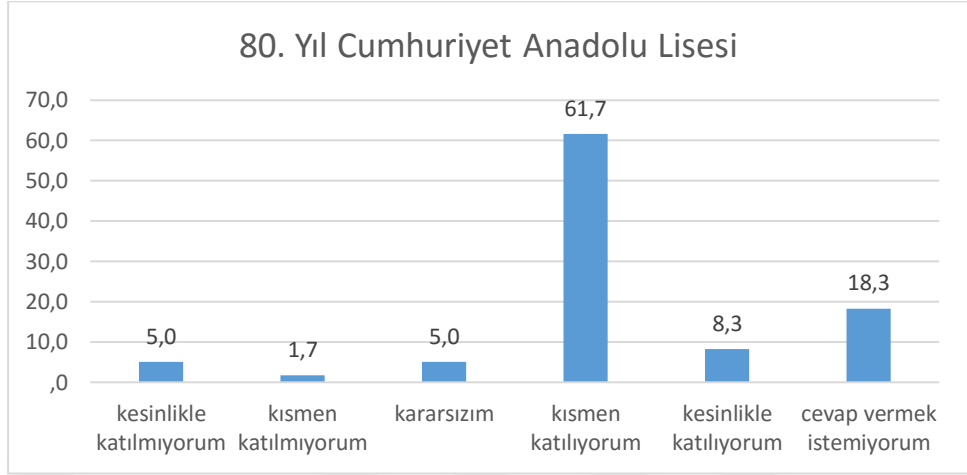
Grafik 3.3.18. Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri

Grafik 3.3.18 de soruya Özel Namık Tanık Ortaokulu öğrencilerinin verdiği cevaplar %41.7si (25) öğrenci kesinlikle katılmıyorum, %18.3ü (11) öğrenci kararsızım, %13.3 kısmen katılıyorum%11.7 kısmen katılmıyorum, %8.3 cevap vermek istemiyorum, %6.7 kesinlikle katılıyorum şeklinde.

Bu okulda öğrencilerin verdikleri cevaplar neticesinde mevcut ders kitaplarında “İstiklâl Yolu” konusuna değinilmediği saptanmıştır. Konunun ders kitaplarında ünite olarak işlenmesi ve diğer ek materyaller ile öğrencinin desteklenmesi, “İstiklâl Yolu” konusunun öğretiminde öğrencilere gerekli bilgiyi sağlayacağı görüşüne ulaşılmıştır.

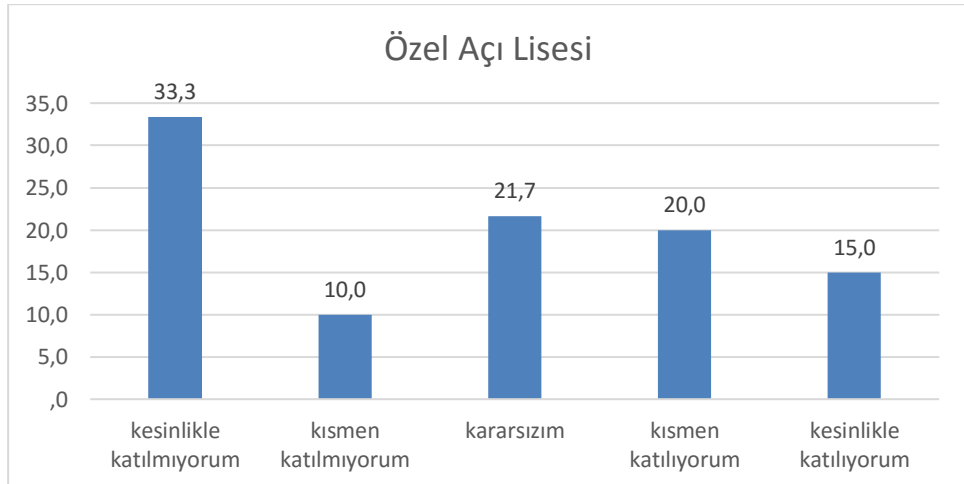
Grafik 3.3.19. Lise Öğrencilerinin Görüşleri

Grafik 3.3.19 de soruya 80.yıl Anadolu Lisesi öğrencilerinin verdiği cevaplar, %61.7 (37) öğrenci kısmen katılıyorum, %18.3 (11) öğrenci cevap vermek istemiyorum, %8.3 kesinlikle katılıyorum, % 5 kesinlikle katılmıyorum, %5 kararsızım, %1.7 kısmen katılmıyorum şeklinde.

Bu okuldaki öğrencilerin büyük bölümü ders kitaplarında “İstiklâl Yolu” konusuna yer verilmediğini veya kısmi olarak değinildiği cevabını vermişlerdir. “İstiklâl Yolu” konusunun öğrencilere öğretiminde konunun ders kitaplarında ünite olarak ele alınması ve öğrencilerin ek materyaller ile desteklenmesi, “İstiklâl Yolu” konusunun öğrencilere öğretimi esnasında katkı sağlayacağı bilgisine ulaşılmıştır.

Grafik 3.3.20. Lise Öğrencilerinin Görüşleri

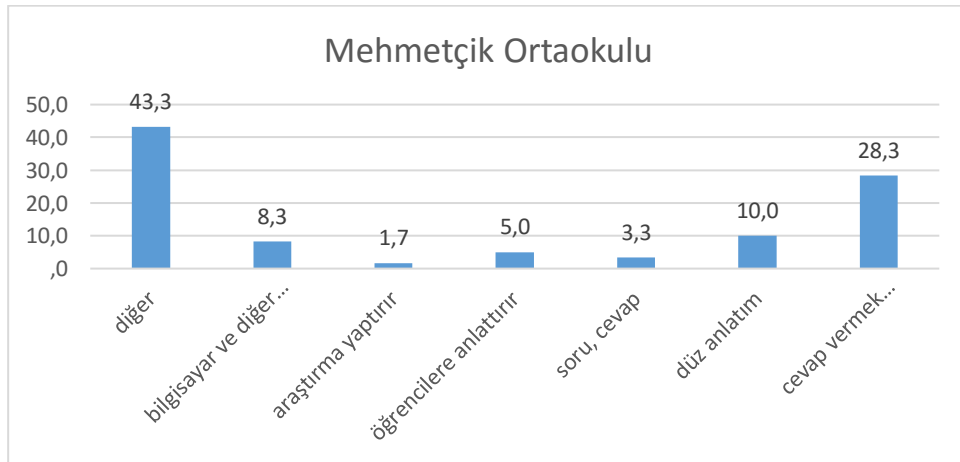

Grafik 3.3.20 de verilen soruya Özel Açılı Lisesi öğrencilerinin %33.3ü (20) öğrenci kesinlikle katılmıyorum, %21.7si (13) öğrenci kararsızım, %20si (12) öğrenci kısmen katılıyorum, %15i kesinlikle katılıyorum, %10u kısmen katılmıyorum cevaplarını vermişlerdir.

Bu okulda soruya cevap veren öğrencilerin büyük çoğunluğu, “İstiklâl Yolu” konusunun ders kitaplarında olmadığı cevabını vermiştir. Verilen bu cevaplardan anlaşılacağı gibi bu konunun öğrenciler tarafından değerinin anlaşılabilmesi için ders kitaplarında ünite olarak işlenmesi, ek materyaller ile öğrencinin desteklenmesi ve derste konuya ayrılan sürenin artırılması, “İstiklâl Yolu” konusunun öğretiminin öğrenciler üzerinde olumlu etki yapacağı yönünde bilgine ulaşılmıştır.

6.Soru: Tarih öğretmeniniz istiklal yolu meselesinden bahsederken aşağıdaki yöntemlerden hangilerini daha çok tercih etmektedir? Öğretmeninizin kullandığı yöntem aşağıda varsa (X) şeklinde işaretleyin. Birden fazla kullandığı yöntem varsa onları da işaretliye bilirsiniz. Eğer öğretmeninizin kullandığı yöntem ve yöntemlerden aşağıda belirtilmemiş olan varsa Diğer... Yazan seçenekte belirtiniz.

Grafik 3.3.21. İstiklâl Yolu Konusunda Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Öğretim Yöntemleri Hakkındaki Görüşleri

Grafik 3.3.21 de soruya Mehmetçik ortaokulu öğrencilerinin verdiği cevaplar %43.3ü (26) öğrenci diğer, %28.3 cevap vermek istemiyorum, % 10 düz anlatım

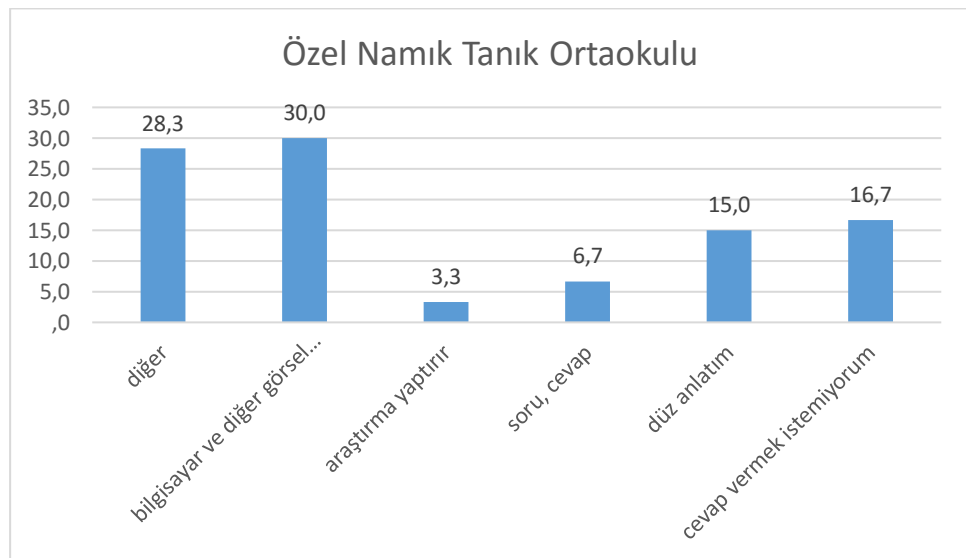
cevabımı verirken, %8.3ü (6) öğrenci Bilgisayar ve diğer görsel materyaller, %3.3ü (5) öğrenci soru-cevap, %1.7si araştırma yaptırır şeklinde cevaplamıştır.

Sorulan soruya öğrencilerin bir kısmı öğretmenlerinin “İstiklâl Yolu” konusunu sınıfta düz anlatım şeklinde işlendiği anlaşılmaktadır.

Konunun anlatımında kullanılan diğer yöntemler ise öğretmenin derste bilgisayar ve diğer görsel materyallerden faydalanması, konu hakkında öğrenciye araştırma ödevi verip ders esnasında konuyu öğrenciye anlattırması, derste konuyla alakalı soru cevap şeklinde beyin fırtınası yaptırması yöntemleri ön plana çıkmıştır.

Sonuç olarak “İstiklâl Yolu” konusunun görsel materyaller ile işlenmesinin, öğrencinin konuyu kavrama noktasında daha ileri götüreceği, bunun yanında öğretmenin derslerde öğrencilere daha önceden araştırma ödevi vererek, verilen bu ödevi ders esnasında gerek konu anlattırarak metodunu kullanarak, gerekse tüm öğrencilerin katılacağı şeklinde soru - cevap şeklinde uygulaması, konunun daha kalıcı şekilde işlenmesine katkı yapacağı bilgisine ulaşılmıştır.

Grafik 3.3.22. İstiklâl Yolu Konusunda Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandığı Öğretim Yöntemleri Hakkındaki Görüşleri

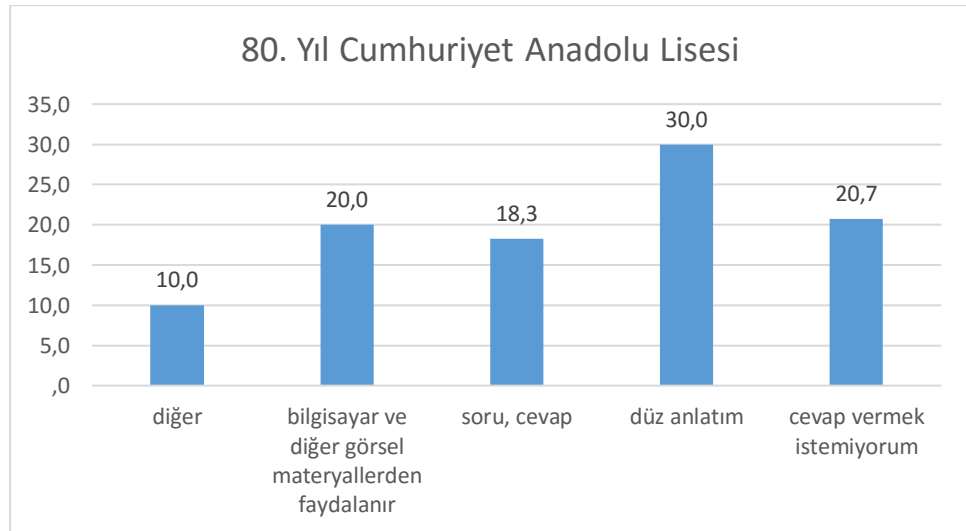

Grafik 3.3.22 de verilen soruya Özel Namık Tanık Ortaokulu öğrencilerinin %30u (18) öğrenci bilgisayar ve diğer görsel materyaller cevabını vermiş, %28.3ü diğer, %16.7si cevap vermek istemiyorum,%15i düz anlatım, %6.7si soru-cevap, %3.3ü ise araştırma yaptırır şıkkını işaretlemiştir.

Bu okuldaki öğrencilerin soruya verdikleri ağırlıklı cevap konunun anlatımı esnasında bilgisayar ve diğer görsel materyallerden faydalandığını, bunun dışında kullanılan yöntemlerin derste konunun düz anlatım şeklinde işlenmesi, öğretmenin konu hakkında araştırma ödevi vermesi ve sınıfta tüm öğrencilerin katılımı ile soru – cevap şeklinde işlenmesi şeklindedir.

Verilen cevaplardan da anlaşılacağı gibi öğrencilerin “İstiklâl Yolu” konusunun anlatımında ağırlıklı olarak bilgisayar ve diğer görsel materyallerin kullanılması cevabını vermeleri, konunun görsel kaynaklarla anlatılmasının, öğrenciyi konunun önemini algılayabilmesi açısından önemli unsurların başında olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Grafik 3.3.23. İstiklâl Yolu Konusunda Lise Öğrencilerinin Tarih Öğretmenlerinin Kullandığı Öğretim Yöntemleri Hakkındaki Görüşleri

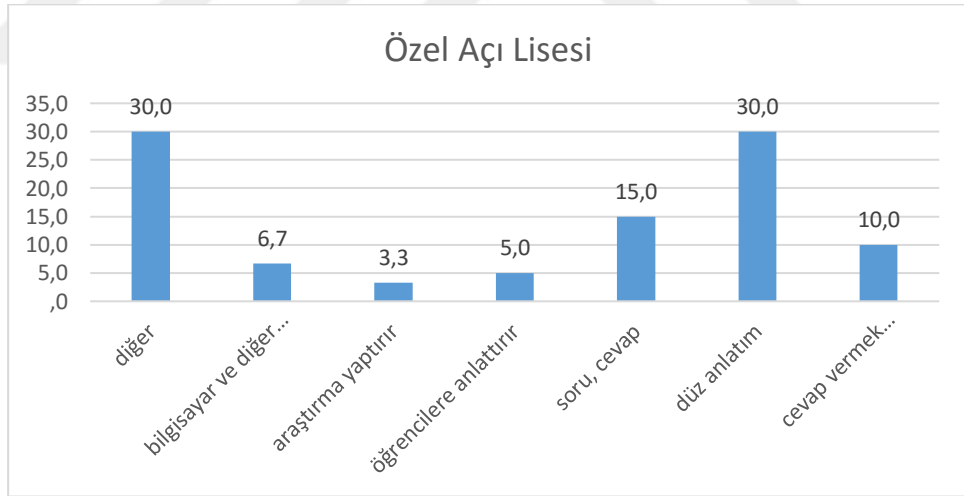
Grafik 3.3.23 de soruya 80.Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi Öğrencilerinin verdikleri cevaplar, %30u (18) öğrenci düz anlatım, %21.7si (13) öğrenci cevap

vermek istemiyorum, %20si (12) öğrenci bilgisayar ve diğer görsel materyallerden faydalanır, %18.3ü soru-cevap, %10u ise diğer şıkkını işaretlemiştir.

Bu okulda öğrencilerin verdiği cevaplara göre “İstiklâl Yolu” konusu hakkında öğretmenlerinin kullandığı metotlar olarak, derste konu anlatımı, sınıfta bilgisayar ve diğer teknolojiden ve ders kitabındaki ve diğer görsel materyallerden faydalandığı, daha önceden araştırma ödevi verilerek ders esnasında soru – cevap şeklinde konunun işlenmesi olarak verilmiştir.

Verilen cevaplardan da anlaşılacağı gibi derslerde ağırlıklı olarak görsel materyallerin kullanılması, hem öğrencinin konuya olan ilgisini artıracak, hem de konunun derslerde daha iyi işlenmesini sağlayacaktır.

Grafik 3.3.24. İstiklâl Yolu Konusu Hakkında Lise Öğrencilerinin Tarih Öğretmenlerinin Kullandığı Öğretim Yöntemleri Hakkındaki Görüşleri

Grafik 3.3.24 de sorulara Özel Açık Lisesi öğrencilerinin %30u(18) öğrenci düz anlatım, %30u (18) öğrenci diğer %15i soru-cevap, %10u cevap vermek istemiyorum, %6.7si bilgisayar ve diğer görsel materyallerden faydalanır, %5i öğrencilere anlatır, %3.3ü ise araştırma yaptırır cevabını vermiştir.

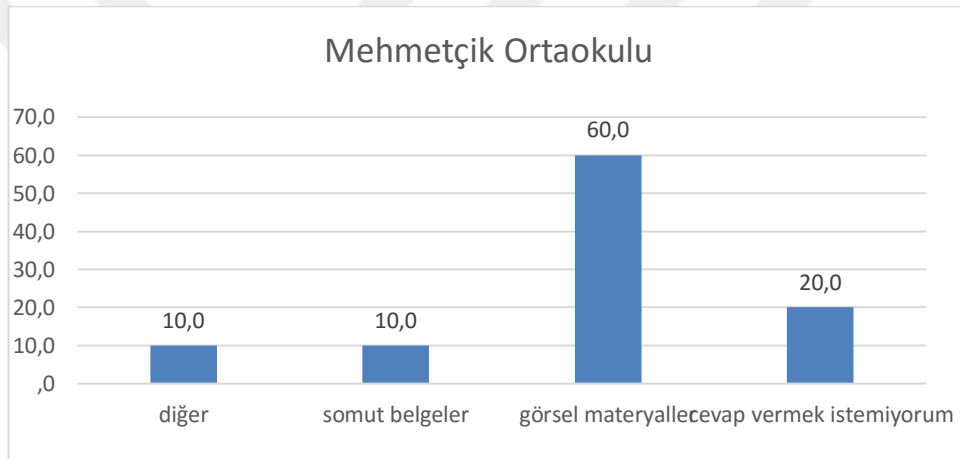
Bu okuldaki öğrencilerin çoğu derste kullanılan yöntemlerin konunun öğretmen tarafından anlatılması, daha önceden konu hakkında ödev vererek sınıfta

öğrenciler ile soru – cevap şeklinde işlenmesi, konunun işlenmesi sırasında bilgisayar ve diğer görsel materyallerin kullanımı cevaplarını vermişlerdir.

“İstiklâl Yolu” konusunun anlatımı esnasında bilgisayar ve diğer teknolojilerden faydalanılmasının, öğrenciyi konuyu anlaması açısından önemli yöntemlerden biri olduğu sonucuna varılmıştır.

7.Soru: İstiklâl Yolu konusunun tarih derslerinde nasıl işlenmesini istersiniz?

Grafik 3.3.25. Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri

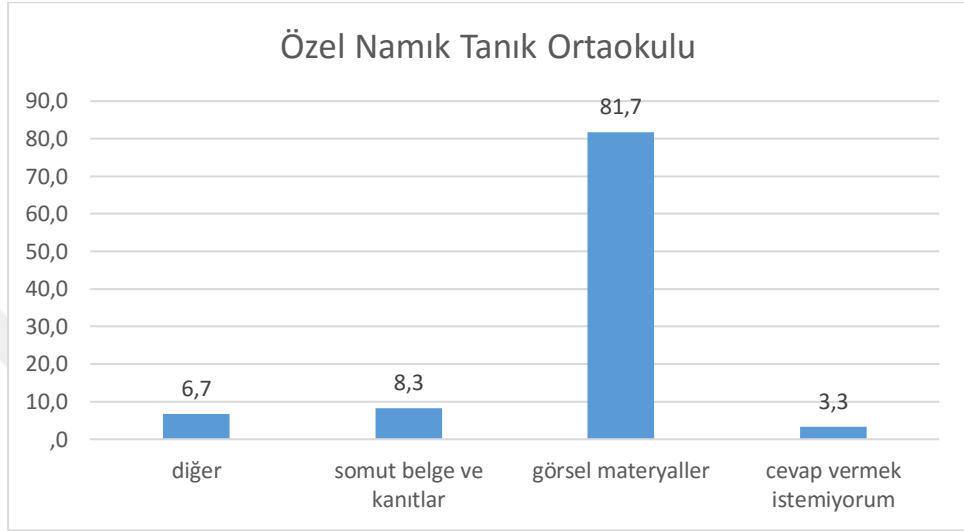
Grafik 3.3.25 de soruya Mehmetçik Ortaokulu öğrencilerinin verdiği cevaplar, %60ı (36) öğrenci konunun anlatımı esnasında görsel materyallerden faydalanılması gerektiğini belirtmiş, %20si cevap vermek istemiyorum, %10u somut belgeler, %10u ise diğer şeklindedir.

Bu okuldaki öğrencilerin büyük bölümü derslerde “İstiklâl Yolu” konusunun anlatımında görsel materyallerden faydalanılarak anlatılmasını istediklerini söylemişlerdir. Bundan başka konunun somut belgeler ile desteklenerek anlatılmasını gerektiği cevabı gelmiştir.

Öğrencilerden alınan cevaplara göre “İstiklâl Yolu” konusunun anlatımı esnasında gerek ders kitaplarında, gerekse diğer ders materyallerinde konuyla alakalı olarak görsel materyallere yer verilmesinin, konunun öğrenciler açısından daha iyi

anlaşılmasına ve öğrencinin Türk Milleti'nin ruhunu yansıtan Milli Mücadeleyi daha iyi anlaması noktasında öğrenci üzerinde etkili olacağı bilgisi, öğrenci görüşleri ile desteklenmiştir.

Grafik 3.3.26. Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri

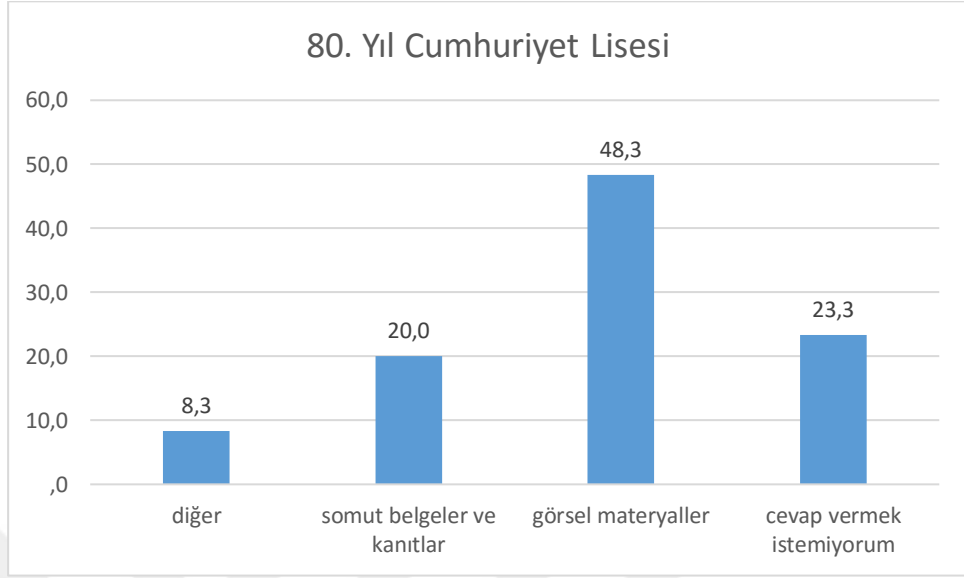

Grafik 3.3.26 de soruya Özel Namık Tanık öğrencilerinin %81.7'si (49) öğrenci görsel materyaller, %8.3'ü somut belge ve kanıtlar, %6.7'si diğer, %3.3'ü cevap vermek istemiyorum şeklinde cevap vermiştir.

Bu okulda da öğrencilerin tamamına yakını “İstiklâl Yolu” konusunun görsel materyaller eşliğinde işlenmesi gerektiğini göstermektedir.

Bu cevaptan yola çıkarak “İstiklâl Yolu” konusunun anlatımında gerek ders kitaplarında, gerekse diğer materyaller ile anlatılırken, öğrencilerin konuyu anlaması açısından ders kitaplarındaki ünitelerde ya da diğer materyallerde görsel öğelere ağırlıklı olarak yer verilmesi, hem öğrencinin konuya olan ilgisini artıracak, hem de konuyu düz anlatım yöntemindeki belli bir süre sonra unutmayarak kalıcı şekilde öğrenmesi sağlanacaktır.

Grafik 3.3.27. Lise Öğrencilerinin Görüşleri

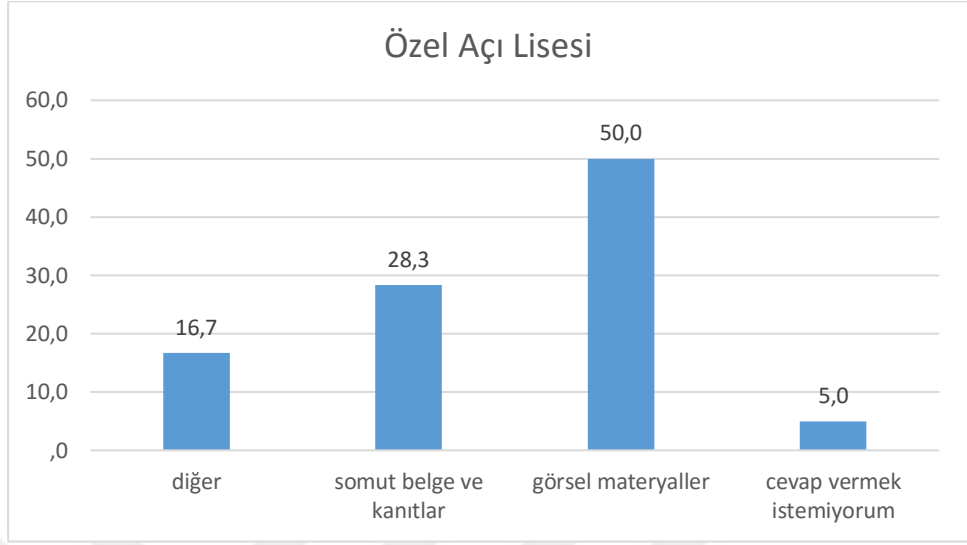

Grafik 3.3.27 de yer alan 80. .yıl Cumhuriyet Lisesi öğrencilerinin %48.3ü (29) öğrenci görsel materyaller, %23.3ü cevap vermek istemiyorum, %20si somut belge ve kanıtlar, %8.3ü ise diğer şeklinde cevap vermiştir.

Bu okuldaki öğrencilerin soruya verdikleri cevaplara bakıldığında, “İstiklâl Yolu” konusunun işlenmesi esnasında ağırlıklı olarak görsel materyallerden yararlanılmasını istedikleri, bunun haricinde somut belge ve kanıtlarla konunun desteklenmesini istediklerini söylemişlerdir

Verilen cevaplardan da anlaşılıyor ki, “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi esnasında konunun ilgi çekilmesi noktasında kullanılan kaynaklarda görsel temalara ağırlık verilmesi gerektiği, bunun yanında ders kitaplarında veya diğer ek materyallerde konu hakkında somut bilgi ve belgeler ile desteklenmesi gerektiği öğrenci görüşleri ile ortaya çıkmıştır.

Grafik 3.3.28 Lise Öğrencilerinin Görüşleri

Grafik 3.3.28 de yer alan soruya Özel Açık Lisesi öğrencilerin %50'si (30) öğrenci görsel materyaller, %28.3ü (17) öğrenci somut belge ve kanıtlar, %16.7'si diğer %5'i ise cevap vermek istemiyorum şeklinde cevap vermiştir.

Bu okulda öğrencilerin "İstiklâl Yolu" konusunun öğreniminde görmek istedikleri yöntemler görsel materyaller ve somut belge ve kanıtlar olarak belirtilmiştir.

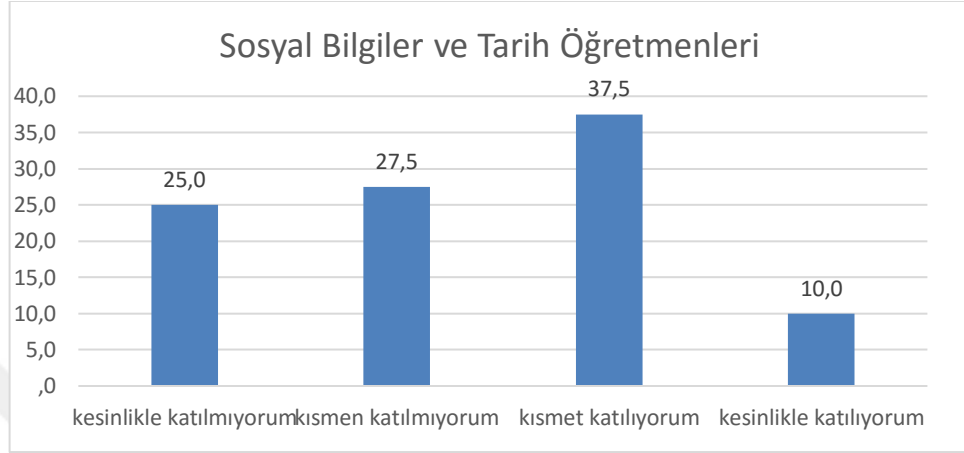
Verilen cevaplardan yola çıkarak "İstiklâl Yolu" konusunun öğretiminde gerek ders kitaplarında gerekse diğer ek materyallerde görsel öğelere ağırlık verilmesi, bunun yanında ders kitaplarında konunun ünite olarak işlenmesi gerektiği öğrenci görüşleri ile desteklenmiştir.

3.4- Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin "İstiklâl Yolu" konusunun tarih derslerinde işlenişinin nasıl olması gerektiği konusunda mevcut görüşleri nelerdir? Şeklinde ifade edilmiştir. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar aşağıdaki grafiklerdeki gibidir.

1.soru: Tarih ve Sosyal bilgiler derslerinde “İstiklâl Yolu” konusuna yeteri kadar yer verilmektedir.

Grafik 3.4.1. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

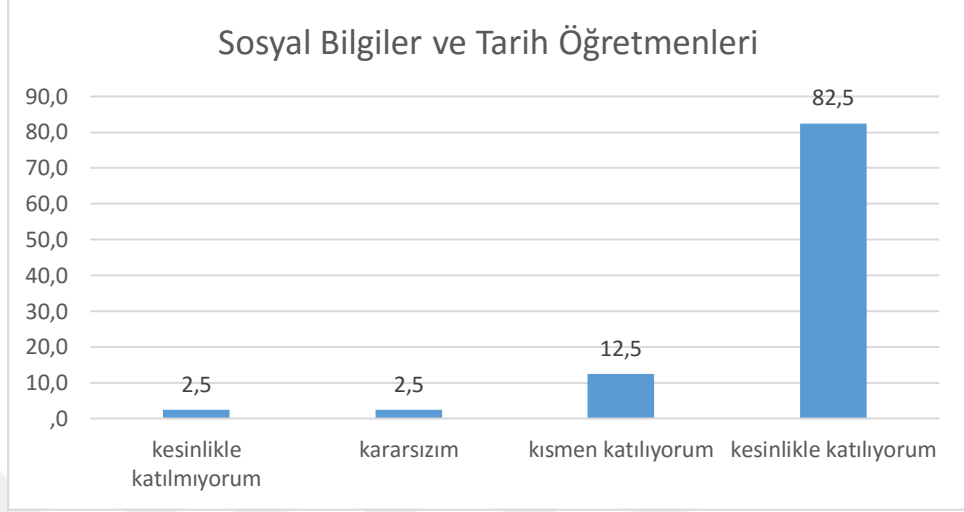
Grafik 3.4.1 de gösterilen soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih dersi öğretmenlerinden %37.5i (15) öğretmen kısmen katılıyorum, %27.5i (11) öğretmen kısmen katılmıyorum, %25i kesinlikle katılmıyorum, %10u ise kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vermiştir.

Soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinden % 10 haricindekileri ders müfredatında “İstiklâl Yolu” konusuna yeteri kadar yer verilmediği veya kısmen yer verildiği cevabını vermişlerdir.

Bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı Milli Mücadele de Kuruluş savaşının kazanılmasındaki mücadele de, cephelerde kullanılan silahların nerden geldiğinin öğrencilere öğretilmesi açısından, bu konuya gerek ders kitaplarında ünite olarak, gerekse öğrenciye ek materyaller ile pekiştirilmesi, ülke için hayati bir öneme sahip olan “İstiklal Yolu” konusunun öğretiminde faydalı olacağı öğretmen görüşleri ile desteklenmiştir.

2.Soru: İstiklâl Yolu meselesinin daha dikkatli ve öğrenci etkinliklerine yer verilecek şekilde işlenmesi gerektiği görüşüne katılıyorum.

Grafik 3.4.2. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

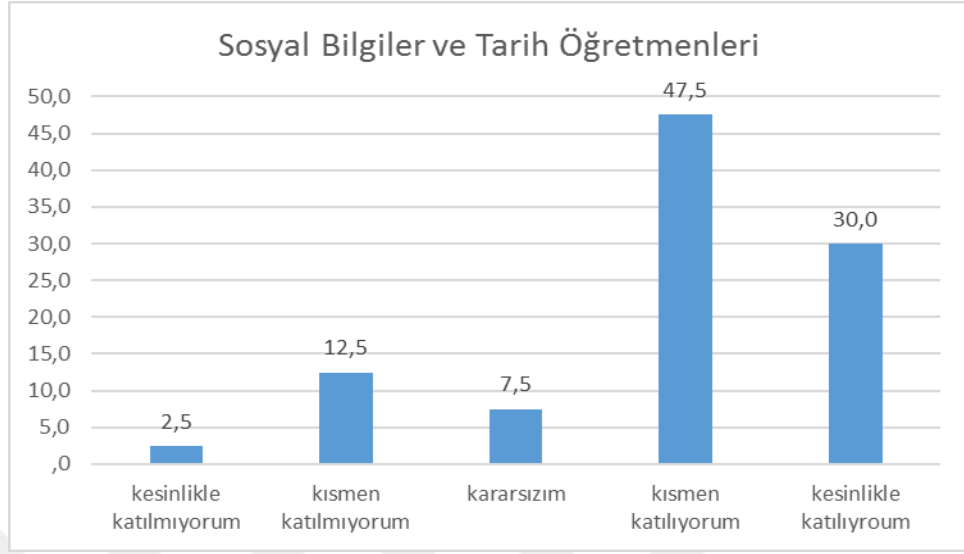

Grafik 3.4.2 deki soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin %82.5i (33) öğretme kesinlikle katılıyorum, %12.5'ü kısmen katılıyorum, %2.5i kesinlikle katılmıyorum, %2.5i kararsızım cevabını vermiştir.

Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin verdiği cevaplardan da anlaşılacağı üzere “İstiklâl Yolu” konusunun öğretiminde gerek ders kitaplarında ki etkinlikler ile gerekse sınıf içinde öğretmenin yapacağı sınıf içi etkinlikleri ile konunun öğretilmesi, öğrencisinin “İstiklâl yolu” konusuna ilgisini artıracak gibi, bu konunun derslerde öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılacağı öğretmen görüşleri ile desteklenmiştir.

3.Soru: “*Sosyal bilgiler ve Tarih öğretmenleri İstiklâl yolu meselesi hakkında yeterli donanıma sahip olmakla beraber kendilerini konu hakkında güncelleyebilmektedir*” görüşüne katılıyorum.

Grafik 3.4.3. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

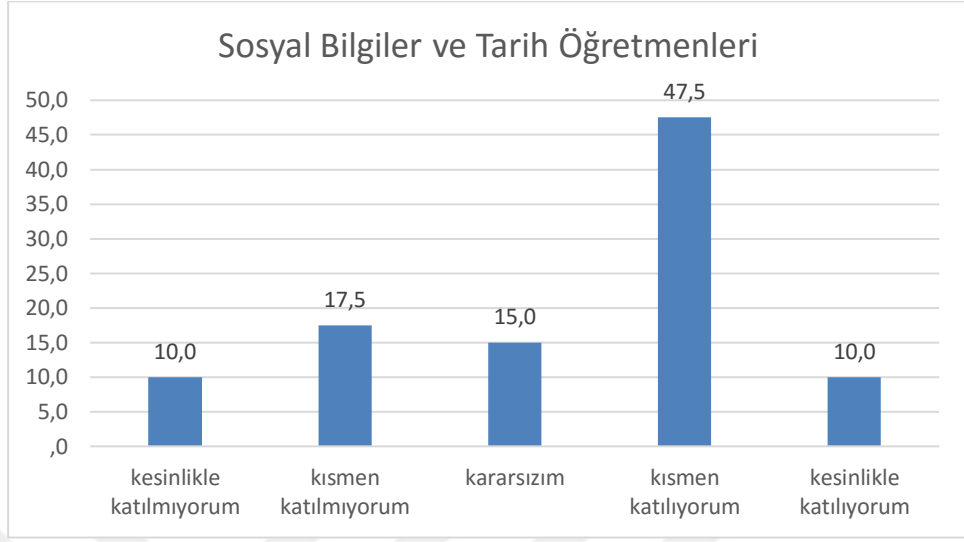

Grafik 3.4.3 deki yöneltilen soruya Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinden %47.5i (19) öğretmen kısmen katılıyorum, %30u (12) öğretme kesinlikle katılıyorum, %12.5ğu kısmen katılmıyorum, %7.5i kararsızım, %2.5i kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir.

Bu soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin büyük kısmı kendilerini “İstiklâl Yolu” konusunda yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadığı görüşünü belirtmişlerdir. Verilen bu cevaplardan yola çıkarak Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin bu konuda kendilerini geliştirmeleri gerektiği, öğrenciye konu anlatılmadan önce ders öğretmenin öğrencinin kendisine konu hakkında yönelteceği her soruya cevap verebilecek düzeyde olması, konunun işlenmesi esnasında öğretmenin daha iyi düzeyde öğrenciye faydalı olacağı fikri öğretmen görüşleri ile desteklenmiştir.

4.Soru: Sosyal bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin belirli zaman aralıkları ile İstiklâl Yolu meselesinin öğretimi hakkında yeterli materyale sahip oldukları görüşüne katılıyorum.

Grafik 3.4.4. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

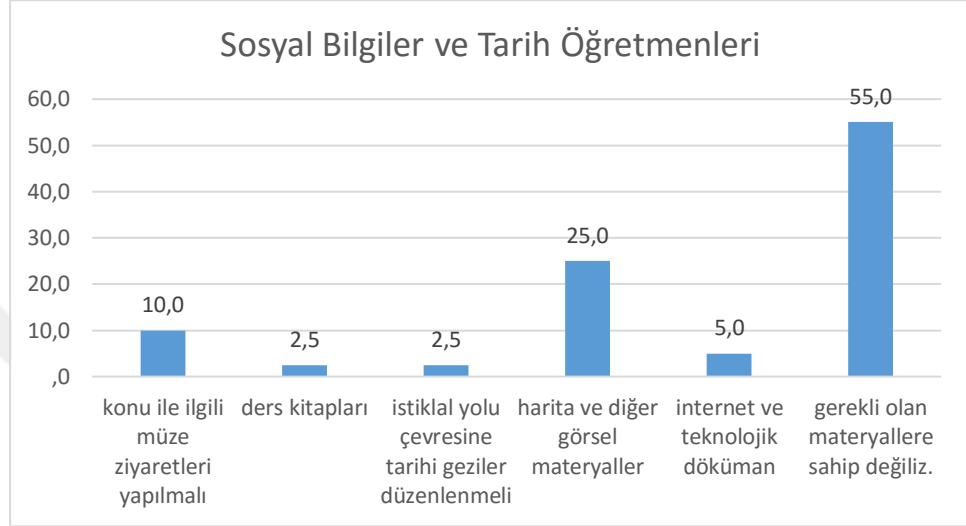
Grafik 3.4.4 deki yöneltilen soruya katılan Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin %47.5i (19) öğretmen kısmen katılıyorum, %17.5i (7) öğretmen kısmen katılmıyorum, %15i kararsızım,%10u (6) öğretmen kesinlikle katılıyorum, %10u ise kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Bu soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin büyük kısmı “İstiklâl Yolu” konusunun anlatılması esnasında ellerinde gerekli olan materyallerin bulunmadığını, bununla konunun anlatılmasında öğrencinin konuyu anlamasında zorluklar oluşturduğu veya görseller ile desteklenmediği için bu derece öneme sahip olan “İstiklâl Yolu” konusunun öğrenciler tarafından anlaşamadığı bilgisi ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak gerek ders öğretmenlerinin konuyu daha iyi anlaması açısından, gerekse de öğrencinin konuyu daha iyi algılaması açısından İlköğretim Sosyal Bilgiler kitaplarında ve Lise Tarih ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde konunun ayrıntılı şekilde işlenmesinin faydalı olacağı öğretmen görüşleri ile desteklenmiştir.

5.Soru: Eđer 4. Soruya cevabınız “katılmıyorum” ise bu konu hakkında ne tür materyallere ihtiyaç olduğunu dűşünüyorsunuz? Cevabınız “evet” ise bu ihtiyaçları sıralayınız.

Grafik 3.4.5. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

Grafik 3.4.5 deki soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin %55i (22) öğretmen gerekli olan materyallere sahip olmadıklarını söylemiş, %25i (10) öğretmen harita ve diğer görsel materyallerden faydalandığını söylemiş, %10u konu ile ilgili müze ziyaretleri yapılması gerektiğini belirtmiş, %5i internet ve teknolojik dokümandan faydalanılabileceğini belirtmiş, %2.5’ü İstiklâl Yolu çevresine tarihi geziler düzenlenmesini söylerken, %2.5i ise ders kitaplarının kullanılması cevabını vermiştir.

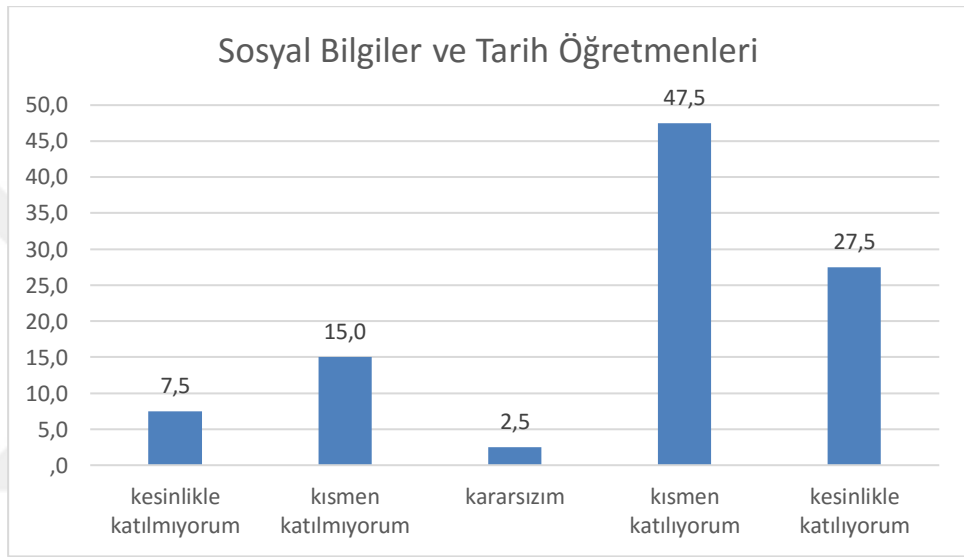
Bu soruya katılan Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin yarısına yakını yeterli materyale sahip olmadıkları için “İstiklâl Yolu” konusuna derslerde yeteri kadar yer veremediklerini veyahut hiç yer veremediklerini belirtmişlerdir.

Bu cevaba ek olarak “İstiklâl Yolu” konusunun öğrenciye daha anlaşılabilir bir halde verilmesi adına “İstiklâl Yolu” haritaları hazırlanılarak, öğrencinin bu coğrafya hakkında yeterli bilgiye ulaşmasını sağlamak gerektiği, bunun haricinde bu güzergâh ile alakalı müze ziyaretlerinin cephede mermi taşınırken o atmosferin öğrenci

tarafından daha iyi anlaşılabilmesi adına faydalı olacağı ve tüm bunları yaparken günümüzün ayrılmaz bir parçası olan internetten de faydalanılarak öğrencinin ilgisinin çekilebileceği öğretmen görüşleri ile desteklenmiştir.

6.Soru: İstiklâl Yolu konusunun öğretimi esnasında sınıf ortamında eğitim teknolojilerinden faydalanmaktayım?

Grafik 3.4.6. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

Grafik 3.4.6 deki soruya Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin %47.5i (19) öğretmen kısmen katılıyorum, %27.5i (11) öğretme kesinlikle katılıyorum, %15i (6) öğretmen kısmen katılıyorum, %7.5i kesinlikle katılmıyorum, %2.5i ise kararsızım cevabını vermişlerdir.

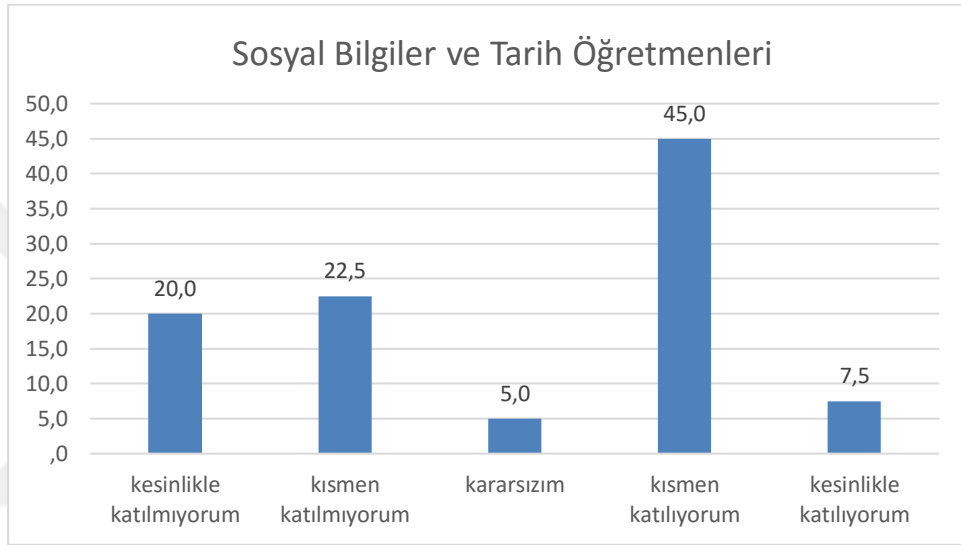
Soruya cevap veren (60) Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinden (11) inin dışındakiler “İstiklâl Yolu” konusunun anlatımında sınıftaki eğitim teknolojilerinden faydalanamadıklarını belirtmişlerdir.

Verilen bu cevaplar doğrultusunda “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi esnasında projeksiyon, akıllı tahta, internet ten konunun anlatılabilmesi için gerekli ortamların oluşturulması, internet ortamında bu konu ile alakalı bilgi ve görseller ile

öğretmenlere konunun öğretiminde destek olunması gerektiği, öğretmen görüşleri ile desteklenmiştir.

7.Soru: “İstiklâl Yolu kazanımının sınıf ortamında işlenmesi esnasında sadece ders kitabını kullanmaktayım” görüşüne katılıyorum.

Grafik 3.4.7. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

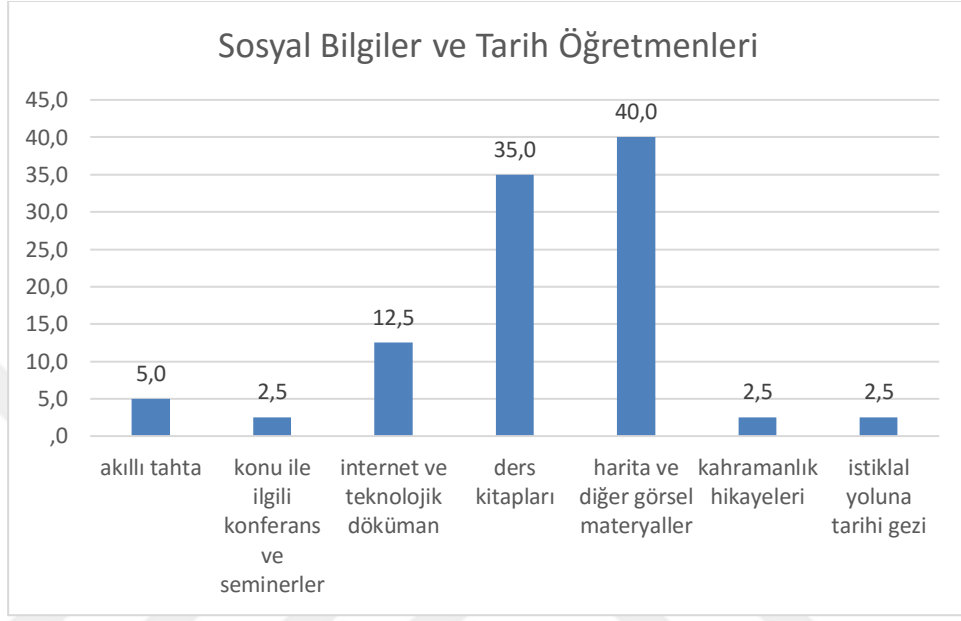
Grafik 3.4.7 deki yer alan soruya Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin %45i (18) öğretmen kısmen katılıyorum, %22.5i (9) öğretmen kısmen katılıyorum, %20si (8) öğretmen kesinlikle katılmıyorum, %7.5i kesinlikle katılıyorum, %5i ise kararsızım cevabını vermişlerdir.

Bu soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin büyük çoğunluğu “İstiklâl Yolu” konusunun öğretiminde ders kitaplarından faydalanmadıkları cevabını vermiştir. Verilen bu cevaplardan da ders kitaplarında “İstiklâl Yolu” konusuna yer verilmediği sonucu ortaya çıkmıştır.

“İstiklâl Yolu” konusunun öğretmenler tarafından daha etkin şekilde öğrenciye anlatılması açısından konunun ders kitaplarında ünite olarak işlenmesi hem öğretmen hem de öğrenci açısından yararlı olacağı öğretmen görüşleri ile desteklenmiştir.

8.Soru: Ders kitabını kullanmıyorsanız konu hakkında kullandığınız diğer kaynakları belirtiniz?

Grafik 3.4.8. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

Grafik 3.4.8 deki yer alan soruya Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin %40ı (16) öğretmen harita ve diğer görsel materyaller cevabını, %35i (14) öğretmen ders kitapları, %12.5i internet ve teknolojik dokümandan,%5i akıllı tahta, %2.5i istiklal yoluna tarihi gezi, %2.5i kahramanlık hikâyeleri, %2.5i ise konu ile ilgili konferans ve seminerler düzenlenmesi cevaplarını vermişlerdir.

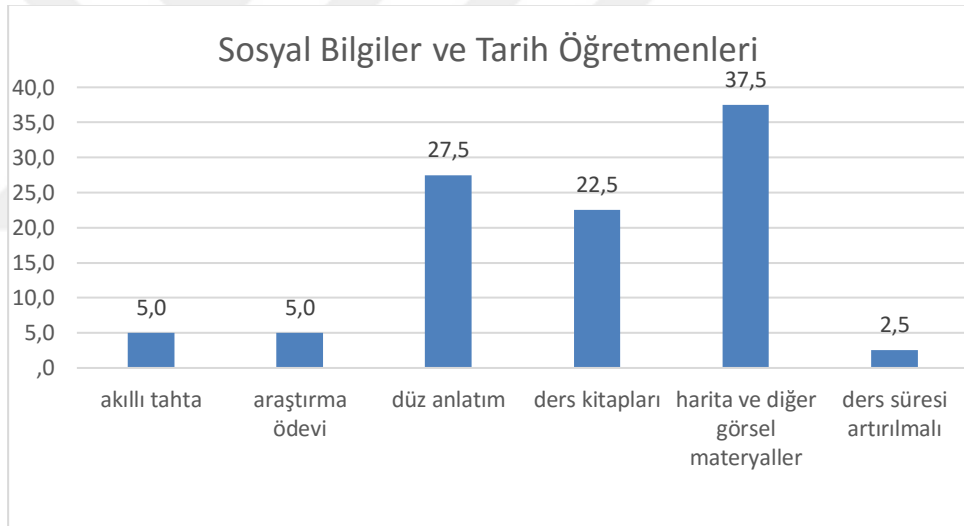
Soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenleri “İstiklâl Yolu” konusunu anlatırken ders kitaplarının haricinde harita ve diğer görsel materyallerden, internet ve diğer teknolojik cihazlardan faydalandıklarını belirtmişlerdir.

Buda gösteriyor ki bu konunun anlatımı esnasında öğrencilerin konuyu daha iyi algılayabilmesi için gerek dijital ortamda gerekse harita gibi görsel materyaller, konunun daha etkili anlaşılması noktasında etkili birer kaynak durumundadır. Konuyla alakalı görsellerin çoğaltılması hem öğretmenin konuyu anlatması esnasında yardımcısı olacak, hem de öğrencinin konuya ilgisini çekerek daha iyi anlamasına vesile olacaktır.

Verilen bu cevapların haricinde konu ile alakalı konferans ve seminerler düzenlenebileceği ve öğrencinin o atmosferi yaşayarak öğrenmesi adına “İstiklâl Yolu”nun bulunduğu bölgeye tarihi gezilerin düzenlenebileceği ve bununda öğrencilerin konuyu daha hevesli şekilde işleminde yararlı olacağı görüşü belirtilmiştir.

9.Soru: Derslerinizde İstiklâl Yolu konusunu anlatırken nasıl bir yöntem izliyorsunuz? Kullandığımız yöntemler ve ayırdığımız süre hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?

Grafik 3.4.9. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

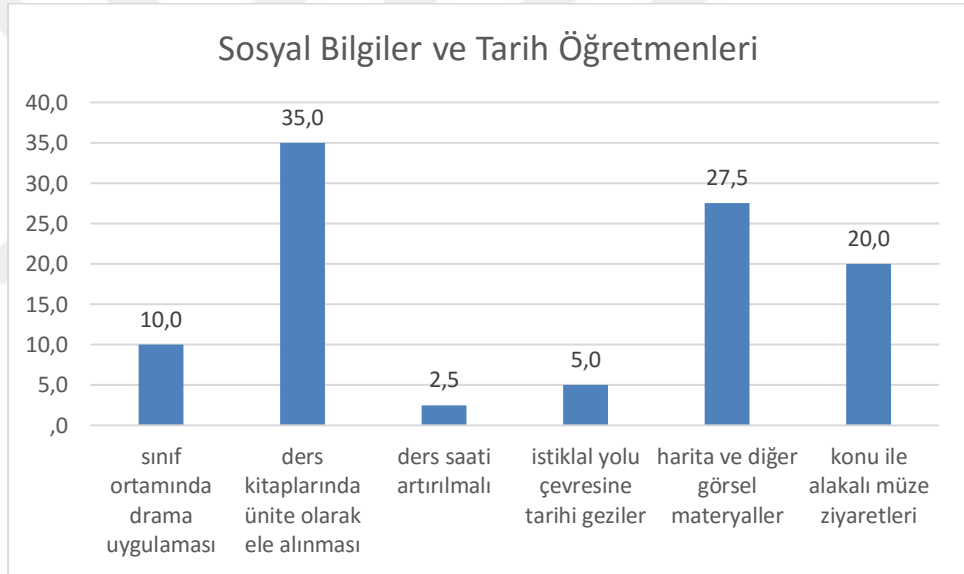
Grafik 3.4.9 deki verilen soruya Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin %37.5i (15) öğretmen harita ve diğer görsel materyaller, %22.5i (9) öğretmen ders kitapları, %27,5i (8) öğretmen düz anlatım, %5i akıllı tahta, %5i araştırma ödevi, %2.5i ise ders süresi artırılmalı şeklinde cevap vermiştir.

Bu soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin büyük bölümü “İstiklâl yolu” konusunun anlatımında harita ve diğer görseller yardımı ile öğrencinin konuyu zihninde canlandırmasını sağlamaya çalıştıklarını belirtmişlerdir

Bunun haricinde verilen cevaplarda derste “İstiklâl Yolu” konusunu düz anlatım şeklinde öğrenciye şekilde öğrenciye aktarılmaya çalışıldığı cevabı verilmiştir. Yalnız öğrenci görüşlerine bakıldığında konunun düz anlatımda ziyade görsel materyaller yardımı ile anlatılmasının daha etkili olduğu görüşüne ulaşılmıştır.

10.soru: Tarih Öğretmeni olarak İstiklâl Yolu meselesinin tarih dersi içerisinde işlenmesi sırasında mevcut durumu göz önünde bulundurarak; bu konunun daha verimli nasıl işlenmesi gerektiği hakkında kişisel ve mesleki görüşlerinizi yazınız? Ders içerisinde uygulanmasını istediğiniz yöntem, etkinlik varsa belirtiniz?

Grafik 3.4.10. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

Grafik 3.4.10 deki verilen soruya katılan Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin %35i ders kitaplarında ünite olarak yer alması gerektiğini, %27.5i harita ve diğer görsel materyaller, %20si konu ile alakalı müze ziyareti yapılması, %10u sınıf ortamında drama uygulaması yapılması, %5i İstiklâl Yolu ve çevresine tarihi geziler yapılması, %2.5 i ise ders saatinin yetersiz olmasından dolayı Sosyal Bilgiler ve Tarih derslerine ayrılan sürenin artırılması yönünde cevap vermiştir.

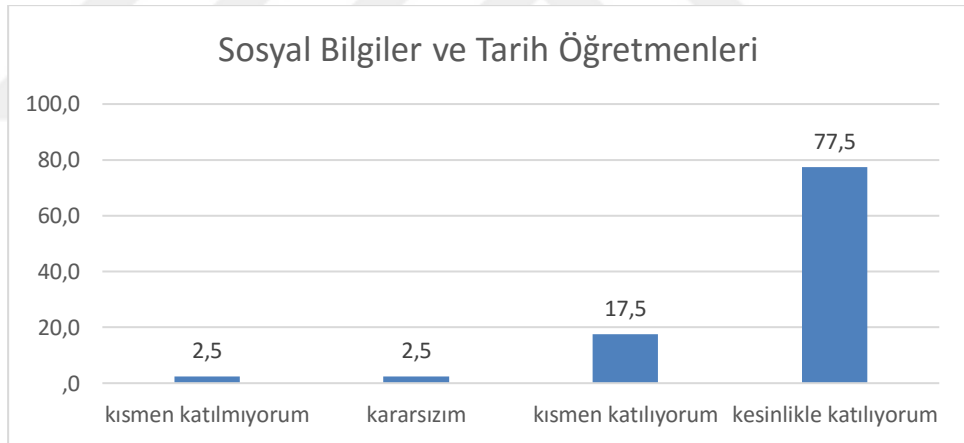
Bu soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin bir bölümü “İstiklâl Yolu” konusunun önemli ve stratejik yapıya sahip bir konu olduğu için

mevcut ders kitaplarında kesinlikle ünite olarak yer alması gerektiği cevabını vermişlerdir.

Bunun dışında da konu hakkında bölge coğrafyası hakkında öğrenciye bilgi kazandırabilmek adına harita ve diğer görsellerin çoğaltılması, “İstiklâl Yolu” konusunun öğrenciye gözlem yeteneğini kullanarak öğretilmesi amacı ile konu ile ilgili müze ziyaretlerinin yapılması ve öğrencilerin yeteneklerini de kullanarak konuyu canlandırılarak drama şeklinde işlenmesinin faydalı olacağı belirlenmiştir.

11.Soru: “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi hakkında öğrenci düzeyi ve yeni eğitim öğretim yaklaşımları göz önünde bulundurularak hazırlanacak bir ünitenin bu konunun öğretimine katkı sağlayacağına inanıyorum.

Grafik 3.4.11. Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri

Grafik 3.4.11 deki yer alan soruya katılan Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin %77.5i kesinlikle katılıyorum, %17.5i kısım katılıyorum, %2.5i kısım katılmıyorum, %2.5i ise kararsızım cevabını vermiştir.

Soruya cevap veren Sosyal Bilgiler ve Tarih öğretmenlerinin büyük bir kısmı “İstiklâl Yolu” konusunun mevcut ders kitaplarında ünite olarak ele alınmasının konunun öğrenciler tarafından öneminin algılanmasında önemli rol alacağı görüşü öğretmen görüşleri ile desteklenmiştir.

Verilen cevaplardan da anlaşılacağı üzere, Türk Milleti açısından stratejik öneme sahip olan “ İstiklâl Yolu “ konusunun ders kitaplarında ünite olarak öğrencilere verilmesi, günümüz dünyasında Türk gencinin Türk topraklarının hangi şartlar altında kurtarıldığı, Türkiye Cumhuriyeti’nin hangi şartlar altında, hangi kahramanların emeği ile kurtulduğunu özümseyebilmesi adına hayati öneme sahiptir.

3.5 - Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul ve lise kademesinde okuyan öğrencilerin sosyal bilgiler derslerinde ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde “İstiklâl Yolu” konusunun öğretimi hakkında görüşlerinin, anketin uygulandığı özel ve devlet okullarındaki verilen cevaplara göre farklılıkları nedir?

“İstiklâl Yolu” öğretimi hakkında yapılan anket çalışması 2 Devlet Okulu 2 Özel Okul olmak üzere toplamda 4 okulda 240 öğrenci ’ye uygulanmıştır. Özel ve Devlet Okullarında öğrenim gören öğrencilerin anket sorularına verdikleri cevaplar ve verilen bu cevaplar ışığında bu okullardaki öğrencilerin sorulara bakış açıları arasındaki farklılıklar şu şekilde tespit edilmiştir.

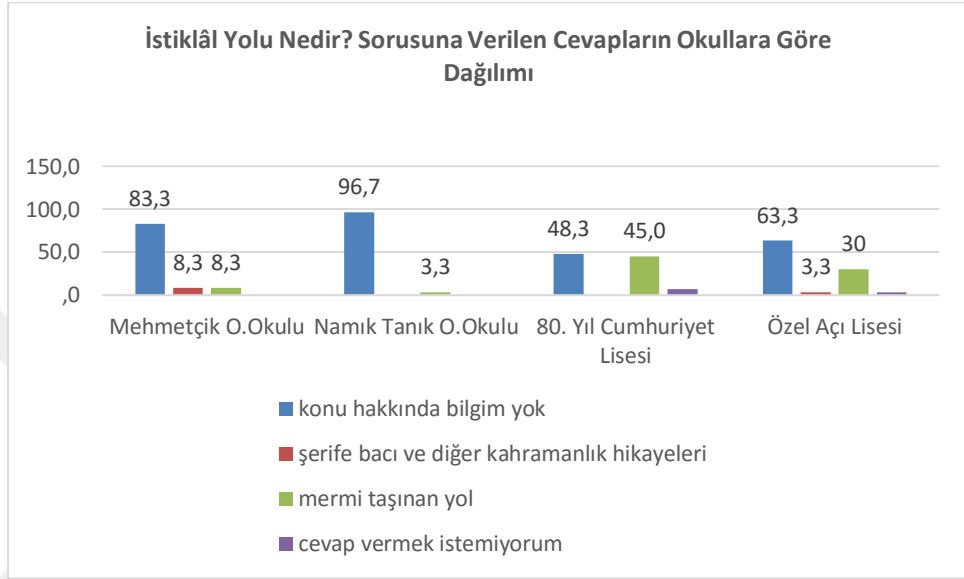
İstiklâl Yolu nedir? Hakkında bildiklerinizi birkaç cümle ile yazınız?

Anketteki bu soruya cevap veren Mehmetçik Ortaokulu Öğrencilerinin ve Özel Namık Tanık Ortaokulundaki öğrencilerin verdikleri cevaplar birbirine yakın oranda olmakla birlikte, Mehmetçik Ortaokulundaki öğrencilerin %83.3’ü, Namık Tanık Ortaokulundaki Öğrencilerin ise %96.7’si konu hakkında bilgisi olmadığı cevabını vermiştir. Verilen cevaplardan da anlaşılacağı üzere her iki okul öğrencilerinin de “İstiklâl Yolu” konusunda aynı oranda yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Anketin uygulandığı Liselerdeki cevaplarda ise 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi öğrencilerinin %48.3’ü, Özel Açı Lisesi öğrencilerinin ise 63.3’ü “İstiklâl Yolu” konusunda bilgisi olmadığını söylemiştir. Verilen cevaplar ışığında Devlet Okulu olan 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi öğrencilerinin Özel Açı Lisesi öğrencilerine göre

konu hakkında daha çok bilgi sahibi oldukları saptansa da, bu oranın yeterli olmadığı ve okullarda “İstiklâl Yolu” konusunun daha kapsamlı olarak işlenmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Grafik 3.5.1. Devlet ve Özel Okullarda Öğrenciler Tarafından Verilen Cevapların Karşılaştırılması

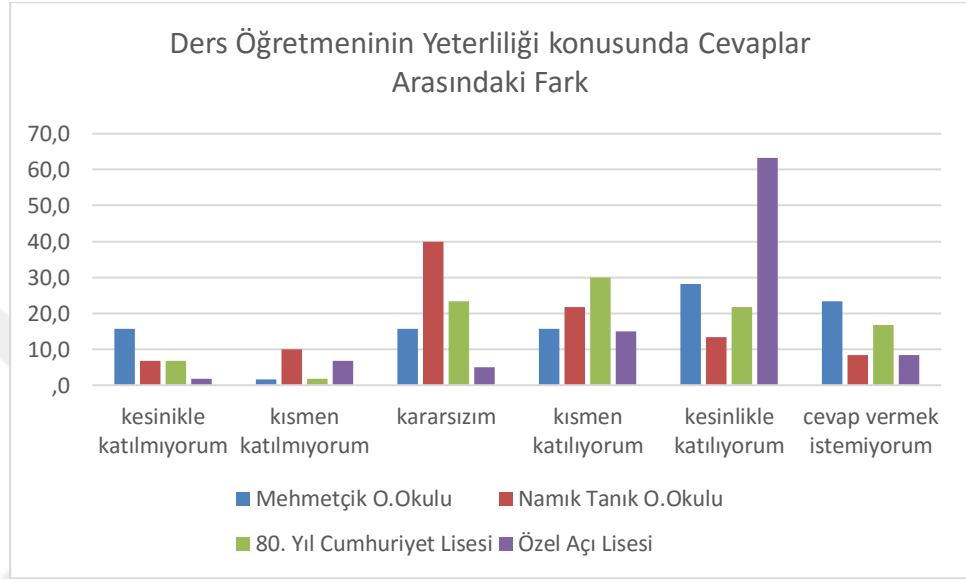
İstiklâl Yolu konusu hakkında ders öğretmeninizin yeterli donanıma sahip olduğuna inanıyorum?

Ankette öğrencilere öğretmenlerinin “İstiklâl Yolu” konusu hakkında donanımı ile ilgili soruya Mehmetçik Ortaokulu öğrencilerinin yalnızca %28.3’ü, Özel Namık Tanık Ortaokulu öğrencilerinin ise %13.3’ü öğretmenlerinin konu hakkında yeterli donanıma sahip olduğu cevabını vermiştir. Çıkan sonuçtan da anlaşılacağı üzere bu iki okuldaki ortaokul öğrencilerinin soruya bakış açıları aynı olup, öğretmenlerini “İstiklal Yolu” konusunda yeterli görmemektedir.

Liselerde ise bu soruya verilen cevap 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi Öğrencilerinin 21.7’si, Özel Açı Lisesi Öğrencilerinin ise %63.3’ü öğretmenlerini “İstiklâl Yolu” konusunda yeterli bilgiye sahip olduğu cevabını vermiştir. Özel Açı Lisesi öğrencileri ve 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi Öğrencilerinin verdikleri cevaplara ışığında, konunun ders müfredatında yeterince yer almamasına rağmen Özel

Açı Lisesi öğretmenlerinin ders içerisinde konuya yer verdikleri, 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesindeki öğretmenlerin ise tarih derslerinde “İstiklâl Yolu” konusuna yer vermedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Grafik 3.5.2. Devlet ve Özel Okullarda Öğrenciler Tarafından Verilen Cevapların Karşılaştırılması

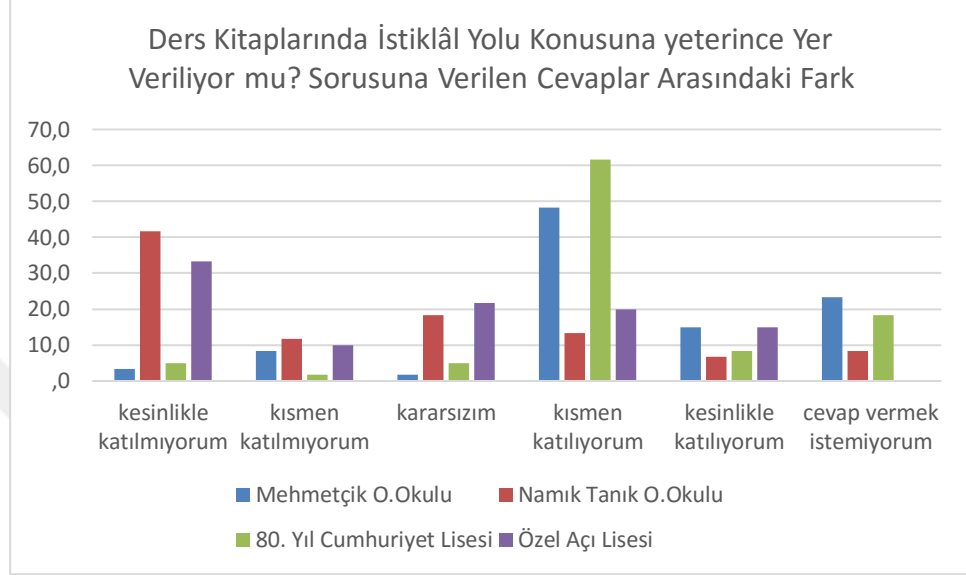
Mevcut Ders kitaplarında İstiklâl Yolu konusuna yeterince yer verildiğini düşünüyorum.

Ankette yöneltilen bu soruya Mehmetçik Ortaokulu öğrencilerinin %15'i, Özel Namık Tanık Ortaokulu öğrencilerinin %6.7'si “İstiklâl Yolu” konusuna ders kitaplarında yer verildiğini söylemiştir. Bu iki okuldaki öğrencilerin verdikleri cevaplar ve yapılan bu çalışmalardaki bulgular ışığında, Sosyal Bilgiler ders kitaplarında “İstiklâl Yolu” konusuna yer verilmediği veyahut çok az yer verildiği bilgisine ulaşılmıştır.

Aynı soruya cevap veren Lise öğrencilerinden 80. Yıl Cumhuriyet Anadolu Lisesi öğrencileri 8.3'ü, Özel Açı Lisesi öğrencilerinin ise %15'i ders kitaplarında “İstiklâl Yolu” konusuna yer verildiğini söylemiş, geri kalan kısmı ise ders kitaplarında ve müfredatta bu konuya yer verilmediği cevabını vermişlerdir. 80. Yıl

Cumhuriyet Anadolu Lisesi Öğrencileri ve Özel Açı Lisesi öğrencilerinin bu soruya verdikleri cevaplardan çıkan sonuçlar birbirine yakın olduğu gözlemlenmiştir.

Grafik 3.5.3. Devlet ve Özel Okullarda Öğrenciler Tarafından Verilen Cevapların Karşılaştırılması

3.6 - Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

“İstiklâl Yolu” hakkında yapılan çağdaş yayınların sonuçları Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersleri içerisinde yer alacak “İstiklâl Yolu” konusu içerisinde nasıl kullanılabilir?

“İstiklâl Yolu” hakkında oluşturulacak mekânlar, açık hava müzeleri de bu konuda yapılmış araştırmaların sonuçlarına göre şekillenmelidir. Bu çalışma aynı zamanda tarih eğitime katkı sağlaması düşünülen bu ve buna benzer mekânların tasarlanmasına da katkı sağlayacaktır. “İstiklâl Yolu” konulu ünite de bütün bu yaklaşımların etkili olarak kullanılması, günümüzde, “İstiklâl Yolu” hakkında nesilden nesile aktarıla gelen olaylar, kişiler tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma neticesinde elde edilen veriler, mevcut yayımları güncelleyebilmek ve bölgede hafızada kalan son kırıntılar da bir araya getirilmiştir. Araştırma neticesinde elde edilen verilerin sağlandığı kişiler şöyledir.

- 1- Halit Taşlıgil (Kastamonu – İnebolu)
- 2- Ahmet Başer (Kastamonu – İnebolu)
- 3- Şevket Gençoğlu (Kastamonu – Seydiler)
- 4- İhsan Yılmaz (Kastamonu – Seydiler)
- 5- Şerafettin Çetin (Kastamonu – Küre)
- 6- Nihal Cengiz (Kastamonu – Küre)
- 7- İhsan Bakar (Kastamonu – Merkez)
- 8- Mehmet Sayan (Kastamonu – Taşköprü)

Kütahya – Eskişehir savaşından sonra “İstiklâl Yolu” konusunun anlatılabileceği düşünülerek yapılan literatür taraması ile çağdaş yayımların sonuçları bir araya getirilmiştir. Çağdaş yayımları desteklemek için ise konu hakkında Ilgaz, Kastamonu, Seydiler, Küre, İnebolu havalisinde sözlü tarih çalışması gerçekleştirilmiştir.

3.7 –Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Mevcut ders kitapları, öğretmen – öğrenci görüşleri ve çağdaş yayımlar ışığında yeni bir etkinlik tasarımında dikkat edilecek hususlar nelerdir? Bu konuda nasıl bir Etkinlik Tasarımı hazırlanmalıdır?

Öğretmen ve Öğrenci görüşleri, çağdaş yayımlar ve sonuçları göz önünde bulundurularak hazırlanan ünite taslağı, Çankırı İl Merkezinde görev yapan Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenleri ile gerçekleştirilen çalıştay vasıtası ile değerlendirilmiş olup, öğretmenlerin etkinlik tasarımı taslağı hakkındaki görüşleri ve önerileri, hayıt altına alınmıştır. Öğretmenlerin görüş ve önerileri doğrultusunda hareket edilerek ünite taslağı yeniden yapılandırılmıştır. Öğretmenlerin çalıştay sırasında belirttikleri görüş ve öneriler şöyle sıralanmaktadır;

Bu teklifler doğrultusunda;

- 1- Üniteye ait kısa filmin bazı sahnelerinin netleştirilmesi, filmin arka fonunda yer alan müziğinin konunun tarihi önemine göre duygusal ve slov tonlarda olması gerektiği belirtilmiştir.
- 2- “İstiklâl Yolu” haritasının görüntü olarak netleştirilerek sayfanın bir bölümünde de Türkiye haritası ile ilişkilendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.
- 3- Sözlü tarih araştırmasının üniteye yer alan örnekleri takdir ile karşılanmıştır.
- 4- Ünitenin Metni Okuyalım bölümünde “İstiklâl Yolu” ile alakalı daha önceden hazırlanan metin uzun bulunmuş, biraz daha kısaltılarak özellikle Birinci Dünya Savaşı ve Mondros Antlaşmasına kadar olan sürecin metinden çıkarılmasının daha iyi olacağı belirtilmiştir. Yine aynı metinde ağırlıklı olarak Çankırı ve havalisinin yer almasının, öğrencilerde tarihsel empati becerilerini ortaya çıkartacağı vurgulanmıştır.
- 5- Değerlendirme sorularının yeterli ve yerinde olduğu söylenmiştir. Çalışma yaprağı 5’te yer alan fotoğrafların biraz daha net olması gerektiği, kronolojik sıralamada en son yer alan fotoğrafta ise İzmir’in düşman işgalinden kurtuluşunu gösteren fotoğrafın yer almasının uygun olacağı belirtilmiştir.
- 6- Çalışma yaprağı 6’da yer alan şiir örneği, öğretmenlerce konuya uygun bulunmuş ve herhangi bir ekleme ya da düzenlemenin yapılmasına gerek olmadığı belirtilmiştir.
- 7- Ünitenin geri dönüt sağlama amaçlı son bölümünde yer alan “İstiklâl Gazetesi” hazırlama etkinliği ise öğretmenlerce yararlı ve farklı olarak değerlendirilmiştir.

Belirtilen bu görüşler doğrultusunda tekrar gözden geçirilen ünite tasarımı 30 kişilik lise düzeyinde bir sınıfa uygulanmış, 40 dakikalık ders süresinde ünitenin bütün bölüm ve aşamalarının hedeflenen amaçlar ve beklenen kazanımlar doğrultusunda uygulanabildiği ve öğrencilere ilgi ve farkındalık düzeyinin olumlu etkilendiği gözlemlenmiştir.

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1.-Sonuç

Türk Kurtuluş Savaşının kazanılmasında önemli bir yere sahip olan “İstiklâl Yolu” konusunun 8. Sınıf Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında yer almadığı veya kısmi olarak yer aldığı yapılan araştırmalar sonucu tespit edilmiştir. “İstiklâl Yolu” konusunun kısmi olarak ele alındığı kitaplarda ise konunun eksik olarak ele alındığı, İnebolu’dan başlayarak Kastamonu, Çankırı ve Ankara’ya kadar uzanan güzergâhın, Kastamonu’dan sonraki bölümünün kitaplardaki metinlerde ve haritalarda yer verilmeyerek konunun sadece bir yöreye mal edilmeye çalışıldığı görülmüştür.

Ortaokul ve Lise öğrencilerinin “İstiklâl Yolu” konusunda sahip oldukları bilgileri en etkili kaynak olarak öğretmenlerini ve daha sonra internet olduğunu belirtmişlerdir. Ortaokul ve lise öğrencilerine yapılan anket uygulaması sonucu “İstiklâl Yolu” öğretimi noktasında öğrencilerin büyük çoğunluğu öğretmenlerini konu hakkında yetersiz bulmuştur. Ayrıca öğrencilerin verdiği cevaplar doğrultusunda “İstiklâl Yolu” konusunun öğretiminde ders kitaplarının harita ve diğer görsel materyaller ile zenginleştirilmesi gerektiği saptanmıştır. Ankete cevap veren öğrenciler “İstiklâl Yolu” konusunun sınıf ortamında öğretmen tarafından düz anlatım yoluyla anlatıldığı, bununda ezberci, sıkıcı bir yöntem olduğundan dolayı konunun öneminin anlaşılabilmesi açısından yetersiz olduğu tespit edilmiştir

Gerek Sosyal Bilgiler derslerinde gerekse Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük derslerinde öğrencinin Türk Mili Mücadelesinin önemini kavrayabilmesi adına “İstiklâl Yolu” konusuna ayrılan zamanın artırılması gerekmektedir. Bunun yanında konu hakkında mevcut ders kitaplarında gerek bilginin olmaması, gerekse konunun öğrencilerin gireceği TEOG ve ÖSS sınavlarında çıkmaması nedeniyle fazla değinilmemektedir.

Milli Mücadele ve “İstiklâl Yolu” konusu son zamanlarda popüler konular arasına girmesine rağmen mevcut ders kitaplarında konuya yer verilmediği

görülmekte. Buda konu hakkında son yıllarda yapılan akademik çalışmalar, sempozyumlar ve çeşitli etkinlikler yapılmasına rağmen, bunlardan yeteri kadar faydalanılmadığı görülmektedir. Mevcut ders kitaplarındaki bu eksikliğin giderilmesi, öğrencinin “İstiklâl Yolu” konusunun önemi anlamasına katkı sağlayacağı sonucu ortaya çıkmıştır.

“İstiklâl Yolu” konusunda hazırlanacak bir ünitenin öğretmen ve öğrenci görüşleri alınarak hazırlanması, bu görüşlerin yanında çağdaş yayınlarla birlikte bilimsel yayınlar ile desteklenmesi konunun öğrenilmesindeki başarının artıracığı olduğu görülmüştür.

4.2.-Öneriler

“İstiklâl Yolu” konusuna mevcut ders kitaplarında ve müfredatta daha ayrıntılı şekilde yer verilmesi gerektiği öğretmen ve öğrenci görüşleri ile ortaya çıkartılmıştır. Bunu yaparken de, konuyu bir bütün olarak ele alınması, “İstiklâl Yolu” konusunun yer aldığı materyallerde ve konunun anlatımı esnasında bu güzergâhın geçtiği İnebolu, Kastamonu, Ilgaz, Çankırı, Ankara bölgelerinin o dönemdeki önemine ayrıntılı olarak yer verilmesi gerekmektedir. Bu şekilde yapılacak bir çalışma, öğrencinin konuyu bölgesel bir başarı olmasından ziyade Türk Ulusunun topyekûn elde ettiği ulusal bir zafer olarak idrak etmesini sağlayacaktır.

Ortaokul ve Liselerde yapılan ankette öğrenciler “İstiklâl Yolu” konusunun öğretiminde birinci kaynak olarak öğretmenlerini göstermelerine karşın, derste konunun öğretimi hakkında öğretmenlerini yetersiz görmüşlerdir. “İstiklâl Yolu” konusunun anlatımından önce öğretmenlerin, konu hakkında yeterli bilgi ve donanıma sahip olmaları konunun Türk Milli Mücadelesinde ne denli önemli yere sahip olduğunu öğrencinin idrak etmesi noktasında gerekli olduğu bilgisi öğrenci görüşleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Ders öğretmenin “İstiklâl Yolu” hakkında kendini geliştirmesi adına, belirli periyotlarla konu hakkında uzman kişilerce hizmet içi seminerlerin verilmesi, öğretmen açısından faydalı olacaktır. Bunun yanında “İstiklâl Yolu” konusunun gerek ders kitaplarında, görsel öğelere ağırlık verilerek öğrenciye sunulması, ders anlatımı esnasında öğretmenin düz anlatımdan ziyade, konuyu bu

görseller yardımıyla öğrencilere anlatmasının konunun daha iyi anlaşılmasını kolaylaştıracağı öğrenci görüşlerindeki diğer önemli noktalardan bir tanesidir.

TEOG ve ÖSS gibi sınavlarda “İstiklâl Yolu” hakkında soru çıkmadığı için, Sosyal Bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti Ve Atatürkçülük derslerinde konuya ya çok az zaman ayrılmakta veya hiç zaman ayrılmamaktadır. Konu hakkında ders müfredatında daha geniş yer verilmesi, konu anlatımı esnasında (Bilgisayar, İnternet, Projeksiyon) gibi bilişim teknolojilerinden faydalanılması faydalı olacaktır.

Günümüzdeki teknolojik gelişmelerin hızla artması ve buna bağlı olarak okullardaki ders kaynaklarına ulaşmanın kolaylaşmasına rağmen, bu gelişmeler Sosyal bilgiler ve tarih derslerindeki anlatılan konuların öğrencinin özümsemesi noktasında sığ kalmaktadır. Özellikle Milli Mücadele dönemi yaşanan olaylarda öğrencinin empati kurması noktasında ders kitaplarının ne denli yeterli olduğu tartışma konusudur. Bu açıdan düşünüldüğünde “İstiklâl Yolu”nda lojistik desteğin sağlanmasında önemli bir yere sahip olan Çankırı şehrinde kurulacak olan İstiklâl Yolu parkı ve müzesinin gerek öğrencilerin konu hakkında empati yaparak konuyu daha iyi kavraması noktasında, gerekse bu müzeye gelecek olan yerli ve yabancı turistler sayesinde bölgenin turizm alanında gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Yapılan çalışmada “İstiklâl Yolu” konusuna mevcut ders kitaplarında neredeyse hiç rastlanılamamıştır. Konu hakkında incelenen çağdaş yayınların ve bilimsel çalışmalarında sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Türk Milli Mücadele’sinin kazanılması sırasında lojistik desteğin sağlanmasında önemli yere sahip olan “İstiklâl Yolu” konusunun ders kitaplarında tek başına ünite olması, müfredatta konuya daha geniş yer verilmesi, konu hakkında harita ve diğer görsel materyallerin çoğaltılması gerekliliği öğretmen ve öğrenci görüşleri neticesinde ortaya çıkmıştır.

“İstiklâl Yolu” konusu hakkında hazırlanacak yeni ünitenin, öğretmen ve öğrenci görüşleri göz önünde bulundurularak hazırlandı, hazırlanacak bu ünite düz metinden ziyade görseller öğelere ağırlık verildi, daha eğlenceli şekilde öğrenciye sunuldu.

KAYNAKÇA

AKBABA Bülent, “Atatürk İlkeleri Ve İnkılapları Tarihi Dersleri Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar (Gazi Üniversitesi Örneği)”, *Akademik Bakış Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, İstanbul 2008, ss. 177-197.

AKBABA Bülent, “*Tarih Öğretiminde Görsel Materyallerden Faydalanma*”, Mustafa Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara 2015, ss. 217-229.

AKÇALI Aslı Avcı, *Yerel Tarih ve Tarih Eğitime Katkısı*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih Öğretmenliği Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007.

AKENGİN Çağatay, *İlköğretim 6.Sınıf Görsel Sanatlar Dersinde Müze Kaynaklı İşbirliğine Dayalı Öğretim Yönteminin Öğrenci Kazanımlarına Etkisi* Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2011.

AKTEKİN Semih – ÇOBAN Zeynep, “Tarih Derslerinde Tarihi Film Ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri: Trabzon Örneği”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, Trabzon 2011, ss. 141-160.

AKYÜREK Timuçin, *İlköğretim I. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Müze Eğitiminin Tarih Ve Kültür Bilinci Oluşturulmasındaki Önemi*, Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Eğitim Bölümleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2011.

ALTINKAYNAK Yasemin, *Milli Mücadele Romanında Kadın Tipleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Ve Edebiyatı (yeni Türk Edebiyatı) Anabilim Dalı, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2004.

ALTUN Adnan, “Tarih Öğretiminde Mizah ve Karikatür“, Mustafa Safran (Ed.) *Tarih Nasıl Öğretilir*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara 2015, ss. 327-339.

ALTUNBAŞ Aysun - Özdemir Çiğdem, *Çağdaş Müzecilik Anlayışı ye Ülkemizde Müzeler*, Bakanlık Müfettiş Yardımcıları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, Ankara 2012.

ARIKAN Zeki, “Milli Mücadele de Balıkesir“ *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 24, Ankara 1999, ss. 469-474.

ASLAN Erdal, “Neden Tarih Öğretiyoruz“, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 20, İzmir 2006, ss. 162-174.

ASLAN Betül – Okumuş Osman – Koçoğlu Yasemin, “Ortaöğretim Tarih Ders Kitaplarının Öğrencilerin Gelişim Düzeyine Uygunluğunun İncelenmesi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 37, Ankara 2015, ss. 689-699.

ATA Bahri, *Müzelerle Ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitimine İlişkin Görüşleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2001.

ATALAY Nurullah, *İlköğretim I. Kademedeki Müze Eğitiminin Görsel Sanatlar Kültürüne Etkileri*, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2011.

AVCI AKÇALI Aslı, *Yerel Tarih ve Tarih Eğitimi Katkısı* Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tarih Öğretmenliği Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2007.

AVCI AKÇALI Aslı - ASLAN Erdal, "Tarih Derslerinin Yerel Tarihe ve Kaynaklarına Dayalı Etkinlikler Aracılığıyla İşlenmesinin Öğrencilerin Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi", *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 14, Adıyaman 2013, ss. 141-174.

AYDIN Mesut, "Milli Mücadele Yıllarında Türkiye Büyük Millet Meclisi Lehinde İstanbul'da Faaliyet Gösteren Gizli Bir Grup: Zabitan Grubu (27 Ekim 1920-20 Eylül 1921)", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Dergisi*, Ankara 1990, ss. 12-47.

BAL Mehmet Suat, "Türkiye'de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çözüm Yolları Konusunda öğretmen Adayı ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılması", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 15, Hatay 2011, ss. 371-387.

AKÇA BERK Neval, "Tarihsel Canlandırmanın Tanımı, Sınıflandırma Çabası, Tarihsel Eğitimi İle Olan İlişkisi", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/3, Summer Ankara 2012*, s.s.75-95.

BAL Mehmet Suat- Süleyman Yiğittir, "Okul Duvarlarındaki Görsellerin Tarih Öğretimi Açısından İncelenmesi" ,*Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 3, Kastamonu 2012, ss. 999-1016.

ÇALIŞKAN Ülkü, "Türk Kurtuluş Savaşında Sovyet Rusya'nın Mali ve Askeri Yardımları" , *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 9, Ankara 2006, ss. 35-54.

ÇAM İsmail, Milli Mücadele, "İstiklal Yolu ve Çankırı Güzergâhı " , *Çankırı Valiliği 5. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri*, Çankırı 2010, ss. 351-394.

ÇERKEZ Sebahat, *Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Eğitime Dayanan Öğretim Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi*, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu 2011.

ÇEVİK Zeki, "Köprülülü Hamdi Bey ve Akbaş Cephaneliği Baskını", *İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Dergisi*, Sayı: 33, İstanbul 1982 ss. 1-26.

ÇİÇEK Rahmi, *Milli Mücadelede Kastamonu*, Ankara Üniversitesi Türk Tarih İnkılap Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1991.

ÇİÇEK Rahmi, “Ankara Hükümeti’nin Dünya’ya Açılan Kapısı İnebolu – Ankara Yolu”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 10, Ankara 1992, ss. 399-413.

CRİSS Nur Bilge, “Müttefik İşgali Altındaki İstanbul'dan Bir Kesit: 1918-1920 Yıllarında İngiliz-Fransız Rekabeti ve İdari Sorunlar”, *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi ve Uygulama Merkezi Dergisi)*, Sayı: 1, Ankara 1990, ss. 79-88.

ÇUBUKÇU Kemal Mert – BOZOĞLU Mustafa, “Examining the Geography of Logistic Points in “The Great Assault” of the Turkish War of Independence Using Spatial Statistics“ *Savunma Bilimleri Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 2, Ankara 2015, ss. 141-164.

DEMİREL Ersin, *İstiklâl Yolu*, Hil Yayınları, İstanbul 2015.

DEMİRCİ Aynur – MİZRA Hasan, *Müze Eğitimi 12*, Rasim Sölpük (Ed.), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, Ankara 2012.

DEMİRCİOĞLU İsmail H. , *Tarih Öğretimi Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Pegem Yayınları, Ankara 2012.

DEMİREL Muammer, *Tarih Biliminin Gelişimi*, Tarih Öğretim Yöntemleri, Mustafa Demirel(Ed.), Pegem Yayınları, Ankara 2015, ss.1-7.

DİNÇ Erkan, “Etkili Tarih Öğretimi”, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, Cilt:7, Sayı:2 Kırşehir 2006, ss.1428-1451.

DİNÇ Erkan, “Tartışma Yöntemlerinin Tarih Derslerinde Kullanımı”, Mustafa Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara 2015, ss.230-240.

Ortaöğretim Çağdaş Ve Türk Tarihi Dersi Öğretim Programı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara 2008.

DİRİÖZ Umut, *Tarih Öğretiminde Eleştirel Ve Yaratıcı Düşüncenin Geliştirilmesi*”, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Ana Bilim Dalı Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.

DOĞANER Suna, “Savaş ve Turizm: Troya ve Gelibolu Savaşları”, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 46, İstanbul 2006, ss. 121.

DÖNMEZ Elif, *Mondros Ateşkes Antlaşmasının Milli Mücadeleye Yansımaları*, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir 2012.

ERDOĞAN Tülay, “Türkiye deki Arkeoloji Müzelerinde Yapılan Eğitsel Faaliyetler”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı*, (Dönem Projesi) Ankara 2003.

EVSİLE Mehmet, “Milli Mücadele Sırasında Cephe Gerisinde Günlük Hayat” *history studies international journal of history*, Samsun 2012, ss. 216-234.

EZER Feyzullah,”Tekallif – i Milliye Emirleri ve Tatbikatı”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/4 Spring*, Ankara 2012, ss. 445-456.

FAKAZLI Mustafa Sıtkı, *9 Hazirandan Bugüne İnebolu*, Yeni İnebolu Ofset, İnebolu, İstanbul 2006.

GÖÇ Numan, *Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Derslerinde Uygulanması; Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri (Çorum Örneği)*, Gazi Osman Paşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat, 2008.

GREENHİLL Eilean Hooper-, *Müze Ve Galeri Eğitimi*, (Çev: Meltem Öрге Evren-Emine Gül Kapçı), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, Ankara 1999.

GÜVEN Aydın – KAYA Ramazan, “İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Derslerinde Tarih Konularının İşlenişi Ve Tarihin Değeri İle İlgili Görüşleri”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 7/2, Spring 2012, Ankara 2012, ss.675-691.

Güzel Sanatlar Ve Spor Lisesi Müze Eğitimi Dersi Öğretim Programı.

İŞİK Hasan, “İlköğretimde Tarih Konularının Yerel Tarih İle İlişkilendirilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, The Journal Of International Social Research Volume, Ankara 2008, ss. 291-310.

İnebolu'dan Ankara'ya Atatürk ve İstiklal Yolu, Türkiye Cumhuriyeti Kastamonu Valiliği.

KALE Yeliz, “Tarih Öğretiminde Müzeler ve Tarihi Mekânlar”, Mustafa Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir*, Yeni İnsan Yayınevi Ankara 2015, ss. 242-250.

KANKAL Ahmet, *16. Yüzyılda Çankırı*, Çankırı Belediyesi Kültür Yayınları, Yeni Gün Ofset Matbaacılık, Çankırı 2011.

KARADOĞAN Umut Cafer, “Milli Mücadele Yıllarında Türk Bahriyesinin Durumu Ve Faaliyetleri “, *Atatürk Araştırmaları Dergisi*, Ankara 2011, ss. 603-650.

KARAKIŞLA Yavuz Selim, “ Osmanlı Ordusu’nda Kadın Askerler: 1. Kadın İşçi Taburu (1917-1919)”, 1914’ten 2014’e Yüzüncü Yılında Birinci Dünya Savaşını Anlamak Uluslararası Sempozyum 20-21 Kasım 1914, İstanbul 2014, ss. 215-261.

KARASALIHOĞLU Murat, *Milli Mücadele ve İstiklal Yolu, Kastamonu*, 2011.

KIRBAŞ Abdülkadir, Orhan Salih, “Görsel Materyallerle Desteklenmiş Yazma Çalışmalarının Öğrencilerin Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi”, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/4*, Gümüşhane 2011, ss. 705-714.

KIRKPINAR Leyla, “Türk Kurtuluş Savaşında Türk Kadını“ *Yedinci Askeri Tarihi Semineri Bildirileri 2*, 25-27 Ekim 1999, Ankara.

KISIKLI Emine, “Mustafa Kemal ve Milli Mücadelede Türk Kamuoyunun Oluşumu” , *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 7, Eskişehir 2006, s.s. 71-115.

KÖGMEN Zafer, “Karayolu Taşımacılığı Diğer Taşımacılık Modlarıyla Karşılaştırılması ve Sağladığı Avantajlar”, *Ulaştırma ve Haberleşme Uzmanlığı Tezi*, Ankara 2014.

KOÇAK Yurdal , “ İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Milli Mücadele Döneminin Öğretimi “, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 1999.

KÖKSAL Hüseyin, “Türkiye’de Tarih Öğretimi Tartışmaları ve Tarih Öğretiminde Kültür Okuryazarlığı”, *1. Uluslararası Tarih Öğretimi Sempozyumu (16 – 18 Haziran* Ankara 2010.

KÜTÜKOĞLU Mübahat, *Tarih Araştırmalarında Usul*, Kubbe Altı Neşriyatı, İstanbul 1998.

MCCULLOCH Gary, “A people’s history of education, Brian Simon, The British Communist Party and Studies in the history education 1780-1870” , *History Of Education Vol.39*, No:4, July , London 2010, ss. 437-457.

MCMAHON Patrick J., “‘The opportunity to study History’: curriculum politics and school pupils' subject choice in the General Certificate of Secondary Education” A thesis submitted to the University of Huddersfield in partial fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Education, Huddersfield 2008.

METİN Erhan, “Çankırı’nın Tarih Eğitimi ve Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi “, *3. Çankırı Bilgi Şöleni Bildirileri*, Çankırı 2005.

METİN Erhan, “Turizm Destekli Tarih Eğitimi”, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD)* , Sayı:8, Ankara 2006, ss. 307-333.

METİN Erhan, “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Derslerinde Ermeni Meselesinin Öğretimi (Mevcut Ders Kitapları, Öğretmen Ve Öğrenci

Görüşleri Ve Çağdaş Yayınlar Işığında Yeni Bir Ünite Tasarımı)", Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

METİN Erhan, *Türk Ders Kitaplarında "Ermeniler" Cumhuriyet'ten Günümüze*, Tepav yayınevi, Ankara 2015.

METİN Barış, ORAN Mehmet, "İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri Uşak İli Örneği" *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, cilt: 7, sayı: 1, Uşak 2014, ss. 204-216.

MEYDAN Ali - AKKUŞ Akif, "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi Ve Kültürel Değerlerin Kazandırılmasındaki Önemi", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 29, İstanbul 2014, ss. 402-422.

NAZIR Bayram, *Şehbender Raporlarına Göre Birinci Dünya Savaşı Öncesi Osmanlı Ticareti*, G.M matbaacılık ve Ticaret A.Ş., İstanbul 2010.

NTABENİ Mary N., "History Education in the primary schools of Lesotho", *Department of Language and Social Education (LASED), National University of Lesotho*, Maseru, Lesotho, (Received 9 March 2010; accepted 30 May 2010), ss. 226-235.

ÖNDER Alev -- ABACI Oya - KAMARAJ Işık, "Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanımı Projesi": İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Marmara Örnekleme" *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 25, Denizli 2009, ss. 103-117.

ORTAYLI İlber, *Tarih Yazıcılık Üzerine*, Tarih Yazıcılık Üzerine, Cedit Neşriyat, Ankara 2011.

ÖZAKMAN Turgut, *Şu Çılgın Türkler*, Bilgi Yayın Evi, 2005 Ankara.

ÖZÇAKIR Gürdal - DÖNMEZ Mehmet, *Gazi Alemdar Gemisi*, Seyir Hidrografi ve Oşinografi Dairesi Başkanlığı, İstanbul 2008.

ÖZDEMİR Nuray, "Milli Mücadele de Kadın Desteği Bolu Müdafaa-i Vatan Gazi Kadınlar Cemiyeti", *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 23, Bolu 2011, ss. 50-63.

ÖZLÜ Hüsnü, "Milli Mücadele Yıllarında Kastamonu'da Müdafaa-i Hukuk Hareketinin Doğuşu ve Bölgenin Kuvayyi Milliye'ye Katılışı", *İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı:18, İzmir 2009, s.s.69-87.

ÖZSU Halil - BAŞTÜRK Nihat, *9. Sınıf Tarih*, Tuna Matbaacılık, Ankara 2014.

ÖZTÜRK Mustafa, "Tarih Öğretiminde Harita Bilgisi ve Kullanımı", Mustafa Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir*, Yeni İnsan Yayınevi, Ankara 2015, ss. 231-241.

ÖZTÜRK İbrahim Hakkı, *Tarih Öğretiminde Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Kuram ve Uygulama*, Kriter Yayınevi, İstanbul 2012.

ÖZTÜRK Ahmet, *Milli Mücadelede Zor Yıllar Tavşanlı*, Egem Eğitim Yayınları, Ankara 2012.

PEKEL İhsan, *Kuvayy-i Milliye ve Türk Milli Mücadelesi*, Ankara 2008.

POLAT Bengü, “Milli Mücadele Taraftarlığından Cumhuriyet Karşıtlığına Velid Ebuzziya”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 28, Ankara 2014, 2014, ss. 149-174.

POLAT Hasan Ali, *Milli Mücadele Yıllarında Marmara Bölgesinde Faaliyet Gösteren Müfrezeler, Milis Kuvvetler ve Çeteler (1918 – 1922)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bilim Dalı, Konya, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 2008.

SAFRAN Mustafa– ATA Bahri, ”Okul Dışı Tarih Öğretimi“ *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:18, Ankara 1998, ss. 1-8.

SAFRAN Mustafa – BİRCAN Tuğba Şengül , “Tarih Öğretiminde Haritaların Önemi Ve Kullanımı“, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* Cilt: 14, Sayı: 2, Kırşehir 2013, ss. 461-476.

SARIHAN Zeki, *Kurtuluş Savaşı Kadınları*, F. Özcan Matbaacılık San. Ve Tic. Lti. Şti, Bursa 2009.

SAYAN Mehmet, *Siz Hiç Kastamonu ’yu Gördünüz mü?*, Kastamonu 2013.

SAYAR Serdar Hüseyin, *Kurtuluş Savaşı Döneminde Denizcilik Faaliyetleri*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

SELVİ Haluk – CIRIK Bülent, *Milli Mücadele de T.B.M.M ye Anadolu ’dan Çekilen Telgraflar*, T.B.M.M Kültür, Sanat Ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2013.

SOFTA Sadık, Milli Mücadele, İstiklal Yolu ve Çankırı Hanları, , Çankırı Valiliği 5. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri, Çankırı 2010, ss. 433-462.

STEARNS Peter N.“Neden Tarih Öğreniyoruz? (Why Study History?)”, (Çev: Erkan Dinç), *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1 Uşak 2009, ss. 118-127.

ŞAHİN Ayfer, “Öğretmen Algılarına Göre Etkili Öğretmen Davranışları” , *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1, Kırşehir 2011, ss. 239-259.

Canan Tunç Şahin, “Yerel Tarih Uygulamalarının Başarıya ve Öğrenci Ürününe etkisi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt:4, sayı:16, Ankara 2011, ss. 454-462.

ŞEHİTOĞLU Mustafa, *Milli Mücadele de Telgraf Muhaberatı (1918 – 1922)*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2012.

ŞENGÜL Tuba - Akça Neval, “Tarih Öğretimi İçin Yaratıcı Ortamlar”, *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Sempozyumu*, Çanakkale 2009, ss. 1-17.

TARAKÇI Mustafa, *Milli Mücadele ve Mücadeleci Kadınlar*, Başlık Yayın Grubu, İstanbul 2008.

TAVUKÇU Sinan, “İstiklal Harbinde Silah Kaçakçılığı”, *(SDE) Stratejik Düşünce Dergisi*, İstanbul 2012, ss. 1-12.

TEKTOSUN Mustafa, *Milli Mücadele Döneminde Doğu Cephesi*, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Cumhuriyeti Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 2007.

TEZCAN Cezmi, *Tekallif – i Harbiye ve Tekallif – i Milliye Örneklerinde Savaş Dönemleri Mali Politikaları*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi Ankara, 2005

TUNÇ ŞAHİN Canan, “Yerel Tarih Uygulamalarının Başarıya ve Öğrenci Ürününe Etkisi ” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:4, Sayı: 16, Ankara 2011, ss. 453-462.

TURAN Refik, Servet Hali, “Tarih Öğretiminde Yerel Tarih Çalışmalarının Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkeni Açısından İncelenmesi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Hatay 2011, ss. 73-79.

TUTSAK Sadiye, “Türk İstiklal Harbinde Alman Silahları ve Askeri Mühimmatı”, *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı: 36, Ankara 2014, ss. 229-260.

TÜRKMEN Zekeriya, “30 Ekim 1918 Tarihli Mondros Ateşkes Antlaşmasına Göre Türk Ordusunun Kuruluş ve Kadrosuna Bir Bakış”, *OATAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi)*, Sayı: 11, Ankara 2000, ss. 615-632.

YANIKER Ferhat, *Milli Mücadelede Türk Kadını*, Ankara Genel Kurmay Basım Evi, Ankara 2009.

YAZICI Bedi, *Nutuk*, Ankara, 1995.

YEŞİLBURSA Cemil Cahit, “ Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihi Yerlerin Kullanımı” *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 23, Ankara 2009, ss. 210-222.

YILDIZ Özgür, “Türkiye de Tarih Öğretiminin Sorunları Ve Çağdaş Çözüm Önerileri “, *Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, Sayı: 15, Kayseri 2003, ss. 181-190.

YILMAZ Kaya – ŞEKER Mustafa, “İlköğretim Öğrencilerinin Müze Gezilerine ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi“, İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, Cilt: 1, İstanbul 2012, ss. 22-39.

YILMAZ Mehmet Serhat, “Milli Mücadele Yıllarında Karamürsel Ve Yalova İskelelerine Askeri Mühimmat Taşıyan Bir Kayıkçı: Çam Hasan Salih Ağa zade İsmail Ağa “, *Uluslararası Gazi Akça ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri*, Cilt: 2, Kocaeli 2015, ss. 1095-1113.

YUCA İrşad Sami, “Milli Mücadele’de Enver Benhan Şapolyon’un İzlenimleri ve Kağnı Kolları, *Muş Alpaslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, Muş 2013, ss. 69-81.

YUSUFOĞLU Kahraman, *Milli Mücadele Hatıraları Geldikleri Gibi Giderler*, Alioğlu Matbaacılık Basım Yayım ve Kâğıt San. Tic. Lti. Şti., İstanbul 2011.

YÜCE Hüseyin – TAŞ Dilşad, *Türk Kadını ve Satı Kadın*, Sirem Basın Yayın Mat. Rek. Eml. İnş. San. Ve Tic. Lti. Şti., Ankara 2009.

YEŞİLAY Mustafa, *Milli Mücadele Yıllarında Çankırı 1919 – 1922*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2001.

YARARLANILAN WEB SİTELERİ

METİN Erhan, “Tarih Nedir? Niçin Tarih Öğrenilir?” <http://www.turkdivani.com/wp-content/uploads/Tarih-Nedir.pdf> 18.04.2016

METİN Erhan, “ Çankırı’da İstiklal Yolu Araştırma Ve Uygulama Merkezi Neden Gerekli” <http://www.turkdivani.com/cankirida-istiklal-yolu-arastirma-ve-uygulama-merkezi-neden-gerekli.html> 13.02.2016

MÜDERİSSOĞLU Alptekin, “*Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları*”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/810/10298.pdf> 18.04.2016

ÖNAL Hakan - KAYA Niyazi, “Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4 Ve 5. Sınıf) Değerlendirilmesi” <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c9s16/makale/c9s16m2.pdf> 21.05.2016, ss.22-37.

SARIKOYUNCU Ali, “Zonguldak Ve Havalisinin Milli Mücadele de Ekonomik ve Stratejik Bakımdan Önemi”. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/785/10089.pdf> 20.02.2016.

SÖYLEMEZ Faruk, “Milli Mücadele Döneminde Kastamonu’da Kurulan Cemiyetler “, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/45/808/10286.pdf>,

ŞAŞMAZ M., “ İstiklal Savaşı Gazilerinden General Ragıp Turgay’ın İstanbul’dan Silah Kaçırılması ve Anadolu’ya Geçişi İle İlgili Hatıraları <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1152/13558.pdf> 02.08.2016

EKLER

1. YENİ ETKİNLİK PAKETİ TASARIMI.....EK1
2. “İSTİKLAL YOLU” KONUSU HAKKINDA SÖZLÜ TARİH
ÇALIŞMASI.....EK2
3. ARAŞTIRMAYA AİT RESMİ YAZIŞMALAR.....EK3
4. FOTOĞRAFLAR.....EK4

1- EK1 Yeni Etkinlik Paketi Tasarımı

YOLA DÜŞMÜŞ GİDEN NEFER GİBİYDİLER**

*DURSUN CEBECİ

Birinci Dünya savaşında yenik düşen Osmanlı Devleti'nin elinden silahları alınmış, ordusu terhis edilmişti. Yurdun dört bir yanı işgal altındaydı. 19 Mayıs 1919 günü Mustafa Kemal önderliğinde bağımsız bir Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri atılacaktı. Verilecek bu kurtuluş mücadelesi imkânsızlıklarla doluydu. Bin bir zorluklarla bir araya gelen Mehmetçiğin elinde silah ve cephanesi bulunmamaktaydı. Türk Ordusunun elinden alınan silahlar çok zorlu şartlarda Türk vatanseverler tarafından kaçırılarak İstanbul'dan İnebolu'ya, oradan da Kastamonu, Çankırı ve en son olarak ta Ankara'ya sevk edilmekteydi. Türk erkeğinin büyük bölümü cephede savaştığı için silah taşıma görevi Türk kadınına düşmüştü. Mermi taşıyan bu kahraman kadınlar, zorlu şartlarda erkekleri kışkırtan destanlara imzalarını atıyorlardı. Bunlardan bir tanesi evde beşikte bebeğiyle birlikte silah taşımaya koşan Şerife bacıydı. Kundaktaki çocuğunu umursamadan silah taşımaya koşmuş, millet ve memleketin bekası için mermilerin kar yağışından etkilenmemesi için çocuğunun üstündeki battaniyeyi alarak mermilerin üstüne örtecek kadar çok seviyordu ülkesini. Ülkesinin bağımsızlığı için canlarını feda eden Şerife bacı ve Elif bebek Türk Kurtuluş Savaşında birer sembol haline gelmişlerdir.

HEDEFLENEN ÖĞRENME ÇIKTILARI

- BÜTÜN ÖĞRENCİLER : " İstiklâl Yolu" 'nun Tarihini ve Tarihsel Misyonunu Öğrenir.
- BİR ÇOK ÖĞRENCİ : Milli Mücadele' de Silah Sevkiyatının Nasıl Yapıldığını Öğrenir.
- BAZI ÖĞRENCİLER : İstiklâl Yolunda Fedakârlık Göstermiş Kahramanları Öğrenir.
- BAZI ÖĞRENCİLER : Yaşadıkları Şehrin İstiklâl Harbine Katkısını Öğrenir.

Öngörülen Süre: 40 Dakika

Anahtar Soru: İstiklal Yolu Ne Demektir?

Dersin Amacı: İstiklal Savaşında Kullanılan Silahların Hangi Şartlarda Cepheye Ulaştırıldığıнын Öğretilmesi
Bu Ulaştırma Faaliyetlerinde Yaşanan Kahramanlıkların Öğretilmesi
Silahların Ulaştırılmasında Görev Alan Yörelere Ve Halkların Desteğinin Öğretilmesi

Kişili Kazanım: Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş Felsefesini Anlar

* Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

** Ünite şablonu Yenilikçi Tarih Öğretimi Etkinlikleri Kitabından Esinlenerek Hazırlanmıştır.

1

1. Öğrencilerinize filmi izlettiriniz. Film hakkında aşağıdaki soruları sorunuz.

İzlediğiniz Film Neyi Anlatmaktadır?
Filmde Kimlere Yer Verilmiştir?
Sizce Bu Film Hangi Tarihsel Döneme Aittir?
Bu Filmde Anlatılan Olaylar Hangi Bölgemizde Yaşanmış Olabilir?

10 dk

2- Çalışma 2'deki haritayı öğrencilerden incelemelerini ve soruları cevaplandırmalarını isteyiniz.

5 dk

3- Çalışma yaprağı 3' ü dağıtarak öğrencilerinizden sözlü tarih çalışmasında tanıkların anlattıklarını okuyarak aşağıdaki soruları cevaplandırmalarını isteyiniz.

5 dk

4- Öğrencileri gruplar haline getirerek İstiklal Yolu Metnini birlikte değerlendirmelerini isteyiniz. Metin sonunda soruları cevaplayınız.

10 dk

5- Çalışma yaprağı 5' i dağıtarak yaprakta karışık halde bulunan fotoğrafları kronolojik olarak sıralamalarını isteyiniz.

5 dk

6- Çalışma Yaprağı 6' yı dağıtarak şiiri okumalarını ve şiirin sonundaki soruları cevaplandırmalarını isteyiniz.

5 dk

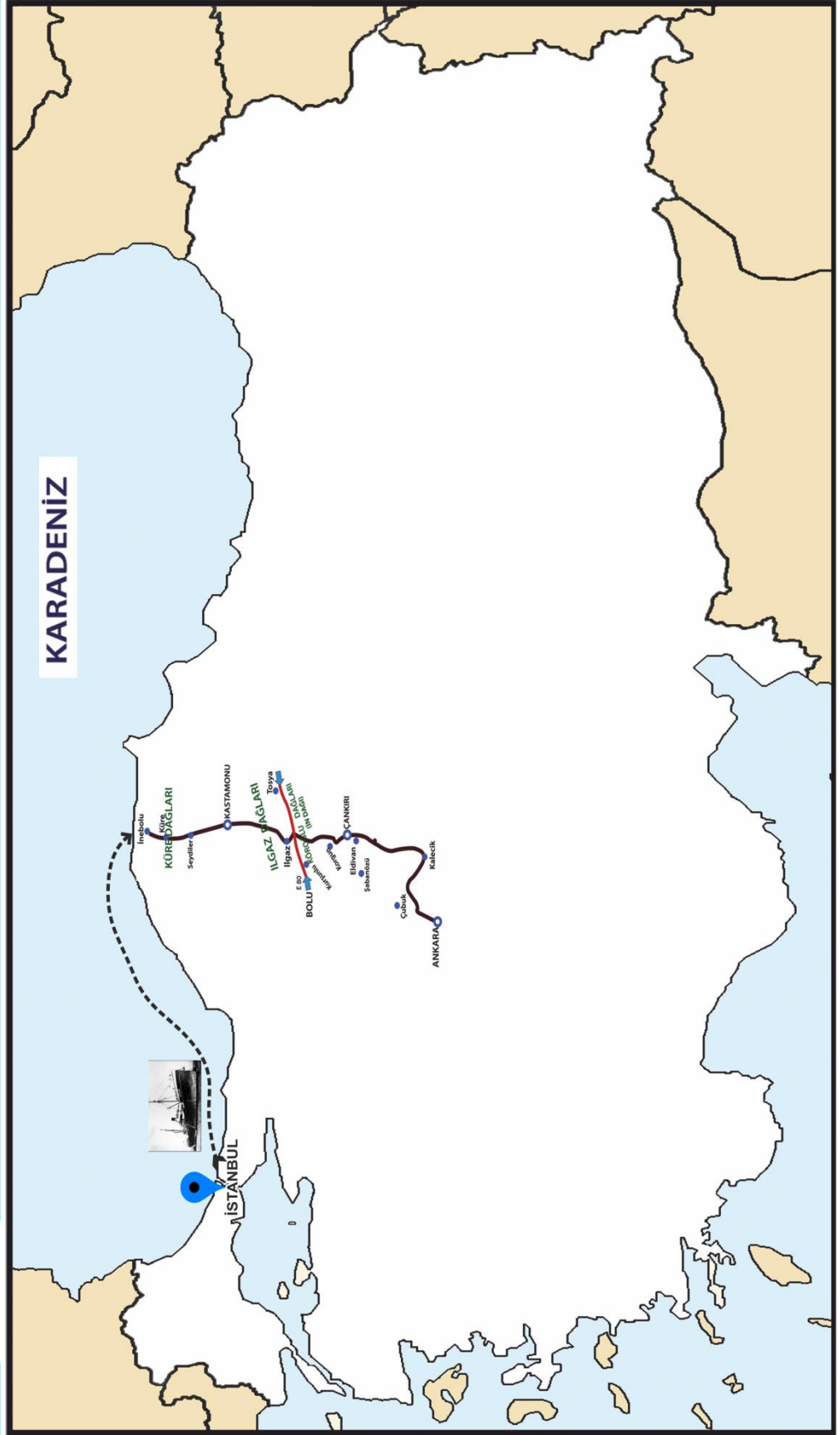
7- Öğrencilerinizden haftaya okula gelirken bu konu ile ilgili bir gazete haberi hazırlamalarını söyleyiniz.

süre

Resim 1

"Yorulmak Bazen Güzeldir."

DEĞERLENDİRME SORULARI

- 1 Haritada Gösterilen Bölgelerin Ve Güzergâhın Özellikleri Nelerdir?
- 2 Yaşadığınız Bölgeyi Harita Üzerinde Gösteriniz.
- 3 Haritaya Bir Başlık Bulmanız Gerekse, Bu Başlığı Ne Olarak Belirlerdiniz

Resim 2

Çankırı Belediye Başkanı Cemal Efendi Tarafından Milli Mücadele Döneminde Kurulan 1000 Kişi Kapasiteli Hastane (Günümüzde Çankırı Belediyesi Tarafından Kurulan Rifkî Kamil Urgan Çankırı Araştırmaları Merkezi Olarak Kullanılmaktadır.)

SÖZLÜ TARİHİN ANLATTIKLARI

Halit Taşlıgil

İnebolu'ya cephaneye Kafkaslar ve İstanbul'dan gelirdi. Cephaneye genelde yelkenli gemiler ile getirilmekteydi. Cephaneye geldiğinde halka anons yapılırdı ve bu anons sonrası bütün halk sahile cephaneye taşımaya koşardı. Sahile getirilene silah ve cephaneye iki çay ismini verdiğimiz bir tepeden itibaren raylı arabalar ile belli bir yere kadar taşınırdı, buradan sonra ise kağıt arabaları devreye girerdi. Buradan da sırası ile Ecevit, Seydiler, Kastamonu, Çankırı ve en son olarak 'ta Ankara'ya ulaşırdı. Hatta size İnebolu'da silah taşınması sırasında yaşanan bir olayı anlatayım. İnebolu'da bir paşa elinde cephaneye taşıyan bir amcanın yorulduğunu fark edince; Amca elindeki ver, sen yorulmuşsun, biraz da ben taşıyım deyince, yaşlı amca bunu söyleyenin komutan olduğunun farkına varmadan görmüyor musun? mermiler orda, sende bir tane al taşı demiş. Sevgili gençler, İstiklal Harbi işte bu fedakârlıklar ile kazanıldı.

Şevket Gençoğlu

Kastamonu Küre'de her evden bir kağıt ile kağıt kolları oluşturulurdu, ve bu kağıtlar ile silahlar Kastamonu'ya ve oradan da Çankırı ve en son olarak 'ta Ankara'ya ulaştırılırdı. Silah ve mermiler çetin bir kış mevsiminde taşınıyordu. Küre de Karabattı isminde bir kadın vardı. Bir gün cephaneye taşınmasından sonra Karabattı geri gelmedi. Bunun üzerine köylüler Karabattıyı almaya gittiklerinde kendisinin arabasının kara saplandığını ve hareket edemediğini görürler. Bundan dolayı da o kadına Karabattı ismi verildi.

- 1- Halit TAŞLIGİL ve Şevket GENÇOĞLU anılarında ne anlatmaktadır?
- 2- Siz bu anlatılanları yaşasaydınız ne hissederdiniz?

Metni Okuyalım Tarih Nasıl Yazdı?

Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros mütarekesinin imzalanması ile bütün silah depoları Osmanlı ordusundan alınmaya başlanmıştır. Bu depolardan en önemlilerinden bir tanesi akbaş cephaneliği idi. Akbaş cephaneliğinde ağırlıklı olarak Rus yapımı silah ve mühimmat bulunmaktaydı. Mütareke şartlarına bakıldığı zaman Rus silahları ile ilgili anlaşmada herhangi bir madde yoktu. Buna rağmen 1920 yılının ocak ayında akbaş cephaneliğindeki silahları Rusya'ya sevk etmek üzere Rus yetkililer tarafından bir gemi yollanmıştı. Bir taraftan cephelelerde mühimmat ihtiyacı hat safhadayken yaşanan bu gelişme Ankara hükümetinin canını sıkıyordu. Türk ordusu bir yandan düşman ile savaşırken, diğer yandan bazı çetecilerle de savaşmaktaydı. Ahmet Anzavur tarafından kurulan " Kuvayı- Muhammediye " Susurluk ta içlerinde yüklü miktarda silah ve mühimmat olan kervana baskın yapıp, bu silahları ele geçirmişti. Kazım Özalp komutasındaki Kuvayı-millie anzavur ve çetesini büyük bir yenilgiye uğratmış, elde edilen bu başarı Türk halkının şevkini artırmış ve cephelelere lojistik destek sağlanması noktasında Türk ordusunun elini güçlendirmişti. Bu gelişmeler neticesinde Hamdi Bey önderliğinde akbaş silah deposundaki silahların kaçırılması kararlaştırılır. Bu silah deposunun İngiliz askerleri tarafından sıkı şekilde korunduğu düşünülduğünde bu kolay bir iş değildir. Hamdi Bey ve birkaç arkadaşı kıyafet değiştirerek cephaneliğin bulunduğu yerde keşif yaptılar. Bütün hazırlıklar yapılmış 26 Ocak 1920 tarihinde hareket başlamıştı. Dramalı Rıza Bey önderliğinde cephe ele geçirilmiş, silahlar teknelere taşınmaya başlamıştı. İtilaf devletlerine yakalanma riski olduğu için mümkün olduğunca hızlı bir şekilde silahlar depodan boşaltıldı.

Kurtuluş savaşının kazanılmasında İstanbul'da faaliyet gösteren gizli gurupların katkısı büyüktü. Gizli şekilde faaliyet gösteren bu gurupların bazıları bizzat T.B.M.M tarafından kurulmuş olup amaçları cepheye asker, mühimmat ve istihbarat sağlamaktı. Gönüllü kişiler tarafından ve bizzat T.B.M.M tarafından kurulan gizli gurupların isimleri Felah Grubu, müdafaa-i milli Heyeti Merkezîyesin, M.M. Grubu, İmalat-ı Harbiye Grubu, Muavenet'i Bahriye Heyeti, Namık Grubu ve bu guruplara ait ihtiyat gurupları (Ferhad-Kerimi ve Bizci) gurupları milli mücadele de gerek askeri gerek lojistik anlamda Osmanlı Devleti adına önemli işler yapmışlardır. Balıkesir kongresinde akbaş cephaneliğine baskın yapılarak silahların kaçırılması konusu ele alınmıştı. Bu konuya Mustafa Kemal Atatürk'te destek vermişti. Her ne kadar akbaş cephaneliğindeki silah ve mühimmat kaçırılsa da, Ahmet Anzavur'un silah ve mühimmatı yok etmesi sonucu milli mücadele de bu lojistik malzemeden yararlanılamamıştı.

Milli mücadele döneminde İstiklal Yolu diye tabir ettiğimiz İnebolu – Kastamonu – Ankara arasındaki güzergâh hayati önem taşımaktaydı. Rusya ve İstanbul'dan gelen askeri malzemelerin sevkiyatı bu güzergâhtan yapılacaktı. Bu denli stratejik öneme sahip olan bu güzergâhın onarımı için 31.10.1920 tarihinde yaklaşık olarak 60.000 Lira ödenek ayrılmıştı. O yıllarda yayınlanan Kastamonu gazetesi ve açık söz gazetelerinde İnebolu – Kastamonu – Çankırı – Ankara güzergâhındaki yol çalışmalarının asker sevkiyatı açısından son derece önemli olduğuna dair yazılar kaleme alınmıştı.

Kastamonu ve havalisi milli mücadele de orduya maddi ve manevi desteklerini sonuna kadar sürdürmüştü. Cephe ve cephe gerisinde orduya katkısı tartışılmaz Türk kadını, orduya parasal anlamda da yardım etmek istiyor, bu bağlamda kadınlar küpelerini, bileziklerini, paralarını, kısacası nesi var nesi yoksa milli mücadele uğruna hiç tereddüt etmeden vermişlerdi.

İstiklal yolunun güzergâhı İnebolu, Kastamonu, Ilgaz, Çankırı, Kalecik, Ankara'dır. 1867 yılında hazırlanan vilayetler nizamnamesi ile Çankırı, Kastamonu vilayetine bağlı bir sancak olmuştur. O zamanlar yine Kastamonu vilayetine bağlı olan Sinop ve Bolu sancakları ise değişmedi. 1831 yılında yapılan nüfus sayımına göre Kastamonu merkez vilayetinin nüfusu 47.918 kişi idi.

İstiklal Yolu'nun başlangıç noktası olan İnebolu limanının 1800lü yılların ortasına kadar küçük kafilelerden oluşan kervanların güzergâhı olmaktan öte gidememişti. Ekonominin değişmesi ile birlikte Kastamonu ve İnebolu limanının önemi artmaya başlamıştı. O dönemin Kastamonu valisi Sırrı Paşa İnebolu'da liman yaptırmaya başlamış ve ondan sonra göreve gelen Vali Abdurrahman paşa ile liman inşası tamamlanarak milli mücadele de lojistik destek sağlanacak olan İstiklal Yolu daha da anlamlı bir hal almıştır. İnebolu'dan silah ve cephaneler 1920 yılının Ağustos aylarında taşınmaya başladığı bilinse de, asıl olarak Mondros Ateşkes antlaşmasının imzalanması ve Milli Mücadele için Anadolu'ya gitmeye başlayan aydın, gazeteci ve askerlerden oluşan gurupların 1918 yılında İnebolu limanını kullanılması ile başladığı da söylenebilir. Lojistik malzeme İnebolu limanından Kastamonu'ya, buradan da sırası ile Çankırı ve en son olarak da Ankara'ya sevk edilmekteydi. İstiklal Yolu'nun güzergâhı, İnebolu – Küre – Ecevit – Seydiler – Devrekâni – Halkacılar – Şeker köprü – Ilgaz – Yenice Köyü – Kazancı – İnköy – Gündoğdu – Çankırı – Çandır – Kızılkaya – Kalecik ve en son durak Ankara idi. Sevkiyatın gerçekleştiği bölgeye o dönemler içerisinde çok sayıda han yapılmış, yapılan bu hanların 30u Ankara – İnebolu arasında, yaklaşık olarak 50 tanesi ise Kastamonu il sınırları içerisinde yer almaktadır.

Çankırı Milli mücadele döneminde hiç işgale maruz kalmamasına rağmen, verilen mücadeleden desteğini esirgememiştir. Yöre halkının üstün gayret ve çabaları sayesinde düzce – bolu, Yozgat isyanı, Pontus isyanlarının bastırılmış. Bastırılan bu isyanlarda yöre halkının katkısı takdire şayandır. Milli mücadele esnasında ordunun bazı gereksinimlerinin halk tarafından karşılanmasını öngören tekâlif-i milliye emirlerimde de Çankırı şehrinin büyük hizmetleri olmuştur. Özellikle de un, arpa buğday gibi askeri erzak konularında Sungurlu, Yozgat, Yahşihan, Ankara, Köprüköy, Kırşehir deki ambarlarda toplanarak gerekli yerlere ulaştırılmıştır. Toplanan bu erzak malzemeleri dışında silah ve mühimmatların bir kısmı da bu bölge de depolanmaktaydı. Kastamonu ve Çankırı da beşinci ve altıncı depo alayları kurularak orduya silah sevkiyatı da bu bölgelerden sağlanmış oldu.

Çankırı tarihine bakıldığı zaman küçük bir şehir olarak gözükse de milli mücadele dönemi içerisinde üstlendiği rolün büyüklüğü tartışılmazdı. Geçmişte yaşadığı yoksulluk, zorluklar, belki de bu şartlar Çankırı'yı milli mücadelenin önemini anlayan en öndeki coğrafyalardan birisi konumuna getirmekteydi. Cephede yaralanan askerler için Çankırı da bir hastane kurulacaktı.(Bkz Hastane için Resim2) Çankırı belediye başkanı Cemal Efendi tarafından tedarik edilmesi amacı ile sağlık müdürüne bir liste hazırlanmıştı. İçinde bulunulan şartlar bu ihtiyaçların devlet eli ile giderilmesini imkânsız hale getiriyordu. Bu konuda görev yine halka düşecekti. Cemal Efendi mahalle muhtarları ve görevli imamlara durumu anlatmış, kurulacak hastane için gerekli olan malzemelerin ivedilikle halk tarafından imece usulü karşılanması sağlanacaktı. Süreç beklenenden daha kısa sürede tamamlanacak, bir haftalık bir süreçte tıbbi malzemeler hariç hastane için gerekli olan yatak, battaniye, sağlanacaktı. Hastanenin kurulması ile cepheden yaralılar sevk edilmeye başlanmıştı. Ulaşım imkânları olmadığından hastalar genelde yayan olarak hastaneye gelmekteydi.

Kaçırılan silahlar bin bir zorluklarla Ankara'ya ulaştırılmaktaydı. Zor ve çetin yollarda İnebolu'dan Kastamonu'ya cephanenin gelmesi yaklaşık olarak 6 gün sürmekteydi. Kastamonu'dan Çankırı'ya ise 3 günde ulaşılmaktaydı. İnebolu'dan başlayarak Ankara'ya uzanan bu güzergâh toplamda 8 ile 9 gün arasında kat edilmekteydi. Zor yollar aşılar, cephane Ankara'ya getirildiğinde kağıt arabaları bendderesi'nde bulunan askeri noktaya gelip izin belgelerini göstererek Ankara'ya giriş yapmaktaydı. Silah taşımak için çoğu zaman eldeki kağıt arabaları yetmiyordu. Bunun içinde ücretleri belirtilmek üzere ilanlar verilmekteydi. Uzun ve yorucu yollar aşıldıktan sonra Ankara'ya getirilen silahlar, buradan da cephelere sevk edilmekteydi. Türk Milli Mücadelesinin kazanılmasında cephede göğsünü siper eden Türk Askeri kadar, çocuğunu ve kendisini vatan millet uğruna canını feda eden şerife bacı, nene hatun, kara Fatma ve isimleri unutulmuş nice kadın ve yaşlı ve çocuklardan oluşan kahramanlık hikâyeleri, gelecek nesillere aktarılması gereken milli konuların başında gelmektedir.

DEĞERLENDİRME SORULARI

- 1 "İstiklal Yolu " nedir?
- 2 Milli mücadele döneminde bu güzergâh ne gibi görevler üstlenmiştir?
- 3 Bu yolda cephane taşıyan kahramanlar kimlerdir?
- 4 Bu kahramanlar arasından siz kim olmak isterdiniz?

5 ÇALIŞMA YAPRAĞI

5

Karışık Haldeki Resimleri Kronolojik Olarak Sıralamasını Yapınız?

9

Sabahın bu erken saatinde
Denizde birkaç tane tekne dışında kımiltı yokken
İstanbul'dan cephaneye ve kaçak yolcu getiren
Yabancı bandıralı bir gemi açıkta görünmüştü!
Ve bu gemiler daha sıkça demirler olmuştu.
Demek ki İstiklal Harbinin içindeyiz

Telaş içindeydi Yüzbaşı Mehmet Ali
Yükleme-boşaltma komutanı olarak
En sıkıntılı günlerini yaşıyordu
Önceleri el ayak çekilmesini bekler
Mustafa reis ve adamları gözcülük ederken
Gemilerin getirdiği cephaneye ve teçhizatı
Kayıklara yükler karaya çıkartırlardı

İnebolu'nun bombalanmasından sonra
Yarbaşında yığılı bekletilen cephaneye
Top atış menzili uzağında kalan
İki Çay'daki cephaneliğe taşınması
Bir an önce Ankara'ya nakli için
Telgraf üstüne telgraf yağmıştı

Açıkta güpegündüz demirleyen
Bu yabancı bandıralı geminin
Üzerinde uçuşan martılar
Çığlık çığlığa
Pike yaparak dönüyorlardı
İlk sandal iskeleden denize açılmış
Diğer sandallar onu izlemişlerdi.

Vadi Çiçekli, Kağnılar Giderdi İstiklal Yolunda, 2008, s.23.

Sorular

- 1 Şiirde neler anlatılmaktadır?
- 2 Anlatılan olaylar hangi bölgemizde ve illerimizde geçmektedir?

Ayın altında kağnılar gidiyordu.
Kağnılar gidiyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru.
Toprak öyle bitip tükenmez,
dağlar öyle uzakta.
Sanki gidenler hiçbir Zaman
hiçbir menzile erişemeyecekti.
Kağnılar yürüyordu yekpare meşeden tekerlekleriyle.
Ve onlar
ayın altında dönen ilk tekerlerdi.
Ayın altında öküzler başka ve çok küçük bir dünyadan
gelmişler gibi
ufacık, kısacıklılar,
Ve pırıltılar vardı hasta, kırık boynuzlarında
ve ayakları altından akan
toprak,
toprak
ve topraktı.
Gece aydınlık ve sıcak
ve kağnılarda tahta yataklarında
koyu mavi humbaralar çırılçıplaktı.
Ve kadınlar
birbirlerinden gizleyerek
bakıyordu ayın altında
geçmiş kabilelerden kalan öküz ve tekerlek ölülerine.
Ve kadınlar
Bizim kadınlarımız:
korkunç ve mübarek elleri,
ince küçük çeneleri, kocaman gözleriyle
anamız, avradımız, yârimiz
ve sanki hiç yaşamamış gibi ölen
ve soframızdaki yer
i öküzümüzden sonra gelen
ve dağlara kaçırıp uğruna hapis yattığımız
ve ekinde, tütünde, odunda, ve pazardaki
ve karasabana koşulan

ve ağıllarda
ışığıyla yere saplı bıçakların oynak, ağır kalçaları ve zilleriyle
bizim olan
kadınlar,
bizim kadınlarımız
şimdi ayın altında
kağınların ve hartuçların peşinde
harman yerine kehribar başaklı sap çeker gibi
aynı yürek ferahlığı
aynı yorgun alışkanlık içindeydiler.
Ve on beşlik şarapnelin çeliğinde
ince boyunlu çocuklar uyuyordu.
Ve ayın altında kağınlar
Yürüyordu Akşehir üstünden Afyon'a doğru.
Nazım Hikmet
(Ersin Demirel, İstiklal Yolu, Hill Yayınevi, İstanbul, 2016, s.10.)

اسكدار تورك خانملىرىنىڭ

پروتستوسى

دون ، اسكدارده طوغا بچلرده غەد اجتەماخ ايدىن
 اللى بىكى متجاوز تورك خانملىرى صدر اعظم پاشا
 الله آمريقا ، انگلترە و فرانسىز مەنقىرىنە سورۇنى
 آتيدە مندرج تەفراتنامەنى كشيده ايلشلىردىر :
 « ازمير و حوالىسىنىڭ عدل و حقە و ھېچ بىر سبب
 مقبولە مستەد اولمىان اشغالى بىز تورك قادينلىرىنى غەير
 قابل تەريف ياس و كدور تە دوشورمىشدر . بوخسەزاق
 قارشوسىندە اظھار عجز و تائىر الله اكفرا ايتك
 ايتىمە بىجىز زىرا ازميرك و سواحلىزدىن ھىھانكى
 بىر نقتەنىڭ اشغالى مقدس آنا تولىزە اولوم مېقرونى
 سوقق دىمىكدر كە بوخالە و يونانىستان اسارتە
 كىرگە اصلا تھملىمىز بو قدر شىمىدى بە قدر مەزىادە
 آقان بشرىت

حق مەرىخ ملىمىزكە محافظە سىنى حكومتىمىزكە غەرمەندىن
 بىكەر و احقاقى حق ايدىلىنى دول مەعظە اتتلافىەنىڭ
 حىيات انسايتكارانە ھەد لىپورورانە لىرىدىن اميدورجا
 ايلرز . » اللى بىكى اسكدار تورك قادينلىرى

Üsküdar'daki Türk Kadınlarının İşgallere Karşı Yayımladıkları Bildiri

ادرنه نك عهد و پيمان و كوز باشلري
سلطان سليم هاديسنه منى اجتماع
صالى كوفى ساعت اونده سلطان سليم جامع شريفى حوليسنده بيكارجه
قادين وارنك سلطانك اشتراكيله بيوك بر متينغ منه ايتلندر .
تورك و مسلمان عاقله روا كورولن حفسزلفلر مواجهه سنده قلى
چاربان هر كس دكانلرني قابايارق داهابك ابركندن . بئند معبد دى نك
اطرافنده فوج فوج طويلا نشلردر .
عصر لرجه تورك حاكيتى آلتنده باشايان و تورك شهامت
تاريخيه سنده معتنا بر مونغ اشغال ابدن از ميرك بوس بوتون يانجى
و كيرلى آبالوردن استخلاصى و هينى خطير لنگ نهديدى آلتنده قالان
حقوقى حاكيت مليه منك تايبى ايچون فر ياد ابدن سسلره اشفاق
ايتك اوزره قادين وارنك ، بويوك كوچوك بوتون خلق خنجاختج
جامع اطرافى احاطه ايتلندر .
مناره لرده و كرسى خطابت اطرافنده قرائت اولنان نهيلى
وتكبير بواجتماعك قدسيه يوسيتون آرتيره شدر .
كرسى خطابت سياه اوزنلره بورونمش و هر ايكي طرفنده كي
همانلى بايراقلر سياه نولره سارلش "وحر اولنى ، هيجانلى لفظلر
ابراد ايتلندر .

Halide Edip'in Edirne Sultan Selim Camisinde İşgallere Karşı Kadın Ve Erkeklerle Yaptığı
Mitinge Ait Konuşma Metni.

Cephe Gerisinde Türk Askerine Giyecek Malzemesi Hazırlayan Türk Kadını.

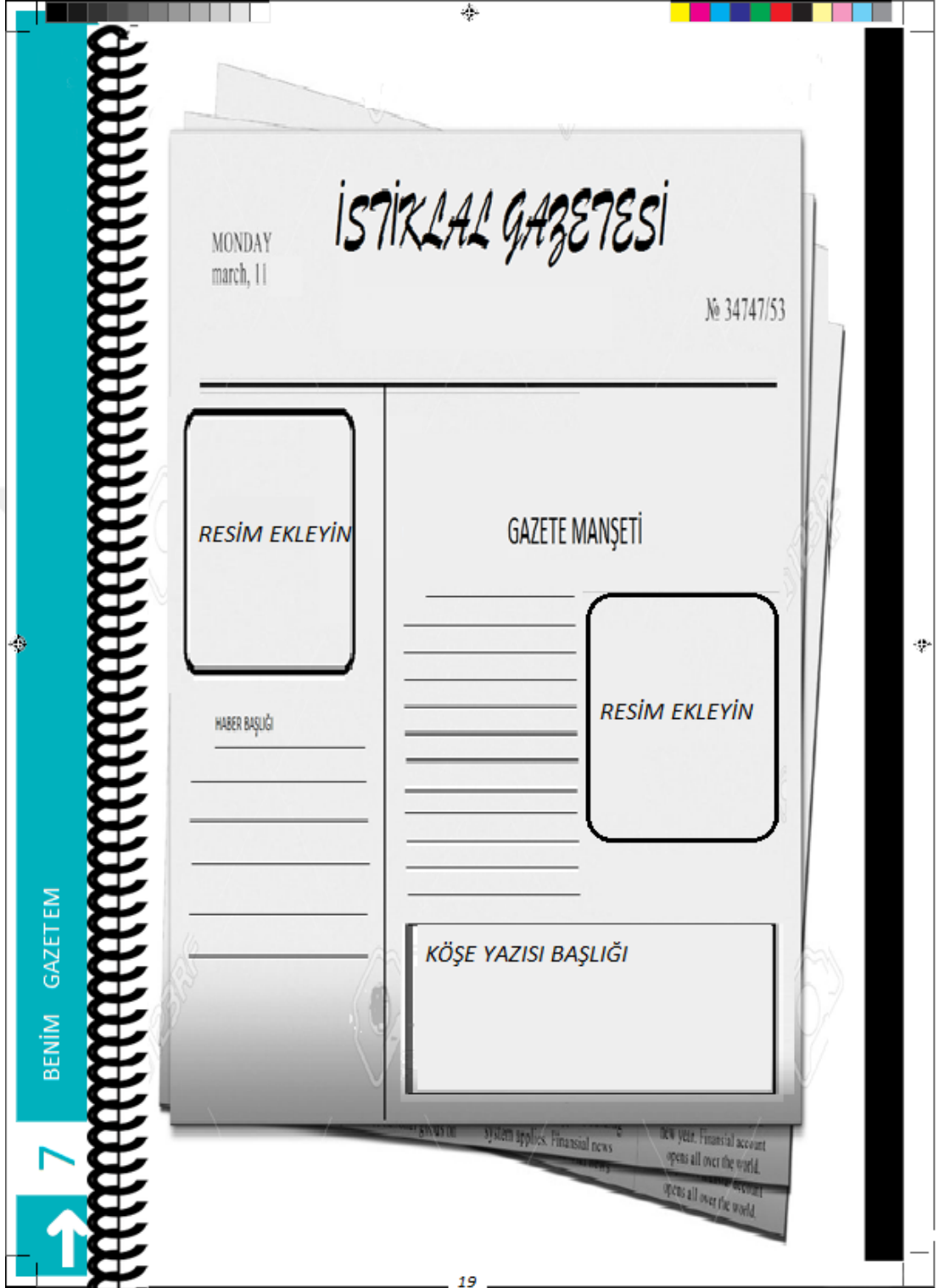
Cephede Savaşan Askerler İçin Mermilere Barut Dolduran Türk Kadını.

Çankırı Valiliği Tarafından Her Yıl Geleneksel Olarak Düzenlenen İstiklâi Yolu Yürüyüşü. (Ilgaz-Kıyısın Köyü-2015)

2- EK2 “İstiklâl Yolu” Konusu Hakkında Sözlü Tarih Çalışması

Bu bölümde Kastamonu, İnebolu, Küre ve Seydiler’de bulunan Milli Mücadele Döneminde bölgede silahların taşınmasına tanıklık etmiş veya büyüklerinden bu olayların hatıralarını dinleyen yöre halkının, İstiklâl Yolu konusunda alınan bilgileri yer almaktadır.

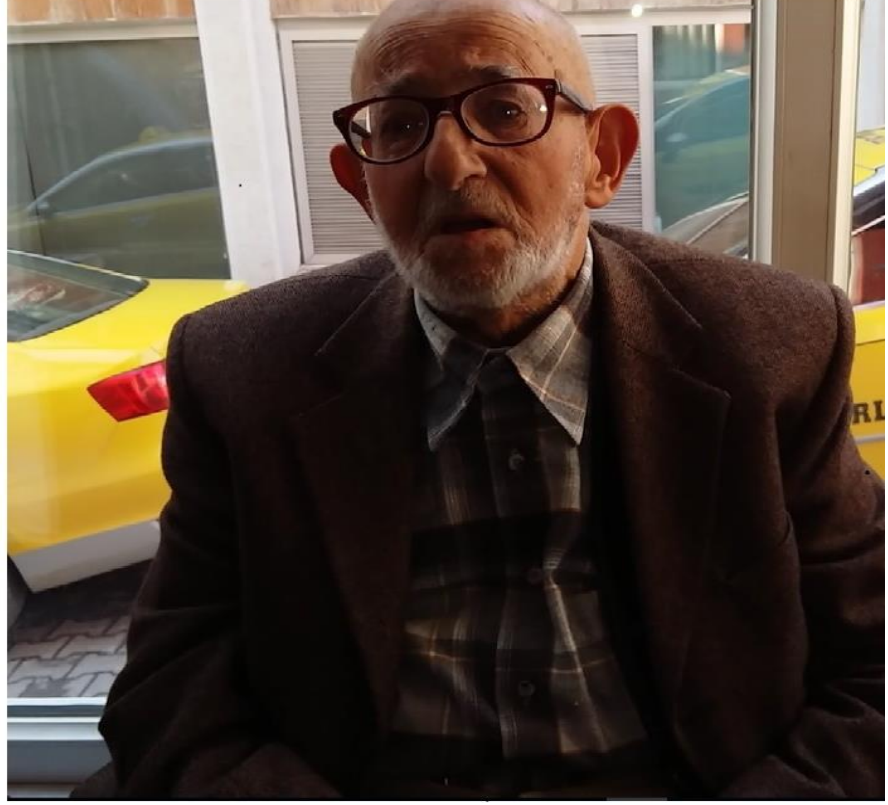
Halit Taşlıgil

Halit Taşlıgil, 1928 İnebolu doğumlu. Taşlıgil’in babasından duyduklarına göre Kafkaslardan ve İstanbul’dan İnebolu’ya cephaneler geldiği, gelen bu cephanelerinde gemiler ile değil, yelkenli gemilerle geldiğini anlatıyor. Cephane geldiği esnada İnebolu kalesine çıkılarak anons yapıldığını ve halkın kıyıya cephane taşımaya koştuğunu, esnafın cephanelerin taşınması esnasında dükkânların kepenklerin kapatılıp, sahile gidildiğini anlatıyor. Sahile taşınan cephanelerin iki çay adı verilen tepeden itibaren raylı arabalar vasıtası ile belli bir yere kadar taşındığını, buradan sonra da sırasıyla küre, Ecevit, Seydiler, Kastamonu, Çankırı ve en nihayetinde Ankara’ya ulaştırılarak cephelelere taksim edildiğini söylüyor. Taşlıgil yine büyüklerinden duyduğu bir hatırayı şu şekilde anlatıyor. İnebolu’da bulunan bir paşa elinde cephane taşıyan bir ihtiyara amca sen yorulmuşsun biraz da ben taşıyım dediğinde, amcanın

verdiği cevap görmüyor musun? Kayık orda git sende bir mermi al diyerek cephaneye taşınmasının ne denli özveri ile yapıldığını anlatıyor bize.

Ahmet Başer

Ahmet Amca 1929 İnebolu Doğumlu. İnebolu'da 60 senelik berber olan Ahmet Amca bize İnebolu'dan cephanenin küreye kadar taşındığını anlatıyor. İnebolu'ya gelen silahların limana yavaşamadığından, kayıklar vasıtası ile sahil kenarına getirildiğini, sahile gelen kayıkların yöre halkı tarafından imece usulü kenara alınarak silah ve cephanenin taşındığını anlatıyor. Ahmet amca o dönemlerde ilçenin geçim kaynağının yük taşıyan vapurlar olduğunu, Milli Mücadele esnasında vapurların çalışmadığı için o dönemde insanların yokluklar içinde savaştığından bahsediyor. İlçe halkının o dönemde ki ihtiyaçlarının Rusya'dan gelen yardımlar ile karşılandığını anlatıyor.

Şevket Gençoğlu

Şevket Gençoğlu 1928 Kastamonu Seydiler doğumlu. Kendisine İstiklâl Yolu hakkında bildiklerini sorduğumuzda, yörede her haneden birer kağnı arabası ile kağnı kollarının oluşturulduğunu ve bu şekilde cephanenin Kastamonu'ya kadar taşındığını söylüyor. Kendisinin aklında kalanların Kuvayı-Milliyeye emirleri olduğunu ve cephaneye taşınırken çetin bir kiş mevsimi olduğunu söylüyor. Bize o zamanlarda Karabattı isimli bir kadından bahsedip, kendisine Karabattı denmesinin sebebinin silahların kağnılar ile taşındığında, bahsettiği Karabattı isimli kadının geri gelmediğini, daha sonra yöre halkının aramaya çıktığında kadınının bulunamayacağı endişesi ile eyvah kadın Karabattı diye söylenildiği için kendisine bu lakabın takıldığını anlatıyor.

İhsan Yılmaz

İhsan Yılmaz 1934 Kastamonu Seydiler doğumlu. Milli Mücadele esnasında babasının 14 yaşında olduğunu, bu yüzden askere alınmadığını, dedesinin hasta olduğu için cephane taşıyamadığını, bu yüzden de ninesi ile birlikte babasının komşusu ile birlikte öküz arabaları ile mermi taşıdıklarını anlatıyor. İnebolu'dan cephanenin taşınması esnasında kağınlara yüklenen yükün yarsının cephane, yarısının ise tüccar malı olduğundan bahsediyor. Halkın o dönemlerde elinde avcunda olmadığını, eğer tamamen cephane taşısa yiyecek içecek bulamayacağından bahsediyor. İhsan yıldız ilçedeki Karabattı lakabı takılan bayanın komşuları olduğunu, cephane taşıma esnasında Karabattı'nın öküzlerinden birinin kuvvetsiz olduğundan dolayı kara saplandığını, bunu gören nenesinin kendi öküz arabası ile karabattının öküzlerini çektiğini söylüyor. İhsan Yılmaz eniştesine ait olan cephane taşıması sırasında verilen bir İstiklâl Madalyasının şuan kendisinde olduğunu söylüyor. Konuşmanın sonunda ise İhsan Yılmaz o dönemlerde çok sıkıntılar çekildiğini, Allah'ın o günleri bir daha yaşatmamasını temennisinde bulunuyor.

Şerafettin Çetin

Şerafettin Bey 1946 Kastamonu Küre doğumlu. Karadeniz bakır işlerinden emekli. Kendisine İstiklâl Yolu hakkındaki bilgilerini ve geçmişte ona anlatılan silah taşıma hatırlarını sorduğumuzda yaklaşık olarak olayların yaşanmasından itibaren 2 kuşak değiştiğini, kendisinin de büyüklerinin dinlediği anıları kendisine anlatması sayesinde konu hakkında bilgi sahibi olduğundan bahsediyor. Büyüklerinin kendisine anlattığına göre Rusya'dan ve İstanbul'dan gelen silah ve cephanenin köylerden toplanan at arabaları, kağnı arabaları ve insanlar ile tarafından toplama merkezi olan Kastamonu'ya kadar taşındığının anlatıldığını söylüyor. Yöre halkının birlik ve beraberlik içinde öküzleri ile at arabaları ile Milli Mücadeleye baş koyduklarının altını çiziyor.

Nihal Cengiz

Nihal Cengiz 1957 Kastamonu küre doğumlu. İstiklâl Yolu hakkında bize bildiklerini anlatmasını istediğimizde bize küre de cephede savaşan askerlerin dışında kadınların büyük sıkıntılar içinde Milli Mücadeleye destek verdiğini, Karabattı, Şerife Bacı ve birçok kadının kahramanca cepheye mermi taşıdığını anlatıyor. Bize Şerife Bacının hikâyesini anlatıyor. Şerife Bacının 16 yaşında evlendiğini, 21 yaşında dul kaldığını, daha sonra ise gazi olan bir genç ile evlendirildiğinden bahsediyor. Daha sonra ise savaş çıktığı zaman her evden cephaneye mermi ve silah taşınmasını istendiğinde evde kocasının gazi olduğu için gidemeyecek durumda olduğunu, kendisinin ise küçük çocuğu olmasına rağmen mermi taşımaktan geri kalmadığını anlatıyor.

İhsan Bakar

İhsan bakar Kastamonu doğumlu. Bize İstiklâl yolunu anlatmasını istediğimiz zaman istiklal savaşında cepheye mermi taşıyan annelerimizin, ninelerimizin yolu olarak tarif ediyor İstiklâl Yolunu. Rusya'dan gelen silahların İnebolu'dan Kastamonu'ya, Kastamonu'dan Çankırı'ya, Çankırı'dan Ankara ve oradan da Eskişehir' e götürüldüğünü söylüyor. O zamanlar Askeriye 'de yazıcı olarak görev yapan bir komşunun anlattığına göre sabah namazına doğru cepheye askerlerin eline silahların ulaştığını, askerlerde oluşan bu azimle yunan ordusunun denize dökülüyor. Silahların taşınması esnasında mevsimin kış olduğunu, Şerife Bacının mermiler ıslanmasını diyerek çocuğunun üzerindeki battaniyeyi mermilerin üzerine örtmesini, Milli Mücadele de halkın ne kadar vatanperver bir şekilde canını feda ettiğini ortaya çıkartıyor. İnebolu'dan yola çıkan bu silahlar zamanında cepheye yetişmeseydi, yunan askeri bize kafa tutacaktı diyor İhsan Bakar.

Mehmet Sayan

Mehmet Sayan 1951 Kastamonu Taşköprü doğumlu. Sayan emekli Edebiyat öğretmeni olup, geçmiş dönemlerde belediye başkan yardımcılığı görevlerini de yürütmüştür. Sayan'ın İstiklâl Yolu hakkında “Siz Hiç Kastamonu’yu Gördünüz mü?” Şehit Bacı (Tiyatro Oyunu), “Şehit Şerife Bacı “ gibi eserleri bulunmaktadır. Sayan’a bize İstiklâl Yolu’nu bize anlatmasını istediğimizde bu yolun İnebolu’dan başlayarak, Kastamonu ve Çankırı üzerinden silahların cepheye taşındığı bir yol olduğunu söyleyerek sözlerine başlıyor. İstanbul’dan ve diğer işgal altındaki vilayetlerdeki vatanseverlerin Anadolu’ya geçerken yine bu güzergâhı kullandıklarından bahsediyor ve bundan dolayı ’da İnebolu’nun o dönemleri hareketli bir yerleşke olduğunu söylüyor. Sayan o dönemlerde İnebolu limanının büyük olmadığını, gemilerin açıkta demirlediğini, İnebolulu kayıkçıların cephaneleri kayıklar ile kıyıya taşıdıklarını, kıyıya gelen silahların da annelerimiz tarafından kağnılar vasıtası ile Kastamonu’ya getirildiğini söylüyor. İstiklâl Harbi esnasında mevsimin kış olduğundan dolayı güzergâhta hanlar yapıldığını ve kafilelerin zorlu şartlar altında bu hanlarda

dinlendiklerini dinliyoruz Sayan'dan. Kastamonu Belediyesi ve Valiliği tarafından bazı hanların restore edildiğini, Kastamonu'da Vedat Tek kültür merkezi kuruluşunu, şehitler anıtının yapıldığını, Şerife Bacının heykelinin dikildiğini, yapılan bu çalışmalar sayesinde bugünün gençliğinin o zaman yaşananları anlayabilmesi için çalışmaların yapıldığını ve bunda da muafkak olduğunu öğreniyoruz Sayandan. 35 yıl önce Kastamonu Türk Basın Birliği tarafından bir çalışma yapıldığını, o dönem ki Kastamonulu kadınların Milli Mücadele de yaptığı kahramanların araştırıldığı zaman ve o zamanda kendisinin komisyonda iken toplanan belgelerin incelenmesi esnasında Şerife Bacı adlı bir olaya rastladığını anlatıyor. Sohbetimizin sonunda Sayan sadece belli bir yörede değil tüm yurttaki mermi taşıyan kahraman annelerin öğretilmesi gerektiğini, Atatürk'ün “ *Türk genci ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapacaktır* “ sözü ile önemini vurgulamaktadır.

3- EK3 Araştırmaya Ait Resmi Yazışmalar

T.C.
ÇANKIRI VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

992.18

Sayı : 25371745/770-E.11188145

04/11/2015

Konu: Dursun CEBECİ.

VALİLİK MAKAMINA
ÇANKIRI

İlimiz Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Dursun CEBECİ "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde İstiklal Yolunun Öğretimi" konusunda bir yüksek lisans tezi hazırlamaktadır.

Bu nedenle adı geçen araştırmasını tamamlayabilmesi için ilimiz merkezindeki mevcut ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrenciler ile bu okullarda görev yapan ortaokul sosyal bilgiler ve lise tarih öğretmenleri ile gözlem yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarımızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Yusuf YAZICI
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
04/11/2015

Nedim ÖZIRMAK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Cumhuriyet Mh.N.Fazıl Kısakürek Cad. Hükümet Konağı Çankırı
Elektronik Ağ: cankimem@meb.gov.tr
e-posta: ortaogretim18@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ortaöğretim Şubesi
Tel: (0376) 213 15 36
Faks: (0376) 213 10 16

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

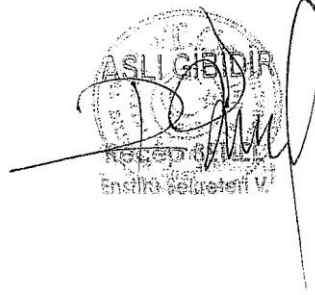
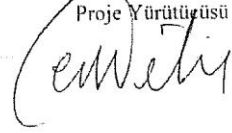
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı 138301018 No'lu Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Dursun CEBECİ ile Proje Yürütücüsü olarak şahsım, Çankırı Karatekin Üniversitesi Proje Yönetim Birimi (PYB) tarafından desteklenen EF190615L28 numaralı Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük Derslerinde "İstiklal Yolu"nun Öğretimi: (Mevcut Ders Kitapları, Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri Ve Çağdaş Yayınlar Işığında Yeni Bir Ünite Tasarımı) başlıklı Lisansüstü Tez Projesi kapsamında, 22/04/2016- 27/05/2016 tarihleri arasında Ankara-Kalecik-Ilgaz-Kastamonu-İnebolu yerleşim yerlerine, Röportaj çalışması ve kaynak taraması çalışmalarını yapmak üzere seyahat yapacaktır. İlgili tarihlerde yukarıda adı geçen yerleşim yerlerine yapılacak yolculuk sonucu tahakkuk edecek özel araç veya rayiç bedel üzerinden hesaplanacak yakıt, konaklama ve gündelik giderlerinin EF190615L28 nolu Lisansüstü Tez Projesi bütçesinden ödenmesi hususunda:

Bilgilerinize arz ederim. 18./04/2016

Yrd. Doç. Dr. Erhan METİN

Proje Yürütücüsü

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM KURULU KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO
21.04.2016	2016/07	2016/01-05

GÜNDEM:

(3) Yrd.Doç.Dr. Erhan METİN ve öğrenci Dursun CEBECİ'nin dilekçeleri.

Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu, Enstitü Müdürü Doç.Dr. Ensar ÇETİN başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararlar alınmıştır.

KARAR NO 2016/07-03: Yrd.Doç.Dr. Erhan METİN ve Tarih Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden 138301018 nolu Dursun CEBECİ'nin dilekçeleri incelendi. Tarih Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden 138301018 nolu Dursun CEBECİ ve Tarih Anabilim Dalı öğretim üyesi Yrd.Doç.Dr. Erhan METİN danışmanlığında yürütülen "Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde "İstiklal Yolu"nun Öğretimi: (Mevcut Ders Kitapları, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri ve Çağdaş Yayınlar Işığında Yeni Bir Ünite Tasarımı" yüksek lisans tez projesi kapsamında 22.04.2016-27.06.2016 tarihleri arasında ilgili öğrenci ve öğretim üyesi Ankara, Kastamonu, Çankırı illeri ile Kalecik, Ilgaz ve İnebolu ilçelerinde arazi ve röportaj çalışması yürüteceklerdir. İlgili tarihlerde tahakkuk edecek özel araç yakıt masrafları (araç kirası + yakıt) / otobüs bilet masrafları ile gündelik ve konaklama giderlerinin EF190615L28 nolu BAP Lisansüstü Tez Proje bütçesinden ödenmesine; Oy Birliği ile karar verildi.

Doç.Dr. Ensar ÇETİN
Enstitü Müdürü
(İmza)

Yrd.Doç.Dr. Zekayi KAYA
Enstitü Müdür Yardımcısı
(İmza)

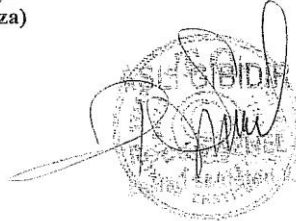
Yrd.Doç.Dr. Hakan ARSLAN
Enstitü Müdür Yardımcısı
(İmza)

Yrd.Doç.Dr. Ela CANBOLAT
Üye
(İmza)

Yrd.Doç.Dr. Nazan ÖZÜR
Üye
(İmza)

Yrd.Doç.Dr. Fatih SONA
Üye
(İmza)

Recep ŞENEL
Enstitü Sekreter V.
Raportör
(İmza)

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 49835440-020.00-E.1373
Konu : Dursun CEBECİ'nin Röportaj Çalışması Hk.

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Enstitümüz Tarih Anabilim Dalı öğretim üyesi Yrd.Doç.Dr. Erhan METİN danışmanlığında Tarih Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi 138301018 nolu Dursun CEBECİ ile beraber yürütülen "*Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Derlerinde "İstiklal Yolu"nun Öğretimi: (Mevcut Ders Kitapları, Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri ve Çağdaş Yayınlar Işığında Yeni Bir Ünite Tasarımı)*" yüksek lisans tez projesi kapsamında 22.04.2016-27.06.2016 tarihleri arasında Ankara, Kastamonu ve Çankırı illeri ile Kalecik, İlgaz ve İnebolu ilçelerinde arazi ve röportaj çalışması yapılacaktır. Yukarıda belirtilen tarihler arasında ilgili öğretim üyesi ve öğrenciye ait özel araç kira ve yakıt masrafları /otobüs bilet masrafları ile konaklama ve gündeliklerinin EF190615L28 nolu Üniversitemiz Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Birimi Lisansüstü Tez Proje bütçesinden karşılanması hususunu;

Recep ŞENEL
Enstitü Sekreteri V.

Uygun görüşle arz ederim.
22.04.2016

Doç.Dr.Ensar ÇETİN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

OLUR

22.04.2016

Prof.Dr.Ali İbrahim SAVAŞ
Rektör

Elc
1-Yönetim Kurulu Kararı (1 sayfa)
2-Dilekçe (2 adet)

Adres: Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluyazı Kampüsü Merkez/Çankırı
Telefon: 0376 2132626 Faks: 0376 2128118
Elektronik Ağ: <http://www.karatekin.edu.tr/>

sbe@karatekin.edu.tr

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

"Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde İstiklal Yolu Konusunun Öğretimi" başlıklı bilimsel araştırma projesinin öğretmenlerle olan kısmının gerçekleştirilmesi için Çankırı İl Merkezinde görev yapmakta olan Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretmenlerinin bu konuda yapılacak çalışmaya katılımları gerekmektedir. İlgili branşlardaki Öğretmenlerimizin yapılacak bu çalışmaya katılımları tarih eğitimine ve yöre tarihine katkı sağlayacaktır. İl merkezindeki okullarda görevli olan belirtilen branşlardaki öğretmenlerin 30.05.2016 tarihinde rehberlik araştırma merkezinde düzenlenecek çalışmaya saat 15.00-18.00 saatleri arasında katılabilmeleri için İl Millî Eğitim Müdürlüğüne görevlendirilerek, ekteki davet mektubunun ilgili branş öğretmenlerine ulaştırılması hakkında

Gereğini arz ederim.

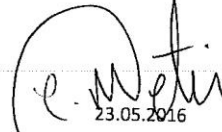

23.05.2016

Yrd. Doç. Dr. Erhan METİN

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek Lisans öğrencimiz Dursun Cebeci'nin araştırmacı olarak yer aldığı bilimsel araştırma projesinin öğretmenlerle olan kısmının gerçekleştirilmesi için Milli Eğitim Müdürlüğü Rehberlik ve Araştırma Merkezi salonunun 30 Mayıs 2016 tarihinde 15.00-18.00 saatleri arasında kullanılması düşünüldüğünden salonun o tarihte yapılacak çalışma için rezerve edilmesi gerekmektedir.

Gereğini arz ederim.

23.05.2016

Yrd. Doç. Dr. Erhan METİN

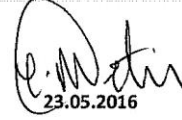
“ İSTİKLAL YOLU KONUSUNUN ÖĞRETİMİ” KONULU

ÇALIŞTAYA DAVET

Değerli Meslektaşım;

Bilimsel Araştırma Projesi olarak hazırlanan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Derslerinde İstiklal Yolu Konusunun Öğretimi” konulu çalıştaya katılımlarınız hem tarih eğitimi, hem de yerel tarihimize sağlayacağı katkılar bakımından önem arz etmektedir. Gerçekleştireceğiniz katılım bu konuda yapılacak yenilik ve mesleki tecrübenin öğretim yöntemlerine yansımaları sağlayacaktır.

Çalıştaya sağlayacağınız katkı, destek ve ilgiden dolayı şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarım.

23.05.2016

Yrd. Doç. Dr. Erhan METİN

Çalıştay Tarihi: 30.05.2016

Saati: 15:00-17.00

Yeri: Rehberlik Araştırma Merkezi

İstiklâl Yolunun Öğretimi Çalıştayına Katılan Öğretmen Listesi.

Öğretmenin Adı, Soyadı	Görev Yaptığı Okul	Branşı
M. Fatih Geçim	S. İnal Güzel Sanatlar Lisesi	Tarih
Hüseyin Çınar	Şehit Korhan Kuruçay Mesleki Ticaret Anadolu Lisesi	Tarih
Ahmet Yüceer	Çankırı Süleyman Demirel Fen Lisesi	Tarih
Ayşe Şimşek	Şehit Korhan Kuruçay Mesleki Ticaret Anadolu Lisesi	Tarih
Ahmet Akyavuz	Şehit Erdem Öztürk Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	Tarih
Nezahat Güleç	M.K.E Tophane Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Hilal Can	Çankırı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih
Ahmet Erhan Arslan	Şehit Erdem Öztürk Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	Tarih
Mine Karan	Şehit Mehmet Ata Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih
Öznur Sevgen	Kırmızı Kalem Etüt Eğitim Merkezi	Tarih
Süheyla Efe	Çankırı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih
Saniye Sarıcı Demiral	Çankırı İmam Hatip Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Zülfünaz Saray	Çankırı İmam Hatip Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Umut Demir	Çankırı İmam Hatip Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
A.Kubilay Güler	Çankırı Lisesi	Tarih
Mustafa Köysu	Çankırı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih
Nermin Yıldız	Çankırı Lisesi	Tarih
Ahmet Başaran	Çankırı Anadolu İmam Hatip Lisesi	Tarih
Saffet Başar	Şehit Korhan Kuruçay Mesleki Ticaret	Tarih

Ahmet Berçin	Çankırı Mareşal Fevzi Çakmak Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Ahmet Ecik	Çankırı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih
A.Hakim Doğrusöz	Eğitimci	Tarih
İsmail Yıldırım	Şehit Yahya Coşkuner Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Fuat Akbaş	Çankırı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih
Hatice Demir	Gazi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih
Güldane İncimah	Atatürk Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Osman Topçu	Cumhuriyet Anadolu Lisesi	Tarih
Safiye Ören Yıldırım	Cumhuriyet Anadolu Lisesi	Tarih
Şule İzmirlioğlu	Çankırı Anadolu İmam Hatip Lisesi	Tarih
Mehmet Demiral	Atatürk Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Mustafa Kaya	TOKİ Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Osman Aşık	Çankırı Anadolu Lisesi	Tarih
Aylin Alemdar	Akşemsettin İmam Hatip Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Gülhan Apakan	İsmet İnönü Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Meral Ödemiş	Mehmetçik Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Jülide Duygu Doğan	Mehmetçik Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Sümevra Sarıkaya	Şehit Yahya Coşkuner Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Mukaddes Erdoğan	Muazzez Served Amaratolu Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
İsmail Yıldız	Nevzat Ayaz Sosyal Bilimler Lisesi	Tarih

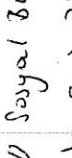
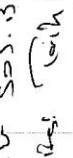

Ünal Erdoğan	Muazzez Served Amaratoglu Ortaokulu	Sosyal Bilgiler
Meryem Yıldız	Şehit Yahya Coşkuner Ortaokulu	Sosyal Bilgiler

İSTİKLAL YOLUNUN ÖĞRETİMİ ÇALIŞTAYINA KATILAN ÖĞRETMEN LİSTESİ

30.05.2016

Öğretmenin Adı, Soyadı	Görev Yaptığı Okul	Bransı	İmzası
1) M. Fatih GECİM	SİNALAR S.S.L.		
2) Atıksız GINAR	Şehit Kâzım Karabekir MİTAL	Tarih	
3) Ahmet İBİCEK	Gençler S.D.F.	Tarih	
4) Ayşe SİMSEK	Şehit Kâzım Karabekir MİTAL	Tarih	
5) Ahmet ÖZGÜR	S. Erden DİTCELİ MİTAL	Tarih	
6) Nezahat YILGIZ	M.K.E. Tapanane Ortaokulu	Sosyal Bilgiler	
7) Hilal CAN	Gençler Mesleki ve Teknik An. Lisesi	Tarih	
8) Ahmet Erhan ARSLAN	Gençler Şehit Fehim Mektebi ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih	
9) Naci KAPLAN	Şehit Mahmut Akıncı Mesleki ve Teknik An. Lisesi	Tarih	
10) Özgür SEVEN	Kırmızı Kalem F.Ö.T. Fatih Mektebi	Tarih	
11) Sibel YILMAZ	Gençler Mesleki Teknik A.L.	Tarih	
12) Seray SEKİDENEAL	Gençler İmam Hatip Ortaokulu	Sosyal Bilgiler	
13) Hüseyin İZMİR	" "	" "	
14) Hüseyin DEMİR	" "	" "	
15) Ay Kubilay Güler	Gençler Mesleki Lisesi	Tarih	
16) Mustafa KÖRÜ	Gençler Mes. Lisesi A.L.	Tarih	
17) Nermin YILMAZ	Gençler Lisesi	Tarih	
18) Ahmet BAKIRAN	Gençler Anadolu İmam Hatip Lisesi	Tarih	
19) Safak DAVAR	Gençler Şh. Kâzım Karabekir Mektebi	Tarih	
20) Ahmet İZMİR	Gençler Mesleki Teknik Ortaokulu	Sosyal Bilgiler	
21) Ahmet ERİK	Gençler Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih	
22) Atila ÖZGÜR	Gençler Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih	
23) İsmail YILMAZ	Şehit Özalp Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Sosyal Bilgiler	
24) Fuat Akbaş	M.K. Mes. ve Tek. An. Lisesi (B.A.L. Mes.)	Sosyal Bilgiler	
25) Hatice NİEMİN	Gençler Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih	
26) Gülşah İNANIR	Abant Ortaokulu	Sosyal Bilgiler	
27) Fatma ÇELİK	Gençler Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih	
28) Ayşe ÖZGÜR	Gençler Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	Tarih	
29) Sibel YILMAZ	Gençler Anadolu İ.H.	Tarih	
30) Mehmet İZMİR	Ahtışık Ortaokulu	Sosyal Bilgiler	
31) Murat KAYA	TOKE Ortaokulu	Sosyal Bilgiler	
32) Zeynep AYRILIK	Gençler Anadolu Lisesi	Sosyal Bilgiler	
33) AYLA AYDIN	Ahtışık Ortaokulu	Sosyal Bilgiler	

- 30) Şeyhan ARAKAN İsmet inan. CO. Sosyal Bilimler
- 35) Mera' ÖDEMİR Mehmet Ali OO "
- 36) Jilide Duygu DOĞAN Mehmet Ali Ortakulu Sosyal Bil.
- 37) Samsyra SARILARA Sena Yanya Coşkun ^{Sosyal Bil.}
- 38) Mukaddes ERDOĞAN Muazzez Serud Anadolulu Ort. ^{Sos. Bil.}
- 39) İsmail YILDIZ N. AYT Sö. Bil. Un. Tokat
- 40) Ünal ERDOĞAN Muazzez Se-ved Amuroğlu OO Sosyal Bilimler
- 41) Mengem YILDIZ S. Yanya Coşkun Ortakulu Sos. Bil.
- 42) Erhan METİN Çarlık Karatürk Üniversitesi Tokat Bil.
- 43) Sosyal Bilimler

Tarih

4- EK 4 FOTOĞRAFLAR

Gözlem Çalışmasından Fotoğraflar - 1

Gözlem Çalışmasından Fotoğraflar - 2

Gözlem Çalışmasından Fotoğraflar - 3

Gözlem Çalışmasından Fotoğraflar - 4

ÇALIŞTAY FOTOĞRAFLARI

Dursun CEBECİ ve Yrd. Doç. Dr. Erhan METİN ünite taslağı hakkında öğretmenlere bilgilendirme yaparken.

Çalıştaya Katılan öğretmenler ünite taslağını incelerken.

Katılımcı öğretmenler görüş ve önerilerini bildirirken.

Çalıştaya katılan öğretmenler ile çalıştay sonrası toplu fotoğraf.

KASTAMONU – İNEBOLU - 1

KASTAMONU – İNEBOLU - 2

KASTAMONU – KÜRE - 1

KASTAMONU – KÜRE - 2

KASTAMONU – SEYDİLER – 1

KASTAMONU – SEYDİLER – 1

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Dursun CEBECİ
Doğum Yeri	ÇANKIRI
Doğum Tarihi	10.01.1983

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Anadolu Üniversitesi
Fakülte	İşletme Fakültesi
Bölüm	İşletme

YABANCI DİL BİLGİSİ

İngilizce	KPDS (....) ÜDS (....) TOEFL (....) EILTS (....)
...	

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Çankırı Halk Eğitim Merkezi
Görevi/Pozisyonu	Usta Öğretici
Tecrübe Süresi	1

KATILDIĞI

Kurslar	
Projeler	

İLETİŞİM

Adres	
E-mail	tarihidursun18@hotmail.com

